

ALEXANDRE DUMAS
A JÁVAI ORVOS

FORDÍTOTTA:
TELEKES BÉLA ÉS SZEDERKÉNYI ANNA

ELSŐ RÉSZ

I

Ezernyolcszáznegyvenhét novemberének egyik estéjén rettenetes orkán zúdult Batávia városára; egyike azoknak az orkánoknak, amelyek az Indiai-tengeren annyira gyakoriak, és különösen Jáva szigetét szokták a passzátszelek visszatérése idején meglátogatni.

A szél, mely napközben nem volt éppen valami túl erős, este hat óra tájban hirtelen nagyon hevessé szilajodott, a tenger háborogni kezdett, és a hullámok mennydörgésszerű morajjal csapkodták a kikötő gátját.

E kikötőgát nélkül Batáviának csak réve volna.

Aki nem volt Indiában, nem tudja, mi az óceán: az összes elemek örületes szövetkezése az ember és minden emberi alkotás elpusztítására. A tenger mintha be akarna nyomulni a városokba, a vihar mintha a tengerbe akarná dobni a városokat; a villámok tüze nem amolyan egyes lobbanás, hanem valóságos tüztenger, amely az egész égen szétterjeszkedik.

Este kilenc óra volt, midőn az orkán teljes dühvel rátört Batáviára. A szélvész oly hevességgel üvöltött, tombolt, amilyen a mi mérsékelt éghajlatunk alatt teljesen ismeretlen: fákat csavart ki gyökerestül, meghajlította a nyílt tengerről bemenekült hajók árbocait, néger kunyhókat borított föl; leszaggatta az áruraktárak bambusztetőit, teleszórta a földet törmelékkel, s a legerősebb gerendákkal is úgy játszott, ahogy a közönséges szél a szalmakazalról letépett szalmaszálakkal szokott játszani.

A rév borzalmas látványt nyújtott; hiszen a legborzalmasabb színjátékok mindig a tengeren láthatók. Házmagasságú hullámok zúdultak szörnyetegek módján a partra, hogy elnyeljék a munkásokat, akik a rakodón megerősített vagy otthagytak tárgyakat igyekeztek megmenteni.

A víztömegek, amelyeket a tenger átzúdított a kikötőgáton, eltódultak a hajókig, házmagasságnyira emelték őket, s rettenetes robajjal csapkodták egymáshoz.

A zápor patakokban ömlött.

Midőn a rémes erejű orkán este kilenc órakor kitört, Batávia lakossága a felső városrészbe menekült.

Batávia ugyanis két városrészből áll: az egyikben laknak, a másikban üzleti dolgaikat végzik az emberek.

Harmadik városrész is van, amelyet azonban csak melleleg említünk, az úgynevezett szerezsentábor.

A kikötő tájékán, posványos talajon épült alsóváros esténként, amikor a nyirkos földből az ártalmas kipárolgás fölszáll, annyira egészségtelen, hogy éjszakára senki sem bír ottmaradni. Este hat és hét óra között, amikor a nap a délövi országokban megszokott különös sebességgel eltűnik a szemhatáron, a lakosság az üzemekből, irodákból és áruraktárakból, ahol a napi munkáját végezte, azonnal elsiet.

A kormányzói palota, a színház, a nyilvános intézetek, az európaiak házai mind azon a magaslaton vannak, amely a révparton uralkodik, s amelyre a lapály dögvészes kigőzölgése föl nem ér.

A kínaiak és a malájok városrésze e magaslat túlsó oldalán van.

Az orkán oly borzalmas volt, hogy senki sem mert kimozdulni hajlékából, bárha bizonyosra volt vehető, hogy az áruraktárak, akárcsak 1806-ban, teljesen elpusztulnak.

Csak egyetlenegy ember sietett, nem törődve széllal, záporral, villámmal, mennydörgéssel, a meredek lejtőn a felső városrészből az alsó felé.

Szinte azt a látszatot kelthette volna, mintha az elemek tombolása egyáltalában nem érintené, ha majdnem minden lépéskor bele nem kellett volna kapaszkodnia valamibe, hogy a vihar földhöz ne vágja, vagy el ne sodorja.

Ruhája csuromvíz volt, arcába letördelt gallyak csapódtak, kiszakított téglák és gerendák zuhantak melléje, de ő, úgy látszott, semmi mással nem törődött, csak azzal, hogy a szüntelen cikázó villámok éles fényében az útját folytathassa.

Így botorkált le egészen a partig. A kikötőgátat bal felől elhagyva jobbra fordult, s a rakodóparton törtetett tovább.

A rakodópart végén megállt. Villám lobbanására várt. Az égbolt csakhamar megnyílt, s a villámok kápráztató fényében a magányos vándor keskeny kocsitát pillanthatott meg, amelyet cölöpsor szegélyezett.

Rátért erre az útra, mintegy tíz percig rohant még azon előre, s végül egy bambuszból épült ház előtt megállt. Ez a ház valamivel magasabb volt az alsóváros raktárépületeinél, s az ajtaja előtt különféle nagyságú csomagok és ládák sokasága volt fölhalmozva. Az eső ellen kátrányos ponyvák takarták az áruhálmokat.

A férfi kopogtatott az ajtón.

Senki sem felelt. Próbált benyitni, nekifeszült az ajtónak, de nem bírta vele.

Ez az elzárkózottság csodálkozásba ejtette, hiszen az Indiai-tenger vidékeinek házaiban a legtöbb lakásnak éppen csak forma kedvéért van ajtaja.

Fadarabot kapott fel, amelyet alkalmasint az orkán sodort oda, s úgy megdöngette vele az ajtót, hogy ezt a zajt a vihar zúgása ellenére is okvetlenül meg kellett odabent hallani.

Bágyadt világosság gyúlt a ház földszintjén, s női hang kérdezte hollandul:

- Ki az?

- Tessék ajtót nyitni - válaszolt az ismeretlen -, tessék beengedni hamar!

- Kicsoda ön, és mit akar?

- Nyisson hát ajtót, hiszen láthatja, hallhatja, mily szörnyű zápor és szélvihar dühöng. Ilyen idő igazán nem alkalmas arra, hogy az ember innen kívülről tárgyalgasson.

- Nem bocsáthatom be addig, míg meg nem tudom, mit akar. Ilyen sötét, viharos éjszakán jó szándékú ember nem szokott errefelé járni.

- Márpedig az én szándékomnál nincs becsületesebb ezen a világon - válaszolt az ismeretlen. - A feleségem nagybeteg. Batávia minden orvosa és a kikötőben veszteglő hajók összes sebésze lemondott az életéről; az orvos úrral szeretnék beszélni, szeretnék tanácsot kérni tőle, akinek tudását mindenfelé annyira magasztalják.

- Ha erről van szó, tessék kicsit várni - felelt a női hang.

Csakhamar retesznyikorgás hallatszott, az ajtó arasznyira kinyílt, és a résen kis kézilámpás fénye vetődött az ismeretlen férfi arcára.

A nő szelíd, szép, szabályos arcú, mintegy huszonöt éves fiatalembert láthatott maga előtt. Beszédéből ítélve nyilván holland származású; szinte halotthalvány arcát kétfelől hosszú, lelógó fekete haj határolta; nagy, sötétkék bogarú szeme vörös héjú volt a virrasztástól és a könnyezéstől, de csupa szellem és élénkség sugárzott belőle. Európaias ruhája takaros, bár meglehetősen kopott; ebben a csúf időben se felöltő, se köpönyeg nem védte, így viszont szép termete és nemes tartása sokkal jobban szembetűnt, mintha szél és eső ellen beburkolózva állt volna ott.

A szép fiatalember rokonszenves egyéniségét az óvatos hollandi nő - aki mintegy tizennyolc éves leány volt - természetesen megnyugtatónak találta, annál is inkább, mert örült, hogy egy földijével beszél. A csinos leányka a Szunda-szigeteken is megmaradt nemzeti viseletében, sem sisakszerű, aranydíszes fejkötőjét, sem csíkozott szoknyáját más ruhával nem cserélte fel.

Lefelé tartotta a lámpást, hogy az idegen láthassa a lépcsőfokot, amelyre még föl kell hágnia, és így szólt:

- Jöjjön be, s gyorsan csukja be az ajtót, mert az eső becsapkod.

A fiatal holland engedelmeskedett.

Míg ő az ajtót elreteszelte, a leány benyitott egy szobába, majd a látogatót is odaszólította.

Tarka gyékényekkel bélelt, nyolcszögletes szobácska volt az. Németalföldön nappali szobának nevezhették volna. Jáván azonban az ilyen szobának nincs külön neve. Nyilván mindenféle alkalomra való, mert a középütt álló fényezett asztalon például most is még egy felényire ürült arakospalack, néhány pohár és pár füzet volt. Ugyancsak ezen az asztalon, a székeken és a szoba sarkaiban nyitott csomagok heverték, melyekből selymek, kreppkendők s egyéb efféle áruk kandikáltak elő. Néhány láda is volt a szobában, meg ópium, amely erős, átható szagot árasztott, azonkívül művészi faragású elefántcsont tárgyak, finom porcelán és tea, amelynek illata a nagy tengeri úton nagyobbbrészt elillan.

A holland leány, az egyik bambuszszékről ledobálván a csomagokat, hellyel kínálta az idegent. Amikor észrevette, hogy a fiatalember a vakítóan fehér szalmagyékényt sáros cipőjével s a ruhájáról lecsöpögő vízzel bepiszkította, durcásan lebiggyesztette szép kis száját.

Az idegen leült, s úgy nézett körül, mintha vágyainak netovábbját a szoba valamelyik sarkában igyekeznék megtalálni.

- Az orvos úrral óhajt beszélni? - kérdezte a leány.

- Nemcsak beszélni óhajtok vele - felelt a kérdezt -, hanem mindjárt magammal is szeretném vinni a lakásomra. Feleségem haldoklik; jól értsen meg, kisasszony, a feleségem, az egyetlen lény a világon, aki szeret engem. Istenem, ha elgondolom, hogy minden perc, amelyet elvesz-tegetek, egy-egy lépéssel közelebb viszi a sírhoz! Kérve kérem, kisasszony - mondta zokogva, és könyörgésre kulcsolta a kezét -, vezessen engem gyorsan az orvos úr elé!

- Jaj, uram, nagyon sajnálom önt - sóhajtott a hollandi leányka -, de hát rendkívül sokat kíván az orvos úrtól...

- Igaz, rendkívül sokat kívánok... Hiszen a feleségem élete forog kockán, s azt mondják, hogy egyedül csak ő mentheti meg.

- De hát nem tudja ön, hogy Basilius doktor azóta a bosszantó eset óta, amikor a rendőr-főkapitánnyal gyűlt meg a baja, egyáltalában nem látogat betegeket? Barátainak, ha fölkeresik,

szívesen szolgál ugyan orvosi tanáccsal, de másfajta gyógykezeléssel nem foglalkozik; sőt, ha jól emlékszem, a gazdám a felsővárosban már legalább két éve nem fordult meg.

- Ó, szóljon egy jó szót érdekemben - könyörgött az idegen -, az istenért, kérje meg, hogy jöjjön velem! Ha tudná, kisasszony, mennyire szeretem az én szegény jó Eszteremet! Az orvos úr nemcsak egy életet fog a halál karmaiból kiragadni, ha őt megmenti, egyszerre két emberéletnek a megmentője lesz... Ó, Istenem, amióta szegény betegem huszonnégy órája viaskodik a halállal, valósággal azt sem tudom már, magam is élek-e még. Minden perc egy örökkévalóság, s mégis minden perc olyan gyorsan sodor a pillanat felé, amely tőle örökre elszakít. Vezessen, kérem, az orvos úrhoz, hadd boruljak a lába elé, hadd lágyítsam meg szívét könyörgésemmel, hogy Istent ha ismer, mindenért, ami drága neki ezen a világon, s ami szent a másikon, mentse meg Eszteremet, hiszen ő bizonyára meg tudja menteni még!

A leány kétségessé rázta meg fejét, miközben nagy részvéttel nézte az idegent.

- Ah - sóhajtott újra, s halkán kérdezte -, ön nem ismeri Basilius doktort?

- Nem ismerem - válaszolt a fiatalember -, alig két hónapja vagyok Batáviában, s Eszterem azóta ágyban fekvő beteg, mindig mellette kellett lennem, ápolnom, virrasztanom...

- Hát ki ajánlotta őt önnek? - kérdezte a leány.

- A gyógyszeráros, akinél az orvosságokat csináltattam, említette, mint nagy tudományú, bő tapasztalatú embert; semmiféle más orvos nem tudja, így szólt, azt a rettenetes betegséget, amely feleségemet halállal fenyegeti, meggyógyítani.

- És nem beszélt el a gyógyszeráros egyet-mást Basilius doktor korábbi életéről, kalandjairól, szokásairól? - kérdezte a leány tétovázón. - Semmit sem mondott el önnek abból az ezer meg ezer mendemondából, amelyeket róla a gonosz nyelvek terjesztenek?

- Nem. Csak annyit mondott: menjen Basilius doktorhoz, az megmentheti még a beteget. És én íme, eljöttem.

- De nem figyelmeztette-e a gyógyszeráros arra is, hogy ne felejtse otthon a pénztárcáját, fiatalúr, és hogy a pénztárcája jó kövér legyen ám, mert máskülönben kár a szeme elé kerülnie.

- Ilyen figyelmeztetés - válaszolt az ismeretlen - egészen hiábavaló is lett volna. Szegény sorsú kereskedősegéd vagyok, és csak a munkámból élhetek. Itt, Batáviában, sajnos, oda kellett hagynom a helyemet, amelyre még Európából szegődtem el, hiszen idegen kezekre nem bízhattam Eszteremet, lett volna közben más, új helyem is, de egyelőre anyagiakban is nagyon rosszul állok, s az orvos úr nemeslelkűségére, emberbaráti érzésére számítottam.

A holland leányka sóhajtott egyet, s halkán, mintha csak magában beszélne, csupán ennyit mondott:

- Szegény fiatalember!

- Nos, mit gondol? - kérdezte az ismeretlen, akinek nyugtalansága és türelmetlensége nőttön-nőtt.

- Kedves földim, ha ön még csak nem is gazdag ember, hát még kevésbé hiszem, hogy a doktor meglátogatná szegény betegét.

- Ó, Istenem, Istenem! - kesergett az idegen. - Ha Eszteremnek meg kell halnia, vedd el az én életemet is!

- Ha szabad volna... Ha merhetném - szólalt meg a leány bátortalanul, zavarában selyemköténye csücskét nyomorgatva.

- Mi volna az? Mondja ki! Ne várasson, ha tud valami segítséget! Hiszen láthatja kétségbeesésemet...

- A gazdám tudta nélkül megtakarítottam valamicskét, ön földim, a fájdalma nekem is fáj; nem tudom, miért, de már első szavai is részvétellel töltöttek meg. Hiszen oly ritka, hogy valaki a feleségét oly nagyon szeresse, mint ön szereti... - mondta a leány, s megérezte minden szaván, mennyire igyekszik ajánlatát megszegyenülés nélkül elfogadhatóvá tenni. - Fogadja el azt a keveset, amit rendelkezésére bocsáthatok, hiszen majd megadhatja, ha a felesége megint egészséges lesz, és ön újra állást talál.

Az idegen köszönetet akart mondani a leánynak, már feléje nyújtotta kezét, hogy kézzorítással is kifejezze háláját, midőn a házat hatalmas csattanás rengette meg.

A fiatal nő megijedt, s szó nélkül elrohant, eltűnt a szoba egyik mellékajtáján. Az idegen, egyedül maradván, tenyerébe támasztotta fejét; ereje elhagyta, bátorsága megtört, s teljesen átengedte magát a terve kudarcán érzett fájdalomnak. Könnyeit csendesen sírta, már zokogni sem tudott.

Nem vette észre, hogy a holland leány néhány perc múltán visszatért.

A leány most szelíden megérintette a vállát, s rámosolygott.

Az idegen fölegyenesedett, s várta a szót.

- Menjen csak haza - mondta a leány -, Basilius doktor meg fogja látogatni.

Vigasztalanságából a fiatalember hirtelen a legszilajabb örömbébe csapott át. Térdre borult a leány előtt, s csókokkal borította bájos földijének fehér, puha kezét.

- Köszönöm, köszönöm! - rebegette. - Mentőangyalom ön nekem, és hogy megmenthessen, ugyebár, fölládozta megtakarított keresetét...

- Nem - válaszolt a leány -, nem kellett fölládoznom, magam is rendkívül csodálkozom a dolgon, de a doktort még csak kérem sem kellett, egyetlen szóval sem kellett kérem.

- Igazán?

- Igazán! Pedig hát mennyire féltem, hogy megszid majd, hiszen a legszigorúbban megtiltotta, hogy idegenekkel szóba álljak; és Isten látja lelkemet, áthágtam-e én ezt a tilalmat valaha. De amint a szobájába léptem, még csak föl sem pillantott az újságjából, amelyet éppen olvasott, és ezekkel a szavakkal küldött vissza:

- Mondd meg a fiatal Vandenbeek Eusebiusnak, hogy azonnal elmegyek a feleségéhez.

- Hogyan? Hát tudja a nevemet? - kérdezte az idegen elámulva.

- Ó, tud az sok mindenfélét, amit más emberek nem tudnak - mondta a leány a rémület bizonyos kifejezésével. - Amióta itt vagyok ebben a házban, pedig annak két éve már, egyetlenegyszer sem láttam, hogy a doktor hazulról kimozdult volna.

- Különös! - szólt Eusebius fölkelve. - No de csak hogy most kimozdul végre! Ó, micsoda hálával tartozom én magának! Áldozatkészségét nem felejttem el, ha nem is kellett fölhasználnunk. Mihelyt szegény Eszterem felgyógyul, idehozom, hogy ő is megköszönhesse az ön jóságát.

- Felesége is holland? - kérdezte a leány.

- Az. Mindketten Haarlemből valók vagyunk.

- És szép?

A női kíváncsiság kibukkant a részvét álarca alól.

- Csaknem oly szép, mint ön - válaszolt Eusebius boldogan.

- De ne hozza ide; majd hadd látogatom meg én! Most pedig siessen haza! Az orvos úr nemsokára indul, s ha önt nem találná otthon, engem aztán jól megszidna.

- De hadd írom föl legalább a lakásunk címét...

- Szükségtelen, az orvos úgyis odatalál. Menjen csak!

- De hogyan találhatna oda, ha nem tudja...

- Ha a házszámot tudnia kellene, megkérdezte volna. Nos, menjen már!

A csinos hollandi leány kituszkolta földijét a házból, de búcsúzásul, hogy e kitessékelés mégse legyen bántó, megszorította a kezét.

A fiatalember még mindig ellenkezett volna, de hirtelen újra hatalmas, az előbbinél is erősebb csattanástól remegett meg a ház. A leány összeszedte minden erejét, s Eusebiust, aki mindenáron át akarta adni a lakása címét, kilökte az ajtón.

Eusebius hallotta még, mint reteszeli el a leány az ajtót és teszi rajta keresztbe a vas rekesztőrúdat. Az a sietség, amellyel mindez végbement, arra engedett következtetni, hogy Basilius doktor szigorúan kormányozza a házat.

A fiatalember még bekiáltott, szólította a leányt, de hiába, választ már nem kapott.

És a kiszüremelő világosság, amely eleinte azzal biztatta, hogy legalább kívülről mégiscsak válthat még pár szót a leánnyal, nemsokára kihunytt.

- Ó, Istenem! - sóhajtott vigasztalanul. - Csak altatás volt az egész, hogy lerázzanak a nyakukról. A leány azt mondta, hogy Basilius doktor eljön hozzánk; de hát hogyan jöhetne, mikor a címemet sem adhattam át? Hogyan találhatna meg minket ott, a felsőváros legsötétebb útvesztőiben, a kínai negyedbe torkolló névtelen utcák során!

Újra bekiáltott, valósággal jajgatni kezdett.

- Istenem - kesergett -, minden erőlködésem hiábavaló volna hát? Az orvos a konyhónkat, mert hiszen nem is ház az, a sötétben nem fogja megtalálni, és reggel... Ah, a reggelt az én szegény Eszterem meg nem éri már!

Még hangosabban kiáltozott, aztán pedig, hogy minden szó hiábavaló volt, fogta a fadarabot, amellyel a házbéliek figyelmét előbb eléggé gyorsan sikerült magára vonnia, s megint döngetni kezdte az ajtót.

De fáradozása eredménytelen maradt; a ház mintha lakatlan lett volna, s még a döngetés is, amellyel az ajtót ostromolta, csak úgy hangzott el visszhangtalanul.

II

Eusebius végül arra szánta rá magát, hogy megvárja, míg Basilius doktor, ígéretéhez híven, elindul hazulról, akkor majd bemutatkozik az orvosnak és vezetője lesz.

A vihar még mindig tombolt, a tenger zúgott, a zápor patakokban szakadt, a felhőket a földdel mintha nem is záporzuhogás, hanem zuhatagok ömlése kötötte volna össze.

Eusebius azonban annyira bánatos volt, gondolatai annyira elszakadtak mindattól, ami körülötte történt, hogy még csak a közelben kifeszített ponyva alá sem menekült.

Így várakozott jó egy órán át.

Látván végül, hogy a ház ajtaja zárva marad, s hogy a ház belsejében legcsekélyebb nesz sem jelzi az orvos ígéretének megtartását, még erősebben kopogott az ajtón, mint előbb.

De reménysége csakhamar végképp megsemmisült. Most már bizonyos volt abban, hogy hiszékenységével visszaéltek, és hogy Basilius doktornak esze ágában sincs az ő kívánságát teljesíteni. Szomorúan indult vissza a rakodópartra, s onnan fel a felsőváros felé.

Félúton megállt, hogy visszatekintsen, nem jön-e nyomában az orvos.

Amennyire a sötétségen és a záporömlésen keresztül láthatott, az utca üres volt.

- Ó, a nyomorult! - fakadt ki Eusebius, s öklét az elhagyott ház felé rázogatta - embertársának életéről van szó, megmenthetné, de még csak a kezét sem mozdítja, mert az ember nem tehet aranyat bele... Szegény jó Eszterem, hát nincs segítség számodra? Senki sem ragad ki a halál karmaiból? Oly fiatalon, alig húszévesen kellene meghalnod? Ó, kitartok mindvégig, védem az életedet, míg csak maga az Úristen el nem szakít tőlem.

Eusebius most már teljes erejéből rohant tovább. Néhány perc múlva fönn volt a magaslaton.

Ott Batávia egyik leghíresebb orvosához kopogtatott be.

A cselédség ezen a helyen sem akarta beengedni, de panaszkodását, könyörgését véletlenül maga az orvos is meghallotta, s kijött hozzá.

Eusebius előadta ügyét.

- Milyen betegségben szenved a felesége? - kérdezte az orvos.

- Mostanáig tüdővész ellen kezelték - felelt Eusebius.

Az orvos megrázta a fejét, asztalhoz ült, s kis papírdarabra néhány kusza sort írt.

- Holnap vitesse a kórházba a feleségét - mondta az írás átadása közben -, tessék a fölvételi rendelvénnyel, kérjen jegyet a D terembe, ott majd én magam kezelem. De nem hallgathatom el, hogy a tüdősorvadást, amelyet Európában is csak igen ritkán tudnak gyógyítani, itt még egyetlen esetben sem tudtunk kikezelné, s csak az empirikus Basilius állítja, hogy még harmadik stádiumbeli tüdővészeseket is meg tud gyógyítani.

- Basilius! Mindig csak Basilius! - gondolta Eusebius tovarohanóban, át sem véve a fölvételi lapot. - El kell jönnie, meg kell vizsgálnia Eszteremet, ha mindjárt pisztolyt kell is szegezzenem a melléne, hogy erre a látogatásra rákényszerítsem, még ha a házat is rá kell gyűjtanom, hogy kizavarjam onnan és Eszteremhez hurcoljam.

Felháborodván az ajánlaton, hogy feleségét kórházba szállíthatja, Eusebius már-már vissza akart fordulni a parti ház felé, hogy fenyegetését valóra váltsa, de mindjárt eszébe jutott, hogy régen eljött hazulról, s hogy Eszter egyedül van, és Isten tudja, mennyire vágyakozik utána.

A gondolat, hogy Eszter szólítja és nem kap választ, és olyasmit érez, hogy nagy betegségében még az egyetlen lény is, aki itt ezen az idegen földön társa maradt, most elhagyja - ez a gondolat kimondhatatlan fájdalommal töltötte el.

Ahelyett, hogy a kikötő felé ment volna, folytatta útját a felsővároson át.

Egy ideig magas falkerítések mentén haladt, amelyek mögött a gazdag holland kereskedők pompás villái ékeskedtek, aztán a zsidó városrész néhány piszkos, bűzös utcáján rohant végig, és végül hazaérkezett.

A kis kunyhó, amelybe betért, eredetileg csinos bambuszházikó volt, később, amikor megromlódott, gyékényekkel és vitorlaponyvakkal fedték.

Egyetlen nyomorúságos földszinti helyiségből állt a lakás.

Bágyadt fény szüremlett ki egy gyékényen keresztül, amely ajtóul is, ablakul is szolgált.

Ez a fény a beteg asszony ágya mellett égő lámpa fénye volt.

Eusebius csüggedten közeledett.

- Istenem - sóhajtott -, ki tudja, még ez a gyöngé fény is, úgy lehet, túlélte Eszteremet!

Oly bénító félelem szállta meg, hogy a bejárat előtt meg kellett állnia.

Végül is minden erejét összeszedte, félrehúzta a gyékényt, és az ágy felé rohant.

Eszter, úgy látszott, alszik; szeme csukva volt, kissé szétnyílt ajkai körül oly gyöngén szállt a lehelet, hogy futólagos megfigyelés észre sem vehette.

- Alszik - suttogta Eusebius.

De csakhamar más, mégpedig borzalmas gondolat villant meg agyában. Odahajolt a beteg asszony szájához, hogy lesse a lélegzetét - ám ekkor hirtelen valami rekedt nevetést hallott, amely mintha a szoba egyik sarkából hangzott volna.

Körülnézett, és a félhomályban egy férfit vett észre, aki az egyik sarokban kis bambuszszéken ült, és nagy élvezettel szívta a pipáját.

- Ejnye, ejnye - szólalt meg ez a férfi gúnyosan -, úgy látszik, mellékutakon tetszett jönni! A parti erdőtől idáig ugyan jó hosszú az út, de én mégis már több mint egy órája várom itt magát, fiatal barátom.

- Kicsoda ön? - kérdezte Eusebius csodálkozva.

- Hát Basilius doktor vagyok, ugyan ki más - volnék válaszolt a pipázó.

Eusebius a különös, váratlan vendéget csak most vette jobban szemügyre.

Basilius doktor kurta növésű, tömzsi emberke volt, s ha a sátánt nyurga, szikár alaknak szokás képzelni, külsejével a doktor mindazokra a híresztelésekre, amelyeket róla terjesztettek, könnyen rácsafolhatott.

Korát bajos lett volna megállapítani; lehet, hogy harmincöt éves volt és idősebbnek látszott, vagy pedig ötvenöt éves volt, de fiatalabbnak látszó.

Arca téglavörös volt, olyan, amilyenné a tengeri levegőn és a délövi napon hosszú évek során át tartózkodó legtöbb fehér bőrű emberé lesülni szokott.

Pofacsontjának vaskossága, állkapcsának szélessége az arcát meglehetősen közönséges, sőt, durva kifejezésűvé tette, amit csak szemének fénye oszlatott el.

Ha Basilius doktornak a sötétség szellemével csakugyan volt valamelyes kapcsolata, ezt mindenesetre a különös fényű szemében kellett keresni.

A doktor szeme, bár mélyen megbúvott a sűrű szemöldök árnyékában, rendkívül élénken és áthatóan villogott. Ez az élénkség jól vágott egybe a száj különös finomságával, a keskeny

ajkak szellemes mosolygásával, ami az egyébként minden más tekintetben hollandias külsőtől feltűnően elütött.

A magas homlok már kopaszságba nyúlt, s azon a részén, ahol az őskor mitológiája a szatír szarvait, a középkor mágiája pedig a sátánéit képzelte, két dudorodás domborodott. Haja alig volt a dokornak; piros kötött sapkát viselt, amelyet szél és eső ellen akár a fülére is húzhatott, de máskülönben, ha fülét a levegő szeszélyeitől nem kellett féltetnie, kínai süveg formájára tűrte fel.

Ruhája egészen más volt, mint amilyent kartársai általánosan viselni szoktak. Az európai divat meghonosulása óta az orvosok még Batáviában is fekete frakkot, fekete nadrágot s fehér mellényt, fehér nyakkendőt viseltek.

Basilus doktor öltözködésében ezek a ruhafajták egyáltalában nem szerepeltek.

Csíkos csinvatnadrágja fölé, hogy eső ellen védekezzék, kátrányos szürke vászonból nadrágot húzott, amilyent tengeren a matrózok hordanak. Barna felöltője nagyon durva posztóból készült, de meleg volt és kényelmes. Nyaka köré csavart piros selyemkendőjét horgonyformájú nagy tű fogta össze. Szóval: az egész öltözet valahol a Zuyder-tó vidékén talán nem is lett volna feltűnő, de Jáván mindenesetre nagy feltűnést kelthetett.

Az orvos, mint már említettük, kis bambuszszéken ült, s hogy a zsámolyszerű bútordarabot támlásszék gyanánt használhassa, a szoba sarkában húzta meg magát vele. Időtöltésül buzgón füstölt ott hosszú, vékony szárú pipájából, amelynek feje csak gyűszűnyi volt, és ópium-készítménnyel volt megtömve.

- Szent Isten! Hát hogyan jött ide, orvos úr? - kérdezte Vandenbeek Eusebius.

- Hipp-hopp, seprűnyélen! - válaszolt a doktor nevetve, s nevetése most is olyan sajtyszerű, rekedtesen száraz nevetés volt, a tücsökciripelés zörgős neszére emlékeztető. - Az a nagy szél, mely most fújdogál odakünn, természetesen nagyon meggyorsította nyargalásomat.

- Nos, az a fő, hogy itt van, orvos úr - mondta Eusebius -, az én hálaérzésem elvégre nem törődik azzal, hogy ön miképpen jött ide. Mindenesetre nagyon köszönöm, hogy eljött.

Kezet akart szorítani az orvossal.

- Vigyázzon magára - mondta Basilus a kezét visszakapva -, megégeti magát a karmaimon!

- Hogyan értsem ezt? - kérdezte Eusebius.

- Ön volna az egyetlen e gyönyörű városban, aki ne tudná, hogy a Sátán az én legjobb barátom, hogy a sötétség fejedelme mindennap nálam reggelizik és délutánonként az én társaságomban issza a feketekávéját, s hogy a tanácsa révén egyszer-mászor kevésbé számáruul kezeltem némely betegemet, mint ahogy kollégáim szokták?

- Egyet-mást hallottam ugyan, orvos úr, de hát efféle együgyűségeket ebben a mi fölvilágosodott századunkban vajon ki hinne el?

- Nem lehet tudni, fiatal barátom. De meg aztán nagyon súlyos teher ám a hála, sokan ledobják azt a hátukról, mielőtt céljához cipelnék; igen gyakran el is cserélik valami ostobasággal, még ha az százszor súlyosabb is a hála terhénél.

- Higgye el, orvos úr, hogy én nem leszek hálátlan - felelt Eusebius -, én sohasem fogom elfelejteni, mily gyorsan és önzetlenül sietett ön a segítségemre.

- He-he-he! - nevetett az orvos, de olyan hangon, hogy attól köhögnie kellett. - Megkacagtat a fiatalember, pogányul megkacagtat! Hát csak rajta, barátocskám, mindig nagy örömöm telik

abban, ha egy-egy elszorult szív szép szavak mennél bőségebb áradatával könnyít magán. Szép szavak szép lélekről tanúskodnak, és a szép lelkek legkedvesebbek nekem... De miről is beszéltünk?

- Én azt mondtam, hogy hálám határtalan lesz, ha Eszteremet megmenti. Rendelkezhetik velem, orvos úr, és követelhet tőlem akármekkora jutalmat; ha kell, még az életemet is szívesen odaáldozom, mert Eszterem megmentése mindennel, az életemmel is fölér.

- Az istenért, fiatal ember, a háládatossága nagyon messzire ragadja; úgy látszik, mégiscsak ördögnek tart engem, hiszen valósággal úgy akarja lekötni magát nekem, mint aki az ördögnek adja el magát. A hála olyan érzés, amelyben nem nagyon bízhatunk, vigyázzon magára!

- Doktor, ön gúnyolódik velem! - fakadt ki a szegény Eusebius, akit rendkívül bántott a csúfondáros hang, amelyen Basilius beszélt vele.

- Ó, van is eszemben! - válaszolt a doktor nevetve. - Én semmiben sem kételkedem; hiszek az összes ígéletben, mind nagyon becsületes szándékúak azok - míg beváltásukra nem kerül a sor. Bizony, az ígéret megőrzése fölöttébb sajátos dolog. Még azok a legbecsületesebb emberek is, akik a világért sem szegnék meg szavukat, előbb-utóbb megbánják ígéletüket.

- Esküszöm, doktor, hogy én...

- Magáról is tehát, fiatal barátom, ugyanazt gondolom, amit másokról gondolok: az ígéletét most csakugyan igen komolyan veszi, de éppoly komolyan el is fogja felejteni.

- Mindenre, ami szent ön előtt...

- Amott - vágott szavába az orvos -, amott, jobbra attól a ládától, amelyet ruhásszekrénynek használnak, valami tükörcserepet látok...

- Nos, mit csináljak azzal?

- Tartsa az arca elé!

- Tartom már, orvos úr.

- Mit lát benne?

- Magamat látom, az arcomat.

- Nos, ha azt akarná hinni az ember - folytatta a doktor -, hogy maga húsz év múlva is komolyan veszi mai ígéletét, az éppoly dőre hit volna, mint hogyha azt gondolná, hogy arcát a tükör húsz év múlva is ugyanolyannak mutatná, mint ma. De csak rajta, fiatal barátom, nekem mindenesetre sokkal nagyobb örömem az, ha hallom, hogy hálájukról mi mindent mondanak az emberek, mintsem látom, hogyan nyilvánul meg aztán a hálájuk. Csak rajta, barátocskám, beszéljen csak úgy, ahogy a csőre nőtt!

- Remélem - szólt a szegény Eusebius, aki a különös idegennek nagyon szerette volna bebizonyítani, hogy semmi esetre sem olyan hálátlan természetű, mint a közönséges emberek óriási többsége -, remélem, leszek olyan szerencsés és rábírom, hogy jobb véleményen legyen az emberiség felől. Mostanáig azonban már sok időt elvesztegettünk, fölébresszem a beteget?

- Minek?

- Hogy megkaphassa, amit állapota követel.

- Az állapota - szólt a doktor a halk, rekedtes nevetése kíséretében -, nos, az most semmit sem követel. Alszik az ön felesége, úgy alszik, ahogy még sohasem aludt. Hallgasson csak oda, még a lélegzése sem hallható.

- Valóban - mondta Eusebius, és aggódva közeledett az ágyhoz.

De a doktor a kabátja szárnyánál fogva visszatartotta.

- Hagyja hát békén, hadd aludjék - mondotta -, alvás közben új erőt gyűjt a természet! Sőt, vajon ki tagadhatná, hogy amitől a legtöbb ember annyira fél, maga a halál más volna, mint hosszas pihenés, amely új életre készít elő. Lám, mindjárt rendszert is teremtek itt. De a dolog talán nem is oly lehetetlen.

- Orvos úr - szólt Eusebius -, nem szeretném az ön értékes idejét túlságosan igénybe venni. Parancsolja talán, hogy feleségem betegségéről, azokról a tünetekről, amelyekkel sorvadása kezdődött, egy s más felvilágosítással szolgáljak?

- Mindenekelőtt tudja meg, fiatal barátom, hogy mi itt az időnket egyáltalában nem pocskoljuk; bölcselkedünk, és ennél értékesebb módon az ember az idejét sohasem használhatja föl. A felesége betegségét és a stádium első tüneteit én éppoly jól ismerem, mint ahogy ön. A halálnak éppúgy megvannak a maga törvényei, mint a születésnek; minden tudomány könnyű, mihelyt az ember megtanul a vakok számára írt könyvben, a természetben olvasni. A feleség hát csak hadd aludjék nyugodtan, beszéljünk másvalamiről.

Eusebius nagyot sóhajtva engedelmeskedett.

- Miről beszéljünk? - kérdezte.

- Bármiről, a tetszése szerint, fiatal barátom. Nekem arak vagy konyak, pezsgő vagy pálmabor tökéletesen mindegy, iszom ezt is, azt is. Órákig folytattam eszmecsere-t egy bölcs brahminnal Bráhma harminchat áttelesüléséről, s másnap ugyanolyan élvezettel hallgattam a laszkárok fecsegését a *dzsonkén*, amellyel átkeltünk a szent folyamon.

- Akkor hát mondja meg nekem, doktor - válaszolt Eusebius, aki a nyugtalanságát és az aggodását csak a legnagyobb erőfeszítéssel tudta leküzdeni -, mondja meg nekem, hogy van az, hogy ön oly részvétteljes érdeklődést tanúsít irántunk, holott...

Eusebius megakadt, észrevette, hogy helytelen útra tért.

- Holott? - ismételte a szót Basilius doktor.

S látván, hogy Eusebius zavarodottan hallgat, így folytatta:

- Holott csekély tudásomat oly drága pénzért szoktam áruba bocsátani. Nemde, ezt akarta mondani? Legalább ezt gondolta, ugyebár?

- Ah, orvos úr, honnan tudhatja ön...

- Nem veszem rossz néven, barátocskám. A pap az oltárból él, az orvos a halálból. Napnál világosabban bizonyíthatnám be magának, hogy minden ember, akármilyen is a foglalkozása, embertársai szerencsétlenségéből él. De amivel vét az egyik ellen, azt megtorolja rajta a másik. Csak a jótéteményt nem szokás viszonzni... Ámde ez már messzire vezetne, térjünk csak vissza a fő kérdésünkre. Van valami, amit a világ minden aranyánál többre becslök, bár lehet, csupán azért, mert annyi az aranyam, hogy azt sem tudom, mit kezdjek vele.

Eusebius ámulva nézte az orvost.

- Lám, lám, ez is bizonyosága annak a pompás, jó véleménynek, amelyet az emberek oly őszintén vallanak az emberiség felől. Ön csodálkozva hallja, hogy bevallom gazdagságomat. Az ilyesmit persze titkolni szokás, mégpedig két okból: először, mert a gazdag ember mindig attól fél, hogy meglopják; de a fő ok nem ez; még jobban fél attól, és ez a másik ok, amelyet tulajdonképpen elsőül kellett volna említenem, hogy esetleg kifürkészik a vagyona eredetét.

Ez az eredet ugyanis a legtöbb esetben megvesztegetés, uzsora, csalás, lopás, sőt, gyakran nyílt erőszak is. Beláthatja, fiatal barátom, milyen mélyre kellene a közbecsülés előtt sok-némely milliomosnak aláülyednie, ha millióinak forrására rábukkannának. Utazók, akik a Nílus forrásvidékén jártak, a negyedik szélességi fok alatt egyebet sem találtak, mint posványokat, amelyeknek kigőzölgése halált lehel. Higgye meg, fiatal barátom, a milliós vagyonok nagy része még a Níluséinál is ártalmasabb posványokból ered. Vigyázzon ám az ember, hogy ily kigőzölgések helyéhez közel ne kerüljön, mert bizony a túl sok szénsav, nitrogén, oxigén belélegzésével könnyen megjárhatná. Az én esetem egészen más. Én eléggé szemtelen fickó vagyok, s egészen nyíltan megmondom, hogy a gazdagságom honnan származik. Néhai Faust doktor módjára én is eladtam lelkemet a sátánnak, aki a tudás kelyhét nyomta a kezembe. Gyógyítom az emberek nyavalyáit, de előbb megcsinálom a számadást, hogy mennyiért, máskülönben jómagam is kopott nadrágban és fénylő kabátban járhatnék, akárcsak ön.

- Épp ezért tettem föl a kérdést - mondotta Eusebius -, amelyre ön még nem felelt.

- Nos, felelek hát, fiatal barátom. Csak egyvalami van, ami előttem az aranynál értékesebb: a szeszélyem. Ez a rokonszenvem ön iránt, amelyet szinte szememre is vet már, csak szeszély, semmi egyéb. És a hálája azért érdekel oly kevésbé... Szokott-e ópiumot szívni, mynheer Vandenbeek?

- Nem szokásom, doktor.

- Kár, nincs igaza. Az ópium gyönyörű dolog. Mondják, hogy az ópiumélvezet soványít... Nézzen rám! Mondják, hogy csökkenti a látóerőt... Nézzen a szemembe!

Az orvos ezenközben megveregette a hasát és villámló pillantást vetett Eusebiusra.

- Mondják - folytatta Basilius -, hogy az ópium megrövidíti az életet. Ez teljesen téves állítás: ellenkezőleg, megkésztet, mert még egy étellel ajándékoz meg, csodálatos álombélivel.

- Orvos úr - nyugtalankodott Eusebius -, nem gondolja, hogy Eszterem már nagyon soká alszik?

- Tudja-e, barátom, hogy a keleti népek, a törökök, az arabok meg a kínaiak is, akiket pedig igen tökéletlen teremtéseknek, az emberiség torzképeinek szoktunk fitymálni, sokkal, de sokkal értelmesebben vélekednek az életről, mint mi, Napnyugat fiai? Hiszen micsoda az a mi esetlen vagy lármás mámorunk, az a borgőzös vagy sörpárás vagy más szeszből fejünkbe szálló mámor? Otromba dőzsölés, amely az embert az állat alá aljasítja. Mi ez a vaskos dorbézolás ahhoz az élvezethez képest, amelyet annak az illatos füstnek a belélegzése jelent, amely az ember lelkét oly könnyeddé varázsolja ahelyett, hogy megterhelné a gyomrát; mi az a mámor ahhoz a tündéries szárnyaláshoz képest, amellyel a lélek oly boldogan lendül tova földi hüvelyéből, és mennyországról mennyországra vándorol...

- Kedves doktor - szólalt meg Eusebius -, nagyon kérem, beszéljünk inkább Eszterről!

- Nem bánom, ha már mindenáron azt akarja - válaszolt Basilius doktor, legkevésbé sem leplezve, hogy a közbeszólás lehangolta.

- Tudomására kell még hoznom, doktor - mondta Eusebius -, hogy szegény feleségem már Haarlemben is makacs köhögésben szenvedett, amely engem rendkívül nyugtalanított.

- Úgy! Ön tehát Haarlemből való - vágott szavába az orvos, mit sem törődve a fiatal hollandi türelmetlenségével -, csinos városka az!

- Valóban, igen csinos városka. De engedje meg, hogy én...

- Ha csakugyan Haarlemből való - folytatta Basilius -, bizonyára ismeri Rembrandt híres „Éjjeli őréség”-ét, amely most bizonyos Vandamm úr képtárának a büszkesége.

- Ismerem - válaszolt Eusebius -, de én most azt akartam önnek mondani...

- Amit én akarok *magának* mondani - vágott megint szavába az orvos -, az sokkal, de sokkal érdekesebb annál, amit maga *nekem* akar mondani. Én egy remekműről beszélek, amely oly soká fog élni, ameddig a vászna tart, amelyre festették, és a festék, amelyben életre kelt: élni fog számos évszázadon át. Az ember ellenben, a teremtésnek ez a húsból és csontokból összerótt remekműve, elél negyven, ötven, hatvan évig, aztán porrá omlik, fölfalják a pondrók.

- Doktor - szólt Eusebius -, ön megfélemlít engem.

- Pedig az a híres festmény ott Haarlemben csak másolat - folytatta Basilius, ügyet sem vetve a közbeszólásra. - Ha látni akarja az eredetét, hát csak jöjjön el hozzám, mynheer Vandenberg; és nemcsak az „Éjjeli őréség”-et láthatja majd, de egész képtáramban gyönyörködhetik. Mert tudja meg, hogy abban a nyomorúságos viskóban, ott, Batávia rakodópartján nagyon szép képtáram van ám. Gazdagságom révén Kelet legédesebb testi örömeit és Európa sok mindenféle szellemi gyönyörűségét szereztem, gyűjtöttem össze magam köré. Találhat majd nálam mindent; vannak ott művészeti és természeti remekművek, festmények Rembrandt, Tizián és Rubens ecsete alól, Magyarország, a Frankföld és Hispánia legjobb borai, s végül a föld népeisége három főfajának: a fehér, a fekete és a sárga fajnak legszebb példányai.

- Istenem! Istenem! - kesergett félhangosan Eusebius, izgatottan járkálva föl s alá a szobában, s kétségbeesett pillantásokat vetve a még mindig mozdulatlanul fekvő betegre. - Hát ez az érzéstelen fecsegő valóban ugyanaz a Basilius doktor volna, akinek tudományát annyira dicséretlik?!

Aztán elszánt, csaknem fenyegető magatartással odalépett az orvos elé, megállt előtte csöndesen, és így szólt:

- Még egyszer kérem, vizsgálja meg a feleségemet! Aztán hiszen beszélgethetünk majd, ameddig csak tetszik.

- Jó - felelte a doktor -, ámde előbb néhány kérdésemre kell megfelelnie, mégpedig őszintén, becsületesen.

- Kérdezzen hát, uram!

- A neve Vandenberg Eusebius?

- Igenis, doktor.

- Haarlemből való?

- Mint már említettem is.

- Fia Vandenberg Jakobusnak és hitvestársa Mavius Eszternek, aki Mavius Vilmos jegyző és Mortier Johanna Katalin leánya volt?

- Úgy van, doktor, mindez eképpen van bejegyezve az anyakönyvek rovataiba.

- Eszter édesanyja hát testvére volt bizonyos Mortier Basiliusnak, aki mintegy húsz évvel ezelőtt hajóra ült, és Haarlemben nem tért vissza többé.

- Ezt is megerősíthetem - válaszolt Eusebius. - Talán ismerte a feleségem nagybátyját, orvos úr?

- Hallottam róla, sőt, személyesen is ismertem. Csempész volt, kalóz, tengeri rabló - s mit tudom, aztán hol került akasztófára...

- Ah, Istenem!

- Sose sajnálja őt, nem volt kár érte.

- Doktor! - szólt Eusebius. - Mortier Basilius az én szegény Eszterem nagybátyja volt; kérném, hogy annyira közeli rokonomról jelenlétemben ne beszéljen ilyen csúfságokat; mi elvégre, hagyományos jó erkölcsű hollandusok, a családi becsület dolgában meglehetősen kényesek vagyunk.

- Valóban különös kis kópé ön, barátom. Nos, ne beszéljünk hát a nagybátyjáról.

- Ne bizony, kedves doktor úr, ne beszéljünk róla! Hanem az ég szerelmére kérem, beszéljünk Eszterről!

- Különös - mondta Basilius, inkább csak úgy magával beszélve, de mégis oly hangosan, hogy Eusebius megérthette. - Különös, mily állhatatosan törtet némely ember a fájdalomra elé!

- Mint már említettem... - igyekezett Eusebius újra fölvenni az elejtett fonalat, nem vetve ügyet az orvos megjegyzésére.

- Istenem! Igaz is - vágott a szavába Basilius kissé türelmetlenül -, ön említette, hogy felesége már Haarlemben is makacs köhögésben szenvedett.

És amint Eusebius folytatni akarta mondókáját, megelőzte.

- A többit majd én mondom el, s ön be fogja látni, hogy szükségtelen volt meggyötörni engem olyan dolgokkal, amit én jobban tudok, mint maga.

- Jobban, mint én? - álmélkodott Eusebius.

- Győződjék meg róla! Szakítson félbe, ha tévedek, máskülönben ne zavarjon!

- Hadd hallom hát! - mondta a fiatal hollandi, akinek csodálkozása nőttön-nőtt.

- A tengeri utazás első napjai - kezdte a doktor - rendkívül megviselték; ágyban kellett maradnia; a köhögés tovább tartott és sok váladékkal járt.

- Csakugyan, úgy volt!

- De ne zavarjon hát, kérem! Az elutazást követő ötödik napon a feleségét heves vérhányás lepte meg, amit Fuller-féle sziruppal szüntettek meg. A beteg azonban szüntelen erős mellfájásról panaszkodott; a köhögés enyhült, de emésztési zavarok jelentkeztek. Ez az állapot négy-öt napig tartott, akkor aztán a felesége jobban érezte magát, s azt hitte, meggyógyult. Nyolc nappal később, a szép idő és a tenger csöndessége csábításának engedve, úgy érezte, hogy eléggé erős már, hogy a fedélzetre bátorkodjék, és ott önnel karöltve sétálgasson. A mellfájás, sőt, még a gyomorbántalom is megszűnt, étvágya visszatért, s azzal együtt ifjúsága erejének és vígságának egy része is. Midőn öt hónapos hajózás után Batáviában partra szálltak, eszükbe sem jutott már a tüdősorvadás; bátran hitték volna, hogy soha e földön még csak szó sem volt efféle nyavalyáról.

- Úgy van, pontról pontra úgy volt minden, orvos úr! - szólalt meg újra Eusebius, akit ennek az embernek csodálatos tudása most valósággal megdöbbenített.

- Láncos lobogós! Hát engedje végigmondanom a dolgot! Majd aztán tapsoljon. Én a nagy művészek módjára csinálom: a főhajtást utoljára hagyom. Végén csattan az ostor! Két nappal a partraszállásuk után, mikor ön éppen annál a nagykereskedőnél tisztelgett, akihez még Euró-

pából ajánlották, a felesége oldalszúrásról és ízületi fájdalmakról kezdett panaszkodni. Még aznap este visszatért a köhögés, másnap elakadt a váladék; a gumókor megkezdte roncsoló munkáját a forró és párás éghajlat hatása alatt. Az orvosi vizsgálat megállapította, hogy a bal tüdőszárnyból már úgyszólván semmi sincs, és hogy már a jobb szárny is beteg. Az ön feleségét tehát a tüdővész gyorsan ölő fajtája kezdte ki. A lélegzet egyre nehezebbé és zihálóbbá vált, a vérkeringés egyre gyorsabbá és rendetlenebbé, percenként kilencvenöt-száz volt az érverések száma, sőt, éjszaka száztíz-száztizenöt is. Reggelenként a kéz, az arc és a mell hideg, tapadós izzadságtól volt nyirkos, a beteg ereje rohamosan fogyott, eszmélete eltűnedezett, érzékei eltompultak, még szerelme is, ez a csodálatosan élénk életnyilvánulás, amely mintha túl akarta volna élni őt, hunyni kezdett, s néhány nap alatt a nemrégiben még oly kedves-bájos asszony siralmas matrónává hervadt. Egykedvű lett mindennel szemben, még a gyöngédség kedveskedéseivel, sőt, még magával a halállal szemben is. Igaz-e?

- Igaz, doktor, szóról szóra igaz. De hát mindezt honnan tudhatja ön?

- He-he-he! - nevetett Basilius. - Valóban kacagnom kell, amikor az önök európai regénygyártói az olvasóiknak afféle kényeskedő, rózsaszín soradásokkal kedveskednek, amelyek annyira emlékeztetnek némely francia festő festményeknek nevezett, csapnivalóan természetellenes pasztellképeire. A bájosan szenvedő hölgyecskék Nizzában szívják a tengeri levegőt, vagy selyem reggeli pongyolákban hódítva isszák az ásványvizet, köhécselnek utánozhatatlan kecsességgel és ájulnak el mindig az illendőség szabályai szerint. Mondja csak, mynheer Vandenbeek, a maga felesége is így csinálta a dolgát az utóbbi napokban?

- Ah, dehogyis, doktor! De bármennyire átváltoztatta is őt a betegsége, én most is ugyanoly gyöngédséggel szeretem, mint azelőtt. Segítsen meg bennünket, orvos úr! Mentse meg Eszteremet!

- Kedves barátom - válaszolt Basilius, és szavait megint azzal a hátborzongató nevetéssel kísérte -, nagyon szívesen tenném, de... kissé elkéstünk már.

- Mit mond? Hogy kissé elkéstünk már? - kérdezte Eusebius ijedten.

- Úgy van. A beteg este kilencedfél órakor elhunyt... épp akkor, amikor ön az ajtómon először kopogtatott.

Eusebius feljajdult és ráborult az ágyra.

A holttest már hideg volt és merev.

- Ó! Lehetetlen! Lehetetlen! - esengett a szerencsétlen fiatalember, miközben Esztert karjaiba zárta, és száját a már kihült ajkakra nyomta. - Ó, Istenem, Istenem!... Segítség, doktor! Még nem halt meg, nem halhat meg, míg el nem búcsúzik tőlem... És én ennek az embernek a beszédeit oly nyugodtan hallgattam!... Eszter! Eszter! Amikor elmentem hazulról, egészen nyugodt volt és mosolyogva suttozta utánam, hogy amióta beteg, még sohasem érezte olyan jól magát.

- Az már így szokott lenni, szegény fiatal barátom - mondta a doktor -, hiszen az élet azoknak, akiket örökre el akar hagyni, búcsúzásul mindig áldoz egy barátságos mosolyt.

III

Amikor Eusebius meggyőződött a komor valóságról, hogy felesége csakugyan halott, teljesen átengedte magát a kétségbeesésnek. Szívszagató kesergéssel hol a holtra borult, mintha fölmelegíteni akarná, hol pedig felugrott, s jajgatva tördelte kezeit az ég felé.

Az orvos még mindig a szögletbe állított zsámolyon ült, s a legnagyobb lelki nyugalommal pipázott. Pipáját, mihelyt kialudt, újra meg újra megtömte. Egyetlen szóval, egyetlen mozdulattal sem akarta a fájdalom e kitörését fékezni.

A fiatalember fájdalma lassanként elcsillapult, azaz inkább ellobbant, mint a még erős láng, ha égőanyagát fölemésztette. Eusebius érezte, hogy szeme, amely mindaddig könnytelenül izzott, most nedvesülni kezd; sírva fakadt, és valamennyire megenyhült.

Leült az ágy szélére, a halott arcából félresimította az odazilálódott hajszálatokat, gondosan rendbe illesztette kedvesének szőke hajfonatait és megfogta kezét.

- Ah, doktor - szólalt meg aztán, az orvos felé fordulva -, ön nem tudja, mit vesztettem én! Gondolja el, együtt növekedtünk, szomszédok voltunk, együtt játszottunk, megosztottam vele örömeimet, mint ahogy aztán ő a szenvedéseimben osztozott velem, olyan szép volt már mint tízéves leányka is, a hosszú, dús szőke hajával és a nagy, tiszta nefelejcs szemével!... Ó, ki hitte volna akkor, hogy oly hamar halottul fogom őt látni magam előtt! Ó, Istenem, Istenem! Édes jó Eszterem! - zokogott Eusebius.

- Hiába, a természet törvénye ez, barátocskám - mondta Basilius doktor, miközben nagy élvezettel szívta be az ópiumgőzt -, virulgatunk, hogy elviruljunk, növekedünk, hogy a nagy kaszás lekaszáljon. Még boldogoknak vallhatjuk magunkat, ha az a kasza ifjúságunkban vág le, amikor életünk virága még kedves illatot áraszt körülöttünk, és nem akkor, midőn az ősz szele már zörgőssé szárazított, vagy a tél már a havával is betakart. Jőmagam is csinos, pirospozsgás arcú, szőke fiú voltam egykor... He-he-he!... Ma már aligha látszik meg rajtam. Igaz-e?

Halk, rekedtes nevetése most itt a halottas ágy közelében még visszásabban, még hátborzongatóbban hatott.

Eusebius felugrott, de a lába, úgy látszott, nem bírta, megint visszarogyott az ágyra.

- Ó, nagy Isten! - szólalt mély fájdalommal - az élettől most már mit is remélhetek!

- Úgy, úgy, barátocskám - mondta Basilius -, csak átkozza a sorsát, fájdalmában csak engedje szabadjára emberi önzésének panaszát; vallja meg egészen őszintén, hogy kesergésében inkább magára gondol, mintsem feleségére, és igazat fog mondani.

- Önzésem panaszáról beszél? - hökkent meg Eusebius. - Gyászom, kimondhatatlan fájdalom önzés volna? Nos, akkor ez az önzésem is csak sírba visz, mert érzem, hogy egyetlenemet, aki legdrágább boldogságom volt e világon, túl nem élhetem.

- Annál jobban járhat, fiatal barátocskám - mondta a doktor. - Ha szavának áll, éppoly kevésbé szánakozom majd magán, mint ezen a fiatal asszonykán, aki úgy ment el ebből az életből, hogy annak még csak szépségeit, csak fényét ismerhette meg. A csalódások és a szenvedések, amelyeket pedig az élet előbb-utóbb mindnyájunkra kimér, nem jutottak osztályrészéül; szép álmot álmodott, és odafönn talán még szebb álmai lesznek.

Vandenbeek Eusebius mindkét tenyerébe temette arcát, nem felelt, csak fel-felzokogott; a doktor csendesen nevetgélt maga elé.

Egyszerre csak föl pattant Eusebius; a kellemetlen nevetés sértette, nem bírta túrni már.

- Mynheer - mondotta -, sajnálom, hogy ilyen korú és ilyen hivatású férfinak, amilyen ön, rosszállásomat kell kifejeznem, de amióta csak itt van, folyvást igazán kíméletesen viselkedik; tiszteletben tarthatná legalább a fájdalmamat.

- Az én koromban - felelt a doktor higgadtan - az ember ragaszkodik a szokásaihoz, és én csak olyan érzelmeket szoktam tisztelni, melyeket magam is igaznak érzek.

- Én is úgy teszek majd, mynheer - válaszolt Eusebius ridegen, élesen -, különös véleményeinek meghallgatásával nem óhajtom időmet még tovább pazarolni, szíveskedjék távozni! Csak ez a szobám van, ahol imádkozhatom, a jelenléte zavar, túrhetetlenül zavar...

Basilius doktor vaskos ezüstláncon lógó nagy, otromba órát vett ki a zsebéből és fölpattintotta fedelét.

- Hálája, amelyről előbb beszélt és amelyről azt hitte, hogy tartozik vele nekem, mert önhöz, mint előttem ismeretlen emberhez, ily átkozott időben ingyen jöttem el, éppen egy óráig és negyvenhét percig tartott. Eléggé szép eredmény, fiatalúr; ismertem már embereket, akiknek hálája még ennyi ideig sem élt.

Fogta kalapját, amelyet érkezésekor a sarokba dobott, meghúzogatta kátrányozott vászon-nadrágját, és kifelé lépkedett.

Eusebius keménynek érezte az orvos válaszát, de mivel az mégsem volt éppen igaztalan, önkéntelenül is olyan mozdulatot tett, mintha a távozót vissza akarná tartani.

Az orvos észrevette ezt a mozdulatot, és megállt a gyékényes ajtóban.

- Negyedórával ezelőtt, - mondotta - azt a kijelentést hallottam, hogy a feleségét nem éli túl. Minden olyan dologban, amely nem a hála kérdése, becsületes ember szavának hitelt adhatunk, ön pedig bizonyára becsületes ember akar lenni. Csakugyan az hát a szándéka, hogy utánahaljon a feleségének?

- Az! - felelt Eusebius, komor pillantást vetve az orvosra.

- Nos, jó. Akkor hát bebizonyítom magának, fiatalember, hogy az irányában érzett barátságom, bármennyire is érthetetlennek találja azt, nem afféle üres szóbeszéd. Fogja ezt a tör, a hegye mérgezett, azzal az amerikai híres curare-méreggel, amelyről már ön is bizonyára hallott; a legcsekélyebb karcolás is elegendő, hogy gyors, fájdalomtalan halált okozzon. Nesze hát ez a tör, Vandenbeek Eusebius, nesze, és ne hidd, hogy háládra számítok.

- Köszönöm - szólt Eusebius, és a penge felé kapott.

- Láncos-lobogós! Vigyázzon hát, barátocskám, véletlenül még megszúrhatná vagy megvág-hatná magát vele, és... nem érne rá megbánni a könnyelműségét.

És a szokottnál is hangosabb nevetésre fakadva búcsúzott:

- Viszontlátásra, fiatal barátom, viszontlátásra!

S eltűnt a gyékényajtón.

- Isten áldja meg! - szólt utána Eusebius.

Az özvegy fiatalember végre egyedül maradt; odatérdelt a halottas ágy elé és imádkozni akart.

De emlékezése sehogy sem bírt visszavergődni az imádságos gyermekkor világába, az akkor tanult jámbor igék sokaságából egyetlenegy sem jutott most eszébe; még a szentek nevét sem bírta ajka kimondani. Szinte úgy rémlett, mintha az ördögös doktor látogatása minden

vallásos érzést, amely az embernek súlyos szenvedések idején vigasztalást szokott szerezni, száműzött volna a kunyhóból.

Tétova tekintete most egy virágosvázára esett, azokra a virágokra, amelyeket előző nap szedett Eszternek. Koszorút font s bokrétát kötött belőlük.

Aztán átkarolta a halottat, s beljebb tette az ágyon, maga pedig a megüresedett helyre feküdt.

Jó ideig maradt úgy, átkarolva a halottat és csókolgatva ajkát meg szemét. Aztán az elhunyt nyaka alá simuló bal karjával a holttestet magához vonta, jobbával fölmarkolta a törst, melyet előbb az ágy szélére tett, és a mérgezett pengét most a hegyével a mellének irányította.

Ám ebben a pillanatban ott látja maga előtt az ágy lábánál Basilius doktort, aki észrevétlenül visszatért, és a fiatalembert most gúnyos mosolygással nézte.

Vandenbeek Eusebius mint valami rugó pattant fel az ágyról, és villámgyorsan ugrott neki a doktornak.

Az meg se moccan, az ijedésnek még a legcsekélyebb jele sem látszott arcán, ellenben felhangzott a kacagása, és az rekedtebb, hátborzongatóbb volt minden korábbi nevetésénél.

Amint Eusebius a közelébe ért, Basilius elkapta jobbát, amelyben a mérgezett hegyű tör már feléje villant, és csuklóját acélos ujjaival oly erősen kapcsolta át, hogy a fiatalember nagyot kiáltott, és kezéből kiejtette a törst.

Ugyane pillanatban a doktor, mint valami ügyes birkózó, derékon is kapta már, a levegőbe rándította, gyorsan körbefordult vele, s elkábult támadóját úgy csapta oda a szoba közepére, hogy még csak meg sem tántorodott.

Most aztán lehajolt hozzá, fél térdét nekifeszítette a mellének, bal kezével, hogy minden ellenállást lehetetlenné tegyen, átmarkolta egybefogott csuklóit, jobbával fölkapta a földön heverő törst, és nekiszegezte a fiatalember mellének.

- He-he-he - nevetett Basilius -, az ajándék törst tehát az ajándékozóra emeltük? Biz ez nem volt szép dolog, mynheer Eusebius.

- Megmondtam már önnek - felelt Eusebius, még egyszer és utoljára megkísérelvén csuklóit az acélmarkolásból kiszabadítani -, hogy jelenléte tűrhetetlen nekem.

- Hálátlan! - mondta a doktor. - Hiszen én oly szeretettel viseltetem irántad, mint csak a saját testem-lelkem iránt.

- Mit gúnyolja fájdalmamat? Minek adta hát kezembe azt a törst, ha megakadályoz abban, hogy magamba döfjem?

- Dehogyan akadályoztalak én abban, csak látni akartam, hogyan döföd magadba.

- Ön elment; azt gondoltam, hogy megszabadultam végre a jelenlététől; minek jött hát vissza?

- Talán azért, hogy megmentsenek... Talán azért is, hogy végignézzem a komédiát, amelyet megígértél nekem.

- Nos, vessen hát véget ön ennek a bohózatnak! Életem még tűrhetlenebbé válnék, ha önnek köszönhetném. Öljön meg!... Mit késlekedik?! - szólt Eusebius, és vad rándulással a tör felé lökte mellét. - Ez volna az egyetlen szívesség, amivel megsegíthetne, az egyetlen, amit öntől elfogadnék.

- Ez már beszéd! Rajta, csak rajta! Szitkozódjál csak, Vandenbeek Eusebius! Azt már szívesebben hallgatom, mint mézes-mázos szép szavaidat. Hát csakugyan szeretnél utánasietni szép szóke Eszterednek? Csakugyan megvetnéd már az életet, mivel ő többé nem szépíti meg?

- Végezz hát már, te szörnyeteg! - dühöngött Eusebius, s minden erejét összeszedte, hogy szabadulhasson.

- Türelem, barátockám, türelem! - gúnyolódott Basilius. - Abban rejlik minden élet titka, és minden erő forrása abból fakad.

A tört fogai közé vette, s a fiatalember mellén a ruhát oly nyugodtan bontotta fel, mintha valami sebészi műtétre készülne.

Aztán a tört megint kezébe fogta, s így szólt:

- De bizonyos vagy-e abban is, hogy kedvesedet megtalálod majd odafönn?

- Mit akar ezzel mondani?

- Leszúrnád vagy leszúratnád magadat, mégpedig azért, hogy Esztereddal újra egyesülhess, igaz-e?

- Föltétlenül.

- De hátha a halál, ahelyett, hogy a lelkeket egyesítené, csak elválasztja a testeket, hátha a remélt találka füstbe megy?

- Ó, Istenem - nyöszörgött Eusebius kétségbeesetten -, mikor hagy föl már a kínszusszal ez a szörnyeteg, ez a démon?...

- A kínszusszal? Eszem ágában sincs, hogy kínozzalak. Három órája tévelyegsz már rossz utakon, s én minden elképzelhető módon azon fáradozom, hogy jó útra térítselek... Egyébként - folytatta Basilius, mintha csak magához szólna - semmi szükségem arra, hogy az életedet így tartsam a kezemben, végezhetek én avval amúgy is akármikor. Ebben a helyzetben bizonyára nagyon kényelmetlenül érzed magadat, nekem sem valami kellemes a dolog, hadd kelünk föl hát, és hadd beszélünk egymással okosan!

A doktor csavarfogószerűen szorító marka, amely a fiatalember csuklóját fogta, most szétnyílt, Basilius fölkel, kezét nyújtotta Eusebiusnak, s talpra segítette.

- Most pedig, kedves Eusebius - mondotta -, hozz egy széket nekem!

Eusebius engedelmessé vált, hogy arról a különös hatalomról, amellyel Basilius uralkodott rajta, számot adhatott volna magának, s a bambuszsámolyt a szoba közepére húzta.

Ő maga nem ült le.

- Köszönöm, köszönöm! - szólt az orvos, s amennyire lehetett, kényelmesen igyekezett elhelyezkedni a számolyon. - Most végre kissé nyugodtabb vagy már, kedves Eusebius; nem gondolod, hogy elhamarkodottan akartál az életnek istenhozzádót mondani?

- Minek késlekednék - válaszolt Eusebius -, hiszen Eszterem halott, s nélküle az élet ugyan mit ér nekem?

S csüggedten nézte felesége tetemét.

- Esztered halott, az igaz. De bizonyos vagy-e abban is, te szerencsétlen flótás, hogy az élet, mert szeretted asszonyodat elvesztetted, a jövőben semmiféle vigaszt, semmiféle örömet nem kínálna neked?

- Ha erre akar kilyukadni, ha ezt a komédiát azért játszotta, hogy karomat visszatartsa, hát hiába fáradozott. Megmondtam már önnek, s még egyszer kijelentem, hogy Eszteremen kívül soha nőt nem szerettem és soha mást szeretni nem fogok. Ha ma nem, hát majd holnap mégiscsak sikerül szabadulnom ettől az élettől, amely oly nyomasztó teher már nekem.

- Ez elhíhető! Látom, szereted őt, amennyire emberi szív csak tud szeretni. A kíváncsiságom ki van elégítve; a kíváncsiságom, mert részvétet vagy jóakaratot - és ezt jól jegyezd meg, Vandenbeek Eusebius - részemről soha senki se várjon; engem csak kíváncsiság hajt, vagy tudni vágyás, ha annak akarod nevezni, ahogyan kollégáim a testekkel bíbelődnek, én a lelkekkel kísérletezem. He-he-he! Az én kísérleteim olykor ugyanolyan mocskosak, mint az öveik, de mindig mulatságosabbak.

- Vége lesz-e már?! - türelmetlenkedett Eusebius nagyot toppantva. - Ezzel a sok beszéddel már torkig vagyok. Mit akar tőlem? Ha a kíváncsisága kielégült, hát engedjen át végre a sorsomnak, s adja vissza azt a tört! Néhány pillanat múltán megláthatja majd, hogy érző szívemen mily hatalmat tud venni a szerelem.

- Valóban nagyon sietős a dolgod, kedves Eusebius mondta a doktor -, szerencsére ráérek, és legkevésbé sem osztom nyugtalanságodat. Minthogy ezt a tört rám emelled, és nekem köszönheted, hogy élsz még, mostantól fogva engem illet meg, hogy napjaiddal, óráiddal vagy perceiddel, amelyeket e földön még eltölthetsz, rendelkezem, mégpedig úgy, ahogy majd jónak látom.

- Mondja meg hát, mit vár tőlem? Mit akar?

- Te okos ember vagy elvégre, Vandenbeek Eusebius folytatta az orvos -, miként hihetted hát, hogy Basilius doktor, aki senki emberfiához, akárhogy kéri is, nem szokott elmenni, és még csak egy nappal előbb is kereken megtagadta, hogy Jáva halálosan beteg kormányzóját Buitenzorgban meglátogassa, bárha itt e szelence porának egyetlen kis adagjával megmenthette volna - hogyan képzeled, hogy ez az orvos ezen a rémes éjszakán csak azért gyalogolna egyórányira, hogy részt vehessen egy asszony temetésén és hallgassa a te jajgatásodat? Mert hiszen gondolhatod, hogy feleséged haláláról már tudtam akkor, mikor hazulról elindultam.

- Megtébolyít engem! - kiáltott Eusebius, kétségbeesetten zilálva a haját.

A fiatalember, úgy látszott, azon a ponton áll már, amelyen Basilius doktor, a lelkek nagy anatómusa látni kívánta, mert most átadta a tört, s így szólt:

- Vandenbeek Eusebius! Ha csakugyan rászántad magadat, nem akarlak föltartóztatni. Eredj át az ismeretlen tartományba, melyből - mint Shakespeare mondja - még sohasem tért meg utazó; legyen az akár a keresztények pokla-mennyországa, akár az igazhitűek atyjának hurikkal népes kertje, legyen Bráhma áttetesüléseinek világa vagy a görög szellemek mezősége, sőt, akár az ateisták komor, szomorú semmije. Mindegy, milyen az a síron túli tartomány, eredj csak, keressed Eszteredet, s lásd, vajon megtalálod-e.

- Ó, Istenem - jajgatott Eusebius a kezeit tördelve.

- Tegyük fel, hogy Eszter még nem halt meg...

- Hogyan? Eszter még nem halt meg?! - vágott szavába Eusebius, és az ágyra borult.

Mindkét kezét rátette a felesége mellére, úgy meresztette az orvosra a szemét.

- Nem mondom, hogy Eszter még él - folytatta Basilius -, csak azt mondom: tegyük fel, hogy Eszter még nem halt meg, vagy pedig szintén föltéve, hogy te is meghaltál volna, és az én hatalmam föltámaszthatná...

- Ó, az iszonyú volna!

- Lám - mondta az orvos -, itt a gyöngye oldalad, itt a vége a te odaadásodnak, itt a határa a szerelmednek, ugye megtaláltam: arra nem bírtad rászánni magadat, hogy Eszter nélkül élj, de még kevésbé szánnád rá magadat arra az önzetlenségre, hogy ő hadd élhessen - nélküled is!

Eusebius az első pillanatban azt hitte, hogy íme szabad az önfeláldozása ugyanolyan bizonyosságát szolgáltatnia, amelyet valamikor Alcestis szolgáltatott, mintha a doktor azt ajánlotta volna, hogy haljon meg Eszterért, a maga élete árán váltsa vissza az életbe Esztert, mint ahogy a haldokló Alcestis szerzett a férjének új életet.

Ez a gondolat visszaadta nyugalmát; magához ölelte halottját, ismét visszafektette, és a doktorhoz lépett, aki változatlan helyzetben ült a zsámolyán.

- Téved, uram! - mondta Eusebius. - Adja bizonyosságát, hogy Eszter nem halott, győzzön meg arról, hogy sem borzalmas betegsége, sem a bánat, amelyet majd az én halálom hoz rá, nem fogja megölni, ígérje meg nekem, hogy még idelelni e földön, ha más karjában is, újra boldog lehet majd, s én azonnal végzek az életemmel - nehéz szívvel bár, de mégis abban a vigasztaló tudatban, hogy Eszterem szívében emlékem sohasem fog meghalni.

Beszéde oly őszinte, oly lelkes volt, hogy az a gúnyos kifejezés, amely az orvos arcán annyira állandónak látszott, e pillanatban onnan egészen eltűnt.

- Legyen hát! - mondotta Basilius doktor. - Eszter nem halt meg, és nem fog meghalni, de...

Eusebius megakasztotta, mégpedig olyan mozdulattal, amely épp annyira látszott öröm, mint fenyegetés kifejezőjének; a szerencsétlen fiatalember lelkét a kétségbeesés meg a reménykedés tusakodása valósággal az örület határára sodorta már.

- De - folytatta Basilius - meglehet, hogy neki is, neked is jobb lett volna, ha nem termek itt idejekorán s nem itatom meg vele a szert, amely olyan hatású, hogy a betegek válságának fokai szerint vagy a halált sietteti, vagy újra egészségessé menti a beteget.

- Tehát öntől függött és most is öntől függ - szölt Eusebius lélegzetfójtó izgalommal küzdve -, hogy Eszterem életben maradjon vagy meghaljon.

- Úgy van. Belátod tehát, hogy helyes volt visszatérnem és megakadályoznom öngyilkosságodat?

- Hát mindketten élni fogunk?

- Talán.

- Ó, édes jó Eszterem - mondta Eusebius, újra odaborulva az ágyra -, hát boldognak láthatlak majd megint?

- Igen, de előre megmondom neked, hogy mindkettőtöknek még egy, az eddiginél is nehezebb próbát kell kiállnotok. Meglátjuk majd, Eusebius barátom, hogy Eszter iránt való szerelmed, amely úgy megdacolt a halállal, tud-e majd ellenállni az időnek is?

- Ó, hogyan gondolhatja, hogy...

- Én azt gondolom, hogy az egész életen át mindig csak egyetlen szerelmen csüggni az embert nem elégíti ki. Azt gondolom, hogy ez a szó: *szeretlek*, mindig ugyanarról az ajkról mindig ugyanabba a fülbe nem valami sokáig suttogható. Röviden azt gondolom, hogy ez a fiatalasszony, ha ifjúsága és szépsége virulásának teljében hagyná itt e világot, boldogabb és sérthetlenebb életet élt volna, mint amilyennek elébe megy, ha életben marad és te majd megcsalod.

- Hogy én majd megcsalom?! Én, Eszteremet? - méltatlankodott Eusebius az ég felé emelve kezét. - Ó, ha ön olvasni tudna a szívemben, látná, hogy oly érzelemnek, amely nem Eszteremre vonatkoznék, ott sohasem lehet helye.

- Nézz körül csak kissé, fiatalember - válaszolt a doktor -, s látni fogod, hogy a természetben minden változik, átalakul; lehetetlen, hogy egyedül az emberi szív maradjon változatlan.

- Ah, doktor, ha elképzelhetném, hogy önnek igaza van, hogy jöhetne olyan pillanat, amikor Esztert már nem szeretném, amikor elfeledném s más nőnek hódolnék - hát rögtön újra fölkapnám azt a tört és magamba döfném... Nem azért, hogy őt túl ne éljem, hanem azért, hogy gyalázatosságomért megbüntessem magamat. De nem, nem, hiszen az teljesen lehetetlen! El sem képzelhető.

- Örömmel látom, Eusebius, hogy ily meggyőződést érzesz, mert miután Eszter életrekeltése tőled függ, hiszen mint előre megmondtam, csak bizonyos föltételek ellenében vagyok hajlandó kívánságodat teljesíteni, bizony már attól féltem, hogy e föltételeket - mihelyt megismered vissza fogod utasítani.

- Közölje feltételeit, doktor, előre kijelentem, hogy valamennyit elfogadom... még ha a lelkemet kellene is odaadnom! - felelt Eusebius komor elszántsággal.

- He-he! Ugyan mit is kezdhethetnék én a lelkeddel? - válaszolt Basilius, akinek arcára most újra visszatért a gúnyos kifejezés. - Ha nekem is van lelkem, s ha a lélek halhatatlan, hát semmi szükségem a te lelkedre, ha nekem nincs lelkem, akkor neked sincs, hiszen én is ember vagyok, akárcsak te, kissé idősebb és csúfabb ugyan, de alapjában mégiscsak ugyanegy mintáról valók vagyunk. És amid nincs, azt el sem adhatod.

- De mit akarhat tőlem? Beszéljen! Bármiféle szerződést készségesen írok alá.

- Megelégszem látható, megtestesült valóddal. Jól jegyezd meg ezt! Mindkettőtök iránt oly érdeklődéssel viseltetem, amilyennel földi jelenségek iránt viseltetni csak lehet; mindent adok majd nektek, hogy emberi fogalmak szerint - amelyek persze az enyéimmel egyáltalában nem egyeznek - boldoggá tegyelek; nem fogtok meghalni most, összekapcsolom az életeteket, s úgy adom át neki és neked.

- Hogyan? - kérdezte Eusebius csüggedten.

- Úgy, barátocskám, hogy a te életed, amelyet meghagytam neked, rendelkezésemre áll; hozzákapcsolom az ő életéhez. Ha bármikor is megbánod azt, amit én ma itt Eszterért teszek - márpedig úgy vélem, lesz egyszer egy pillanat, amelyben azt meg nem törtéنتté szeretnéd tenni -, ha egyszer fennhangon kimondanád ezeket a szavakat: „átkozott legyen Basilius doktor, amiért megmentette a feleségemet!” - Eszter meghal, és te vele halsz.

- Hogy én valaha megátkozhatnám Eszter megmentőjét - botránkozott meg Eusebius -, hogy gondolhat ön ilyet?!

- Bizonyosra veszem - válaszolt Basilius -, s éppen azért az erre vonatkozó egyszerű kis szerződést is elkészítettem már.

- Adja ide, doktor, hadd írom alá!

- Csak ne olyan hebehurgyán, barátocskám - mondta Basilius -, előbb tán olvassa el, amit alá akar írni!

Zsebéből kis tárcát húzott ki, s abból váltóformájú bélyeges papírt vett elő, amelyen a következő szöveg volt:

„Elismerem ezennel, hogy Basilius doktor a feleségemet a haláltól megmentette. Beleegyezem abba, hogy ha őt ezért bármikor is megátkoznám, Eszterem mindjárt e megátkozás pillana-

tában meghaljon és én vele haljak. Ebben az esetben holttestem Basilius doktor tulajdona legyen, s azzal a tetszése szerint rendelkezessék. Az ő javára essenek azok az évek, amelyeket még megélhettem volna, ha ezt a szerződést, amelyet vele ma megkötöttem, el nem fogadom.

Batávia, 1847. november 13.”

Eusebius e különös kötelezvényt hangosan és minden fönnakadás nélkül elolvasta.

- Tintát s tollat hamar! - mondotta, és körülnézett, de írószert sehol sem láthatott.

A doktor rátette kezét Eusebius tétova, keresgélő kezére, s így szólt:

- Mondtam már, fiatalember, hogy elhamarkodottan ne cselekedjék!

- Tollat s tintát akarok - mondta Eusebius.

- Jól gondold meg, mit cselekszel - figyelmeztette a doktor -, én semmire sem kényszerítelek, sem rábeszélés, sem altatás, sem kényszer ne szerepeljen itt. Szabad akaratodból, testi s lelki épség tudatában írod-e alá ezt az iratot?

- Igenis, úgy! Testi és lelki épségem világos tudatában, szabad akaratomból, minden rábeszélés, altatás vagy kényszer nélkül.

- Jól jegyezd meg, Vandenbeek Eusebius - folytatta Basilius -, akár igazak a rólam szóló híresztelések, akár nem, akár közelemben vagy, akár távol tőlem, szíved nekem mindig nyitott könyv lesz, amelyből legtitkosabb érzelmeidet is kiolvasom. Mindabból, ami az imént itt megtörtént, és még inkább abból, ami most fog bekövetkezni, meg kell értened, hogy az én hatalmam, bármekkorát fejlődött is a tudomány az Úr ezernyolcszáznegyvenhetedik esztendejéig, a tudósok minden tudományánál nagyobb; jól gondold meg tehát, mielőtt a próbának aláveted magadat, jól gondold meg, mire vállalkozol! Most pedig visszaléphetsz, ha erre a próbára eléggé erősnek nem érzed magadat. Mondj Eszterednek, aki nem hallhatja szavadat, még egy utolsó istenhozzádot, s ő fájdalom és vívódás nélkül fog álmából a halálba átszenderülni.

Eusebius pillanatig elgondolkozott; de inkább csak ámulatában, s nem határozatlanság miatt.

- Nem, nem - szólalt meg hamarosan -, minden tiszta érzés kigúnyolása volna, ha szörnyű kételkedését osztanám. Élni fogunk, óh, édes Eszterem - folytatta Eszter felé fordulva, mintha kedvesének látásából akarna új erőt meríteni -, egymással és egymásnak fogunk élni! S ha az élet szenvedést és nyomorúságot is hozna ránk, bátran megküzdök minden bajjal, gonddal, és szerelmed a legkeservesebb csapások közepette is vigasztalásom lesz, sőt, még föl is fog vidítani. Hamar tintát s tollat tehát!

- Gonddal, nyomorúsággal nem fog kelleni küzdenetek - mondta Basilius -, sőt, szokásos fogalmak szerint igen gazdagok és boldogok lesztek. Nos, mi az elhatározásod, Eusebius, most is az-e még, hogy a szerződést aláírod?

- Minek késleltet hát? - válaszolt Eusebius. - Nekem itt most nincs írószerelem, de aki annyi mindent tud, mint ön, doktor, bizonyára nem jut zavarba efféle csekélység miatt.

- Tollat mindig hordok magammal, hogy rendeléseimet megírhasam - mondta az orvos -, és tintára nincs szükségünk, jó lesz egy vércsepp is.

- Vércsepp? - szólt Eusebius, és bal karján feltúrta az inge ujját.

Basilius doktor a felöltője zsebéből finom, éles hegyű acéltollat vett elő, s megszurta vele Eusebius karjának középső erét.

Eusebius megrezzent - cseppfolyós rubinhoz hasonló vércsepp serkedt ki karján.

A doktor a piros, meleg cseppet felfogta tollába, s a tollat átnyújtotta a fiatal hollandnak; kérdését azonban még egyszer megismételte:

- Szabad elhatározásodból, rábeszélés és kényszer nélkül írod alá a nyilatkozatot?

- Igenis, teljesen szabad akaratomból - felelte Eusebius -, senki sem beszélt rá, senki sem kényszerít.

Átvette Basilius kezéből a tollat, és a papírlapra vérével odaírta a nevét.

- Ha megbántad, most még eltépheted a szerződést - mondta Basilius.

Eusebius átadta neki a papírlapot.

- Ez az irat az öné - mondta -, Eszter pedig az enyém.

- Magától értetődik - válaszolt Basilius, és a papírt a tárcájába simította. - Megyek. Itt most még visszaszólíthatsz, de mihelyt átléptem küszöbödöt, már késő.

- Menjen, doktor - mondta Eusebius -, az ég vezérelje!

- Eredj a pokolba a jókívánataiddal! - förmedt rá gúnyosan a doktor.

S ment az ajtó felé. Mielőtt kilépett volna a szobából, mintha időt akart volna adni Eusebiusnak a megfontolásra és arra, hogy az aláírt szerződést még visszavehesse, ha imént tett végzetes lépését közben megbánta volna. Aztán félreemelte a gyékényfüggönyt, kidugta kezét, hogy meggyőződjék, esik-e még az eső, és még egyszer búcsút intve Eusebiusnak, végre a küszöb átlépésére határozta el magát.

A függöny visszacsapódott - Basilius eltűnt.

Ugyanebben a pillanatban a fiatal holland ijedten érezte, hogy minden ereje elhagyja, szemére mintha nagy, szürke felhő ereszkedett volna, és a térde remegett, szeme héja lecsukódott. Valami vad zúgást vélt hallani, a tenger hullámtörésének morájához hasonlót, és e zúgásból, amelynek egyébként más oka nem volt, mint a fejébe tóduló vér szilajabb áramlása, úgy hallotta, mintha feléje a doktor rekedt gúnykacagása hangzanék.

Az ágyához támolygott, hogy lássa, nem éledez-e Eszter, de szemét nem bírta nyitva tartani, nem bírt megállni a lábán - lerokkadt a földre és elaludt. Feje rácsuklott az ágyra, amelyen Eszter még mindig mozdulatlanul feküdt.

IV

Fényes nappal volt már, amikor Vandenbeek Eusebius a szemét kinyitotta.

A nap pazarul ontotta ragyogását, és sugarai keresztülhatoltak a kunyhó bambuszfalain, s ezerféle aranyszín arabeszket rajzoltak a padlóra.

Ocsúdásakor Eusebius nem tudta, ébren van-e már vagy álmodik; nemcsak az elalvás előtt törtétek emléke tűnt el a lelkéből, hanem az ébredés pillanatában sem tudta felfogni helyzetét.

Egyszerre csak hallja, hogy szelíd, jól ismert hang szólítja nevén.

Eszter hangja volt.

- Ó, Istenem - szólalt meg Eusebius, még mindig csak homályosan emlékezve Eszter sápadt arcú, mozdulatlan alakjára -, sehogy sem bírom elhinni, hogy igazán valóság volna!

- Hol vagy, fiacskám? Kedves Eusebiusom, hol vagy? - kérdezte a bűvös csengésű hang.

Vandenbeek Eusebius azonnal felugrott.

Eszter élt; mosolyogva nézte magát a tüködarabban, amelyet Basilius doktor a fiatal férjjel folytatott beszélgetés alkalmával egy kíméletlen hasonlatának céljaira használt; szép szőke haját hozta rendbe éppen. Az étellel és az öntudattal a tetszés vágya is visszatért.

Eusebius ujjongva szorította magához szeretett Eszterét, ölébe kapta, és arcát gyöngéd csókokkal borította.

- Ó, igen, te vagy, igazán te vagy itt a karomban! - mondta gyönyörtől mámorosan. - Nem álom, nem káprázat, érzem a szíved dobogását, amelyről már azt kellett gondolnom, hogy örökre elcsendesült; látom a szemeid ragyogó pillantását, amelyről azt kellett gondolnom, hogy örökre kihunyott. Ó, beszélj hát, édes Eszterem, hadd hallom a hangodat, amelyről azt kellett gondolnom, hogy már sohasem fogom hallani.

- De mi lelt, Eusebiusom? - kérdezte Eszter, és csodálkozó mosolygással nézte fiatal urát. - Hiszen egészen sápadt vagy és oly zavartnak látszol. A ruhád is milyen zilált. Megijesztesz. Mi történt?

- Semmi, édes Eszterem, csak borzalmas álom gyötört. Képzeld csak, azt álmodtam, hogy meghaltál, és a rettenetes álmokép gondolataim és érzelmeim világában a valóságnak oly megdöbbentő látszatával rémlett elém, hogy első hívó szavadat hallva nem is mertem ide erre az ágyra pillantani, ahol kevéssel előbb hideg, merev, mozdulatlan testűnek láttalak.

- De hiszen ez csacsiság, kedvesem! - válaszolt Eszter, és megcsókolta férjét. - Lásd, én is álmodtam, de oly szépet, amelyet azelőtt soha még egyetlenegy álmomban sem láttam: úgy volt, mintha szárnyam nőtt volna, s messze-messze szálltam, túl a felhőkön az egek kékségében, föl az elé a fényes trón elé, amelyen a jó Isten ül sugárpompában az angyalai között; koszorút tett a fejemre és kezembe bokrétát adott - csak hogy nem ilyen hervadásra nyíló földi virágokból valót, amilyenek ezek itt - mondotta a koszorúra és a bokrétára mutatva, amelyeket férje kötött, mialatt ő aludt -, nem, az csupa mennyei liliom volt, a kelyhük gyémántból, a levelük smaragdból való. Aztán csodálatosan magasztos éneket hallottam, nem tudom, honnan zengett... Nem, nem, kedvesem, soha még oly jól, oly édesen nem aludtam, mint az éjjel, soha oly frissnek, boldognak még nem éreztem magamat, mint ma reggel. A vérem mintha melegebben és gyorsabban keringene ereimben. Mondok neked valamit, Eusebius - szólt hirtelen fordulattal, miközben fejét az ura mellére hajtotta, s kedveskedően nézett föl a szemébe -, úgy érzem, hogy ma egészen más a szeretetem, mint volt tegnap, hogy a mennyországából, ahol álmomban voltam, tisztább, bensőségesebb érzelmeket hoztam magammal, hogy most sokkal igazabban vagyok a tied, amióta a szívem már nem olyan nehéz, mint volt azelőtt.

- Eszter - szólalt meg Eusebius nyugtalanul, mert hovatovább kételkedni kezdett már abban, hogy az éjszakai események sora álom lett volna, bár a látomás, amelyről Eszter az imént beszélt neki, némiképpen megnyugtatta -, nem emlékszel-e olyasmire, hogy álmodásod előtt vagy álmodat megzavarva itt különös, természetellenes, sőt, természetfölötti események játszódtak le?

- Ó, nem, egészen zavartalanul, édesen aludtam, és ennek az üdítő alvásnak köszönhetem, hogy most olyan jól vagyok.

- Bizonyára álmom volt - mondta Eusebius, kezét végighúzva a homlokán -, nem akarok rágondolni többé.

- Ne nézz már olyan aggodalmasan; megtiltom! - szólt Eszter. - Mert én vagyok a te parancsolód! Jusson eszedbe, mit ígértél nekem akkor este, mikor azon a szép, tükörsima tavunkon csónakáztunk és én fölhatalmaztalak, hogy ezt a kezdet, amely azóta már oly sokszor pihent a tiedben, megkérhesd az édesapámtól...

- Tudom, édes Eszterem, azt ígértem neked, hogy kis fészkünkben csak te fogsz parancsolni, úgy fogsz uralkodni korlátlanul...

- Most hát, fiacskám, a szavadon foglak. Királynőd megparancsolja neked, hogy nyájas és jókedvű légy; engedelmességed jutalmazásául pedig olyan meglepetést tartogat számodra, amelynek, azt hiszem, örülni fogsz.

- Vajon mi az a meglepetés, drágám? Sűgd meg nekem már most, örömöm azért semmivel sem lesz kisebb annak idején.

- Megsűgom hát. Lásd, én ma már annyira erős vagyok, hogy fölkelhetek és kicsinosíthatom magamat; ma ki kell vezetned engem abba a szép, meleg napsütésbe, amelynek a sugarai szegényes kis viskónk résein keresztül ide is behatolnak és a padlóra, nézd csak, milyen csinos aranycsillogást hintenek!

Eusebius körülnézett, és az egyik napsugárkéve fényében valami csillogó tárgyat pillantott meg.

Felugrott, lehajolt, s fölkapta a földről a tórt, melyet Basilius doktor adott neki, és amely az elmúlt éjszaka drámájában oly nagy szerepet játszott.

Valóban az a kékes acélú maláji penge volt az, valóban az a különös görbületű kés. A beszüremelő napfényben mint valami lángnyelv villant meg Eusebius kezében.

A fiatalember megijedt, pár pillanatig nézegette a tórt, aztán az asztalra tette, és komor arccal visszaült az ágy szélére.

Eszter ámulva nézte s megkérdezte, hogyan került ide ez a fegyver, melyet ő még sohasem látott.

Eusebius nem bírván efféle titkot magába zárni, elmondott neki mindent, ami halálához hasonló álmának idején itt mellette, körülötte történt.

Eszter nyugodtan hallgatta végig, anélkül, hogy a legcsekélyebb félelem is látszott volna rajta.

- Nem bírom megérteni - mondta, amint Eusebius befejezte elbeszélését -, hogyan félhetsz, hogyan aggódhatsz. Én bizony inkább csak nagyon hálás lehetek a jó doktor iránt, nem is annyira az életem megmentéséért, hanem azért a szép gondolatért, hogy a kettőnk élete most már elszakíthatatlanul fűződik egybe.

- Lehetségesnek gondolod? - kérdezte Eusebius megborzongva.

- Nem tudom, lehetséges-e - felelt Eszter -, de nagyon szépnek, vigasztalónak érzem azt a gondolatot, hogy a te szerelmeddel az én életem is véget érjen. A doktor bizonyára derék ember, s mihelyt találkozom vele, hálából mindjárt a nyakába borulok.

- Ó, attól nem félek, tudom, mindjárt nem lesz kedved a nyakába borulni, mihelyt meglátod az arcát.

- Hát olyan szörnyű képű ember?

- Szörnyű képűnek ugyan nem mondhatnám, sőt, eléggé rokonszenvesnek is látszanék, ha nem nevetne oly hátborzongatóan, oly sátániasan, és ha oly borzalmas villámokat nem szórna a szeme.

- Bizonyára nem olyan gonosz, amilyennek látszik - mondta Eszter -, hiszen elbeszélésed szerint mindketten neki köszönhetjük az életünket.

- Igaz, de egy dolog mégis nyugtalanít; azt a különös érdeklődést, amivel irántad viseltetik, sehogy sem tudom megérteni.

- Minek törődnék az ő érdeklődésének okaival, kedves Eusebiusom, hiszen elég, ha a következményeit látjuk. Gondold meg, hogy most bizonyára a szemfedőmet varnák, ha ő el nem jött volna, hiszen nem bírtál megbarátkozni a gondolattal, hogy nélkülem élj tovább. Ó, szerelmednek ezt a hűségét, Eusebius, sohasem fogom elfelejteni! De gondold meg, hogy minden örömünket, amit az élet nyújtani fog nekünk, csak neki köszönhetjük.

- Igaz, igaz - válaszolt Eusebius -, de oktalanság volna azt hinni, hogy pusztán ember-szeretetből tett nekünk ily szolgálatot. Ó, a jótéteménye mögül, úgy érzem, valami titkos, szörnyű veszedelem leselkedik.

- De mégiscsak élünk; fiatalok vagyunk és szeretjük egymást - felelte Eszter. - Vagy attól félsz talán, hogy nemsokára nem fogsz szeretni már? Félted az életedet?

- Ó, Eszter! - kiáltott fel a fiatalember.

- Én, lásd, egészen nyugodt vagyok - folytatta a bájos holland asszonyka, s fejét újra férje mellére pihentette. - Erős a hitem, hogy szíved mindig csak értem fog dobogni, és a legcsekélyebb aggodalom sem gyötör, így nézek a jövőnk elé.

- Én is - válaszolta Eusebius -, éppen csak azért beszélek, mert sehogy sem fér a fejembe az a szemfényvesztő játék, amely most fényes nappal legföljebb kisgyerekek megrémítésére látszik alkalmasnak.

- Ebben, kedves Eusebius, nem értek egyet veled - mondta a fiatalasszony -, hiszen nemcsak a doktor viselkedésében van valami rendkívüli, valami természetfölöttinek látszó, de annak látszik a felgyógyulásom is, amely halomra dönti az orvosi tudomány minden rendszerét, elméletét.

- Még elhiszed majd, hogy Basilius doktor a sötétség szellemével cimborál.

- Ne firtassuk ezt a titkot - mondta Eszter komolyan -, inkább élvezzük a jótéteményeit és bizonyítsuk be neki amiben, mint mondod, kételkedik -, bizonyítsuk be, hogy mi az életünk végéig szeretni fogjuk egymást, és minden, ami nem a kölcsönös boldogságunkat segíti elő, teljesen közömbös nekünk.

Eszter oly gyengéden, oly kedveskedően beszélt, hogy végül is sikerült ura homlokáról a borút elosztatnia.

Fölkelt, s férje karjába öltve karját, néhányszor föl s alá sétált a szobában. Végül arra is rászánta magát, hogy átlépje a küszöböt, s friss levegőt szívjon odakünn.

- Valóban jobban vagyok - mondta, midőn Eusebius a kis bambuszszéket, amelyen előző nap Basilius doktor ült, kitétte neki az ajtó elé -, teljes fölépülésem nem lehet már messze, s most már, kedves Eusebiusom, munkát kell majd keresned, mert hiszen ez az én gonosz betegségem, amely biztosnak ígért állásod elfoglalásában megakadályozott, erszényünket bizonyára könnyűvé tette.

- Hát bizony - sóhajtott fel a fiatalember, miközben szomorú pillantást vetett bőröndjeire, amelyekből a betegség ideje alatt lassanként minden holmiját eladogatta.

- Tudom, vagy jobban mondva sejtem, nagy áldozatokat hoztál értem - mondta Eszter, aki azt a pillantást persze észrevette -, szegény Eusebiusom! Láttam is néha, mit művelsz, de oly gyöngye voltam, hogy még csak megköszönni sem bírtam önfeláldozásodat. De nyugodt lehetsz, százszorosan meghálálom majd, amit érettem tettél.

Karját ráfonta férje nyakára, és ajkát az ajkára szorította.

- Ide hallgass, fiam - mondta aztán -, eszembe jutott valami. Nem fordulhatnál-e Basilius doktorhoz, hogy valami állást szerezzek neked? Hiszen ha sorsomat, mint mondotta, annyira szívében viseli, és ha már megmentette az életemet, lehetetlen, hogy hagyjon bennünket éhen halni.

Ez az ötlet, úgy látszott, nagyon elkedvetlenítette Eusebiust, aki hirtelen beosont a kunyhóba.

Eszter pár pillanat múlva utánament, és ámulva látta, mint ül ott férje az ágy szélén, s mily csüggedten támasztja mindkét kezére fejét.

- Mi bajod? - kérdezte, megsimogatva ura kuszált haját, és csókot lehelt homlokára.

- Ne beszélj többé arról az emberről! - mondta Eusebius bosszúsan. - Máris nagy adósai vagyunk. S ha megmentette is az életedet, de az alatt a rövid idő alatt, amit nálunk töltött, megmérgezte itt ezt a levegőt, s én úgy érzem, hogy abból csak kárhozatot szívhatunk. Megvalljam-e neked, édes Eszterem, hogy fölébredésem óta már nem vagyok az, aki voltam, nem ismerek magamra. Csak azt a boldogságot kellene éreznem, hogy megmentettnek láthatlak; felednem kellene a világot, az embereket, hogy csak rád gondoljak, hogy csak a te édes szerető szívednek örüljek. De ennek az embernek a képe szüntelenül üldöz, látnom kell akkor is, amikor karodba zársz, és az ő hangját kell hallanom, amikor te szólsz hozzám. Aztán meg, Eszterem, nagyon szerencsétlennek is érzem magamat; kétségek marcangolnak, az a sejtés gyötör, hogy valami földöntúli hatalomnak a rabságába estem, és nem lehetek többé a saját szabad akaratom ura. Ó, borzasztó gyötrelmem ez, és ha nem szűnik meg, attól félek, édes Eszterem, hogy igaz boldogság számomra e földön nem virulhat.

Eszter korholni akarta aggodalmaskodása miatt, de torkán akadt a szó, mert a ponyvás ajtó félfáján e pillanatban kopogás hallatszott.

- Tessék! - mondta Eusebius, aki szintén hallotta a kopogtatást, és akkori lelkiállapotában nem bánta volna, ha valaki más irányba tereli a gondolatait.

A gyékényponyva félrelendült, s fekete ruhás férfi lépett a szobába.

- Vandenbeek Eusebius urat tisztelhetem? - kérdezte az ismeretlen.

- Az vagyok - felelte Eusebius fölállva. - Mit kíván tőlem?

- Csakugyan ön az a Vandenbeek Eusebius úr, akinek hitvese Mavius Eszter úrnő? - folytatta kérdezősködését a fekete ruhás férfi.

- Úgy van, én Vandenbeek Eusebius vagyok - ismételte a holland fiatalember -, és íme, itt a feleségem, Mavius Eszter.

- Akinek édesatyja Mavius Vilmos úr, haarlemi jegyző, édesanyja pedig Mortier Johanna Katalin úrnő.

- Igenis - mondotta Eusebius, szinte megijedve ettől az ünnepélyes bevezetéstől.

- Nem tévedtünk tehát - folytatta az ismeretlen -, így nem marad más hátra, mint teljesíteni a kötelességet, amely fölötté fájdalmas esetből háramlik reánk.

- Szent Isten! Mi az, miféle kötelességet akar ön teljesíteni? - kérdezte Eszter. - Beszéljen hát, kérem!

- Körülbelül egy órával ezelőtt felkerestek bennünket, hogy Mortier Basilius Henrik úrnál, aki városunkban „Basilius doktor” néven ismeretes, mindent lepecsételjünk. Megjelentünk lakásán, s ott a kandallón végrendeletet találtunk, amelyet a helybeli közjegyző, van Gorkomius Arnold szerkesztett. E végrendeletben Mortier Basilius mint örökhagyó Mavius Eszter Johanna úrnót, néhai húga, Mortier Johanna Katalin, férjezett Mavius Vilmosné leányát egész vagyonának egyetemes örökösévé teszi meg.

- Basilius doktor meghalt? - kérdezte Eusebius megdöbbenően.

- Meghalt - mondta hivatalos komorság hangján az idegen -, uraságtok szerencsétlen nagybátyja ma reggel a kikötőben horgonyzó hajók egyikére menet a tengerbe fűlt.

Eusebiust e hír annyira megdöbbsentette, hogy meg sem kérdezte, hogyan történt a szerencsétlenség!

- A nagybátyánk! - szólalt meg Eszter. - Az én bácsikám! Azért viselte hát annyira a szíven a sorsomat!

- A holttestét megtalálták? - kérdezte Eusebius.

- Megtalálták és a lakására vitték. Uraságtok már a ravatalán fogja találni.

- De hát valóban halott? - kérdezte Eusebius.

A hivatalnok megdöbbenve nézett rá.

- Batávia valamennyi orvosa megállapította, hogy meghalt, s ön erről közvetlenül is meggyőződhetik.

- Megyek - mondta Eusebius, és rendbe sem hozva ruháját, kirohant a konyhából, míg Eszter, aki nyugodtabban viselkedett, nagybátyjának szerencsétlen sorsát őszintén megkönnyezte. Gyermekkorában hallott felőle valamit, hogy húszéves korában hajóra szállt, s azóta mind e mai napig, amikor ezzel a jótétével árulta el magát, hír nem érkezett felőle.

- Tisztelt férje, úgy látszik, nagy ragaszkodással viseltetett a megboldogult iránt - mondta a hagyatéki bíróság megbízottja -, méltóztassék megmondani Vandenbeek úrnak, hogy a formáságok dolgában, amikkel az ilyen ügy elintézése jár, szívesen rendelkezésére állok.

Mély meghajtással búcsúzott a gazdag örökösnőtől, és elsietett, hogy utolérje Eusebiust.

Eusebius már messze járt.

V

Vandenbeek Eusebius oly sebesen haladt, hogy a hivatalnok nem érte utol.

Negyedóra alatt lenn volt az alsóvárosban. Értelme konokul berzenkedett a gondolat ellen, hogy Basilius doktornak természetfeletti hatalma lett volna, de azokat az eseményeket, amelyeknek tanúja volt, mégsem bírta a természetes jelenségek sorába tartozónak tekinteni. Ébredése óta, bármennyire tagadta is az ilyen természetfeletti hatalom lehetőségét, sehogy sem

tudott bizonyos hátborzongató érzés ellen védekezni, ha visszaemlékezett a rejtélyes ember szavaira, s különös éleslátását, amellyel az keresztüllátott rajta, el kellett ismernie.

Ébredése óta úgy rémlett neki, mintha a szíve nyitva volna, és valami éles, átható tekintet fürkészne benne. Ez a mélyreható pillantás lassan, de feltartóztathatatlanul befűrődő hegyes acél szúrásaként gyötörte. Ilyen életet, mint Eszternek meg is mondotta, nem tudott volna sokáig elviselni.

Ám Basilius doktor váratlan halála változtatott a dolgon; az értelem érvei mellé most már ezt a kétségbevonhatatlan valóságot állította oda korlátul képzelmenek örült csapongásai elé.

Nem gondolt a vagyonra, amely éppen nyomorúsága idején oly csodálatosan jutott osztály-részeül, s őt Batávia egyik leggazdagabb lakosává tette; nem örült a doktor szerencsétlenségének, hiszen Eszter megmentőjét kellett benne látnia.

Mindenekelőtt arról akart meggyőződni, hogy Basilius doktor csakugyan meghalt-e?

Érezte, hogy mihelyt megbizonyosodhatik a doktor haláláról, néhány óra előtt elvesztett lelki nyugalma azonnal visszatér.

Nagy sietségében is észrevette, hogy a kikötőben a matrózok, különösen a malájok, csoportokba verődve élénken tárgyalnak valamit.

Természetesnek találta, hogy a doktor esetéről folyik a szó. Úgy rémlett, mintha hallotta volt nemrégiben valahol, hogy Basilius doktor a hajósnép körében közkedveltségnek örvendett, s hogy ezzel a körülménnyel magyarázható az az egyébként bajosan felderíthető kérdés, miért lakott a doktor éppen ebben a városrészben, amely európaiaknak annyira egészségtelen. Mindenki csodálta, hogy Basilius a közeli mocsaras talajból fölszálló páraktól megfertőzött levegőben egészséges maradhatott, s ez a körülmény nem csekély mértékben erősítette meg azt a híresztelést, hogy a gonosszal cimborál.

Vandenbeek Eusebius ugyanazon az úton sietett célja felé, amelyen az éjjel az orkános zivatarral kellett megküzdenie. A főúton lejutván a partra, befordult a mellékutcába, és csakhamar ott állt a doktor háza előtt.

A ház most is oly lakatlannak látszott, mint éjjel, belsejéből nem hallott semmi neszt, s odakünn sem árulta el semmi a gyászos eseményt.

Éppen csak annyi volt a változás, hogy a háznak másszor mindig gondosan elzárt és elrekeszelt ajtaja most nyitva állt.

Eusebius tehát nem is kopogott. Belépett, és abba a kis szobába ment, ahol az éjjel a szép holland leány fogadta.

A nagyrészt felbontott csomagok, kötegek, ládák még azonmód tarkállottak ott, mint éjjel, de a leány nem jelentkezett.

Eusebius kiáltott, de szavaira senki sem felelt.

Benyitott azon az ajtón, amerre a leány éjjel a doktorhoz ment.

Az ajtó sötét folyosóra nyílt.

Eusebius végigsietett a folyosón.

A folyosó végén az ajtórészen sápadt fény szüremlett, mintha gyertya- vagy fáklyafény lett volna.

Eusebius kinyitotta az ajtót, s nagy meglepetéssel látta, hogy a szoba amelybe belépett, hamisítatlan berendezésű helyiség. Szinte azt hihette volna, hogy valami varázsló őt most a Zuyder-tó ködös partvidékének valamelyik házába röpöntette, ha nem látta volna, mint tűznek be az ódon divatú ablakok ólomfoglatatos, keskeny üvegein keresztül az izzó délővi nap sugarai.

Volt itt minden, ami holland hajlékban lenni szokott: delfti fazekaskészlet, tulipános, jácintos edénygyűjtemény, kis, karos réz gyertyatartó, Gerhard- és Mieris-festmények, gondosan fényezett tölgyasztalok és tölgyládák, és végül művészi ékesítményű vaskályha, amely Batáviában csak ritkaságszámba vehető látványosság volt.

A szoba egyik szögletében zöld függönyzetű, mennyezetes ébenfa ágy állt.

Az ágygal szemközt asztal állt, s azon rézfeszület, négy égő viaszgyertya és kis tányérban szenteltvíz.

Az ágy és az asztal között tetőtől talpig feketébe öltözött nőalak térdelt és imádkozott.

Az ajtónyílás neszére a gyászba borult térdelő hátranézett, és Eusebius fölismerte benne a szép hollandi leányt.

Intett Eusebiusnak, hogy térdeljen mellé, és aztán tovább imádkozott.

Eusebius nem vonhatta már kétségbe, hogy a halottas szobában van, és hogy az ágyon Basilius doktor fekszik holtan.

Szeretett volna meggyőződni erről, de ebben az esetben félre kellett volna tolni az asztalt, és a leány válla fölé nyújtani a nyakát, ily illetlenséggel azonban nem akart alkalmatlankodni.

Az ágy lábtól eső része elé térdelt, hogy ő is imádkozzék, de sokkal izgatottabb volt, semhogy imádságos gondolatokra foghatta volna magát.

Szomszédnőjét nézegette, annak az arcáról szerette volna leolvasni az igazságot.

A leány áhítatosan imádkozott, és kissé megsápadt orcáin könnyek peregtek alá.

A doktor, úgy látszik, mégsem lehetett oly nagyon gonosz szörnyeteg - gondolta Eusebius -, hiszen ennek a leánykának a bánata láthatólag igazán szívből fakadó.

És hogy új minőségében, mint a doktor örököse, köszönetét fejezze ki neki, feléje nyújtotta kezét.

A leány nyilván félreértette ezt a mozdulatot. Fölkelt, földijének szenteltvízbe mártott puszpánggallyacskát tett a kezébe, s visszahúzódott, hogy a fiatalembert áhítatában ne zavarja.

Eusebius most már odakerülhetett a halott elé.

Csakugyan Basilius doktor volt az.

A halál oly hirtelen lepte meg, hogy arcának vonásai el sem változtak. Szeme csukva volt, ajkáról nem lebbent lehelet, a szíve megszűnt dobogni, máskülönben miben sem változott. A vízben csak rövid ideig lehetett, mert arca legkevésbé sem volt kékes színű, amilyen a vízbe-fültaké lenni szokott. Csak ázott, összetapadt haja, amely mélyen, majdnem szemöldökéig simult homlokára, árulta el, hogy a halott a tengerből került ide.

Szája mit sem vesztett rendes kifejezéséből, s Eusebius eleinte arra gondolt, hogy a keskeny ajkak mindjárt megszólalnak, s a doktor mély zengésű hangja megcsendül.

Két keze összekulcsoltan pihent a mellén; a jámbor leány rózsafüzérrel fonta át.

Fölhasználva a leány félrevonultságát, Eusebius megérintette a halott ujjait; hidegek voltak, mint a márvány.

Semmi kétség: Basilius doktor már örök álmát aludta.

Vandenbeek Eusebius sóhajtott egyet és visszalépett; sóhajtása nyilván azt jelentette, hogy nagy teher esett le szívéről.

Midőn megint a kis szobában volt, észrevette, hogy a szép holland leány utánajött.

A leány, akinek alázatos félénksége, amely a halott jelenlétében eltöltötte, most már eltűnt, zokogva borult Eusebius nyakába.

- Istenem, Istenem - siránkozott -, ki hitte volna, hogy az én jóságos gazdám oly hirtelen kell elvesztenem!

- De hogyan történt hát? - kérdezte Eusebius. - Semmit sem tudok még az eset körülményeiről.

- Az egyik kínai hajó betegeit akarta meglátogatni, és csónakját egy hullám felborította. Elmerült, s mire kihúzták, halott volt.

- Istenem! - Eusebius nem tudott egyebet mondani, lelkét gyászos érzelmek nemigen gyötörték.

- Nagy csapás ez, uram, mindnyájunkra - mondta a hollandi leány -, oly jó ember volt, oly áldott jólelkű.

- De úgy rémlik - válaszolt Eusebius -, hogy magácska, lelkem, tegnap másképp beszélt.

- Félreérthetett, uram - válaszolt a leány -, bizony nagy hálátlanság lett volna, ha másképp beszélek arról az emberről, akinek kenyerét már két éve eszem, róla, aki úgyszólván apám helyett volt apám.

- Úgy? - szólt Eusebius csodálkozóan. - Basilius doktor hát atyai gondviselője volt?

- Valóban az. Sohasem lett volna gondom, ha életben marad. De most, jaj, milyen sorsra is jutok?

A hollandi leány újrazedte panaszait. Eusebius, aki a leánynak a doktor házában vállalt szerepéről eleinte nem a legjobb véleményt táplálta, már nem tudott mit gondolni.

- Nos, fiam - mondta -, megígérem magának, hogy nem kell a jövője miatt aggódnia; azt a nagy szívességet, amelyet tegnap este följánlott nekem, sohasem fogom elfelejteni.

- Bizonyára valami jó alkalmazást akar szerezni nekem, uram, itt Batáviában - mondta a leány.

- De valószínűleg nincs tudomása arról, hogy európai leányoknak milyen a helyzetük az itteni háztartásokban, nem tudja, hogy ilyen alkalmazást tisztességes leány nem fogadhat el.

- Ha nem akar Batáviában maradni, visszatérhet Hollandiába, az útiköltséget szívesen viselem.

- Ah, jó uram, szüleim már nem élnek, ott csak sírok várnak. De a szíves ajánlatát elfogadom, mynheer Vandenbeek; tudom ugyan, mennyi mindenféle veszedelem környékez ilyen fiatal leányt ekkora úton, durva, garázda férfinep között, de azért mégis megkockáztatom - visszatérek Hollandiába; tisztességes, becsületes akarok maradni, jötevőm emlékének ezzel mindenestre tartozom.

E pillanatban hangos jajveszékelés hallatszott az emeletről.

A leány elsápadt.

- Mi az? - kérdezte Eusebius.

- Nem tudom - felelt a leány, s meglátszott rajta, hogy a fiatalember figyelmét más irányba szeretné terelni. Valószínűleg malájok, akik összevesztek...

- Nem - szólt Eusebius határozott hangon -, női hangok ezek! Hát magán kívül, gyermekem, még más nők is vannak a házban?

S mielőtt még a hollandi leány eltéríthette volna szándékától, annak kérései és könnyei ellenére, Eusebius felsietett egy lépcsőn, amely a ház felső helyiségeibe vitt.

Négy-öt szobán ment végig, amelyek, akárcsak az alsó kis szoba, mindenféle tarkán-barkán szanaszét heverő árucikkkel voltak tele.

A jajveszékélés egyre erősebben és szörnyűsebben hangzott fülébe, de Eusebius az emeleti helyiségekben egyetlen lelket sem talált. A rikácsoló hangok mintha még magasabbról jöttek volna, de sehol semmiféle lépcsőt nem látott.

Végül az egyik szoba szögletében keskeny bambuszlétrát pillantott meg. Azon egykettőre fölmászott, s a mennyezeten kis csapóajtót talált. Fellökte, és fejét kidugta a nyíláson.

Különös látvány tárult a szeme elé.

Kerek tér volt ez a legfelsőbb helyiség, olyanforma, mint valami madagaszkári néger kunyhó belseje.

Magas rácsozat fölött, amelyen keresztül a város, az erdő és a rakodópart látszott, vastag bambusznádból és kókuszágakból összerótt magas, hegyes tető emelkedett.

A kunyhó berendezése mindössze egy kákafonatú heverőből, egy rézveretes és kagylódíszítéssel kirakott faböröndből meg néhány agyagedényből állt. A háncsból készült nagy függőágy, amely a tetőzetről csüngött alá, a szellős kunyhónak csaknem egész szélességét elfoglalta.

Ezen a függőágyon, amely lassan himbálózott, amennyire Eusebius a csapóajtó felől észrevehette, valami férfialak pihent. Édes álomban pihenhetett, mert meg sem mozdult.

De ami Eusebius figyelmét leginkább megragadta, egy fiatal néger nő volt, aki ügyet sem vetve az ő felbukkanására, szüntelen jajveszékelt.

A néger nő fényes, fekete bőrű, rendkívül szép testű teremtés volt, valóságos Vénusz, csak éppen mintha ébenfából faragták volna.

Aligha volt több tizenöt évesnél; arcvonásai szabályosak voltak, nyaka, válla, melle mintául szolgálhatott volna a legkiválóbb szobrászok remekeihez.

Ruházata egyetlen szövetdarab volt, aranyos és bíbor csíkozott, amelyet a négerek „fontá”-nak neveznek. Ezt a szövetdarabot, amelyből a felsőtest meztelenül emelkedett ki, s amely a szép csípők köré csavartan omlott alá, a derékon üveggyöngyös öv tartotta össze.

A néger nőt látszólag rettenetes fájdalom kínozta.

Kezeiben egy-egy kagyló volt, s ezek éles szélével karjait s mellét összevissza hasogatta, közben pedig szüntelenül jajgatott.

A helyiségben, amelybe a világosság a sűrű rácsozaton keresztül csak gyéren szüremlett be, félhomály uralkodott, s Eusebius az első pillanatban nem látta, mit művel a néger nő. Mihelyt azonban észrevette, feléje ugrott és karon ragadta.

De ugyane pillanatban meglátta a függőágyon fekvő férfit is. Rémülten tántorodott vissza.

Eusebius nem mert hinni a szemének, azt gondolta, hogy a félhomályban csak képzelődés az egész, de amint félreugrott, s nekiütközve a rácsozatnak, néhány bambuszrudacska kitört, s a résen napfény vetődött be, minden kétsége megszűnt, iszonyodva látta, ki az a férfi, jobban mondva ki az a halott.

Basilius doktor volt.

Arca ugyanaz a sápadt, nyugodt arc, amelyet a fiatal hollandi a földszinti szoba halottas ágyán látott.

Eusebius térde remegni kezdett, a haja, úgy érezte, égnék meredezik; mind gyorsabban hátrált a csapóajtó felé, s közben szemét nem tudta levenni a hullárról, leszökött a létrán. A jajveszélő néger nőt otthagya a halottal.

Mire Vandenbeek Eusebius visszajutott a kis szobába, izgatottsága oly borzalmassá növekedett, hogy azonnal le kellett ülnie, mert máskülönben mindjárt összeroskadt volna.

Homlokára hideg verejték ütközött, egész teste remegett, szíve oly hevesen vert, hogy azt hitte, meg kell fulladnia.

Hogy a szobába friss levegőt engedjen, odatámolygott az ablakhoz, s fölhúzta a kínai függönyt.

Az ablak kis kertre nyílt, amelyben európai cserjék zöldelltek, s oly buján pompáztak, akárcsak a délövi növények a mi melegházainkban.

Két maláji foglalkozott a kertben szóltanul valami munkával, amelynek célját Eusebius nem tudta elképzelni, s amelyet épp ezért a legnagyobb figyelemmel kísért.

A két férfi ugyanis a kert közepén rudakat, hasábokat rakott máglya formájú halomba. Már körülbelül két méter magasságú volt akkor, de még mindig hordták, rakták rá a fát, úgyhogy a rakás már nagyon magasra nőtt.

A hasábok közé rizsszalma-kötegecskéket s terpentines kámforfák száraz ágaiból tördelt vesszőcsomókat tömtek.

Elámulva e készülődésen, Eusebius kiugrott a kertbe, s odament a két malájihoz, akik azonban pillanatig sem zavartatták magukat a munkában.

- Mi az isten csudája készül itt? - kérdezte.

- Nem látja az úr? - felelt rossz holland kiejtéssel az egyik maláji. - Máglyát rakunk.

- S vajon minek?

A maláji megvonta a vállát, s fölmászott a farakásra, hogy néhány hasábot, amelyeket a társa rosszul helyezett el, megigazítson.

Eusebius megismételte kérdését.

- Hát ugyan hova legyen máskülönben az a halott - válaszolt a maláji -, talán bizony a tengerbe dobjuk, mint valami kutyát?

S ezt mondván nem a földszintre mutatott, ahol Basilius doktor holttestét a halottas ágyon látta, sem a tetőre, ahol ugyanolyan tetem feküdt a függőágyban, hanem arra az indus ízlésű kioszkra, amely a kert végében állt.

Leküzdhetetlen kíváncsiság ösztökélésére Eusebius azonnal a kerti ház felé vette útját.

Ez a kerti házacská egyébként eléggé tágas épület volt, amelynek fehérre meszelt vályogfalai durva faragású kőkövakkől épült alapfalazaton nyugodtak. Ezt az alapfalat különös rajzok ékesítették, ökör- és elefántfejű emberek, sok karú testek, torz alakok, szóval itt volt az indiai istennemzetség egész személyzete.

Az ajtó előtt fehér szakállú aggastyán állt a malabári brahminok viseletében, s úgy látszott, felügyel a két máglyarakó maláji munkájára.

Eusebius a halott iránt érdeklődött.

Az aggastyán szótlánul mutatott a kioszk belseje felé, s félreállt az ajtóból, hogy a fiatal hollandi bemehessen.

Vandenbeek Eusebius jókora szobába lépett, amelyet tíz-tizenkét szép, antik formájú fémlámpa ragyogóan világított meg.

A szoba közepén ágy, azaz inkább nagy rakás vánkos volt, és e vánkoshalmon ott feküdt a holttest, amelyben Eusebius rögtön ráismert Basilius doktorra.

Ez a terem a másik kettőtől, amelyeket Eusebius előzőleg látott, semmiben sem különbözött. Szemben a fal fülkeszerű mélyedésében három lámpa fényétől megvilágítottan Brahma isten képe látszott, s e fülke alatt aranyozott széken, hátát a falnak támasztva női alak ült.

A holttest e harmadszori megpillantása Eusebiust végképp beszámíthatatlanná döbbsentette. Csodák világában érezte magát, nem tudta, ébren van-e vagy álmodik, de mihelyt szeme a halottat őrző nő tekintetével találkozott, nem bírt tőle elfordulni.

Fiatal indus nő volt, de nem barna, hanem halványsárga arcszínű; tehát sem a félszigetről, sem a Szunda-szigetetről nem származhatott.

Arca a kaukázusi faj jellegzetesen szabályos formáit mutatta, s nagy szeme - ami a sárga bőrűek fajtájában ritkaság - sötétkék színű volt.

Vállait nem fődte ruha. Mellét valami arannyal, ezüsttel és drágakövekkel ékes, könnyű fából faragott páncélszerű dísz takarta. Bő, redős köntösét, amely derekáról aláomlott, mousselin-szalag fogta össze csípői fölött.

Különös formájú, művészi munkájú nyakláncot, karkötőket viselt; hollóhaját ellenben csak egyszerű lótuuszvirág koszorú ékesítette.

Némán, mozdulatlanul ült, olyan volt, mint valami szobor, csak szeme árulta el, hogy él, az a sötétkék szempár rászégeződött Vandenbeek Eusebiusra, és mintha köszöntötte volna.

- Kicsoda ön? - kérdezte Eusebius.

A hindu nő továbbra is csak szótlánul nézett rá, s jelekkel adta tudtára, hogy nem érti meg.

Eusebius megfogta a kezét, a hindu nő nem vontá vissza.

Jéghideg volt ez a kéz, Eusebius ereiben mégis mintha forróbban áramlott volna ettől az érintéstől a vér.

Intett a nőnek, hogy keljen föl és kövesse.

Az lesütötte a szemét, megrázta a fejét, és a halottra mutatott.

Eusebiusnak most eszébe jutott az indus szokás, amely úgy szabja, hogy halott férje máglyáján a nő is elhamvadjon.

Eusebius kifelé mutatott a farakásra, amely a nyitott ajtón belátszott, és kérdőn nézett a hindu nőre.

Az bánatosan hajtotta le fejét, aztán a koszorújából letört egy lótvirágot, s átnyújtotta a fiatal hollandinak.

Eusebius átvette a virágot, nem is tudva, mit tesz.

- Lehetetlen! - mondta, nem törődve azzal, hogy a hindu nő az ő hollandi beszédét nem érti meg. - Ezt a rettenetes szokást már Indiában is megszüntették! Hát hogyan is volna ez itt megtűrhető? De aztán meg az elhunyt nem is volt férje önnek, és holmi vallási örültségek már csak azért sem kárhoztathatják önt arra, hogy utánahaljon. Elmegyek a kormányzóhoz, nem engedhetem meg, hogy ilyen fiatal szép nő oly kegyetlen halált haljon.

E pillanatban Eusebius mintha Basilius doktor gúnyos hahotáját hallotta volna.

Körülnézett, mert hirtelenében azt hitte, hogy a doktort újra talpon, vagy legalábbis ülő helyzetében láthatja viszont.

De a holttest még mindig mereven és mozdulatlanul feküdt helyén, arcának egyetlen izma sem moccan.

Eusebiust akkora rémület fogta el, hogy arcát tenyerébe temette és elrohant.

VI

Amint Vandenbeek Eusebius megint a kikötő táján járt, úgy érezte, hogy szíve nagy terhektől szabadul, s könnyebben kezdett lélegezni.

Mintha eddig maga is a halottak birodalmának lakója lett volna, és most visszatérne az életbe: alig tudott betérni a parton és az utcán sürgő-forgó mozgalmas népsokadalom nézésével; a mindenféle viseletek tarkabarkaságában tolongó tömeg, a lárma, amely az annyi mindenféle nyelven beszélő, kiáltozó emberek szájáról fülébe csapkodott, mind a valóságnak, a mindennapi életnek leghatározottabb bizonyítékaként hatott rá, s meggyőzte, hogy a szellemvilágból, amely oly rémes jelenségekkel környékezte, immár szerencsésen megmenekült.

Mindenekelőtt arra gondolt, hogy most már új helyzetében valami megfelelő elhatározásra kell jutnia; de az éjszaka óta átélt események emlékei még oly viharosan kavargtak lelkében, hogy első feladatának ez emlék leküzdését érezte, s úgy határozott, hogy semmit sem tesz addig, míg Eszterrel mindent meg nem beszél.

Egyelőre a kikötőben sétált, hogy gondolatait végre rendbe szedje és nyugodtságát, higgadtságát visszaszerezhesse.

Batávia, mint már említettük, nem épült közvetlenül a parton, a révvel csaknem három-mérföldnyi csatorna köti össze.

E csatorna bejárója valamikor egy folyócska torkolata volt, amely rengeteg iszapot sodort oda, szabályozták tehát, és rendes csatornává alakították át.

A csatorna egyik gátján folytatta most útját Eusebius.

Amint a végére ért, figyelmét nagy maláji hajó vontá magára, amely az apályt fölhasználva a tengerre igyekezett.

Mintegy negyventonnás hajó volt, szép, karcsú testű, az előrészen két hatfontos ágyú állt, és a párkányról három kisebb löveg meredt a levegőbe. Két árboca volt, kettős kormánylapátja, s a vízszintes árbockeresztezőkről bambuszrudakkal kifeszített kákagyékény vitorlák lógtak alá.

A hajó legénysége egy tucat malájiból állt. Néhány ember éppen a kormánylapát beigazításával foglalkozott, a többiek az útravaló holmi utolját cipelték a fedélzetre.

A kapitány a gáton állt, s szivarját rágyva nézte a matrózok munkáját.

A kormánylapátokkal bíbelődő matrózok valami balfogása miatt az egyik még be nem erősített lapátot a hullám félreecsapta, s az egyik matróz beleesett a tengerbe. Bajtársai azonnal mentőköteletet vetettek utána, de mivel az ár épp arrafelé nagyon erős sodrú volt, a szerencsétlen nem tudta elkapni a kötelet, s le kellett bocsátani a mentőcsónakot.

A kapitány, akinek szeme láttára történt mindez, oly közömbös nyugodt maradt, hogy Eusebius kételkedve kérdezte magától, vajon lehetséges-e, hogy ez az ember legyen a hajó fő gondviselője, és hogy az a szerencsétlen maláji, aki bizonyára áldozata lesz a batáviai partok mentén oly sűrűn leselkedő cápák valamelyikének, valóban e szívtelen ember alárendeltje volna. Soká azonban nem maradhatott kétségben, mert a malájok, mielőtt a lélekvesztőn elindultak, a hallgatag ember felé fordultak, várták a parancsát, és csak miután az intett nekik, eveztek a fuldokló után.

Vandenbeek Eusebius most jobban szemügyre vette a kapitányt.

Harmincöt éves ember lehetett, erősebb, vállasabb volt, mint amilyenek a sárga faj emberei általában lenni szoktak, szeme is nagyobb volt és nem olyan metszésű, mint a földijeié, kissé hajlott orra pedig még inkább fokozta az európaiakhoz való hasonlatosságát.

Arcán egyébként vadság, bátorság és ravaszság tükröződött.

Öltözete bő, fekete selyemdrágból állt, melyet térde alatt pánt szorított össze, és indiai vászonból való kurta tarka matrózzubbonyból. Fején turbánszerűen viselt valami arannyal átszőtt mousseline fejfödőt. Övében aranyveretű, elefántcsont markolatú tör pihent. Oldalán kis tarsoly lógott.

E meglehetősen feltűnő ruházatú férfin azonban Eusebius figyelmét főként az a finom, simulékony páncéling ragadta meg, amely a félig nyitott matrózzubbony hasadékan kicsillogott.

A kapitány észrevette a fiatalember érdeklődését, s a világ legnyugodtabb elfogulatlanságával odalépett Eusebiushoz, és legtisztább hollandi kiejtéssel így szólt hozzá:

- Nemde, mynheer, az a fickó átkozottul ügyetlen volt?

- Mégis úgy rémlik, hogy nem ő volt a hibás - válaszolt Eusebius.

- Akár hibás volt, akár nem, az nekem meglehetősen mindegy, lebukfencezett, és ez a bukfenec nekem néhány ezer piaszterembe kerül.

- Hát rabszolgája volt ez önnek, s olyan drágán vette? - kérdezte Eusebius.

- Nem - mondta a maláji -, de a gézengúz mégis tönkretesz.

- Pedig hát nem vettem észre - válaszolt Eusebius -, hogy ez a baleset önt valami nagyon kihozta volna a sodrából.

- Mire való is lett volna az - mondta a hajóskapitány -, én muzulmán vagyok. A végzetét az ember el nem kerülheti, ami meg van írva az ember sorsáról, az meg nem másítható, s haragom hiábavaló volna. Ám ha mégis mindenáron magyarázatát óhajtja szavaimnak, hát nézzen csak oda!

Eusebius a kijelölt irányba nézett, s egész sor kínai vitorlást pillantott meg, amelyek éppen a tengerre suhantak.

- A varkocsos bitangok - mondta a maláji - nem is sejtik, micsoda jó szolgálatot tett nekik most ez a fickó, akit embereim a cápáktól igyekeznek megmenteni!

- Nem értem önt - mondta Eusebius.

- De hiszen csak világos, mynheer Vandenbeek - válaszolt a maláji a fiatalember óriási meglepetésére, mert hiszen ő ezt az embert még sohasem látta, és az mégis tudja a nevét -, legalábbis egyórai idővesztésünk lesz, míg azt az ügyefogyottat kihalásszuk, egy órán belül pedig azok a fránya vitorlások már teljes széllal repülnek, az én fickóim pedig evezhetnek a megszakadásig, mégsem fogom éj beállta előtt utolérhetni a varkocsosokat.

- S miért volna oly fontos a kínaiakat még ma utolérnie?

- Miért? - kacagott a kapitány gúnyosan, és kacagása Eusebiust megdöbbenően emlékeztette Basilius doktor nevetésére. - Hát csak azért, mert mielőbb szeretnék már meggyőződni arról, vajon azok a fürge kópék telegyömösölték-e áruikkal a hajócskáikat, s szeretnék kissé könnyíteni rajtuk.

- Úgy! - válaszolt Eusebius, még fürkészőbb pillantást vetve a kapitányra. - Ön hát kalóz?

- Hát talán csak nem is látszom becsületes embernek?! - válaszolt a maláji. - Ön volt az első, akit efféle látszat megcsalhatna.

- És ön ezt egészen nyíltan meri megvallani vadidegen ember előtt, hollandi révben, hollandi ágyúk torka előtt? - kérdezte Eusebius a maláji vakmerőségen elámulva.

- Ó, én azt minden kertelés nélkül meg szoktam mondani - válaszolt a ravasz pillantású maláji -, de most meg éppen önnek mondtam, márpedig ön legkevésbé sem idegen nekem. Ismeri ezt? - kérdezte, és Eusebius elé tartotta azt a lótuszvirágot, melyet ez a szép hindu nőtől kapott, és menekülése közben elvesztett.

- Valóban - szólt Eusebius -, ha nem volna oktalanság, azt hinném...

Elhallgatott, nem merte kimondani a gondolatát.

A kapitány nagyot kacagott.

- Hogy én Basilius doktor vagyok, nemde? He-he-he! Hát úgy messziről meglehetősen hasonlítanánk is egymáshoz. De csak nyugodjék meg, én nem Basilius doktor vagyok. Nem, nem! Basilius doktor halott. Ha valaki halálának bizonyítékául egyetlen hulla is elegendő, hát három hullával talán ön is beérheti. Mit akar ön, fiatal barátom? Az ön feleségének a nagybátyja bizony nincs már az élők sorában; ez az ember pedig, aki most itt áll ön előtt, s ön úgy néz rá, mintha kísértetet látna: ez az ember Tahel Daton, a *Mohamedia* vitorlás gondviselője - a megboldogult Basilius szelleme, ma Tahel Daton, és remélhetőleg nemsokára oly társadalmi polc elfoglalója, amely neki bizonyára jobban fog tetszeni, mint ez, amelyre most van ráutalva.

Ha a kalózkapitánynak kedve tartja, még akár félóra hosszat is beszél egyfolytában, a szegény Eusebius, akit az eddig hallott és látott különösségek valósággal tönkrerémítettek, nem tudott volna közbeszólni.

De Tahel Daton elhallgatott.

- Hogyan értsem ezt? - kérdezte Eusebius. - Magyarázza meg, amit mondott! Minden szava egy-egy rejtély nekem, és sokkal fáradtabb vagyok már, semhogy a megfejtésen törni akarnám

a fejemet. Huszonnégy órája már alig tudom, ébren vagyok-e, vagy csak borzalmas álmok marcangolnak. Már sem magammal, sem másokkal nem vagyok tisztában, és az egész égbolt csak valami óriási hálónak rémlik, amely alatt ostobán vergődnek azok az áldozatok, akik, mint én is, arra kárhóztak, hogy természetfölötti hatalmak játéklabdái legyenek, s akik e hatalmak ellen sem az ész, sem az akarat erejével semmit, de semmit nem bírnak tenni már.

- Panaszkodjék csak, mynheer Vandenbeek, s éppen énnekem! Becsületesemre, úgy rémlik, ön elfelejti, hogy néhány óra múlva a nyílt tengeren leszek, s innen jó pár száz mérföldnyire a csőrömet meg a karmaimat az utamba akadó jómadarakéival fogom összemérni, mialatt mynheer Vandenbeek itt szépen a szárazon ül és éli a világát.

- Nem kell az az örökség nekem! Visszautasítom! - szölt Eusebius. - Eszterem nagybátyja ön sohasem volt!

- Hát mit bánja ön akár azt is, hogy csak a helyettesítője vagyok?

- Tudni sem akarok arról az örökségről! Az elfogadása által pokoli hatalommal kötnék frigyét, olyan hatalommal, amelyet megtagadok, s amelynek elismerésére ön kényszeríteni akar.

- Micsoda gyerekség! - válaszolt a maláji. - Hiszen a frigy megvan már, ha szerződésünket nem is lángbetűkkel írtuk fekete pergamenre, hanem egyszerűen csak arra a közönséges kis bélyeges papirosra. Napjainkban, kedves barátom, a váltó a legigazibb pokoli szerződés. Higgye meg, aki egyszer váltót írt alá, nem ura az többé magának; ha a lejárat óráján percnyi pontossággal nem fizet, hitelezőjének hatalmába esik. Shylock számár volt, hogy csak egy font húst követelt, százhusz, százharminc, száznegyven fontot követelhetett volna. Korunk uzsorásai nem oly bolondok, az adóst teljes egészében követelik, és meg is kapják minden nagyobb nehézség nélkül. Valakinek szabad akaratából fakadt, kimondott, leírt és aláírt elhatározása, akár tintával írta, akár a vérével, elegendő, hogy bilincsbe verje az illetőt, s mi ketten visszavonhatatlan módon láncolódtunk össze abban a pillanatban, amelyben te feleséged megmentéséért megfogadtad nekem, hogy megfékezed azokat a hajlandóságaidat, amelyeket én legyőzhetetleneknek tartottam és tartok.

- Csakhogy ezt a fogadalmat - úgy hittem - egyik embertársamnak teszem, nem pedig afféle gonosz szellemnek.

- Más szóval: azt hitted, hogy te majd szépen szabadon maradsz és megszeged szavadat, ha majd attól az embertársadtól mindent megkaptál, amit reméltél, hogy az az ember, akivel szemben azt a kötelezettséget vállaltad, nem kényszeríthet ígéreted beváltására és nem büntethet szőszegésédért. Azt hitted, megcsalhatod őt, szegény Eusebius, de sajnos, ebből semmi sem lesz. Csüggedt lelkecskéd megnyugtatására azonban kijelenthetem, kedves Eusebius, hogy én sem a perzsák Arimánja, sem az egyiptomiak Typhonja, sem a görögök Pythonja, sem Milton Sátánja, sem Faust Mephistója nem vagyok. Ha pedig nem hiszed, amit mondok, hát pillants a szandáljaimra meg a turbánom alá, jól nézd meg a koponyámat meg a lábamat, és meglátod, hogy sem szarvam, sem lólábam nincsen.

- Kicsoda hát ön?

- Én bizonyos akarat vagyok, halhatatlanságot akaró akarat.

- A test halhatatlanságát vagy a lélekét?

- Ó, te jámbor lélek! Hát persze, hogy a testét! Hiszen a lélek amúgy is halhatatlan, csak a test múlandó.

- Ön tehát halhatatlan volna?

- Azt bizony nem mondhatnám. De úgy százharminc, száznegyven évecskét lemorzsoltam már az életemből, és egyelőre még legalább három évszázadot szeretnék élni. A legutóbbi százhusz év alatt oly érdekes dolgokat láthatott az ember! Ez a vágyam egy régóta holtak vélt tudománynak, a Kabbalának gyakorlati művelésére indított, és mondhatom, nagyon üdvös volt azt előhúzni a feledésből; ez a vágyam oly erőt és hatalmat szerzett nekem, amilyennel - mint tapasztalhattad - más ember aligha rendelkezik.

- És ez a hatalom a halállal is el tudna bánni?

- Azt hiszem, meggyőződhetél róla. De idehallgass! Megsúgom neked egyikét ama ezer meg ezer ismeretlen igazságnak, amelyek a századok során utat fognak törni maguknak. A halál a tudatlanság agyréme. Halál nincs! A test a léleknek a hüvelyé, és ha elkopik vagy nagyon megsérül, hát a lélek leveti hüvelyét, s otthagyja, ahol levetette. A rejtély nyitja, kedves barátom - folytatta a doktor a maga megszokott gúnyos nevetése kíséretében - egyszerűen az, hogy ruhát tudok cserélni, mielőtt a rajtam levő lerongyolódnék rólam.

- Miként lehetséges az?

- A mikéntjét el nem árulom neked, mert akkor éppoly tudóssá lennél, amilyen én vagyok. Csak egyre hadd figyelmeztesselek! Mihelyt Vandenbeek Eusebius a feleségét megunja, mihelyt így szól magához: Hova is tettem az eszemet, midőn akkor éjnek éjszakáján azért az átkozott Basilius doktorért rohantam, és miért kellett annak azt a nyavalyás asszonyt a halál karmaiból kiszabadítania - abban a pillanatban a te lelked szépen eltűnik majd a te erős, fiatal testedből, amely még vagy harminc évig jó lett volna neked. Egy kalózkapitány pedig, aki véletlenül éppen kéznél lesz akkor, jobb, szebb életpálya reményében fölöttébb kellemesnek fogja érezni, hogy módjában áll majd az előbb említett test eme harminc évét birtokába venni.

- Hát az a mai haláleset...

- Csak afféle ruha váltás volt, semmi egyéb. Ha nem tévedek, én bizony az idők végéig is eléldegélek majd, mert valószínű, hogy az emberek gonoszsága és ostobasága eltart még annyi ideig.

- Ó, csakhogy én nem fogok ám a hatalmába esni! - válaszolt Eusebius. - Köszönöm a figyelmeztetését, résen is leszek, megígérhetem önnek. Ön bizony minden valószínűség szerint csak mint Tahel Daton fogja befejezni életét.

- Azt hiszed? - mondta a maláji gúnyosan nevetve.

- Hát talán bizony hűtlenné tudnék válni Eszteremhez? Nem, sohasem!

- Megállj csak! Hadd tágítsak még kissé a bilincseiden. Mert hiszen nagyobb jóindulattal viseltetem irántad, mintsem gondolod.

- Ugyan!

- Afféle hűtlenségek, amelyekre az érzékiséged visz majd, nem számítanak. Elég lesz, ha azokért a vagyonod elvesztésével bűnhődöl. Csak amikor lélekedben válsz majd hűtlenné a feleségedhez, akkor lóduljon ki testedből a lelked.

- Nos, így hát egészen nyugodtan nézhetek jövőmbé - mondta Eusebius, maga is nevetni igyekezően.

- Elfogadod-e hát az örökséget, vagy sem?

- Elfogadom! - válaszolt Eusebius határozottan. - Ha gazdag és boldog vagyok, bizonyára annál könnyebb lesz ellentállnom azoknak az ördögi kísértéseknek, amelyek valószínűleg jelentkezni fognak.

- Próbáld meg! - válaszolt a kapitány. - Sok szerencsét! Az élet rövid, s különösen a tiédet nem tartom valami hosszú lejáratúnak. Igyekezzél tehát ügyesen kiélvezni azt a kis életedet! Viszontlátásra!

A kalóz elfordult a fiatalembertől, mintha most már valami nagyon fontos dolga kezdődne; intett a matrózainak, akik időközben kihalászták a bajtársukat, és most az utolsó előkészületeket tették meg a hajó indulása előtt.

A kapitány intésére négy ember a kis csónakkal a gáthoz evezett.

A kapitány átvette magát a korláton, beleugrott a csónakba, amely tüstént visszasiklott a hajóhoz.

Mihelyt a kapitány fölért a fedélzetre és kiosztotta a parancsait, rögtön megfeszültek a vitorlák, felhúzták a horgonyt, és a hajó elindult. Tahel Daton még egyszer búcsút intett a gáton bémészködő fiatalember felé.

Eusebius csak akkor folytatta útját, midőn a hajó, amely oly sebesen suhant, mintha szárnya lett volna, végképp eltűnt a távoli szemhatáron. A fiatal holland rendkívül izgatott állapotban érkezett haza. Még aznap nagy láza támadt, és az orvos, akit Eszter éjnek idején volt kénytelen elhivatni, megállapította, hogy a betegnek nagyon súlyos természetű agyhártyagyulladás van, amely valószínűleg három nap alatt kioltja életét.

VII

A nyájas olvasó bizonyára emlékszik még arra a fekete ruhás emberre, aki Vandenbeek nagybátyjának, Basilius doktornak a halála hírért hozta meg annak idején.

Ez az ember Maes közjegyző első írnoka volt.

A közjegyző a Weltevreden téren, Batávia egyik legszebb terén lakott. Rendkívül különös ember volt minden tekintetben, mind testi, mind erkölcsi vonatkozásaiban.

Magas, izmos alak, akárcsak valami hatalmas ezredtrombitás, de pufók, borotvált arcú; arcának színe olyan volt, mintha liliumok és rózsák nyíltak volna rajta; ez a szinte leányos arc sajátságosan ható ellentétben volt herkulési természetével.

Erkölcsi tekintetben valósággal kétlaki embernek ismerték. Egyik minőségében: Maes közjegyző úr volt a neve, a másikban: mynheer Maes.

Maes közjegyző úr a legnagyobb mértékben nyugodt, higgadt, pontos, bölcs és rendszerető férfiú volt. Ha valamelyik ügyfele akár hajnali négy órakor hívatta volna, akkor is kifogástalanul vasalt fekete frakkban, vakítóan fehér nyakkendővel, vadonatúj kesztyűben - ahogyan azt már Batáviában az illendőség szabályai előírják - indult volna el hazulról.

Sohasem látta még senki, hogy nappal gyalog járt volna az utcán.

Hivatalos ténykedése közben sohasem mosolygott, arca mindig olyan komoly volt, mint valami végrendelet, még házassági szerződések szerkesztésekor is.

Ügyfeleivel mindig olyan hivatalos formában beszélt, hogy csak harmadik személyben, a nevükön említette őket, s ha tárgyalásai során olyan dolog került szóba, amely ismeretei körén kívül esett, csodálatos ügyességgel tudta a beszélgetést más irányba terelni.

Este pont hatkor azonban Maes közjegyző úr hirtelen mynheer Maessé alakult át. Nagyot fújva levetette hivatalos arckifejezését és kimért viselkedését; széles ábrázatára megelégedett mosolygás ült ki, s a természetes férfiú oly fürgén és oly fesztelenül dobálta le magáról fekete ruhadarabjait, hogy felesége, bár maga is jókedvű asszonyka volt, de tiszteletreméltóságát mégis minden körülmények között megóvni kívánta, ura dévajságán mindig újra meg újra megbotránkozott. Könnyű, fehér ruhába öltözvén át, Maes úr nehézkes alakja ellenére is a legszilajabb bakugrásokkal adott kifejezést felszabadulásán érzett örömeinek, majd meg négyöt pohár sört öblített le üdülésre vágyakozó torkán, és egy-kettőre vidám világfivá alakult át, aki nemcsak hogy étkezés után nagy élvezettel szippantgat kis ópiumos pipájából, de igen sűrűn látogatja a kínai színházat is, sőt, rossz nyelvek híresztelése szerint, ott nem is annyira a mennyei birodalom drámai irodalma, mint inkább a csinos maláji nők közelebbi ismeretsége érdekli őt.

Mynheer Maes e pillanatban még nem lendült át mindennapi életének eme derűsebb állapotába.

Délután öt óra van még csak. A közjegyző úr a dolgozószobájában ül, iratcsomókkal, ügyrészletekkel telerakott asztala előtt. Olykor-olykor feszengve mozgolódik fekete frakkjában, mintha már terhére volna, nyakát türelmetlenül nyújtogatja vakító gallérja szorításából, s tekintete ide-oda villan a nagy faliórára, amelynek mutatói túrhetetlen lassúsággal vánszorognak előre.

Egyszerre csak nyílik az ajtó, s az egyik írnok jelenti, hogy Vandenbeek Eusebiusné úrhölgy kíván a közjegyző úrral beszélni.

- Tessék csak - mondta a közjegyző -, ne várokoztassuk az ügyfeleket, s legkevésbé a női ügyfeleket! - jegyezte meg kivételesen elmosolyodva.

De hogy minden frivol értelmezésnek elejét vegye, hamarosan megtoldotta még kijelentését:

- Tudniillik, ha oly tiszteletreméltó hölgyekről van szó, mint Vandenbeek úrasszony is. Tessék őt beengedni!

A közjegyző, mihelyt az írnok kiment, sebtében belenézett még a kis fali tükörbe, amely a piros selyemmel áthúzott pamlag fölött függött, hogy meggyőződjék, vajon óriási testének türelmetlen feszengései, nyújtózkodásai nem bolygatták-e meg nyakkendője redőit, ruhájának rendes illeszkedését.

Az írnok bevezette Vandenbeeknét a dolgozószobába. Eszter arcán meglátszott még a nemrégiben átszenvedett betegség némely nyoma. A fiatalasszony sápadt volt, de ez a sápadtság talán még szebbé s érdekesebbé tette.

A közjegyző nagy udvariaskodással fogadta és karosszékkal kínálta meg.

- Mindenekelőtt, asszonyom - kezdte kimért hangon -, Vandenbeek úr hogyléte iránt bátorkodom érdeklődni.

- Az uram már jobban van - felelt a fiatalasszony -, az orvosoknak, akik lemondtak életéről, szerencsére nem volt igazuk.

Mynheer Maes mosolygott.

Vandenbeekné folytatta:

- Fiatalságának ereje, bár nagy küzdelem után, de legyőzte a betegséget. Megszűnt az a rettenetes lidércnyomás, mely oly borzalmas álmokképekkel gyötörte a beteget. Lázás vívódásait

nagy ellankadás követte, amely ugyan még mindig aggodalomra ad okot, de remélhetőleg hamarosan elmúlik.

- Ha nem csalódom - szólt közbe most a közjegyző, aki úgy vélte, hogy az illő magán-érdeklődés követelményeinek elég volt ennyi időt szentelnie, és hivatalos idejének hátralevő részét nem szeretne volna megtoldani -, ha nem csalódom, igen tisztelt asszonyom, azért méltóztatott fölkeresni engem, hogy nagybátyjának, Basilius doktor úrnak hagyatéka felől beszéljen velem.

- Úgy van, mynheer; az ön tisztviselője ugyanis, aki tegnap az ön megbízásából nálunk járt, valami függeléket említett, amely belevág azokba a rendelkezésekbe, amelyeket ön már közölt velünk.

- Csakugyan, csakugyan! De mindenekelőtt legyen szabad a leltárt bemutatnom, amelyet Basilius doktor ingó és ingatlan vagyonáról a törvény értelmében fölvettem.

- Helyes - felelt Vandenbeekné bólintva.

- A hagyaték bizony tekintélyes - folytatta a közjegyző -, tekintélyesebb, mint amilyennek ön és tisztelt férje sejthetik. Az aktív vagyon értéke másfél millió forintra rúg, passzívum pedig egyáltalán nincsen. Basilius doktor olyan pompás rendben tartotta a dolgait, hogy még csak egyetlen denttal sem tartozott.

- Ó, istenem! - mondta a fiatalasszony -, mennyire örülök, hogy az én jó Eusebiusom most már gazdag ember, és oly igazi kényelemben élhet majd, amelyet mi, ahogyan már minden szegény ember szokta, csak fényűzésnek néztünk és csak úgy messziről csodáltunk, nem is remélve, hogy valaha még nekünk is részünk lesz ilyesmiben.

- És öröme annál nagyobb lehet - jegyezte meg Maes -, mert hiszen ön az örökös.

Eszter halvány arcán pír futott át.

- Meg kell vallanom - mondta -, hogy Eusebiusomat nagyon szeretem, hiszen meggyőződtem róla, hogy ő is nagyon szeret engem, és önfeláldozása nem ismer határt.

A közjegyző az órára pillantott, és úgy látszott, bánja már, hogy az ügyre nem tartozó beszélgetéssel pazarolta idejét.

- Igen tisztelt asszonyom, megkapja a leltár másolatát folytatta -, abból látni fogja, hogy Basilius doktornak immár az ön birtokába átment vagyona a következőkből áll:

1. egy 600 000 forintra becsült ültetvényből Buitenzorgban;
2. 400 000 forint tőkéből, amely a Vandenbroek bankháznál, Batávia egyik legelőkelőbb intézeténél van elhelyezve;
3. 230 000 forint készpénzből, amelyet a megboldogult házában találtunk, s amelyet őrizetre átvettem;
4. mindenféle áruból, ami részint az én házamban, részint közraktárakban van fölhalmozva...

Vandenbeekné közbeszólt:

- Helyes. Én egyáltalában nem vonom kétségbe az ön leltárának helyességét. Ellenben nagyon szeretném megtudni, mit jelent az a függelék.

A közjegyző, úgy látszott, nagy zavarba jött. Köhécselni kezdett, zsebkendőjével megtörölte az arcát, összeráncolta a homlokát, orrán feltolta a szemüvegét, amelyet nemcsak

arcának ékességéül, hanem hivatalos tekintélyének gyarapítása végett is viselt, s végül, miközben arany óraláncával játszott, ezt mondta:

- Legjobb volna bevárnunk Vandenbeek úr felgyógyulását, hogy Basilius doktor végrendeletének ezt a fölöttébb különös függelékét négyszemközt közölhessem vele, mert hiszen a függelék amúgy is kizárólag Vandenbeek úrra vonatkozik. Minthogy nevezett Vandenbeek úr önnek természetes és törvényes gyámja, megengedhetőnek, kivihetőnek és illőnek tartom, hogy önnek, mint örökösnek megboldogult nagybátyja vagyonát máris birtokába iktassam, az amúgy sem sürgős természetű függelékét pedig egyelőre, mindaddig, amíg Vandenbeek úr beteg, pihentessem. Ha Vandenbeek úr majd felgyógyul, ám közölje annak tartalmát, miután azt ő maga tudomásul vette, az örökösével, a feleségével.

- Valóban nem tudom, mynheer - válaszolt a fiatalasszony -, mit gondoljak erről a dologról. Kérésemet nem pusztán kíváncsiságból ismétlem meg. Lehet, hogy huzamosabb ideig is eltart még szegény jó uram betegsége; ügyeink intézését ő, ki tudja, mikor veheti újra át, és zavaros beszédeiből, amelyeket lázas állapotában folytatott, arra kell következtetnem, hogy nagybátyámmal bizonyos összekülönbözései voltak, amelyeknek az emlékét lelkéből nagyon szeretném eltávolítani. Esedezem tehát, ne hallgasson el semmit sem, közjegyző úr, közölje velem a különös függelék tartalmát!

- Hát bizony, különös függelék az - válaszolt a közjegyző -, annyira különös, hogy hamarjában nem is tudom, hogyan fejezzem ki az örökhagyó szándékát illő módon ön előtt, vagyis anélkül, hogy meg ne sértsem a tiszteletet, amellyel önnek és magamnak tartozom. Ő - jegyezte meg mosolyogva -, bárcsak hat óra volna már!

- Nem kellett sokáig várnia - mondta Eszter, szintén mosolyogni igyekezve -, íme, épp most üt az óra hatot.

Alighogy a falóra hatodik ütése elhangzott, nyílt az ajtó, s kis, élénk asszonyka lebbent a szobába.

Maesné volt, s oly hirtelen perdült ura elé, hogy észre sem vette a háttérben ülő Vandenbeekné.

- Nos, mi az ma? - heveskedett. - Tíz perce is már, hogy a kormányzói palota toronyórája elütötte a hatot. Az írkokok már mind elszaladtak... a söröd megmelegszik... miért nem jössz hát?

A közjegyző Vandenbeekné felé mutatott, aki ekkor már fölállt.

- Wilhelmina - mondotta -, íme, Vandenbeekné úrnőhöz van szerencsénk.

Maesné Vandenbeekné meghajlását igen mély bókkal viszonzta.

A közjegyzőné feltűnően érdekes ellentéte volt férjének; szintén meglehetősen terjedelmes volt, de alacsony. Arca, amelyből kicsi szeme párja oly élénken csillogott, pisze orrocskájával és mind a harminckét szép, egészséges fogat szüntelen mosolygás közben láttató szájával annál feltűnőbb volt, mert olyan férfias dísz is ékesítette, amely a férje rózsásba játszó tejszín arcáról nagyon is hiányzott: a világosszöke pihék, amelyek téglavörös ábrázatán és tokáján csillogtak, a szőrös kaktuszok némely fajtáját juttatták az ember eszébe.

A kövér hölgy nagy élénksége, alakjának nehézkességével ellentétben, rendkívül furcsán hatott. Ezt az élénkséget, amely egyébként inkább izgága, heveskedő nyugtalanokodás volt, állítólagos francia származásából eredőnek szerette emlegetni. A közjegyzőné ugyanis abban az időben, amikor a wallon tartományok francia uralom alatt álltak, Lüttichben született.

A francia származás, amelytől Wilhelmina - bármint nevezgette is őt mynheer Maes - pillanatig sem engedte megfosztani magát, mindenesetre igazolta rendkívüli mozgékonyágát, amely azonban sem a saját tekintélyes térfogatával, sem pedig azzal a hidegvérű nyugodtsággal, amelyet férje reggel nyolc órától este hat óráig oly méltóságteljesen szokott megőrizni, sehogy sem volt összeegyeztethető. Maesné úrasszony egyéniségében azonfelül - nyilván a fogadott hazája iránti hálójának kifejezésekképpen - franciás élénkséggel hamisítatlan hollandi jámborság és erkölcsi szigorúság párosult. Éppoly kevésbé értette meg egyébként az epikureus Maest, aki este hat órától reggel nyolc óráig boldogította őt, mint a merev, kimért modorú Maest, aki acélrugó módjára feszengett hivatalában, és reggel nyolc órától este hatig az ő számára mintha a világon sem lett volna.

Most azonban mynheer Maes nagyon megörült hitvestársa betoppanásának, mert most már bizonyosra vette, hogy Vandenbeekné kellemetlen kérdésére nem kell válaszolnia.

- Igen, igen! Igazad van, Wilhelmina - mondotta -, a hivatalos órák vége, hála istennek, hiszen a munka oly nehéz itt a forró éghajlat alatt. Pontosan kezdem a napi robotomat, de pontosan is végzem; mihelyt a szabadulás órája üt, minden körülmények közt itt hagyom ezt a taposómalmot. Vandenbeekné úrasszony is ugyebár lesz szíves megengedni, hogy tárgyalásunkat legközelebb folytathassuk, s kérem, határozza meg az időpontot, mikor kívánja aláírni az okmányokat.

- Csakhogy nem tudom - válaszolt Eszter -, elfogadhatjuk-e az örökséget, mielőtt azt a függeléket ismernénk...

- Hogyan?! - förmedt rá urára Wilhelmina asszony -, hát nem mondtad meg Vandenbeek úrnőnek, mit csinált a nagybátyja, az a vén gazember? Csodálkoztam is, hogy oly nyugodtnak találtam itt.

- Kedves Wilhelmina - válaszolt mynheer Maes, miközben pápaszemét, amely már az íróasztalán pihent, újra föltette az orrára -, meggondolhatnád, hogy ez hivatalos ügy, amelyhez neked semmi közöd.

- A hivatalos óra véget ért - felelte Wilhelmina egy fokkal mélyebb hangon -, ennek a fiatal hölgynek, akit én a legteljesebb részvételre méltónak gondolok, joga van megtudni és meg kell tudnia, hogy bizonyos emberek galádsága mennyire határtalan. Ha te nem mondd meg neki, hát megmondom én.

- Alapjában - mondta a közjegyző, most már beletörődve a helyzetbe -, alapjában... elvégre az az egész függelékügy inkább való uzsonnatereferenciára, mintsem közjegyzői tárgyalásra. Egyébként csak arra kérem még Vandenbeekné úrasszonyt, hogy közlésemet kérem előre is megbocsátani, és kellemetlen hatását kizárólag a függelék tartalmának méltóztassék tulajdonítani.

- Beszéljen csak, mynheer! - szólta Eszter kissé már türelmetlenül.

- Mindenekelőtt - kezdte a közjegyző -, meg kell kérdezmem, hogy Vandenbeek Eusebius úrhoz szerelemből ment-e feleségül?

- Ó, bizony csakis tiszta, igaz szerelemből - válaszolt Eszter -, hiszen mindketten vagyon-talanok voltunk, és még csak nem is sejtettük, hogy nagybátyámból, Mavius Basiliusból mi lett.

- Ez már valami! - mondta a közjegyző. - S mióta házasok, kedves asszonyom?

- Másfél éve.

- És kezeskednék-e arról, hogy tisztelt férje eddig hű maradt önhöz?
 - Ó, akár az egész életemmel kezeskedem arról! - jelentette ki Eszter tétovázás nélkül.
 - Boldog asszony! - szólt közbe a közjegyzőné. - Én legfőljebb csak arról kezeskedhetnék, hogy ez a szörnyeteg - és e szónál heves mozdulattal mutatott férjére - már az első hónapban kétszer-háromszor megcsalt.
 - Wilhelmina! Wilhelmina - türelmetlenkedett mynheer Maes -, sohasem készülünk el, ha minden pillanatban megakasztasz! - Aztán megint Eszterhez fordulva így folytatta: - A múltbeli tapasztalatok megnyugtató hatása alatt tehát nem aggódik a jövő miatt?
 - Nem. Legkevésbé sem aggódom.
 - Nos, akkor hadd mondok meg önnek...
 - Igen, igen, kedvesem - szólt közbe megint a közjegyzőné kövér lelkiismerete -, én is hadd mondok meg önnek, hogy a nagybátyja semmirekellő gazfickó, ocsmány vén kéjenc volt, aki egészen nyíltan folytatta ledér életét...
 - Wilhelmina! - méltatlankodott a közjegyző.
 - Hagyj békén! - válaszolt Wilhelmina. - Te sem vagy jobb nála!... Ó, kedvesem - folytatta aztán Vandenbeeknéhez fordulva és megfogva annak kezét -, ön még csak nem is sejti, micsoda csúf világba jött ide; nem sejti, mennyire istentelen bűnösök ezek az itteni férfiak, s valamennyiük között különösen mynheer Maes mennyire az!
 - Valóban szeretném már megismerni a függelék rendelkezéseit - mondotta Eszter.
 - Képzeld el hát, kedvesem - folytatta Wilhelmina -, az ön nagybátyjának háreme volt, igazi háreme, akárcsak valami töröknek! A szörnyeteg állítólag húsznál is több ágyasasszonyt tartott.
 - Hármat, csak hármat - szólt közbe mynheer Maes -, mind a három nagyon szép volt.
 - Ezt jól jegyezze meg!
 - És a nagybátyám - mondta Eszter - a vagyonának egy részét, ugyebár, ezekre hagyta rá. Én ezt egészen természetesnek tartom; nekem a nagybátyám semmivel sem tartozott, és íme, mégis milliommossá tett. Hálám tiltja, hogy életmódját kifogásoljam, és bőkezűsége határait módosítani kívánjam.
 - Szegény, ártatlan gyermekem! - mondta a közjegyzőné, és megcsókolta Esztert. - Mily gyöngéd érzésű, mily jószívű ön! Hát nem elszomorító-e, hogy olyan jó, olyan tiszta lelkek, amilyenek mi vagyunk, a férfiak alacsony szenvedélyeinek zsákmányává esünk? De ez még semmi, kedvesem, ez csak azoknak a kisebbfajta szenvedéseknek egyike volna, amelyeket az embernek zúgolódás nélkül kell eltűrnie. Hiszen mi tűrésre születünk. De itt most sokkal gonoszabb dologról van szó, mintsem csak sejtene is.
 - Kérem hát, mondják már meg...
 - Képzeld csak - folytatta Wilhelmina, akit mynheer Maes most már nem mert közlékenységében megakasztani -, az a csúf Basilius, aki egyébként csakugyan csúf zsványpofájú ember volt, a végrendelete függelékében valósággal pályadíjat tűzött ki három szerencsétlen rabszolgájára csábító művészetének; a vén gonosztevő ugyanis...
- Eszter hirtelen a közjegyző felé fordult, remélve, hogy mynheer Maes a felesége bőbeszédűségének néhány szóval mégiscsak határt fog szabni.

A közjegyző meglehetősen kelletlenül szólalt meg.

- A doktor a három nő közül annak, amelyik a fiatal férjecskét maga iránt szerelemre bírja lobbantani, az ön vagyonának egyharmad részét ígérte oda.

- Ha kit bír szerelemre lobbantani?

- Az ön férjét! - felelt Wilhelmina asszony. - Éppen ez a csúfság, szegény gyermekem. Ilyen alávaló gondolata csak férfinak lehet.

- Az örökhagyó ezt a gondolatot csupán groteszknek minősítette, mégpedig mind a három nőre vonatkozólag.

- Hogyan, mind a háromra? - kérdezte Eszter.

- Nos úgy, kedvesem - pattogott Wilhelmina -, hogy abban az esetben, ha az a három teremtés, egyik a másik után, vagy akár egyszerre mind a három megnyerné a férje szerelmét, ön nemcsak megcsaltan, megalázottan, hanem vagyonától megfosztottan is áldhatná a nagybátyja emlékezetét.

- Igaz ez, mynheer? - kérdezte Eszter, aki nem merte elhinni még, hogy a függelék ilyen rendelkezést szabhatna.

- Sajnos, igaz - válaszolt a közjegyző kétségbeesett arcot vágva.

- Csakhogy önnek ezt nem szabad ennyiben hagynia! - heveskedett a közjegyzőné -, a házasság szentsége nevében tiltakoznia kell ez ellen, és a törvényszék ezt a gyalázatos függeléket érvénytelennek, semmisnek fogja nyilvánítani.

- Nanana - szólt közbe mynheer Maes -, a törvényszék semmit sem tehet! Az az ördögös doktor körmönfontan csinálta ám a dolgát. A függelék a leghatározottabban kiköti, hogy pörösködés esetén a fővégrendelet érvénytelenné válik, és az egész vagyon az államra száll. Mit gondolsz hát, Wilhelmina? Másfél millió forintról vajon ki mondana le?

- Ah, mynheer - szólt Eszter -, mondhatom önnek, az a nagy összeg engem egyáltalában nem csábít, én csak a szükségűtől, a nyomorgástól félek. Eusebius súlyosan beteg; e nélkül az örökség nélkül oly szegények volnánk, hogy kénytelen lennének kisebb-nagyobb időre elszakadni tőle, és mások jóindulatából összekoldulni a segítséget, amelyet magam nem tudnék neki nyújtani. Nagyon sajnálom, hogy ez a különös függelék oly bosszantó rendelkezést tartalmaz, de nem riasztom meg magamat. Eusebiusom szerelme változatlan; ismerem a szívét, abban ugyan sohasem lesz más nőnek helye!

- Szegény, jámbor asszonykám! - mondta Wilhelmina, könnyet törölve le a szeméről.

A közjegyző köhécselt.

- Méltóztatik elfogadni hát? - kérdezte.

- Elfogadom.

- Jól teszi, elvégre olyan sok nő van még a világon, akibe egy férj beleszerethet, hogy azt a hármát talán észre sem veszi. Az egész dolog szót sem érdemel.

- Maes, te nagyon csúnya ember vagy ám! Legalább ez előtt a fiatal hölgy előtt ne beszéljél olyan szemérmetlenül.

- Hiszen mindjárt hét óra lesz már - válaszolt a közjegyző -, és ilyenkor elvégre már Basilius doktor mulatságos ötletén is szabad tréfálkozni.

- Mulatságos ötlet! - indult fel Maesné asszony. - Ez a szörnyeteg, lám, mulatságosnak találja ezt az ötletet.
- Mynheer - szólt Eszter -, engedje meg, hogy még valamit kérdezzek.
- Méltóztassék! - felelt a közjegyző, újra hivatalosan komoly arckifejezést öltve.
- Mi sorsra jutott az a három teremtes?
- Nem tudom. Amikor a temetést követő napon Basilius doktor házában jártam, már nem voltak ott.

VIII

Vandenbeek betegsége, mint minden idegbetegség, hosszadalmas és veszélyes természetű volt. Az agy megrendülése után, amivel a baj kezdődött, a láz után, amely Eszter rémületére oly örületes látomásokkal gyötörte a beteget, az elernyedés semmivel sem megnyugtatóbb állapota következett. A fiatalember lelkiereje megtört. A borzasztó válság, amelyet átszenvedett, emlékezőtehetségétől és felfogóképességétől csaknem teljesen megfosztotta. Alig beszélt, és úgy látszott, semmi sem érdekli, ami körülötte történik.

Csak Eszter látása üdítette fel olykor. Szeretett felesége volt az az őrzőangyal, aki a betegség kimerítette testben még tartani tudta a lelket valamennyire.

Eusebius néha órákig feküdt szótlánul, mozdulatlanul, s csak nézte-nézte merev tekintettel Esztert, és ha az szóval vagy mozdulattal szíve túláradó érzelmét elárulta, a beteg egyre bágyadt, megtört szeme hirtelen szokatlan fényre gyúlt, és anélkül, hogy szája csak egy szót is kiejtett volna, tekintete szinte rajongó kifejezéssel ismételte meg esküvéseit, amelyekkel szerelmének első idejében mint ép, erős fiatalember dédelgette hitvesét.

Mihelyt azonban Eszternek távoznia kellett tőle, elszomorodott, elcsüggedt. Ha Eszter hosszabb ideig maradt oda, hallatlan erőfeszítéssel meg-megszólalt, rémült aggodalommal hívta feleségét, s szeme könnybe lábadt. Mikor ez aztán visszatért ágyához, lázas nyugtalansággal meresztette rá szemét, és mintha nem hinne a szemének, megtapogatta Eszter arcát, vállát, karját, és csak akkor tudott megnyugodni, ha néhány gyöngéd szó vagy csók meggyőzte arról, hogy csakugyan Eszter van mellette.

A múltból, a rémes éjszakáról, amelyben Basilius doktor megjelent náluk, a doktor haláláról, a nagy örökségről, amely a szegény fiatal házaspárt oly gazdaggá tette, szó sem esett, Eusebius, úgy látszott, mindent elfelejtett, s még azt a változást sem veszi észre, amelyet az örökség a lakásviszonyaikkban előidézett. A cselédség szolgálatait úgy fogadta, mintha sohasem élt volna másként, és egyáltalában nem csodálkozott azon, hogy már nem előbbi szegényes hajlékának kormos vályogtorlaszai, hanem egy főtéri házban bérelt lakás pompásan kárpitozott falai veszik körül. Ebbe a házba Vandenbeekné a közjegyzővel folytatott megbeszélés után költözött.

Eszter a leggondosabb ápolással igyekezett férjét talpra állítani. Batávia legjobb orvosai jártak a beteghez, és midőn annak állapotában semmiféle javulást nem tapasztaltak, valamennyien közös tanácskozásra gyűltek össze. Eszter ugyanis véleményt kívánt az aggasztó elgyengülésről, amely azzal fenyegetett, hogy amit a láz nem bírt megtenni, végül is megöli a beteget.

Aeskulap tanítványai Indiában is hívek maradtak mesterségük európai hagyományaihoz: Batávia orvosai éppúgy nem tudtak megegyezni, akárcsak a párizsi, londoni és amsterdami

kartársak. Eleinte két pártra szakadtak: ketten azt állították, hogy hiába minden, Eusebius menthetetlen. Másik kettő a legjobb reményre biztatta a fiatalasszonyt. Az ötödik hallgatott; véleménye az élet és halál kérdésének mérlegét jobbra vagy balra billentette volna, de a legsürgetőbb érdeklődésre is csupán annyit mondott, hogy a beteg fölépülhet még, ha állapota rosszabbra nem fordul, egyébként ő semmiért sem kezeskedhetik.

A vita fő tárgya különben a kezelés módja volt. Az egyik erős kininadagokat rendelt, míg a másik ópiumos orvosságot ajánlott, a harmadik érvágást és piócát vélt célszerűnek, a negyedik szigorú étrenddel és erős hajtatókkal szeretett volna segíteni a betegten. Az ötödik, aki arra az esetre, ha a beteg állapota javulásnak indulna, teljes fölépülést remélt, annak a véleményének adott kifejezést, hogy Carduus Benedictusszal elegyített vizű kénes fürdők használata volna az egyetlen mód, amelytől kedvező hatás remélhető.

Mire az orvosok ennyire lelkiismeretes tanácskozás után elszéledtek, Eszter csaknem éppoly zavart elméjű volt, mint férje.

Egészen egyedül állt, csakis magára volt utalva. Szomorúságos helyzetében nem kereste az emberek ismeretségét; Basilius doktor rossz híre egyébként az örökösire is árnyékot vetett, az elhunytján különös végrendelkezése nagy feltűnést keltett. A főtéri szomszédok Eusebiusékat bizony nem nézték barátságosabb szemmel, mint ahogy azelőtt ott, abban a szegényes városrészben a kínaiak sandítottak rájuk.

Maes közjegyző volt az egyetlen tekintélyes ember, kivel Eszter összeköttetésben állt. A közjegyző, már amennyire közömbös természete engedte, részvétet és jóindulatot tanúsított iránta, és mielőtt a hagyatéki bíróság az örökséget átadta volna, készségesen bocsátott jelentékenyebb összeget a házaspár rendelkezésére.

Eszter tehát elhatározta, hogy a közjegyzőtől kér tanácsot.

Délután egy óra volt, midőn a közjegyzői irodában megjelent. A közjegyzőt természetesen fekete frakkjában, fehér nyakkendővel, merev, kimért viselkedésűnek találta, amilyennek ez már korábbi tárgyalásuk első negyedórájában is mutatkozott.

Megmondta neki a látogatás okát.

A közjegyző türelmesen hallgatta végig.

- Aggodalomra semmi ok - jelentette ki kenetteljesen -, Vandenbeek úr ugyan nagyon beteg, de a gondviselés, szerencsére, szolgálhat még mentő módokat.

- Mentő módokat! Ó, ha tud valami mentő módot, amely talpra segíthetné szegény Eusebiusomat, mondja meg nekem, közjegyző úr! Esedezem! Azonnal alkalmazni fogom, még ha nagybátyám egész hagyatékát kellene is fölládoznom!

- Semmit sem kell áldoznia - válaszolt mynheer Maes -, az a módszer az ön vagyonát, illetve a tőkéjének az értékét még meg is kétszerezi. Ha alkalmazni fogja Batávia leggazdagabb telepítvényese lesz.

- Nevezze meg hát végre ezt a módszert, közjegyző úr!

- Ez a módszer a munka - felelt a közjegyző komolyan.

- A munka? - ismételte Eszter csodálkozva.

- Az! Mynheer Vandenbeek elméje azért beteg, mert nem foglalkoztatja, amiként a test is megbetegszik, ha nem kapja meg a táplálékát. A szellemi éheztetés hosszabb tartama éppúgy halálra vezethet, mint hogyha folytonos testi éheztetés gyöngíti tönkre az embert.

Zúdítsen rá gondokat, asszonyom, foglalkoztassa ügyes-bajos dolgokkal, serkentse tevékenységre s meglátja, milyen hamarosan tér majd vissza fiatalos ereje.

- Hogyan képzelheti ezt, mynheer?! - válaszolt Eszter. - Hiszen az én szegény uram alig bír csak egyetlen gondolatot is végiggondolni, alig tud négy szót kimondani.

- Sebjaj! Ügyei, gondjai majd rákényszerítik, asszonyom. A munkával úgy vagyunk, mint a játékkal; mihelyt a kocka perdül, és megmutatja egyik oldalát, a kockavetőt elfogja a játék láza; a nyereség vágyának ördöge egyre jobban csiklandozza, s aztán nincs megállás. A munka az egyetlen és legbiztosabban ható orvosság: az ön férjét is bizonyára meg fogja gyógyítani. Nézzon meg például engem - folytatta a közjegyző -, ha nem foglalna el a munka, föbbe lőném magamat. Egyedül a munka teszi elviselhetővé az életemet, csak az bír vigasztalni szívem minden bánatában...

- Szíve bánatában? - szólt közbe Eszter. - Én bizony azt gondoltam volna, hogy Maesné úrasszony férje előtt ez teljesen ismeretlen fogalom.

A közjegyző elpirult, de nem esett zavarba.

- A munka - folytatta anélkül, hogy Vandenbergé megjegyzésére válaszolt volna -, a munka, asszonyom, legyőzi a legfájóbb szomorúságot éppúgy, mint a leghevesebb testi fájdalmat is. Látja, én mennyire roskadozom hivatásom terhe alatt, amely e pokolian izzó éghajlat vidékén bizony nem közönséges teher, de a munka mégis a legfőbb életszükségletem. Érzem, meg kellene fulladnom, ha nem dolgozhatnék, ha lázas munkavágyam nem kapná meg éltető táplálékát. Tegyen csak mielőbb kísérletet az urával; ösztökélje működésre az agyát mindenféle elintéznivaló ügy gondoljaival; mihelyt jobban lesz, keverje bele mindenféle üzleti próbálkozásokba, mindegy, akármifélebe; vegyenek meg valami ültetvényt, alapítson az ura kereskedelmi vállalatot Batáviában, termeljen kávékat meg rizst, gyártson cukrot, főzzön szeszt, kereskedjék indigóval, teával, borssal vagy akármivel; törje a fejét éjjel-nappal, akárcsak én, az elintézendő dolgain, s nemsokára éppoly egészséges és testes lesz, akárcsak én.

Vandenbergé ámulva nézett a természetes közjegyzőre, elképzelve ezt a változást, és ijedten kérdezte önmagától, vajon az ilyen épség nem rosszabb-e a betegségnél is.

- Csakhogy ön - válaszolt bártortalanul - esténként aztán, nemde, szórakozni is szokott, üdülést keres munkájának fáradalmi után...

- Téved, asszonyom - válaszolta Maes. - Látom, ön is csak úgy vélekedik rólam, mint a nagy tömeg. Minthogy mynheer Maes az állásánál fogva és tekintettel azokra az előkelő személyiségekre, akikkel dolgozik szokott lenni, kissé költségteljes életmódot kénytelen megengedni magának, kész az ítélet: mynheer Maes dőzsölő! Pedig ez nem igaz - folytatta a közjegyző lehangoltan. - A nagy tömeg nem tudja, mennyire hajlandóságaim ellenére való sok minden, amit megteszek. Rebesgetik: Maes közjegyző négyfogatún jár sétakocsikázásra, mint valami nábob, mihelyt beéjjeledik. Pedig dehogy. Maes közjegyző nem sétakocsikázik, hanem ellátogat néhány ültetvényre, amelyeknek birtokosai jelzálogkölcönt keresnek. Híre jár: Maes közjegyző gyakrabban látható a kínai színház kulisszái mögött, mint a templomban. Ah, nem tudják, hogy borzalmas hivatásom rója rám ezt a dicső feladatot.

- A hivatása?

- Igenis, az! Ügyfeleim egy részét csak ott találhatom. Ön valószínűleg nem tudja még, hogy a kereskedőink igen jelentékeny üzleteket kötnek a mennyei birodalom lakóival. Én bizony csak ügyfeleim érdekében töltök néha egész éjszakákat ott, azok között a ferde szemű gézengúzok között, mert azok a sunyi gazemberek csak akkor kegyeskednek kötélnék állni, ha rummal vagy arakkal jól teleítették már magukat. Mindez csupa gyötrelem, csupa hajsza, ami a hivatá-

sommal jár, s higgye el, asszonyom, ez a hajsza már nagyon terhes nekem ama gyönyörök ráadásául, amelyeket a nappali munkám jelent.

A közjegyző ekkor felvette tollat az íróasztalról, s mint rettenetes nappali munkájának jelképét, magasra emelte.

- Látom már - mondta Eszter alig észrevehető mosolygással -, hogy igazat kell adnom önnek. De hogyan kívánhatnám a betegtől, hogy ugyanily belátásra jusson?

- Ezer módja van annak!

- Említsen hát csak egyet is...

- A munka hasznát kell a szeme elé tájni. Tessék aranyat mutatni neki, az bizonyára nagy hatást fog gyakorolni rá. Szegény Vandenbeek aligha látott még nagyon sok aranyat életében. Csillogtassa meg az aranyat előtte, tapogattassa meg vele, mondja neki: Eusebius, ez a mienk, de meg akarnak fosztani tőle, veszélyben az egész vagyionunk. Meglátja majd, asszonyom, hogy férjének szeme azonnal megélnékül, hogy éjbe borult szellemét hirtelen hajnalodás fénye járja át, hogy eszét és erejét hamarosan visszanyeri.

- De ha azt mondom neki, hogy vagyionunk veszélyben forog, a végrendelet függelékeivel is meg kell ismertetnem...

- Előbb-utóbb amúgy is meg kell azzal ismerkednie.

- Nem, nem, azt nem engedhetem...

- Nos, akkor tessék valami más módot kieszelni, amivel bódultságából, szellemének álmából fölébresztheti, hogy ne legyen a halál zsákmánya.

Szegény Esztert annyira kimerítették, annyira leverték már határozatlanságának, tehetetlenségének gyötrelmei, hogy nem tudván okosabbat, a mynheer Maes ajánlotta mentő módszer megkísérlésére szánta rá magát.

Egyik napon, amikor Eusebius a fejét már néhány perc óta a vállán pihentette, és ő a beteg lankadt kezét fogta, úgy vélte, hogy a beteg arca valamivel nyugodtabb, szeme beszédesebb, és ekkor hirtelen elszántsággal rátért a dologra.

- Kedves jó Eusebiusom - mondta -, tudod-e, hogy gazdagok vagyunk?

Eusebius, úgy rémlett, nem hallotta a kérdést. Csak játszott felesége szép, selymes hajfürtjeivel.

- A nyomorúságtól, mellyel oly keservesen kellett küzdenünk - folytatta Eszter -, most már nem kell félnünk. Nézz csak ide - mondta, s jókora marék aranypénzt dobott a takaróra -, ezerszer ennyi aranyunk van, mint amennyit most itt látsz magad előtt!

Eusebius tétova pillantást vetett a csillogó aranydarabokra, úgy látszott, nehéznek érezte még ezt a kis terhet is, mert fölhúzta térdét úgy, hogy az aranyak legurultak a szőnyegre.

Eszter hozzásimult urához, s ajkával megérintette homlokát.

- Eusebiusom - mondta -, hát nem örülsz gazdagságunknak? Nem kedves-e neked, hogy feleségedet szép ruhában láthatod?

Eusebius gyöngéden nézett rá.

- Tudod-e - folytatta Eszter -, hogy most már nem mernék többé a régi szegényes ruhámban eléd jönni? Azt hiszem, nem tudnál úgy szeretni, ha rosszul öltözködnék.

Eusebius nagy erőfeszítéssel igyekezett felelni; most először sikerült ez neki.

- De hiszen amikor először láttalak... nem voltunk-e szegények? - mondotta. - Olyan szép voltál akkor is... és én szeretlek... Nem szeretted-e te is engem, amikor még nem voltam gazdag?

- Hát mégis szeretsz, még mindig szeretsz? - kérdezte Eszter, aki a közjegyző ajánlotta kísérlet eredményét csekélynek ítélte, s férje gyöngédségének láttán arra gondolt, hogy ennek az érzésnek az élesztgetése révén talán többre mehet.

- Szeretlek - felelte Eusebius -, jobban, mint valaha is szerettelek...

- Remélem, mindig szeretni fogsz - mondta Eszter -, de olykor attól félek, hogy csalódnom kell majd szép reményeimben.

- Lehetetlen! - suttogta a beteg, és megrándult a válla.

- Bárcsak lehetetlen volna - válaszolt a fiatalasszony -, de mégis úgy rémlik, hogy még a legforróbb, legőszintébb érzélem is, akárcsak minden egyéb e földön, egyszer csak véget ér...

- Ki mondja ezt? - kérdezte Eusebius elsápadón.

- Tanult, tapasztalt ember mondása ez... Ugyanazé, akinek mostani szerencsénket köszönhetjük.

- Basilius doktort gondolod?

- Azt.

- Ó, az a Basilius doktor! - sóhajtott nagyot Eusebius, és nagy erőfeszítéssel fölülve, mindkét kezét a homlokára szorította. - Ó, Istenem, hát csakugyan úgy történt az? Hát nem volt álom? Igaz volna hát?

- Igaz, fiacskám, hogy az ő tudása megmentette az életemet; igaz, hogy a jósága gazdaggá tett minket - válaszolt Eszter, aki észrevette, hogy a beteget túlságosan felizgatta már. - Mindez csakugyan igaz!

De Eusebius mit sem hallott már. Mikor Basilius nevét kimondta, halotthalvánnyá sápadt, arca szinte kísértetiessé torzult, meredt szeme elködösödött, nyelve csak dadogva győzte a szót, úgy rémlett, hogy a szörnyű delírium, amellyel betegsége kezdődött, most újra kitört rajta.

- Basilius doktor - mondotta -, igen, igen... emlékszem... a maláji tör... a szerződés... a három hulla... a fríz nő... a néger asszony... az a szegény teremtés, akinek a rémült nézése az embernek szívébe nyilall... mintha csupa késszúrás volna... Hát csakugyan igaz?... Nem álmodtam?... Mindazt valóban láttam?... Maradj, itt kell maradnod mellettem, Eszter!... Pillanatra sem szabad magamra hagynod... hallottad?... Itt, csak itt, hadd pihenjen a fejem a szíveden, mert... mert különben mindjárt itt terem az az ember... az az ördögi nevetésű... és szétválaszt örökre bennünket.

A beteg éppoly gyöngéden szorította magához Esztert, akárcsak azon a viharos éjszakán, amikor a doktor megmentette a fiatalasszony életét.

És minden mozdulatát nagy erőfeszítéssel kimondott szavak és fel-felszakadó sóhajtások kísérték. Eszter már attól félt, hogy nemcsak a lázas képzelődés gyötrelme, de a valóságos téboly fogja el az urát.

- Kedves Eusebiusom - kérlelte csókokkal borítva arcát és kezét -, az ég szerelmére kérlek, csillapulj már kissé!

De a beteg nem bírt megnyugodni, ide-oda vonaglott felesége karjaiban, aki rémulten látta, mint borzong a férje, és homlokáról mint pereg a verejték.

- Nem, nem - suttogta Eusebius -, csak egy módon szabadulhatunk tőle: ha eltűnünk innen... El kell hagynunk ezt az elátkozott országot... Itt kísértetek járnak, és el akarják rabolni tőlem az én édes Eszteremet! El innen, el!

Nagy erőfeszítéssel kiugrott ágyából, átkarolta feleségét, és ki akart rohanni vele a szobából; de a következő pillanatban lerogyott eszméletlenül.

Eszter, aki már azt hitte, hogy ura halálán van, rémületében azonnal elküldött az orvosokért, akik Eusebiust kezelték. Szerencsére egyik sem jött el. Negyedóra múltán Eusebius újra felnyitotta a szemét.

Ez a heves megrázkódtatás volt felgyógyulásának kezdete.

IX

Eusebius kissé nyugodtabban ébredt, de a menekülés, az elutazás gondolata még mindig uralkodott minden egyéb gondolatán.

Eszter, akitől távol állt, hogy férje akaratának csak legkevésbé is ellene szegüljön, mindig csak azt mondta neki, hogy szívesen megy vele akár a világ végéig, mihelyt annyira megerősödik, hogy útra kelhessen. Ez a cél és az a remény, hogy egyre közelebb ér e célhoz, csodás hatással végre is előidéztek a gyógyulást, amelyet az orvosok tudománya sehogy sem bír kivívni. Az a gondolat, hogy nemsokára elutazhatnak, sokkal gyorsabban állította talpra a beteget, mint bárki is remélni merete volna.

Néhány nap múlva Eusebius, aki már hat hete nyomta az ágyat, annyira magához tért, hogy felesége karjára támaszkodva a szobában már föl s alá sétálhatott. Étvágya is megjött, s a jó táplálkozás egy-kettőre annyira megerősítette, hogy nemsokára ki is kocsizhatott.

Ama naptól fogva, hogy túlesett a válságon, Basilius doktor nevét egyetlenegyszer sem mondta ki, de azért gondolatban szüntelen a halottal foglalkozott.

Egy napon Eszter észrevette, hogy ura az emlékezetes maláji tört nézegeti. Hogyan került ez a fegyver az új lakásukba? Ki hozta ide? Ki tette az asztalra, ahol a lábadozó ráakadt?

Senki sem tudta.

Azt is különösnek találta Eszter, hogy férje változatlan egyszerűséggel él a nagy kényelmet kínáló új viszonyaik között. Bár inas meg egyéb személyzet állt rendelkezésére, mindig maga szolgálta ki magát, s noha bőségben volt mindenük, ő csakúgy, mint régente, a legegyszerűbb ételeket kívánta, s mindig csak vizet ivott.

Beszélgetni csak elutazásuk tervéről szeretett. De mivel ilyen különködései mellett, amelyeket lelke megrázkódtatásából eredő rendellenességnek lehetett tulajdonítani, gyöngéd és előzékeny maradt Eszterrel szemben, s annyira ragaszkodott hozzá, hogy még rövidebb időre sem tudott meglenni nélküle, a fiatalasszony ezt az emberkerülő viselkedést megszokta, és a meghitt, bensőséges viszonyukban boldognak érezve magát, leküzdötte s lassanként feledte is aggodalmait.

Egy napon azonban Vandenbeek Eusebius egyedül ment el hazulról, s két óra hosszat maradt oda. Hazaérkezvén elmondta feleségének, hogy a *Ruyter* hajón járt, amely tizennégy nap múlva Rotterdamba indul, és hogy elutazásuk dolga most már rendben van.

Eszter szívében ez a hír sem örömet, sem bánatot nem keltett. A fiatalasszonynak mindegy volt, hol tartózkodnak, ha Eusebiusszal együtt lehetett; csak a meglehetősen bonyolult örökösödési ügy miatt aggódott kissé, hiszen ezt az ügyet Európába utazásuk előtt mindenesetre el kell intézniök. De tudta, mennyire fölízgatja urát Basilius doktor nevének említése, ami pedig ez ügy megbeszélésében mellőzhetetlen volt, sehogy sem bírta tehát rászáni magát, hogy a dolgot szóba hozza.

Közben rohamosan közeledett az elutazás napja. Eszter Maes közjegyző bátorítására végül elhatározta, hogy a következő napon mégiscsak beszél erről az ügyről Eusebiusszal.

Ettől az izgalomtól azonban megkímélte a véletlen. Éjszaka borzalmas orkán tört ki, s a batáviai révben horgonyzó hajók közül néhányat a parthoz vágott. A tomboló elemeknek a *Ruyter* is áldozatául esett, egész legénysége odaveszett.

Eusebiust ez a szerencsétlenség nagyon lesújtotta. Tervének megghiúsulása még szomorúbbá s csüggedtebbé tette, mint amilyen annak előtte volt. Még epedőbben vágyakozott hazájába, minden nap elballagott a kikötőbe, s egyre lázasabban érdeklődött a révben horgonyzó hajók indulása iránt.

Megtudta, hogy az egyik erős, jól fölszerelt, nyolcszáz tonnás hajó nemsokára visszatér Hollandiába. Fölkereste a révkapitányt, hogy a szerződést megkösse vele. Ez rábeszélte: látogasson el mindjárt a hajóra, és győződjék meg kényelmes berendezéséről, biztonságáról és elsőrendű fölszereltségéről.

Eusebius beleegyezett. Valóban pompás kis hajó volt ez. Két lakószobát s egy kis szalont bérelt rajta. Ez a kis lakás, amely a hátsó fedélzet alatt volt, mintha csak egyenest a fiatal házaspár számára lett volna berendezve. Eusebiust tehát nagyon kielégítette a dolog. Amint a hajóról távozni készült és már bele akart szállni a csónakba, amely a hajóra hozta, úgy rémlett neki, mintha a födélzeten keresztül valami vékony füstölgés látszanék.

Figyelmeztette a révkapitányt, ez rögtön felsietett a fedélzetre, s megparancsolta a hajóslegényeknek, hogy a nagy szellőztetőt nyissák meg. De alighogy ezek a parancsot teljesítették, láng csapott föl a füstgomolygás mellett, amely akkor már az egész hátsó árbocot elborította.

Tűz ütött ki a hajón.

Eusebius tovasietett, de nem ment haza, hanem megállt a gáton ugyanott, ahol annak idején a maláji hajóskapitánnyal beszélgetett. Ösztöne olyasmit súgott neki, hogy a szerencsétlenség, amely most ezt a pompás *Cydnus* hajót fenyegeti, éppúgy, mint az, amelybe a *Ruyter* belepusztult, nem a véletlen műve, hanem azé a gyászos végzeté, amely szüntelen az ő feje fölött lebeg.

Látni akarta, vajon a tűz elemészti-e most ezt a hajót, mint ahogy a tenger elnyelte a másikat.

A *Cydnus* a kikötőgáttól csak mintegy kétkötélnyire horgonyzott, s így Eusebius eléggé közelről láthatta a hajóégés borzalmasan szép színjátékát. Láta, mily komolyan s nyugodtan áll a kapitány a hátsó fedélzeten, s mint kiáltja a szócsőbe parancsait; látta, hogy a hajó matrózai egy közelben horgonyzó hadihajó legénységének segítségével milyen elszántan igyekeznek megfékezni a szörnyű veszedelmet; de látta azt is, hogy minden igyekezetük s hősieis küzdelmük mennyire hiábavaló. A tüzet mintha valami láthatatlan kéz új meg új

gyújtogatással szította volna, mintha valami testetlen óriás fújta volna mind hatalmasabbá a lángok lobogását. A hajó menthetetlennek látszott.

A legénység nedves vitorlák kitergetésével, az ablak és ajtónyílások meg a szellőztetők gondos elzárásával igyekezett segíteni a bajon, remélve, hogy levegő híján a tűz nem harapózhat tovább; minden szivattyú működött; de egyszerre csak kidőlt a nagy hátsó árboc, két matrózt agyonütött, és a törésnél megnyílt fedélzet részén a levegő áramlása még szilajabbá szította a lángolást. A tűz már a vitorlákba kapott.

A kapitány a matrózaival bátran kitartott az égő fedélzeten. Bár az a veszély fenyegette őket, hogy bármely pillanatban megnyílhat lábuk alatt a hajó belsejét pusztító tűzpokol, s ők menthetetlenül zuhannak bele az izzó paráztstengerbe, mégis helyükön maradtak, hogy a hajó megmentésére mindent elkövessenek.

Végül is fenéken kellett fűrni a hajót.

De míg a kapitány a kellő intézkedéseket megtette, a vitorlák már mind javában égtek, s a révkapitány sürgetésére, sőt, utóbb határozott parancsára a kapitánynak is el kellett hagynia az égő hajót.

Eusebius némán, mozdulatlanul állt a gáton, mintha kövé meredt volna ott. És egyre úgy érezte, mintha ebben a rémes színjátékban neki is volna szerepe. Hát ez a végzet, amely ezt a hajót elpusztította, nem ugyanaz-e, amely őt üldözi? A sors csapása, amely a szörnyű szerencsétlenség áldozatait sújtotta, őt is nem sújtja-e?

S bármennyire intőn rémlett is eléje a *Ruyter* sorsa, eleinte mégis bízott a *Cydnus* megmentésében. De mikor az égő hajó a megszenesedő oldalait csapkodó kékes hullámokat arany- és bíborszínűre festette át, és aztán lassan elsüllyedt; mikor a pompás háromárbocból egyéb sem maradt már, csak néhány füstfoslány a szelek szárnyán és himbálózó pernye a hullámokon, Eusebius annál keservesebben érezte újból csalódásának rettenetes gyötrelmét, s kétségbeesett csüggedéssel törölgette verejtékező homlokát.

Iszonyodva nézett körül. Úgy rémlett neki, hogy Basilius doktor gúnykacaját hallja.

Fürkészőn meresztette szemét minden irányba, de a kikötő gátján csak döbrent arcú báméskodók álltak, többnyire kereskedők, akik szinte dermedten csodálkoztak e gyors pusztuláson. Egyik sem hasonlított Basilius doktorhoz.

De mi bizonyította volna, hogy a gonosz lélek nincs jelen? Eusebiusnak erős volt a meggyőződése, hogy a küzdelem az ördögi malájjal, íme, megkezdődött; érezte, hogy a szörnyeteg nehéz, óriási keze rászúlyosodik a fejére, és amint hazafelé ment, szomorúbb, levertebb volt, mint akár abban a nyomorúságos viskóban a kínai városrész végén, akár a főtéri új palotában bármikor is.

Eusebiust ez az élmény annyira megdöbbenetete, hogy a szerencsétlenséget, amelynek tanúja volt, feleségének egyáltalában nem említette, aminthogy elhallgatta annak idején a három hulla esetét, valamint a maláji kalózkapitánnyal folytatott beszélgetését is.

Csakhogy ez a megrázkódtatás, amely lelkét most a *Cydnus* égése alkalmával érte, meglehetősen kedvező hatású volt; tespedéséből felkorbácsolta. Eusebius csakhamar szégyellni kezdte csüggedtségét, határozatlanságát, s bizonyos daccal kezdett gondolni jövőjére: csak hadd csalja meg az is, mint megcsalta képzelete.

Eusebius alapján bátor és állhatatos ember volt. Hiszen mekkora kitartással küzdötte ki felesége életének megmentését! Most arra határozta el magát, hogy szembeszáll üldözőjével, legyen az gonosz szellem, vagy akár az ő agyréme csupán. Hogy balvégzetének többé ártatlan

idegen emberek ne essenek áldozatául, kis hajót vett, s elnevezte *Reménynek*. E hajócskán Eszterrel Bombaybe akart vitorlázni, ott, úgy gondolta, biztonságba jut Basilius doktor elől. Onnan aztán majd Hollandiába utazik.

Kitataroztatta, fölszereltette a kis hajót anélkül, hogy Eszternek vagy bárkinek csak egyetlen szót is szólt volna tervéről. Olyan legénységet szerződtetett, amelyiknek a bátorsága és ügyessége felől meggyőződött, és olyan hajóskapitányt, akinek tapasztalatairól s megbízhatóságáról a lehető legjobb értesülései voltak.

Minden reggel elment a kikötőbe, hogy a hajón elrendelt munkálatokat figyelemmel kísérje; de minden reggel, mielőtt a révből horgonyzó hajókat megpillantotta, egyben rettegve gondolt arra is, vajon nem találja-e roncsokban hajóját, vagy csak hűlt helyére bukkan. Minden reggel azonban örömmel tapasztalhatta, hogy hajójának zászlója még mindig vígan lebeg a szélben az árboc hegyén.

Egyik napon egészen jókedvűen ment haza, s otthon végre elmondotta feleségének mindennapi kirándulásának okát s eredményeit. Egyben meg is kérte, készüljön az elutazásra, mert másnap estefelé már indulni szeretne.

Eszter meghökkent.

- De hát mi nem jut eszedbe - mondta -, hiszen holnap estig lehetetlen már Maes közjegyzővel elintézni a dolgaidat!

- Mi dolgom lehetne nekem Maes közjegyzővel? - kérdezte Eusebius.

- Elutazásunk előtt rendeznünk kell itteni ügyeinket.

- Hiszen nincs itt semmiféle ügyünk - mondta fejét megrázva Eusebius.

- Gondold csak meg - figyelmeztette gyöngéd hangon Eszter -, itt hagyjuk birtokainkat, amelyeknek értéke majdnem egymillió forint.

- Nos, itt hagyjuk.

- Kedves jó Eusebiusom, elvégre át kell vennünk az örökségünket annak rendje-módja szerint...

- Nem! - jelentette ki Eusebius határozottan. - Nem, ez a vagyon csak szerencsétlenséget hozna ránk, nem kell nekem!

- De gondold meg hát, hogy ez a vagyon nagybátyámról szállt ránk - válaszolta Eszter -, tisztességes úton jutottunk hozzá.

- Mondtam már, hogy nekem nem kell - erősködött Eusebius oly zsémbesen, amilyenek Eszter még sohasem látta. - Ha annyira ragaszkodsz ehhez az örökséghez, hát maradj itt; a szívem vérezni fog, de én mégis elutazom. Megvetem ezt a gazdagságot, és azt hiszem, ezzel is csak hozzád való szerelmemet bizonyítom. De neked, úgy látszik, ez az örökség többet ér az én szerelmemnél.

- Ó, Eusebius, hogyan beszélhetsz így velem?

- Őszintén beszélek, tiszta lelkiismerettel.

- De hiszen azt a vagyont nem magamnak akarom biztosítani.

- Kinek hát?

- Eusebius - mondta a fiatalasszony elpirulva és szemét lesütve -, ha majd gyermekünk lesz...

- Gyermekünk! - ismételte Eusebius meghökkenten.

- Nos, nem lehetséges-e? - kérdezte Eszter.

- Lásd be - válaszolt Eusebius -, ha gyermekünk lesz, ha gyermekeink lesznek, majd azoknak is dolgozniuk kell, mint ahogyan most már én is csak a munkámból akarok gondoskodni magunkról.

- Ó, ne vedd zokon, kedves Eusebius - mondta a fiatalasszony nagyot sóhajtva -, ismerem a szükségét és a nyomorúságot: láttam, hogyan feszítetted meg minden erődöt, hogy betegségem alatt is, amikor nem vállalhattál munkát, valahogy megélhessünk, de hidd meg, csak iszonyodva gondolhatok arra a küzdelemre.

Eusebius elgondolkozott, de mégsem engedett.

- Legalább - szólalt meg újra Eszter, abban a reményben, hogy mielőtt férje a közjegyzővel beszélne, ez bizonyára eltérítene elhatározásától Eusebiust -, legalább azt jelentsd be a közjegyzőnek, hogy a vagyonunkat, amelytől oly érthetetlenül idegenkedel, a szegényeknek ajándékozzuk, hiszen legalább tegyük valami jót vele...

- Nem! - válaszolta Eusebius határozottan. - Ami az ördögtől való, csak hadd vigye el az ördög!

Eszter sóhajtott egyet, és szótlánul hozzálátott elutazásuk előkészületeihez.

Másnap délután, amint az apály ideje elérkezett, kocsiba ültek és a kikötőbe vitették magukat, ahol a *Remény* indulásra készen várakozott.

Eusebius leírhatatlan nyugtalanságban leste az indulás pillanatát. Úgy rémlett neki, mintha a hajót a parttól egy világ választaná el, és ő ezen a távolságon sohasem jutna át.

Csónakjuk azonban gyorsan siklott már a hajó felé, s oldala végre a hajó oldalához simult. Eusebius fürgén szökkent ki a csónakból a hajó létrájára, de még akkor is nyugtalanította a gondolat: nem értesül-e valami akadályról, amely elutazásukat megghiúsíthatná.

Kezét nyújtotta Eszternek, de a fiatalasszony, amint lábát a létra alsó fokára tette, hirtelen elsápadt, feje hátrabillent, ajkáról gyöngye sóhajtás lebbent el, látnivaló volt, hogy elájul.

Ha Eusebius nem tartja kezénél fogva, a tengerbe zuhan.

A hajócska matrózai azonnal lesiettek a létrán, s az ájult asszonykát bevitték a legkényelmesebb fülkébe, míg néhányan a legközelebbi hajóhoz eveztek, hogy orvost hozzanak.

Az orvos, aki pár perc múlva már meg is érkezett, megvizsgálta Eszter érverését; a fiatalasszony csakhamar magához tért, és mosolyogva nézett urára, hogy eloszlassa aggodalmait.

Az orvos engedelmet kért, hogy néhány halk szót válthasson a beteggel.

Eusebius pár lépést hátrált, de feleségéről egy pillanatra sem vette le szemét.

Amint elnézte és oly sápadtnak és mozdulatlannak látta, eszébe jutott az a rémes éj, amidőn már halottnak hitte.

Most észrevette, hogy Eszter az orvos kérdésére válaszolva zavartan elpirul.

- Mynheer - szólt az orvos Eusebius felé fordulva -, nagy útra készülnek?

- Innen - felelte Eusebius - Bombaybe utazunk, s onnan Európába.

Az orvos megrázta a fejét.

- Ekkora útról szó sem lehet - mondotta.

- Szó sem lehet? - ismételte a kijelentést Eusebius megdöbbenően. - De hát miért nem?
- Mert azt hiszem, hogy a felesége életét sokkal drágábbnak tartja, semhogy kockáztatná.
- Ó, az a magam életénél is drágább nekem! - válaszolt Eusebius.
- Az a nagy út pedig határozottan veszélyeztetné az életét.
- De hát miért?
- Mert ön pár hónap múlva boldog apa lesz.

Ez a felvilágosítás, amely más körülmények között valóban boldoggá tette volna, most csak fájdalmas sóhajtást váltott ki belőle.

Néhány perccel később a csónak visszavitte a fiatal házaspárt a kikötőgáthoz. Amint Eusebius partra szállt, így szólt:

- Ez megint a gonosz szellem műve volt! Nos, fölveszem a harcot vele, mást nem tehetek!

MÁSODIK RÉSZ

I

Vandenbeek Eusebius szomorúan, de azért eléggé nyugodtan tért haza.

Úgy érezte, hogy valami titokzatos akarat, amely erősebb az övéénél, Jávához köti, s minden kísérlete, hogy ennek hatalma alól szabaduljon, hiábavaló.

Lassan-lassan aztán mégis bízni kezdett; ráeszmélt, hogy Basilius doktorral való harcának kimenetele elvégre az ő akaratától is, az ő állhatatosságától is függ, és hogy egyedül őrajta áll szívének gerjedelmeit megfékezni; aztán Eszter képe amúgy is sokkal inkább betölti, semhogy attól kellene félnie, mintha a doktor áldatlan jóslatai beteljesednének. Érezte, hogy csak jobban kell bíznia saját érzelmeiben, a szerelemben, és mindjárt könnyebbnek érezheti sorsát. Feleségének nagy csodálkozására, már az elutazás megíiusulása másnapjának estjén is sokkal vidámabb volt, mint az utóbbi néhány hónap alatt bármikor.

Mivel Eusebius rászánta magát, hogy Jáván marad, Eszter úgy vélte, jó volna megkísérelni, vajon az a módszer, amelyet Maes közjegyző tanácsolt, nem tenné-e teljessé az oly szerencsésen kezdődött gyógyulást? Beszélt Eusebiusszal az örökség ügyéről, annak szükségességéről, hogy vagyონukat megóvják a veszteségektől, és igyekezett rábírní férjét valami rendszeres foglalkozás keresésére, hogy elúzhesse komor gondolatait, amelyek, akárhogy iparkodott is titkolni azokat, minduntalan borongóvá felhózték homlokát.

Eszter nagy csodálkozására Eusebius legkevésbé sem ellenkezett, mikor ő a „vagyón”-t említette, amely szó reggel még oly ellenszenves volt neki, sőt, haragra is ingerelte.

A hajóról visszatérve Eusebius újra számot vetett a helyzetével. Az a tudat, hogy nemsokára apa lesz, nézeteit teljesen megváltoztatta. Ő, aki a fényúzésről, amelyet neki nagybátyjának, Basilius doktornak milliói biztosítottak, oly könnyen és szívesen lemondott volna, aki mindezt itt akarta hagyni, hogy előző szegényes, de boldogítóbb életmódjához visszatérhessen, most lehetetlennek érezte már ezt a lemondást, miután belátta, hogy a szegénység vállalásának következményeit nem csupán magának kellene eltúrní; most már azt gondolta, nincs, nem lehet akkora gazdagság és szerencse a világon, hogy elegendőnek tarthatná azok boldogítására, akik neki a legkedvesebbjei. Esztert, amióta tudta, hogy apává teszi őt, még gyöngédebben, még forróbban szerette.

Eszterrel folytatott megbeszélése arra indította, hogy középutra térjen, amelyen a gyermeke iránt teljesítendő kötelességét lelkiismeretének intelmeivel összeegyeztetheti. A Basilius doktorról rájuk szállt javakat csak függő vagyónnak kívánta tekinteni, amely abban az esetben, ha nem volt káprázat, hogy a doktor még él, arra visszaszálljon, vagy pedig, ha ez a lehetőség alaptalannak bizonyulna, a szegényeket illesse meg. Amellett az volt a szándéka; hogy a kezében levő gazdagság révén olyan vagyont szerezzen, amelyet valóban a sajátjának tekinthet.

Mihelyt ily elhatározásra jutott, Eusebius nem tétovázott tovább. Már másnap meglátogatta buitenzorgi birtokukat, beavattatta magát a kávéültetvények művelésének tudományába, és üdvös újításokat tervezett. Két nappal később irodát és raktárat bérelt az alsóvárosban, fél tucat segédet fogadott föl, s egy hónap múltán a Vandenbeek Áruház Batávia egyik legjelentékenyebb üzlete volt.

Az irigyelt sorsú Vandenbeek azonban mégsem volt boldog. Valósággal rabja lett munkájának, a vágy, az akarat, hogy mielőbb meggazdagodjék, annyira elhatalmasodott rajta, hogy észre sem vette, mennyire megváltozik, s hogy Esztert nem dédelgeti már azzal az állhatatos, gyöngéd figyelmességgel, amelyhez szoktatta.

A közjegyző tanácsára nemcsak nappalait áldozta üzleti érdekeinek, hanem éjszakáit is. Nappal buitenzorgi négereinek munkáját igazgatta, estefelé visszakocsizott Batáviába, és a jávai kereskedők szokása ellenére, még naplemente után is jó sokáig foglalkozott üzleti ügyeivel.

De bármennyire is törte magát, bármily okosan vezette is ügyeit, az ég nem volt hozzá kegyes. Minden hónap vége felé öt nyers mérleget is készítettett, de az mind csak azt mutatta, hogy a Basilius doktortól örökölt vagyon még semmivel sem gyarapodott.

S mennél inkább csalódott reményeiben, annál kapzsibbá vált vagyönhajhászása: kényszeríteni akarta a szerencse istenasszonyát, hogy kegyeibe fogadja, viaskodott a balvégzettel, s robotolása szinte dühöngéssé, buzgalma meg heves mohósággá változott; az alvás idejét még kurtábbra szabta, hogy új terveket eszeljen ki, s révükön megszerezze azt az epedve kívánt vagyont, amely lehetővé teszi, hogy a lelkiismeretére oly súlyosan ránehezedő örökölt gazdagságtól végre szabaduljon.

Egészsége megint megrendült, és Eszter újra aggodalmas napokat élt át.

Egy napon aztán rászánta magát, hogy férjét mérsékletre intse. Nagyon gyöngéden kérte, engedjen némi pihenést magának, de Eusebius csak ennyit mondott: „lehetetlen”! És ezt olyan minden ellentmondást kizáró hangon jelentette ki, hogy a szegény fiatalasszony, aki csak urának élt, hallgatni és engedni volt kénytelen.

Közeledett már az az idő is, amikor Eszternek anyává kellett lennie. Eusebius, akit üzleti ügyei teljesen lefoglaltak, nem ért rá, hogy olyan gyakran, mint a fiatalasszony állapota megkövetelte volna, sétálni vigye feleségét, s így az kénytelen-kelletlen egyedül kényszerült kikocsizni.

Így kocsizott ki egyszer este is, hogy a nappal tikkasztó hősége után a friss esti levegőn kissé felüdüljön.

Kocsija egy ideig a többi alkalmatosság sorai között haladt, de szépsége annyi bámész érdeklődést keltett, annyi tolakodó pillantást vont magára, hogy amint észrevette, mekkora feltűnést kelt megjelenése a fiatal jávai gyarmatosok között, megparancsolta kocsisának, hajtson a legközelebbi mellékutcába. A Tsilivung folyó partján aztán lassan haladt a kocsi a szikomórák árnyékában tovább.

Éppen az az időszak volt a napnak, amikor a fiatal jávai nők fürödni szoktak. A parti bokrok között bennszülött leányok egy-egy csoportja rejtőzött mindenfelé, tréfálkozásuk, kacagásuk lármája megélénkítette az egyébként meglehetősen egyhangú alkonyatot.

Amint a kocsi a folyó partja mentén már mintegy negyedórája haladt, Eszter figyelmét egyszerre rikoctozás, kiáltozás vonta magára, amely elég közelről hangzott föl hirtelen.

Amint közelebb ért a láрма helyéhez, rongyokba burkolózott embert pillantott meg, akit bennszülött gyerekek nagy sivalkodás közben kövekkel üldöztek.

Ez az ember mintegy ötvenéves, törődött férfi volt. Botra támaszkodva igyekezett menekülni, de látszott, hogy nagy megerőltetésbe kerül odábbvonszolnia magát. Nyomorúságos öltözékével ellentétben arcán s mozdulataiban valami nemes, előkelő fölényesség volt. A gyaláz-

kodásra, amellyel a kíméletlen gyerkőchad a korát és nyomorúságát gúnyolta, úgy látszott, ügyet sem vet, éppencsak hogy egy-egy feléje süvítő kődarabnak ha kitért.

De minden óvakodása ellenére is az egyik kő arcon találta. Halkan fölajdult, és a folyóhoz ment, hogy a sebéből szivárgó vért lemossa arcáról, a fiú ellen azonban, aki megdobta, egyetlen szava sem volt.

Eszter kiugrott a kocsiból, és a sebesült felé sietett.

A gyerkőcök, meglátván a fehér úriasszonyt, szétrebbentek, de csúfolódásuk még a távolból is jó ideig hallatszott az est csöndjében.

Eszter részvétellel lépett a koldushoz, s megszólította:

- Szegény ember, megsebesítették a gonosz fiúk, segíthetnék talán?

A koldus ránézett, s így válaszolt:

- Fehér asszony, részvéted máris meggyógyította sebemet. Én nem élek az emberek társaságában, s bizony fáj látnom, hogy már kicsi korukban is milyen gonoszak. A te kezéd, amelyet felém nyújtottál, megvigasztal. Buddha jutalmazzon, s áldjon meg téged, és áldja meg szíved alatt fejlődő magzatodat!

- Úgy látom, elfáradt - mondta Eszter.

- Nagy utat megjártam...

- Mióta vándorol?

- Holdújulás óta.

Eszter, akinek az idő ilyenén számítása idegenszerű volt, hamarjában nem tudta megítélni, mekkora időről lehet szó. A koldus észrevette ezt, és így szólt:

- A nap hétszer kelt és nyugodott, amióta útra keltem.

- Messziről jött tehát; honnan? - kérdezte Eszter.

- Bantam vidékéről.

- S miért szánta rá magát ily korban erre a nagy vándorútra?

- Buddha megáldotta apámtól örökölt földemet. Boldogan, megelégedetten éltem ott. De jöttek a gonosz emberek és elűzték földemről, melyet őseim arcuk verejtékével műveltek öt emberöltőnyi időn. Buddha tartsa meg a barázdák termékenységét, a fák üde, friss zöldjét ott az elrablott szántóföldecském szegélyén, de Argalenka nem fog többé termésükből enni, nem fog többé árnyékukban pihenni.

Az öregember nagyot sóhajtott.

- És hát miért űzték el a földjéről? - kérdezte Eszter.

- Mert hű maradtam atyáim hitéhez; mert megmondtam, hogy az iszlám prófétája hamis próféta, hiszen gyilkolást és pusztítást prédikál.

- És ide azért jött, hogy igazságot követeljen?

A koldus keserűen nevetett.

- Az igazságosság odafönn van - mondta az ég felé emelve ujját -, szárnya kellene hogy legyen az embernek, ha igazságot akarna szerezni. Mint a hernyó az édes nedvű nádon, várakozom, míg a feltámadás majd szárnyat ad, s én oda, abba a nagy magasságba fölszállhatok.

- De mégis kár volt talán elbujdosnia a vidékről, azokról a szép mezőkről, amelyeket a jó Isten oly bő áldással gondoz. Itt csak üldözni fogják, csúfolni, bántalmazni, mint ahogy imént is történt. Batáviában a rendőrség nem tűri meg a koldusokat.

- Buddha parancsának engedelmeskedve már csak eljöttem ide, és vándorlok tovább, míg csak megállanom nem parancsol.

- Hogyan? Hát miképpen osztja parancsait Buddha az ő híveinek? - kérdezte Eszter, nem bírván leplezni kételkedését.

- Éjjel szendereg a test - felelt az öreg bizonyos átszellemültséggel, amely arcát még nemesebb kifejezésűvé tette -, az ember, a látható, mozdulatlanul fekszik, és szelleme fölszárnyal az égbe, igazi hazájába. Ha nem is láthatja még Buddhát, mint később, mihelyt porhüvelyétől végképp megszabadul, szemtől szembe látni fogja, mégis legalább azt az enyhe, kedves meleget érzi, amely a nagy Isten pillantásai nyomán árad, szíve megnyílik, és a legboldogítóbb érzelmek költöznek bele. Csak valami halk zsongás hangzik, de tudja, hogy az Buddha hangjának zengéséből való, tudja, hogy az Buddha szavának visszhangja lelkében.

- Az álmokat gondolja, értem - mondta Eszter elmosolyodva.

- Igen, az álmokat! - válaszolt az öreg, átszellemült arccal nézve föl az égre.

- És mit mondtak az álmai? Hadd hallom!

- Megmutatták nekem az európaiak városát, és ott, abban a városban sok arany, töméntelen arany hevert a lábam előtt; úgy volt, hogy visszaválthatom majd gyermekemet - gyermekemet, akit egykor elhurcoltak tőlem s eladtak valahol.

- Ennyi az egész, amit álmai megmutattak?

- Nem. Láttam leányomat is. Bár az Isten elfordult tőle, bár gyermekem örökre elveszett, mégis lábbal tiport, körmeivel szétmarcangolt egy másik asszonyt, aki éppoly szép volt, amilyen ő, de fehér, amilyen te vagy. És az a hang onnan fönről azt mondta nekem: ez nem igazságos; kelj fel és eredj... te vagy az: apja, a te kötelességed, hogy ítélkezzél fölötte és megbüntesd.

- Hiszen ez csodálatos! - válaszolt Eszter, akire az öreg beszéde hovatovább egyre érdekfeszítőbben hatott. - És ez most már minden, amit álmaiban, útra kelése előtt látott?

Az öregember megrázta a fejét.

- Nem. Láttam a nagy sziget gyermekeit is. Büszkén emelték magasra fejüket, s le akarták dobni a járomot, amely évszázadok óta nyomja nyakukat, mint a bivaly, ha tapasztalatlan szántó fogja az eke elé. Csakhogy a Gonosz járt köztük, és csak azért lazította láncaik széttördelésére, hogy még súlyosabb bilincsekbe verje őket. És az a hang így szólt hozzám: kelj föl és eredj; szemedet ne süsd le az ő nagyságuk és gazdagságuk előtt; ha Buddha úgy akarja, az óriásnak kocsija felborul a kavicsdarabon, amit az ő keze tesz a kerék elé. Eredj és nyisd fel az én fiaim szemét a fénynek és az igazságnak; mondd meg nekik, hogy aki szabad akar lenni, mindenekelőtt kell, hogy igazlelkű legyen és higgynen énbennem... Így jöttem én ide.

Eszter nem tudta, örültek vagy ihletett látónak tartsa-e ezt az embert. Az öreg koldus arcának és hangjának az a kifejezése, amellyel titokzatos küldetéséről beszélt, Eszterre mély hatással volt.

- Fogadja el ezt, szegény ember - mondotta -, a két utolsó álma dolgában mitsem tehetek, de legalább az elsőben hadd legyen valami szerepem. Tekintse ezt első jelül annak a szerencsének, amelyet Buddha magának megígért.

A koldus habozott.

- Álmomban - mondotta - az aranyat ajándékozó kéz fehér volt, mint a tiéd, de férfi keze volt.

- Nos, fogadd hát ezt a pénzt a férjem jóvoltából; az uram fehér ember, s így megvan az álombéli fehér férfikéz.

A hindu az ajándékot mély meghajlással köszönte meg.

- Nagyon elfáradhatott már - mondta Eszter -, kocsim elviheti a külváros határáig, ahol valamelyik házban majd éjjeli szállást talál.

- Köszönöm. Elbír a lábam odáig. Bepiszkolnám palakinodat, mint ahogy a pálmafa hernyója a magnosztánaalmát bepiszkolja. Megszabadítottál a rossz gyerekek üldözésétől, aranyat adtál nekem, Buddha meg fog áldani.

Az öreg hindu búcsút intett a fiatalasszonynak és tovaballagott.

II

Eszter kis ideig még ott állt és mélézva nézett a különös ember után. Aztán, hogy zavartalanabban csügghessen gondolatain, a kocsin kezdett kirándulást gyalog folytatta. Az inasnak meghagyta, hogy maradjon s várja be. Arcára húzta fátyolát, s lassan odább sétált a parton.

Embereitől mintegy százalépsonyire távolodhatott, midőn hirtelen egy férfi, aki mintha már néhány perc óta követte volna, hirtelen melléje osont és élesen megnézte.

Eszter annyira meghökkent, hogy rögtön visszafordult és emberei felé sietett anélkül, hogy ránézett volna a tolatodóra; ez azonban követte, és mielőtt a fiatalasszony még elérhette volna kocsiját, meglehetősen léha udvariassággal megszólította.

Amint Eszter a férfi hangját meghallotta, és egy futó pillantást vetett üldözőjére, ijedelme nagy derűtséggé változott; a férfi Maes közjegyző volt.

Mynheer Maes döbbenve vette észre, hogy a szép sétálgatóban egyik legtiszteltebb ügyfelét kell fölismernie.

- Ejnye, ön az, mynheer Maes? - mondotta Eszter.

- Bocsánat, asszonyom - dadogta a közjegyző -, de a homályban úgy véltem, a feleségemet érem itt utol...

Eszter mosolygott a fátyla alatt.

- Ha szabad kérdeznem, mynheer - válaszolt -, mily fontos hivatalos ügyek vezérelték ebben az órában ide a Tsilivung partjára?

- Hivatalos ügyek?! Nem, igen tisztelt asszonyom, ebben az órában a hivatalos ügyek, hála Istennek, már régóta sutban hevernek; most az üdülés, a szórakozás ideje van. Szerettem volna sétálni egyet a feleségemmel, s itt, ezen a csendes helyen kellett volna találkoznom vele. Ez az oka tévedésemnek, amely egyébként rám nézve igen örömdetes volna ha asszonyom megengedné, hogy karomat nyújthassam, és önt kocsijához vezethessem.

- Kérem, mynheer, sőt, szívesen látom, ha helyet foglal kocsimban, amely aztán haza is hajthatat.

A közjegyző tétovázott; sűrűn pillantgatott a víz felé, ahol az esti szürkületben a jávai bennszülött nők szép, karcsú alakja könnyű, fehér lepelben vagy anélkül bukkant föl vagy tünezett el; hogy tehát a közjegyző úr a tervbe vett kirándulásról lemondjon, igen nagy áldozatot jelentett számára. Másrészt igen csábítóan hatott rá a kiváló megtiszteltetés, hogy a város egyik legszebb európai asszonyának társaságában mutatkozhatik a nagy nyilvánosság előtt. Ennek a csábító alkalomnak nem is tudott ellenállni, és amint a néger inas a kocsi lépcsőjét leeresztette, s Vandenbeekné elhelyezkedett a kocsimban, ő is felszállt, hatalmas testének súlyával erősen megbillentve a palakint.

- Bocsásson meg, asszonyom - mondta a közjegyző -, meglepetésemben elmulasztottam érdeklődni mynheer Vandenbeek állapota iránt.

Eszter, akit e figyelmisség visszazökkenített bánatos hangulatába, csak halk sóhajtással válaszolt.

- Kár, kár, hogy szerencséje közepette ön a férje egészsége miatt kénytelen aggódni - folytatta Maes. - Észrevettem: a túlságos munka tönkreteszi őt, valóban nem értem, hogy olyan gazdag úriember néhány ezer forintért hogyan tékozolhatja el így az életét, amelyet az ön oldalán oly szépen, oly boldogan tölthetne.

- Ugyan, mynheer - szólt közbe Eszter -, éppen ön beszél így?

- Természetesen - válaszolt Maes a világ legártatlanabb arckifejezésével -, mi kivetni való volna ezen? Igaz, hogy szorgalmas közjegyző vagyok, de elvégre magánember is; nem kedvelem a túlzó robotolást, amely elhanyagol minden szépséget és kellemességet, amit az élet az embereknek itt e szép világon élvezni kínál.

- Azt gondoltam - felelt Eszter -, ön is teljesen rabja a hivatalos gondjainak.

- Ó, ne emlegesse, asszonyom, az én hivatalos gondjaimat! - folytatta mynheer Maes, miközben hiába igyekezett Eszter kezét elkapni és a maga arckifejezését eléggé érzelmessé komolyítani. - Hiszen borzasztó volna az, ha most is poros pergamenekre, sivár ügydarabokra kellene gondolnom. Ne fosszon meg, kérem, a boldogságtól, hogy ebben a virágillatos, üdítő szellőjű esti levegőben a város egyik legbájosabb hölgyének oldalán kocsikázhatom.

- Megvallom, mynheer, az irodában legutóbb nem volt alkalmam tapasztalni, hogy túlságos hódolattal adózna a nőknek.

- Akkor hát félreismerte érzületemet, amellyel az emberi nem szebbik fele iránt viseltetem - válaszolt a közjegyző -, hiszen egyedül a nők szépítik meg a mi életünket...

- Maesné úrasszony bizonyára nagyon örülne, ha ezt a kijelentését hallaná.

- Ó, kérem, hagyjuk Maesné úrasszonyt és a hivatalos gondokat! Nem véli-e, asszonyom, hogy gyönyörű este van, és hogy olyan jó most minden gondtól és ügyes-bajos dologtól szabadon élni?

- De hiszen ön a múltkor azt mondta nekem, hogy éjjel-nappal az ügyfelei dolgával kell foglalkoznia.

- Mit törődöm én az ügyfeleimmel, ha ilyen este van! Ó, ezek a bűvös délövi éjszakák! De szeretném, ha huszonnégy órányiak volnának!

- Valóban ámulatba ejt, mynheer Maes: nem tudom, viselkedését és szavait hogyan egyeztessem össze a hivatása komolyságával.

- Az én hivatásom! Azt hiszi, asszonyom, hogy én is olyan sovány és sápadt akarok lenni, amilyen mynheer Vandenbeek? Még a zsákhordónak is ott a kikötőben, nemde, megvan a maga pihenőórája, amikor kényelmesen elnyújtózhat a paron, s hallgathatja a hullámok locsogását, én pedig, a királyi közjegyző és tulajdonosa néhány százezer forintnak, én azt az igát, amelynek hordozására sorsom elítélt, ne dobhatnám le egy-egy órára a nyakamról? Én, aki egész nap munkát, forróságot nyeltem, emberek ostobaságait vagy komizságait irka-firkákba foglaltam, ne élvezhetném aztán az élet örömeit? De bizony élvezem! Ha vége a robotnak, bizony, dicsérem én nemcsak az Urat, hanem a víg dalt is meg a jó bort, meg a szép asszonyokat - persze a legteljesebb tisztelettel. Ha azt akarja, hogy a férje jól érezze magát, beszélje rá, hogy az én példámat kövesse!

E szavak, bármily léhán hangzottak is, mély hatást tettek Eszterre. A közjegyző egészségtől duzzadó arcát látva maga előtt, Eusebiusának is jókedvtől ragyogó, telt, piros arcot kívánt, s szomorúan, aggodalmasan gondolt férje sápadtságára, levertségére.

- Nos, talán igaza is van, mynheer Maes - mondta -, haragudnom kellene önre, hogy rábeszélte: tereljem uramat afféle pályára, amilyeneken most annyira töri magát Ez a pihenést nem ismerő robotolás meg fogja ölni szegényt.

- Én tanácsoltam ilyesmit? Én beszéltem rá effélére? - álmélkodott mynheer Maes, tágra meresztve nagy, szürke szemét.

- Ön, ön, mynheer. Nem emlékszik már?

- Milyen időtájban tetszett nálam járni?

- Azt hiszem, délután voltam ott.

- Hát persze, akkor ön, asszonyom, a közjegyzővel beszélt. Efféle dolgokról mynheer Maessel kellett volna beszélnie; oly órában kellett volna jönnie, amikor ő az irodai port már lerázta magáról, amikor már kigubózott s pillangóvá szabadult. És akkor bizony azt mondta volna önnek: Mindent a maga idején, ha az unalom aszalójában múmiákká nem akarunk töpörödni!... De vigasztalódjék! Azt a tévedést én majd csak jóváteszem. Meglátogatom az én kedves Vandenbeek uramat, és két külön hivatalos óra legyen a büntetésem, ha rá nem tudnám beszélni, hogy ő is úgy szórakozzék, ahogyan én szoktam.

- Ahogyan ön? - méltatlankodott Eszter, akit a közjegyző könnyelmű beszéde kissé bizalmatlankodóvá tett.

- Igenis, ahogy én szoktam. De azért semmi rossztól ne tartson, jókedvem kiszólásaitól nem kell mindjárt úgy megijednie. Amikor a dolgozószobámból szabadulok, olyan vagyok, mint az éhes ember, aki valami pompás ételekkel megrakott asztalhoz ül. De ne gondoljon ám rosszat a tervemről, kedves jó asszonyom, a legkellemesebb üdülést én abban találok, ha elbeszélgetek néhány jó barátom vidám körében. Ilyen jó barátaimnak szeretném bemutatni a kedves urát.

- Én hiszek Eusebiusom szerelmében, és sohasem tudnék féltékenykedni szórakozásai miatt, amelyeken részt nem vehetek - válaszolt a fiatalasszony, s aggodalmait derűs mosolygásba rejtette.

- Ó, nagyon jól tudom, az ön nagybátyjának egészen fölösleges volt a végrendeletéhez azt a bizonyos függeléket csatolnia; Vandenbeek úr elvégre értelmes ember.

- Csak nem beszélt vele arról a dolgról?

- Nem. Teljesen az ön utasításai szerint viselkedtem, noha talán kötelességem lett volna azt a függelékét közölni vele.

A kocsi megállt Vandenbeekék háza előtt. A közjegyző kezét nyújtotta a fiatalasszonynak, de amikor megtudta, hogy Eusebius otthon van, föl kísérté Esztert a lakásba.

Kissé lármás vidámsága a komor hangulatú fiatal férfira kellemetlenül hatott, és mynheer Maes belátta, hogy bizony nehéz lesz leküzdenie Vandenbeek ellenszenvét, amellyel az minden ellen, ami hajlékából őt elcsábítani vagy üzleti dolgaitól visszatartani akarná, oly konokul viselkedett. A tiszteletreméltó közjegyző tehát cselhez folyamodott. Fölhasználta azt a pillanatot, amikor Eszter kiment, hogy teát főzessen, s így szólt:

- Nos, mynheer Vandenbeek, megelégedésére alakulnak-e az üzletei? A kávéárak nagyon estek, s ez bizonyára némi kárt okoz majd önnek is...

- Ó, nem! Én természetesen már jóval előbb eladtam, és az árak esése nem nagyon érdekel - válaszolt Eusebius oly hangon, amelyen megérezte, hogy szavai cseppet sem őszinték.

- Kár - jegyezte meg a közjegyző -, mert árujának jókora részét igen előnyösen helyezhettem volna el.

- Némi készlet elvégre van még raktáramban - mondta Eusebius mohón. - Küldje el hozzám a vevőjét, s ha megkötjük az üzletet, megkapja jutalékát.

- Ugyan, kérem! Az engem legkevésbé sem érdekel, kedves mynheer Vandenbeek, mint ahogy a pávát a varjú tolla nem érdekli. Hivatalos óráim végeztével én csak szívességből teszek szolgálatokat. De az ön kívánságát nem teljesíthetem.

- Miért nem?

- Mert a vevő, akit önnek szeretnék bemutatni, különös fickó; üzleteit nem köti sem a tőzsdén, sem a saját, sem a más irodájában, sem a kikötőben, sem egyéb szokásos üzletkötő helyeken, hanem csakis szórakozás közben, söröskancsó és pipaszó mellett.

- Ha ez a szokása - válaszolt Eusebius -, akkor azzal az emberrel én nem köthetek üzletet.

- Pedig hát holmi ötvenezer forintos hasznocska sem megvetendő dolog, mynheer, még akkor sem, ha hordó fenekéről kell kihalászni. Már én csak azt tanácsolnám magának, barátocskám, ne halásztassa el azt a jó falatot a szája elől.

- Ötvenezer forint! - ismételte Eusebius. -, Gondolja, hogy az az ember akkora hasznot jelentő kávémennyiséget vásárolhatna?

- Hogyne! Annyit vesz, amennyit csak adhat neki.

- Vigyázzon, ne vesse el a sulykot!

- Kezeskedem érte, akár csak magamért.

Eusebius ráállt, hogy az üzletet ezzel a csupán sör és pipaszó mellett tárgyaló ismeretlennel megkösse.

Nem a kapzsiság ösztökélte erre, mint Maes gondolta. Számadásaiból, amelyekkel éppen aznap reggel foglalkozott, nagy meglepetésére azt látta, hogy egyrészt bármennyit dolgozik is, másrészt bármennyire kedvezőtlenek az üzleti viszonyok, az üzleti tőke állandóan változatlan marad, se nem nő, se nem fogyatkozik.

Ezt is annak a rejtelmes beavatkozásnak tulajdonította, amely Európába utazásának meghiúsítója volt. Még egyszer meg akarta kísérelni, hogy ezzel a titokzatos hatalommal szembe szálljon.

- Nem bánom hát, elfogadom ajánlatát - mondta -, hol találkozhatunk azzal az emberrel?

Mynheer Maes halkán felelt, mintha attól félt volna, hogy illetéktelen fülek is meghallhatják:

- Ismeri meester Cornelist?

- Nem ismerem. Sohasem hallottam még ezt a nevet - válaszolt Eusebius.

- Nos, holnap majd megismeri, és nagyon hálás lesz nekem érte, mert valóban pompás mulatóhely.

- De a vevő... értsen meg engem, mynheer, hogy én csakis vele kívánok megismerkedni.

- Ott lesz... Abban maradunk tehát, hogy holnap este fél nyolckor eljövök önért.

- Este?

- Úgy van. Az illető csak este köt üzleteket. Ez is egyik különössége.

Eusebius megígérte a közjegyzőnek, hogy másnap a megbeszélte órában várni fogja, és kikísérte a külső ajtóig.

III

Másnap este, midőn a sötétség a délövi tájakon sajátságos hirtelenséggel beköszöntött, Maes közjegyző kocsija megállt Vandenbeek háza előtt.

Mynheer Maes még sohasem volt ilyen jókedvű; teliholdszerű ábrázatán az olyan ember derűs nyugodtsága látszott, aki, mint Horatius, a gondjait már másnapra tette el. Szinte kéjesen szívta magába a friss, üdítő esti levegőt, s hatalmas tüdejéből úgy fújta ki, akárcsak a pöfögő kása a gőzt.

Eusebius, aki tegnapi beleegyezését már megbánta, hiába ellenkezett, a közjegyző rábeszélésének nem bírt ellenállni. Némi tétovázás után beadta a derekát, s a két férfi beült a kocsiba.

Batáviai szokás szerint a kocsi vágató iramban tűnt tova.

Egy óra múltán valami sötét torlasztömeg elé értek, amely közelebbről épületcsoportnak bizonyult.

Vad, sikongó hangú japán muzsika hallatszott a házak felől, tompán dongott bele a kínai dob szava, s ezt a zenét különös, szinte hátborzongató emberi hangok éneke kísérte: hol az örömnél bolondos ujjongása, hol fájdalmas jajongás, halálhörgésszerű nyögések, hol rikoltozás és tombolás, akárcsak valami örültek házában.

A kocsi üléséről Vandenbeek az egyik alacsonyabb falkerítésen túl valami vöröses fényt pillantott meg, amely félhomályban úszó nagy tér közepén világolt. Ebben a vöröses derengésben sötét alakok imbolyogtak komolyan, csöndesen, miközben mások, akiknek csillogó fémdíszes ruhája mintha tüzet szórt volna, a legkülönösebb ugrádozással viháncoltak, mint eszeveszett ördögösök, amilyenekről a középkor krónikái regélnek.

Eusebius, akinek idegzete még mindig betegesen ingerlékeny volt, nyugtalankodni, félni kezdett.

Karon ragadta a közjegyzőt.

- Hova vezet ön engem? - kérdezte izgatottan.

- A pokolba! - felelt mynheer Maes, nagyot kacagva.

- Hagyja abba a rossz tréfát, mynheer - fakadt ki Eusebius magánkívül -, vagy, Istenemre, mindjárt torkon ragadom és megfojtom!

Fenyegető szavait oly kifejező mozdulattal kísérte, hogy a közjegyző ijedten rándult félre.

- Teringettét - mondta -, micsoda veszedelmes ember!

Aztán barátságos mosolygás közben megfogta és szépen lenyomta Eusebius mindkét kezét úgy, hogy izomerejének a bemutatkozása eléggé meggyőzhette a fiatal hollandot fenyegetésének kivihetlensége felől.

- Csak ne ilyen aggodalmasan, barátocskám - mondta -, a pokol többnyire egészen más, mint amilyennek képzeljük. Ez itt például semmivel sem különb és semmivel sem rosszabb az önök tőzsdéjénél, ámbár itt egészen más az élet, mint ott.

- Mynheer Maes - válaszolt Eusebius komolyan -, hát nem azt ígérte-e nekem, hogy valami kínai kereskedővel fog összehozni, aki a kávémat hajlandó megvenni?

- Persze, hogy azt ígértem.

- Nos, hol van hát az az ember? Vezessen hozzá, mégpedig gyorsan, ha szabad kérnem, mutasson be már neki!

- Jó, jó - mondta Maes, miközben kezével mintegy elhárítóan legyintett. - Csak szálljon le már arról a kocsiról, s aztán szíveskedjék megnézni mindazt, amit önnek bemutatni akarok. Ki tudja? Meester Cornelisnál annyi mindenféle szépet láthat az ember, hogy egy kis szerencsével talán ön is megtalálja majd, amit keres.

- Meester Cornelis? - ismételte Eusebius. - Kicsoda-micsoda az az ember?

- Ha-ha-ha! - kacagott a vastag közjegyző, hogy csak úgy rengett a hasa. - Ön már csaknem egy éve van Batáviában, és még mindig nem tudja, ki az a meester Cornelis! Ez a tájékozatlanság mindenestre meghatóan csodálatos; valóban kalapot kell emelni az ön erkölcsössége előtt, fiatal barátom! De menjünk hát, szálljon le már, és ismerkedjék meg az ismeretlennel. Aztán mondja meg majd nekem őszintén, mit gondol róla! Peters, tágíts hát már ezen a kocsiajtón, nem látod, hogy nem férek ki rajta?!

Peters persze nem segíthetett ezen a bajon; annyi bizonyos, hogy a közjegyző úr testének alsó fele csak nagy ügyel-bajjal bírt keresztülvergődni a kissé szűk helyen.

Eusebius még mindig mozdulatlanul ült a kocsiban.

- Nos? - kérdezte Maes hátrapillantva, amint szerencsésen földet ért a talpa.

- Mynheer - válaszolt Eusebius -, látom már, hogy ugratni akar; engedje meg tehát, hogy ajánljam magamat!

- Fiatal barátom - mondta a közjegyző, és tekintélyesebb tartásba vágta magát -, mit gondol vajon? Nézzen rám, hát bohóc vagyok én? Nem! Hálásnak kellene lennie irántam, én csak azért hoztam ide, hogy a bogaras töprengéseiből kiragadjam és némi szórakozással fölvidítsem. A komorságát akartam elűzni, amely Vandenbeek úrasszonyt annyi érthető aggodalommal tölti el.

Eusebius belátta, hogy a közjegyző csak a javát akarja.

- Köszönöm a jóindulatát - válaszolt -, de ki kell jelentenem, hogy fáradozása hiábavaló.

- De vajon miért?

- Mert nem fogadhatom el. Én üzletet akartam kötni: ön félrevezetett, szíves engedelmével tehát visszafordulok.

- Ön valóban nagy kereskedelmi lángész - mondta a közjegyző igazi vagy színlelt csodálat hangján. - De hogyan jut majd haza?

- Gyalog.

- Ön... gyalog?

- Mindenesetre.

- Még mi nem jut eszébe! Gyalog! A milliomos, a tiszteletreméltó nagy tekintélyű Basilius doktor örököse gyalog botorkálna haza innen pár mérföldnyire, mint valami toprongyos laszkár. Nem, nem, mynheer Vandenbeek, azt már mégsem engedhetem meg.

- Akkor hát legyen szíves a kocsiját átengedni, parancsolja meg kocsisának, hogy engem hazavigyen. No, szép meglepetés! Kénytelen volnék tehát önnel maradni; de ennyire kegyetlen talán mégsem lesz irántam. Gondolja meg, hogy egész nap úgy dolgoztam, mint valami rabszolga!

Maes végül is kiemelte a fiatal kereskedőt a kocsijából, és néhány lépésnyire karon fogva cipelte befelé a mulatóhely bejáratának szűk, homályos folyosóján.

Vandenbeek Eusebius még ellenkezett, de figyelmét hirtelen valami különös zene kapta meg. A hang irányába nézett, s két ház között húzódó szűk sikátorban fáklyafényben ácsorgó kis csoportot pillantott meg.

Három hindu volt. Az egyik török dobot vert, a másik fuvolázott, a harmadik a kezét valami kúp alakú gyékénykosárba dugta.

A körülöttük egybegyűlt hallgatóság nem volt nagyszámú, de látszott, hogy az emberek mind izgatott érdeklődéssel várnak valamit.

- Pompás! - mondta Maes. - Ez Harruk, a kígyóbüvölő.

És gyermekes kíváncsisággal, Eusebiusszal tovább nem törődve, a csoport felé szaladt.

Eusebius önkéntelenül utánament. Újabb fölszólításra valószínűleg nem követte volna a jegyzőt, de így csodálatosképpen magától megszűnt makrancoskodása, valami ösztönszerű mozgássá vált a járása, amelyhez az elhatározásnak, a szabad akaratnak, amely a fiatalembert amúgy is mintha végképpen cserbenhagyta volna, semmi köze sem volt.

A gyékénykosár most a zene ütemére kezdett mozogni. Harruk kis pálcával megbillentette a kosár födelét, mire a kosárból lapos, háromszögforma kígyófej emelkedett ki, egy Cobra de Capello feje.

A körben állók ijedten hátráltak.

A kígyó körülnézett apró, zöldesen csillogó szemével, sajátságos, sziszegő hangot adott, s a zene ütemére hajladozva, ringatózva lassan egészen előbújt a kosárból.

Három-négy láb hosszú volt; háta fekete, két sárga csíkkal tarkítva; hasa szennyesszürke és sárga foltokkal pettyezett.

Mihelyt egészen kiemelkedett a kosárból, úgy látszott, azt nézi, merre vethetné magát. De amint visszagöngyölödni készült, Harruk maga is sziszegni kezdett, s ezzel a hanggal a kígyó figyelmét hirtelen lekötötte. A zöldes fényű szemek élénkebbé villantak, és a kígyó, most csak a farkára támaszkodva, majdnem két láb magasra pattant. Harruk füttyszóval kísérte a dobot és a fuvolát.

A kígyóbüvölő fütttyentésére aztán még egy kígyófej emelkedett ki a kosárból, s ugyanolyan mozdulatokkal, mint az első, nyújtózott föl a másik mellé. Mindkét kígyó egy ideig úgy ágaskodott, ide-oda hajladozva a zene ütemére.

Harruk aztán egyre gyorsabban szaporázta fütttyét, amely most már sípolásnak hangzott; a kígyóbüvölő valószínűleg valami apró sípszerszámot illesztett a fogai közé. A kígyók mozdulatai is egyre gyorsabbá élénkültek; előbb még zöldes szemük sárgává színeződött; nyelvüket egy-két hüvelyknyire kiöltögették, s a meglehetősen hangos zene lármájában is hallatszott szüntelen sziszegésük, amellyel örömeiknek vagy talán haragjuknak adtak kifejezést.

Harruk füttyölése még gyorsabb üteművé szilajodott. Úgy rémlett, hogy a kígyók megértik, s ő mintha parancsokat osztogatott volna nekik, amelyeknek különféle furcsa mozdulatokkal engedelmeskedtek. A két csúszómászó végül összefonódott egymással, s egyetlenegy testnek látszottak, amelynek két gyorsan ide-oda rángatózó fején ijesztően csillogtak a most már rubinszínben izzó, csillogó szemek. Midőn a kígyók izgatottsága elérte tetőfokát, Harruk egyiket is, másikat is fél-fél kézzel nyakon kapta, az összefonódott testeket hirtelen rándítással szétválasztotta, és a két férget a földhöz vágta, ahol azonban újra összefonódtak. Kétszer választotta még szét őket, aztán köntöse ujjába csúsztatta, az egyiket a jobb karján, a másikat a balon. A kígyók egykettőre eltűntek, és csak a ruha selymének hullámzása árulta el mozgásukat, amellyel büvölőjük testén surrannak körül. Csakhamar aztán a köntöse hasítékán kilátszó melléről dugták ki fejüket.

A körülállók nagy tetszéssel áldoztak a borzalmas játéknak. Csak Eusebius maradt közömbös, azaz inkább hitetlen.

- Ugyan - szólt kezével legyintve -, cseppet sem veszedelmes az!

- Mit? Nem veszedelmes? - mondta a közjegyző.

- Nem. A büvölő bizonyára kitördelte a méregfogaikat.

E párbeszéd természetesen holland nyelven folyt, de a hindu mintha megértette volna, mert az egyik kígyót nyakánál fogva kihúzta most a melléből, s szétfeszítvén a száját, odatartotta a fiatal holland elé.

Vandenbeek az állításának megfelelően akarván cselekedni, leküzdötte azt a borzasztó undort, amelyet az ilyen ronda férgek érintésekor érez az ember, és kinyújtotta kezét, hogy megfogja a kígyót.

De Maes hirtelen visszarántotta...

- Teringettét! Mit csinál? - kiáltott rá. - Elment az esze, vagy megunta a millióit?... Ugye, Harruk barátom, a kígyóidnak az összes méregfoguk megvan? Ugye, nem sikkadt el az a méreg az agyarukból? Ugye, hogy az ilyen könnyelmű úriembert, aki hozzájuk merne nyúlni, rögtön halálra marnák?

Harruk, aki jól értett hollandul, csak éppen, mint valamennyi hindu, beszélni nem akart ezen a nyelven, főlemelte másik kosarának födelét, eleven tyúkot vett ki onnan, s odatartotta a Cobra de Capello elé.

A kígyó fölívelődött, sziszegni kezdett, és háromszögletes fejével hirtelen lecsapva, belemart a szegény állat nyakába.

A hindu azonnal eleresztette a tyúkot. Ez menekülni igyekezett, de alig szökött néhány lépésnyire, ingadozni kezdett, forgatta a fejét, néhányat csapott a szárnyával, és - hirtelen fölfordult.

- Látja - szólt a közjegyző diadalmasan -, Harruk barátunk kígyóinak pompás méregfoga van. Harruk bizony nagy bűvölő. Mondja hát, barátocskám, nem láthat-e az ember itt érdekes dolgokat?

Maes belenyúlt a zsebébe, s pénzdarabot nyomott a hindu markába. Eusebius is megajándékozta a kígyóbűvölőt.

Az első adományt Harruk még csak meg sem köszönte; Eusebius ajándékának átvételekor azonban olyan arcot vágott, amelynek kifejezése nyilván rokonszenves mosolygást akart jelenteni.

- Ejnye - figyelmeztette a közjegyző -, úgy látom, Vandenbeek barátom, hogy Harruknál ön igen nagy kegyben áll; az ön arca, úgy látszik, megnyerte tetszését, a magaméről ezt, sajnos, nem mondhatom. Bármennyire barátságos vagyok is iránta, az én személyemet kutyába sem veszi.

- Miféle ember ez? - kérdezte Eusebius. - Mi érdekeset talál ön rajta?

- Furcsa fickó az - válaszolt Maes -, tud az olyan varázsló bösztöréseket, hogy kétszáz évvel ezelőtt bizonyára máglyán végezte volna a pályafutását. Jómagam sem vagyok babonás, de azért nagy élvezetem telik a bűvös mutatványaiban.

- De hát ki ez az ember? - ismételte meg kérdését Eusebius, észrevéve, hogy a kígyóbűvölő feltűnően nézegeti őt. - Úgy látszik, nem maláji fajzat.

- Nem. Hindu az istenadta, a Gangesz partvidékéről való, azaz tulajdonképpen pártus, azoknak a tűzimádóknak az ivadéka, akik, miután a kalifák elfoglalták az országukat, a mozlímok üldözése elől világgá széledtek.

- És ez az ember a bűvészkedésével keresi a kenyerét?

- Úgy van, s mondhatom, igen érdekes mutatványai vannak. Aztán meg látónak is tartják. Gondolhatja, kedves barátom, hogy én ilyesmiben nem hiszek; de a nép jól mulat efféleken, és én is úgy teszek, mint a nép. Ön talán csodálkozik ezen, de sok mindenféle meglepetés után meggyőződéssel állíthatom, hogy még a közönséges nép élvezetei a legtisztességesebbek.

- S különösen mi a jelessége? - kérdezte Eusebius egyre leplezetlenebb kíváncsisággal.

- Állítólag csodálatos amulettjei vannak, amelyekkel gonosz szellemeket tud elűzni. Ha önt megbabonázták - jegyezte meg a közjegyző mosolyogva -, csak Hantikhoz forduljon, s ő majd segít a baján.

Eusebius nevetést erőszakolt, de csak az ajka nevetett, szíve vadul kezdett dobogni, s fejében örvénylőn kavargtak gondolatai. Hazug mosolygása közben elhatározta, hogy meg fogja kérdezni Harruktól, mit gondoljon Basilius doktróról, félnie kell-e tőle még?

A hindu, aki eközben kígyóit visszahelyezte kosarába, s bámulói körében összeszedte a garasait, minduntalan oda-odapillantott a két európaira. Aztán Eusebiushoz lépett, s abban a pillanatban, midőn Maes a fiatalember ébredő kíváncsiságát észrevéve, maga elé tolta Eusebiust, Harruk odahajolt ennek a füléhez, és ezt suttogta bele:

- Akit halottnak hittek, az élet forrásából új erőt szívott, és mint a felhők magasában keringő saskeselyű, lesi a szegény bengált, aki a bozótban rejtőzködik.

Eusebius hirtelen a hindu felé fordult, s már karon akarta ragadni, de az olyan gyorsan eltűnt, mintha olyan hatalmas is volna, hogy magát láthatatlanná tegye.

- Hol van? - kérdezte Eusebius.

- Ki? Harruk? - kérdezte a közjegyző.

- Igen, Harruk.

- Oda, a nagy térre ment. Úgy vettem észre, mondott önnek valamit!

- Igen.

- Suttogott valamit a fülébe.

- Igen.

- Ugyan micsoda szörnyűségét mondhatott, hogy annyira felizgatta önt?

- Szörnyűséget? Oh, dehogyis! - kísérelte meg eltagadni a valót Eusebius.

- De hiszen ön halotthalvánnyá sápadt...

- Hol van az az ember? Beszélnem kell vele - mondta Eusebius, anélkül, hogy a közjegyző kérdésére válaszolt volna; izgatottságát nem bírta titkolni már.

- Ó, a gézengúz - mondta Maes -, lám, hogy magába bolondította már! No hiszen, ön Harruknak nemsokára nálam is nagyobb tisztelője lesz. Máris úgy szalad a nyomába, akárcsak valami batáviai ficsúr a mi bájos kínai nőcskéink után. Jöjjön hát velem, meg fogjuk találni a kígyóbűvölőt!

- Már hogy én abba a tolongásba, a közé a csöcselék közé keveredjem?! - válaszolt Eusebius tétovázva.

- Ugyan, kérem - nevetett Maes -, én, a királyi közjegyző is közéjük keveredem, és a Weltevrede tér legfinnyásabb előkelőségeivel is találkozhatik ott. Csak afféle helyen akadhat rá; a tőzsde csarnokait szegény Harruk nem szokta látogatni.

Eusebius pillanatig még habozott, aztán elfogadta vezetőjének karját, és elszántan ment előre a keskeny, sötét sikátoron.

Különös, meglepő látvány tárult aztán a szeme elé.

IV

Csillogó ruhájú táncosnők, a rangunok, valami csapdaszerű tákolmány alatt érdekes táncot jártak. A ruhájuk éppoly különös volt, mint a fickándozásuk. Arany csillámmal pikkelyezett zekéjük feszesen simult meg testükön; derekukat ezüstöv szorította. Válluk meztelen volt, s lassú lendülésszerű karjuk a test többi üde tagjának mozgása szerint igazodott, ujjai hihetetlenül gyors rángatózással vonaglottak, s ez a különösség az egész némajátéknak sajátos, izgalmas kifejezést adott.

A nézőközönség, amely részint ült, részint állt, feszült figyelemmel kísérte a táncosok mozdulatait.

Ezek a nézők a viseletük sokfélesége, rangjuk és koruk különbözőségei révén nagy tarkabarka tömegükben éppúgy érdekelhették az első ízben itt járó idegent, mint akár maguk a táncosnők. Az indiai szárazföld és szigetvilág valamennyi népe képviselve volt itt. Szórakoztak e látványosságon előkelő malájok, selyem szárongjaik és drága művű, hosszú tőreik díszében; parasztok, akiknek egész ruházata egyetlen darab gyapotszövet volt és kúp alakú süveg, kínai bankárok és mellettük kulik meg teherhordók; európai meg indiai matrózok; néhány gyarmat-lakó meg idegenek, akiket szokás vagy kíváncsiság hozott ide.

A bennszülöttek, úgy látszott, leginkább a táncos látványosságot kedvelik, ezek nézték leg-izgatottabb érdeklődéssel a festői csoportok és az egyes táncosnők csábos mozdulatait. A meztelen karok lendülései, a fejek himbálózása, a szemek kéjes elrévülése, a csípők ringása, az ujjak görcsös rezdülései, ezek képzeletében mintha valami titokzatos jelentőséget nyertek volna, s ellenállhatatlan ingerrel hatottak rájuk.

Az anyagiasabb természetű kínaiak a játékszenvedélyüknek áldoztak; lázasan, mohó kíváncsisággal lesték a kocka perdülését; csörgött a rézpénz, s a kíméletlen bankos bizony még a koldusrongyba burkolózó játékosokat is kifosztotta.

Akárcsak a jávai bennszülöttek, mynheer Maes is főként a táncosnők iránt érdeklődött. Eusebiust ellenben semmiféle látványosság nem tudta lebilincselni, ő mindenfelé csak a különös hindut kereste, akinek szavai a kíváncsiságát annyira felcsigázták, és lelkére oly megrázó hatást tettek.

- Nem látja? - kérdezte a közjegyzőtől.

- Kit? A szép budhisszát? - kérdezte Maes, és odamutatott az egyik táncosnőre, aki a némajátékban bizonyos magánszámot táncolt. - Ó, dehogyisnem látom! Sőt, nagyon is tetszik nekem, még ha narancsszínű is a bőre és aranykarika lóg is az orra cimpájáról. Még ennyire csinos fríz nőt csakugyan nem láttam.

- De hiszen én nem azt a táncosnőt kérdem, hanem Harrukot. Merre lehet?

- Keresse, barátocskám! Amikor a kigyóit mutogatta, mindenesetre nagy gyönyörűségem telt a fickóban, de most, mikor a rangunok táncolnak, nem mozdulhatok a helyemről, még ha valaki azt hozná hírül, hogy a főkormányzó azonnal beszélni kíván velem, vagy hogy tűz ütött ki a házamban, vagy hogy Jáva csócseléke fosztogat. Keresse talán az ópiumfüstölők során; a kópé ismeri ám az ópiumélvezetet.

Maes újra csak a táncosnőknek szentelte minden figyelmét, és vastag feje biccentéseivel kísért a zene ütemét.

Eusebius, látva, hogy semmire sem megy vele, elballagott az ópiumbarlangok felé.

A mulatóhely körfalához épített kunyhók egész sora szolgált az ópiumélvezők mennyorszá-gául. Egyik-másik kunyhó ajtaja zárva volt, néhányban gyékényeken, amelyek e kunyhók egyetlen berendezései voltak, egy-egy üldögélő vagy heverő alak szívta a pipáját, a legtöbb már az átszellemülés gyönyörét élvezte.

Az egyik kunyhóban Eusebius végre ráakadt a hindujára. Bement hozzá, és melléje ült a gyékényre.

Harruk kis, ezüstözött rézpipát szorongatott, amelynek feje nagyságra és formára gyűszűhöz hasonlított. Éppen megtömte a barna ópiumanyaggal, rágyújtott, szippantott néhányszor belőle, és nagy élvezettel dőlt hanyatt.

Mielőtt Eusebius leült a gyékényre, valaki meghúzogatta a kabátja szárnyát. Hátranézett, s egy rongyos jávai koldust pillantott meg.

- Fehér arcú úr - szólt a koldus előrenyújtva a tenyerét -, könyörüljön meg rajtam, szerencsétlen öregemberen, akinek esztét Buddha vaksággal verte meg, és akinek utolsó pénze a kínaiak asztalán veszett.

Eusebius megajándékozta. Hálája jeléül a jávai a rongyos szárongja csücskét rátette Eusebius fejére.

- Az üdvösség szelleme szálljon alá az ő ormáról, a Szambina hegyéről, és védje meg minden veszedelem ellen a fehér arcú urat! - mondta halkán a koldus, miközben fürkészőn nézte a fiatal hollandot. - De a fehér arcú úr maga is óvakodjék, ne feledje, hogy Buddha szemet és szívet adott neki e célra: vigyázzon hát, hogy gonosz varázslók meg ne rontsák!

Harruk érzékeit még nem bódította el annyira a mámor, hogy a koldus szavait meg ne értette volna.

- Takarodjál innét, kutya! - kiáltott rá a jávaira, aki azonnal el is tűnt a sötétségben. - És ön, szahib, nem röstelli ilyen züllött emberre pazarolni a pénzét? Bizonyos, hogy ezt a pénzt is azoknak a kapzsi kínai latroknak viszi.

Eusebius, bármily komor volt is a lelke, nem állta meg mosoly nélkül, midőn a hindu maga is ocsmány szenvedélynek áldozva, íme a jávait annak másfajta szenvedélye miatt ennyire megveti.

- Csakhogy úgy vélem ám, Harruk - mondta -, hogy azt a pénzt, amit neked adtam, te is rossz célra költöd.

Harruk a vállát vonogatta.

- Én - válaszolt -, én most a mennyországba megyek föl, és megtisztult szívvel jövök vissza onnan.

Pipáját újra megtöltötte, és odakínálta a fiatal hollandnak.

- Kövesse a példámat, szahib - mondotta -, s meglátja majd mindazt, amit csak a szellem szeme láthat!

Eusebius nem fogadta el a pipát, a hindu pedig, aki egyre mámorosabb lett, halkán, és csaknem éneklő hangon beszélt tovább.

- A nap a tűznek az apja... A tűz az embernek istene... Az ő tüzes lehelete árasztja ereikbe a szerelmet... A szerelmet, amely megtermékenyíti az életet és a nap módjára alkot és gyarapít...

- Mondd csak, Harruk - szólt közbe Eusebius, attól tartván, hogy a hinduhoz nemsokára hiába intézne kérdéseket, mert a mámor talán már néhány perc múlva végképp elhatalmasodik rajta -, mondj csak, felelhetnél-e néhány kérdésemre? Jól megjutalmazlak ám; ismerted a fehér arcú orvost, Basilius doktort?

- A tudást hallgatás őrzi... A fehér ember jól tud hallgatni... - válaszolt Harruk - és a hindut fehér embernek mondják a vérei.

- Mondd meg nekem, mit tudsz a doktorról, és megelégit majd a bőkezűségem. Beszélj, Harruk, az Isten áldjon meg!

- A holland szahib azt mondta, hogy megszelídíti a szívét - válaszolt a hindu ismét vontatott, éneklő hangon -, eltökélte, hogy a szerelem gerjedéseit megfékezi. A szahib nagy bolond.

Vajon ki bírná a mindenható tüzet megfékezni? Ki bírná a bozótban lobogó lángoknak megparancsolni: eddig, és ne tovább?

E titokzatos beszéd szavainak értelme nem lehetett kétséges Eusebius előtt. Szerette volna rávenni még a hindut, hogy világosabban fejezze ki magát, de Harruk már túl sok ópiumot élvezett. Tüzes pillantásait merev, zavaros nézés váltotta föl, tikkadt, száraz ajkáról hátborzongatóan hörrenő hangok röppentek el. Eusebius hiába ostromolta kérdésekkel a hindut, az már nem felelt. Éppen ki akart menni a kunyhóból, amikor az ajtó felől Maes közjegyző hangját hallotta. A közjegyző két ismeretlen alak társaságában, nagy hangon beszélgetve közeledett.

- Nos, barátocskám - mondta, megpillantván Eusebiust -, mit szól meester Cornelishez? Nem győződött-e meg, hogy robotos vagy unalmas napunkat legjobb mindig némi szórakozással befejeznünk? Hát nem pompás dolog-e itt kissé elcsavarogni?

- Mindaz, amit itt látok, nem nagyon ízlésem szerint való - felelt Eusebius -, de azért nem megyek el addig, amíg Harrukkal nem beszéltem.

- Akkor hát szép türelmesen várakozhat még kissé, mert úgy látom, ez a fickó alaposan beópiumozott, s jó ideig tart majd, míg a felhőkről, amelyeken most nyargal, vissza fog térti a mi sivár földünkre.

- Vajon meddig tarthat a mámora?

- Egy-két óráig mindenesetre. De ha majd kijózanodott, oly fáradt és bárgyú lesz, hogy nem tud felelni a kérdéseire.

- Hol találhatnám holnap? - kérdezte Eusebius, aki bármennyire kívánta is megtudni, milyen vonatkozások fűzik Harrukot Basilius doktorhoz, legjobban szeretett volna azonnal hazaszabadulni a féktelen szenvedélyek e piaci tolongásából.

- Hogy hol találhatná? - válaszolt Maes -, kérdezze meg azt is, hogy az a felhő, amely most átsuhan a hold előtt, hol lesz holnap található, és én mindkét kérdésre ugyanazzal a felelettel válaszolhatok. Harruk olyan, mint a posvány madara, el-eltűnik és újra felbukkan, anélkül, hogy tudhatnók, micsoda szél fújja el és hozza vissza megint. Várakozzék hát néhány óráig, nem lesz az nagy idő, ha a mi társaságunkban tölti.

- Társaságukban?

- Úgy van, kedves Vandenbeek; látja, két jó, vidám cimborára akadtam itt, akik alaposan értenek ahhoz a kedves művészethez, hogy az időt hogyan kell agyonütni. Engedje meg tehát, hogy úgy tegyek, mintha a mi jó Amszterdamunkban volnánk; van szerencsém bemutatni Ti-Kai barátomat, szomszédunkban birtokoskodó gazdag kínai urat.

A kínai nyújtotta a kezét, amelyet Eusebius nagy önmegtagadással fogadott el és szorított meg.

A kínai alig harmincéves jávai bennszülött volt. Dús nemzeti viseletben járt. Süvegét és fegyverzetét drágakövek ékesítették.

- Ne higgye - folytatta a közjegyző -, mintha föltenném önről, hogy rossz társaságban tölthetné az éjszakát. Imént Plutot mutattam be önnek e hosszú varkocsos, vastag kínai személyében; most Jáva egykori szultánjának ivadékával ismerkedtetem meg: ez a barátom Tsermai Aria Karta; elfeledte már, hogy őseit szépséges bedáják szórakoztatták, és éppoly szépnek találja a rangukat, bárha ezek nemcsak öelőtte lejtik táncukat.

Ez a jávai bennszülött göndör, fekete hajú férfi volt, az arca szép, szabályos, de orrának hajlottsága, keskeny és mindig nyitott ajkai, valamint vakítóan fehér fogai oly kifejezésűvé tették, hogy feje olykor valami ragadozó vadállatéra emlékeztetett.

A kínai példáját ez a jávai nem követte: nem kézfogással üdvözölte Eusebiust, hanem csak fejbólintással.

Aztán különösen mosolyogva kérdezte a közjegyzőtől:

- Ez az úr az, nemde, akiről abban a végrendeletben szó van?

- Ez - mondta a közjegyző kurtán és elkedvetlenedve, merthogy ez a kérdés a hivatalos dolgaira emlékeztette és arra az ígéretére, amelyet Vandenbeeknének tett, hogy tudniillik a végrendelet különös függelékéről egyelőre nem beszél Vandenbeekkel.

- Miféle végrendeletről van szó? - kérdezte Eusebius, aki a közjegyzőhöz csatlakozott, míg a kínai a jávaival előrement.

- Nos, az ön nagybátyjának a végrendeletéről.

- Hát annyira ismert dolog az? Hogyan?

- Teringette - válaszolt a közjegyző -, ilyen végrendeletek elvégre nem mindennap teremnek Batáviában!

- Mynheer Maes - mondta Eusebius, akinek a közjegyző zavara feltűnt -, valami nincs itt rendjén, ön elhallgat előlem valamit, amit mások, úgy látszik, jól tudnak... Hiszen én még csak nem is láttam azt a végrendeletet... Kérem, világosítson föl engem, és ha kell, hadd érvényesítsem jogaimat!

- Hallatlan! - kiáltott a közjegyző türelmetlenül. - Hát még itt is ily száraz, unalmas dolgokkal kelljen foglalkoznom? Jöjjön el holnap az irodámba, ott majd megtudhat mindent!

- Nem, nem - akaratoskodott Eusebius -, most kocsizzunk már haza, és útközben el kell mondania mindazt, amit még meg kell tudnom.

- Hogy már most hazakocsizzunk? Most, mikor a francia pezsgő már jégen van, mikor víg cimboráim már alig győznek várni? Nem, barátocskám, ilyet nem kívánhat tőlem!

- Többet törődik hát egy varkocsos kínaival meg a jávai szultán állítólagos ivadékaival, mint velem, a földijével, aki azt hittem, hogy önt igazán jó barátomnak tekinthetem!

- Az a fránya Basilius doktor - fakadt ki a közjegyző - még a halála után is hogy megkínozz bennünket. Vinné el az ördög! Nos, jó! Megmondom hát önnek az igazat! Elvégre előbb-utóbb úgyis el kell intéznünk a hagyaték átvételének ügyét. Aztán meg az olyan furcsa rendelkezések, mint Basilius doktoréi, meg is érdemlik, hogy csak ilyen bolondos helyen foglalkozzék az ember velük.

- De Eszter már nagyon várhat engem - mondta Eusebius, akit ugyan erősen marasztott a vágy, hogy Harrukkal beszélhessen, és a közjegyzőtől a végrendelet rejtelseiről mielőbb felvilágosítást kaphasson, de mégis Eszter után való vágyakozása ösztökélte legerősebben.

- Ó! Higgye meg, az ön jólelkű Esztere nem fogja zokon venni, ha ön majd valamivel derűsebben tér haza. Előre hát! És csak az ördög bírná megakadályozni, hogy mire majd azt a végrendeleti függelékét a lakománk csemegéjéül megélvezzük, ön is éppoly kacagó jókedvű ne legyen, amilyen én vagyok!

Eusebius végül is megadta magát, és csakhamar utolérték a kínait meg a jávait. Aztán mind a négyen a tér egyik sarka felé vették útjukat, ahol ragyogóan kivilágított ház árasztotta fényét az éjszakába.

Útközben eléjük bukkant az a koldus, akit Eusebius az ópiumos barlangban megajándékozott, hozzájuk oldalgott, s úgy látszott, mintha Eusebiushoz szeretne férközni. Igyekvése közben valahogy a jávai ruhájához ért, mire a jávai a botjával rávágott a hátára, hogy a szegény öreg keserveset jajdult.

- Miért ütötte meg ezt az embert? - kérdezte Vandenbeek részvételjesen.

- Mi jogon intézi ön hozzám ezt a kérdést? - kérdezte a jávai herceg.

- Annak az emberies érzésnek a jogán, amely a gyöngét az erősnek a hatalmaskodása ellen kívánja oltalmazni.

- Nagy fába vágja ám a fejszét - válaszolt a bennszülött gúnyosan -, jobb volna, ha ön csak a saját oltalmára gondolna, és nem törődne egy megvetett kaszt embereivel.

- Minden ember a testvérünk - válaszolt az európai.

- Nem - ellenkezett Tsermai -, az emberek semmiképpen sem testvérek. Hiszen az európaiak, az ön földjei, a mi szárazföldünk és szigeteink szabad, jogos birtokosait irgalmatlanul megfosztották áldott ősi földjüktől. Valóban nagyszerű tehát, hogy leigázóinknak, a fehér araiaknak egyik fia megró engem azért, mert büntetni mertem azt a toprongyost, aki ősi jogaim szerint alattvalóm volna, ha az európaiak kapzsisága őseimet a birtokukból ki nem veri.

- Tsermai! - szólt intő hangon közbe a közjegyző, tudván, hogy a kormány a bennszülöttek minden kifakadását, amely függetlenségi vágyakat árul el, mennyire szigorúan bünteti. Féltette a jávai herceget.

- Én nem vagyok már alattvalód - szólt oda most neki a koldus. - Buddhának én igaz hívője vagyok. A te elődeid megtagadták az igaz istent, és az iszlámnak adták el magukat. Az enyéim tehát jogosan vetették meg őket. A te elődeid eladták az országot Nyugat fiainak! A szántóvető csak az ő anyjának, a földnek engedelmeskedik, én nem tartozom már engedelmességgel neked! Te alakoskodó, az urakkal tartasz, és ha az ősi sziget egykor újra szabadság szigete lenne, nem lennél méltó többé, hogy atyáid trónját elfoglaljad. Ma, Tsermai, elért a botod engem, de tudd meg, íme, megmondom neked: téged az én töröm fog elérni.

A jávai herceg vad haragra lobbant. Újra neki akart menni a koldusnak. A közjegyző és a kínai alig bírták visszatartani. A koldus pedig odalépett Eusebiushoz, és így szólt hozzá:

- Te kezembe adtad az örömet, nem kérdezve, jóra vagy rosszra használok-e föl. Én cserébe jó tanácsot adtam neked, rajtad áll, megfogadod-e, vagy sem. Te pártomat fogtad e dühöngő ember ellenében: Argalenka most már jó tanácsnál többel, jó szolgálattal tartozik neked. Beszélj, mondd meg, mit kívánsz tőlem!

Eusebius tétovázott. A koldus sejtette hallgatásának okát.

- Ne ítélj meg engem a külsőm szerint - folytatta -, a földnek egy és ugyanaz a röge éppúgy tud csodásan illatozó virágot, mint gyilkos mérgű növényt teremni. Ha majd egyszer segítségemet kívánod, szólítsad Argalenkát a Tsidadal-erdőben!

- Teringettét - fakadt ki a közjegyző -, ily bosszantó estém még sohasem volt! Mulatni akartam, és íme, valami gonosz szellem minden szép álmomat tönkresilányítja!... Gyorsan

előre, barátaim! Egy pohár jó bort hamar! Mynheer Vandenbeeknek és Tsermai hercegnek ki kell békülniük.

Bementek a kivilágított házba, amely egyébként ugyanolyan vékonydongájú tákolmány volt, mint azok a kunyhók, amelyek egyikében a kígyóbűvölő Harruk az ópiumos üdvösség álmait aludta; csakhogy ezt a kis vendégfogadót izléses berendezése, gondos tisztasága különböztette meg a mulatóhely többi helyiségeitől, meglátszott rajta, hogy az európaiak és a gazdag bennszülöttek számára való.

V

A mulatóhely előkelő látogatóinak ezt a kedvenc pihenőpavilonját bambusznádból készült választófalak osztották néhány kis szobára. Ezek a választófalak tulajdonképpen rácsoszerűen készített nádfonadékok voltak, amelyeket részint csinos formájú rácsrészek, részint színes üvegbetétek ékesítettek. A falak mentén körös-körül kényelmes kerevet húzódott. A mennyezetről színes lámpások csüngtek, amelyeknek különös, fantasztikus rajzú papiros-ernyői mögül tündéries fény áradt. A legnagyobb szoba végében dobogó volt, amely a rangunok színpadául szolgált, ha gazdag vendégek társasága esetleg művészi élvezetekkel is óhajtotta fűszerezni a lakomáját.

Az asztalon belföldi és európai ételek sorakoztak: indiai fecskefészekleves, tojáspestó, marhapesténye, sült szárnyas, mindenféle halétel meg vadhús.

De a pompás ételek és sokat ígérő palackok ellenére is, amelyek a tálak közül templomtornyok módjára meredeztek, a természetes közjegyző kivételével a társaság többi tagja egytől egyig komoly és hallgatag volt. A kínai sokat evett, a jávai alattomos, fürkésző pillantásokkal figyelte Eusebiust. Vandenbeek azon a különös véletlenül töprengett, amely íme, csupa olyan emberrel hozta össze ma este, akik, úgy látszik, mind ismerték Basilius doktort, a titokzatos embert, akire ő csak borzadva tud gondolni.

- Szent Isten, barátaim - szólalt meg a közjegyző -, hiszen mi úgy ülünk itt, mintha halotti toron gubbasztanánk... Igaz ugyan - és nagyot kacagva nézett Eusebiusra -, végrendeletéről is lesz szó; nem csoda tehát, ha vacsoránk ennyire ünnepélyesen komoly hangulatú.

- Mynheer Maes - válaszolt Eusebius -, remélem, nem kívánja folytatni ezt a témát? Az én ügyeim ezeket az urakat vajmi kevéssé érdekelhetik, engem illető közlésekkel tehát bizonyára nem fűszerezhetné kellemessé az estéjüket, márpedig, úgy hiszem, csak az lehet a célja, hogy jól mulassanak.

- Hallgasson meg, Vandenbeek barátom - válaszolt a közjegyző -, úgy meg úgy között nagy különbség van. Én azt hiszem, hogy ez a mi ügyünk még a legvidámabb társaságban is fölöttébb mulattató, különösen, ha jó bort szürcsölhet az ember és szép táncosnők gömbölyű, barna vállain legeltetheti a szemét.

- Aztán meg - szólt közbe Ti-Kai, a kínai, miközben elefántcsont pálcikáival pillanatnyi szünet nélkül emelgette az ételt a szájába -, aztán meg, mynheer Vandenbeek, Maes szahib nekünk aligha árulhat el új dolgokat a végrendelet felől.

- Hogyan értsem ezt? - kérdezte Eusebius.

- Hát hiszen az egész város már eleget kacagott a tiszteletreméltó Basilius doktor végrendeletkezésén.

- Az egész város? - álmélkodott Eusebius. - Mit jelentsen ez? Hogyan lehetséges az, mynheer Maes, hogy Batávia minden naplopója és hírhordozója megtudhatta, mi történik az ön irodájában?

- Az istenért, hallgasson az irodámról! - tiltakozott a közjegyző, s a szája felé emelt poharat érintetlenül visszatette az asztalra. - Látja, megfoszt a szomjúságomtól, és a vidám dalok majd a torkomon rekednek.

- Nos, ma este már ne beszéljünk erről az ügyről; de holnap fölkeresem, mégpedig olyan időben, amikor föltehető, hogy emberi mivoltában találhatom.

- Emberi mivoltomban - kacagott Maes -, hát most ugyan mi vagyok?

- Megmondjam-e egész őszintén?

- Jókedv és őszinteség testvérek, barátocskám; szívesen veszem hát, ha nem titkolja el a gondolatait.

- Nos, nem vagyok bár próféta, de előre látom, hogy ön, mynheer Maes, ma éjszaka még boroskancsóvá alakul át, s bizony aztán kell egy kis idő, hogy emberré változzék megint.

- Szomjúság nélkül inni és akármikor szeretni - mondta a közjegyző kenetteljesen -, ez a két tulajdonság mindössze, amivel az ember az állattól különbözik. Ezt valami francia mondta, ha nem tévedek, Beaumarchais volt a neve; és büszkeség tölt el, ha arra gondolok, hogy francia nőt vettem feleségül... Tyű, a teremtésit!... - kapott hirtelen a szájához a közjegyző, és másik kezével hamar a falhoz vágta poharát, hogy az ezer darabra tört. - Most már a feleségemről is beszélek! Ennek ön az oka, mynheer Vandenbeek, ön vitt erre a rossz útra! Még egészen kivetkőztet a jó természetemből, s egyszerre csak nem tudom majd élvezni az élet örömeit!

- Valóban örülnék, ha e rossz úton észretéríthetném. Persze nagy föladat: de megint csak francia közmondás szerint: minden út Rómába vezet.

- Észre! - ismételte Maes. - Teringettét! Hát mi köze van az észnek az asszonyhoz? Mynheer Vandenbeek, ne emlegesse már a feleségemet, mert különben bosszúból mindjárt elárulom önnek, hogy az ön felesége nem boldog ám!

- Remélem, mynheer Maes, hogy a feleségem nem avatta önt a bizalmasává.

- Téved, barátocskám.

- A feleségem mondta önnek, hogy boldogtalan? Valóban csodálom. Vajon mit vethet a szememre? Legföljebb azt, hogy az ön rábeszélésének engedve idecsábítottam magamat erre a dicső helyre.

- Kívánatos volna, mégpedig a felesége érdekében, hogy minél gyakrabban csábítsa magát ide.

- Nem értem önt.

- Nos, mit gondol, vajon a feleségek boldogsága mitől függ? - kérdezte a közjegyző.

- Nagyon természetes, hogy csak a férjük szerelmétől és hűségétől - válaszolt Vandenbeek.

A közjegyző nagyot kacagott.

- No hiszen, eltalálta! - szólt nevetéstől rengő hasát fogva. - Tudja-e, Vandenbeek barátom, hogy a szépnemnek legalább kilenctized része nélkülözni volna kénytelen a boldogságot, ha az csakugyan attól függne, amit ön említett? Kérdezze meg csak Ti-Kai szahibtól, akinek három felesége van, kérdezze meg Tsermai hercegtől, akinek huszonöt felesége van, vajon

csak a legcsekélyebb bizalommal is elfogadják-e az ön receptjét. A hűséget éghajlati viszonyok befolyásolják, ezektől pedig a boldogság aligha tehető függővé. Én, legalább magamra vonatkozólag, a boldogságot a lélek és a szív nyugodtságában látom, és tapasztalásból tudom, hogy az ilyen kellemes hangulat mennyire ragadós. Csak azt mondhatom tehát önnek is, örüljön az életnek, akkor aztán a felesége is jókedvű és boldog lesz, sőt, egész környezete mindig csupa derűs ábrázatú emberből fog állani. De mogorva, savanyú képű felebarátainkkal szemben hogyan lehetnénk nyájasak és őszinték? Kísérlelje meg egyszer, legalább egy hétig, Vandenbeek barátom, s meglátja, felesége arcáról is sugárzik majd a boldogság.

- Örületes tévedés! - válaszolt Eusebius. - Eszter halálra búsulná magát, ha úgy élném a világomat, ahogy ön...

- Lárifári! Aztán meg oly bizonyosan tudja ön, hogy Eszteréhez nemcsak úgy külsőképpen, hanem érzésben, gondolatban is mindig hú marad?

- Mynheer Maes, hogy befejezzük ezt a vitát, amelyet különben sem tartok illendőnek, kijelentem, hogy ajkam szerelmes vágy csókjával soha más nő ajkát nem fogja érinteni, csak azét, aki nekem másfél évvel ezelőtt hűséget esküdött.

- Mynheer - szólt közbe a jávai herceg -, népemnek egyik közmondására figyelmeztetem: „Elefántot megőrizhetsz szűznek, de nehéz meglesned, emberek mit űznek.”

Eusebiusra ez a beszélgetés igen kínosan hatott. Arca feltűnően sápadt volt.

- S még ha szerencsétlenségemre gyöngébbnek is bizonyulna az akaratom az érzeikéimnél, bizonyos, hogy a szívem az efféle eltévelyedésektől egészen idegen maradna.

- Hogy a szívedet megmenthesd, vigyázz a szemedre! - mondta a kínai kenetteljesen.

- Nos, Vandenbeek barátom - szólalt meg újra a közjegyző -, ha ilyen rendületlenül bízik szívében, az én aggodalmaim is teljesen tárgyaltanok, s örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy a tisztelt feleségének tett ígéretem ellenére is közöljem önnel azokat az éppen ebbe a mostani vitánkba vágó feltételeket, amelyekkel Basilius doktor az ő bőkezűségéről tanúskodó végrendeletét kiegészítette.

- Hogy az ördög vinné el már azt a Basilius doktort! - káromkodott a jávai. - Ne kínozza már a fiatalurat, mynheer Maes, halassa el a vén bolond doktor bogarainak közlését holnapra! Látja, a fiatalúr arca már olyan derűs volt, mint napkeltekor az ég, most pedig az ön szavai megint felhőket húztak rá.

- Együnk békességgel, barátaim! - mondta a kínai.

- Igyunk rája! - mondta a közjegyző. - Az ügyet hát holnapra halasztjuk, de csak úgy, ha Vandenbeek barátunk is kitesz magáért.

Eusebius, akinek az efféle evés-ivás szokatlan volt, már meglehetősen kábultnak érezte magát. Poharát még csak kétszer-háromszor ürítette ugyan, de a lezajlott vita közben annyira fölizgatta magát, hogy szédülni kezdett a feje.

A jávai herceg, úgy látszott, elfelejtette már összekoccanását a hollandival, mert igen barátságosan viselkedett vele.

- Loccsantsa félre a borát, mynheer Vandenbeek - szólt hozzá -, az ilyen ital csak megterheli a gyomrot és ellankasztja a lelket... ízlelje meg ezt! - És szolgálai egyikének kezéből művészi faragású kis jászpi-pipát vett át. - Ha van élvezet, amely emberhez méltó, hát a fehér mák nedve nyújtja azt. Ízlelje meg, és illatos füstfelhőin az ön szelleme is felszállhat az azúrkék csarnokokba, amelyek a legszebb bedáják bűvös táncú sokaságától népesek.

Eusebius már látta Harrukon az ópium hatását, borzongva emlékezett vissza a látványra, de mégsem tudta a jávai udvarias kínálását visszautasítani. Átvette a pipát és ajkához emelte.

Ebben a pillanatban azonban odakünn a pavilon előtt szilaj zene hangzott fel, és vad kiáltás harsogta túl az általános lármát. A társaság mind a négy tagja felugrott az asztaltól, az ajtóhoz siettek, hogy megnézzék, mi történt odakünn.

Sűrű embertömeg tolongott, és a fejek hullámozása fölött négy bennszülött nagy erőlködéssel bambuszszéken magasra emelt embert cipelt a pavilon felé. Az embert cipelők is ujjongtak, éppúgy lármáztak, mint a többiek.

- Mi az? - kérdezte Maes az egyik kínaitól, aki szomorúan bukkant fel az ajtónál, és hóna alatt mindenféle szerencsejátékhhoz való felszerelést cipelt.

- Hogy mi az? - ismételte meg a kérdést a kínai. - Az, kérem, aranyon meghízott disznó! Gaz buddhista eb, aki az én összes piasteremet és holland forintomat, amiket teljes egy év alatt oly keservesen kapirgáltam össze, most elnyerte tőlem. Még csak egyetlen fezpénzt sem hagyott nekem. Síva ökle üsse le a rablót!

- Szerencsédre Síva nagyon süket ám a szerencsejátékosok átkai dolgában, mert máskülönben, barátocskám, téged már rég le kellett volna ütnie.

A kínai mogorván kullogott tova.

- A nyertes ide tart - mondta a jávai. - S ez a csőcselék mennyire örül a bankos veszteségének! Mintha bizony a pénzből mindegyikük zsebébe vándorolt volna pár arany.

A diadalmenetben közelgő nyertes intésére a pavilon bejárója felé tolongott mindenki, mert az est hőse csakugyan odavitette magát.

Eusebius nagyot nézett. A rögtönzött palakinon azt a koldust pillantotta meg, akit néhány órával azelőtt megajándékozott.

A szerencsés játékos láthatólag éppen Eusebiust kereste. Amint észrevette, leugrott a bambusztrónjáról, és jókora pénzeszsákot szorongatva a hóna alatt, egyenesen Eusebiushoz sietett.

- Üdv neked! - szólt minden teketória nélkül betoppanva a díszes helyiségbe, amelyben rongyai a fényűző berendezés közepette szinte elképesztően hatottak. - Az alamizsna, amit nekem adtál, szerencsét hozott rám. Van most már aranyam!

S a zacskó tartalmát hirtelen mozdulattal odaszórta a tálak és poharak közé az asztalra. Lehetett vagy húszezer forint mindenféle pénznemben. Most aztán két halomba választotta a pénztömeget, amelyre a kínai és a jávai mohó pillantásokat vetett. A két hollandi ellenben közömbösen nézte a jelenetet.

- Válassz - mondta a játékos -, egyik fele a tied!

- Ha mi keresztények, alamizsnát adunk - válaszolt a fiatal hollandi -, földi kamatokra nem számítunk, jutalmunkat csak az égre bízunk.

- Buddha a földet az embereknek nem azért adta, hogy megvessék - válaszolt a játékos -, eléggé gazdag és hatalmas ő, hogy azokat, akik kedvesek neki, ideleln is, odafönn is megjutalmazhassa.

- Ne pazarold rám szavaidat! Ha ezerszer annyi arany heverne itt ezen az asztalon, ha még szegényebb és elhagyottabb volnék is, mint amilyenek te látszol, akkor sem fogadnám el azt, ami olyan forrásból való.

- Fiatalember - válaszolt a játékos -, ne ítélj el annyira elhamarkodottan azokat, akiknek szívébe bele nem láthatsz! Ha neked nem kell ez az arany, add oda a szegényeknek! Mert te vagy az, akit Buddha nekem álmomban megmutatott, s Buddha azt parancsolta, hogy osztozkodjam azzal, aki az aranyat, amellyel rég várt gazdagságomat megszerzem, a kezembe teszi.

- Buddha! - szólalt meg Tsermai, miközben Maes a fiatal kereskedőt félrevonta, s felvilágosította, mily föltétlenül hisznek a jávai bennszülöttek álmaik megvalósulásában; hiábavaló tehát a toprongyos játékos ellenkezni. - Úgy - folytatta a jávai herceg -, te Buddha fia vagy tehát?! Talán afféle bedui?

- Az vagyok, Tsermai tuán!

- Ah, ismersz engem? Akkor csodálom, hogy a pénzedet nem három halomba osztottad.

- Minek osztottam volna háromba?

- Mert egy rész, mint uradat és mesteredet, engem illet. Elfelejtetted-e, kutyák ivadéka, te, hogy én vagyok Bantam tartomány raputija?

- Nem felejtettem el, Tsermai tuán; mert amily igaz, hogy Buddha szeme vet világosságot a földre, ennek a pénznek nem csupán egy részét, hanem mind az egészet neked szántam; sok hosszú éjszakán csengtem Buddhához, hogy kincseidet megsokasítaná: alamizsnát fogadtam el egy fehér arcú asszonytól, hogy lábadoz tegyem; erre a helyre, amely az én szemeimben még a kavangi mocsaroknál is tisztátalanabb, azért jöttem, hogy téged meggazdagítsalak.

- De azt bizonyára nem ok nélkül tervezted. Vajon mit kívánsz tőlem aranyodért?

- A bedáják közül, akik palotádban lakoznak, bocsássad szabadon az egyiket!...

- Igazán?... Látják, uraim - szólt a jávai az asztaltársaihoz -, ez a szürke szakállú, vén pogány, aki folyton Buddha nevét veszi a nyelvére, és szüntelen a felekezete igazhitűségével pöffeszkedik, az én földi mennyországom egyik hurijára vetette szemét.

A koldus szó helyett meghajlással felelt, miközben a jávai herceg mohó pillantásokkal nézte az arany- és ezüsthalmokat.

- Csakhogy az én háremem bedájáinak sorában a legcsekélyebb értékű is többet ér ennél az egész arany- meg ezüstszákmánynál, amelyet ideszórtál, vén bolond!

- Én pedig egyik legfiatalabb és legszebb bedájádat kívánom magammal vinni.

- Jól beszélsz, jóember! - mondta a közjegyző. - Az őszinteséged tetszik nekem. És ha Tsermai herceg talán csak tíz-húsz forinttal követelne többet, hát azt szívesen fizetem helyetted, de olyan kikötéssel, hogy a szemlén, amelyen a bedáját kiválasztod, én is részt vehessek.

- Csakhogy én nem csupán a te részedet követelem - szólt a koldushoz a herceg -, hanem az idegen tuánét is.

- Buddha azt mondja: ne akarj rendelkezni azzal, ami nem a tied!

- Mit beszélsz te itt?! - szólt suttogva az öreghez Tsermai. - Hiszen mind a két halom pénz a tied; az a fiatal bolond nem fogadta el...

Eusebius érthető kíváncsisággal nézte a jelenetet. Nem győzte csodálni ennek a vén embernek az áldozatkészségét, amellyel másfajta mohóságát oly szemtelenül árulta el.

- Pillanatnyi türelmet kérek - szólt közbe, és előbbre lépett. - Helytelenül cselekedtem, amikor ennek az embernek aranyat adtam, mert íme, ocsmány szenvedélyének kielégítésére kívánja használni. Nem akarok efféle szenvedélyek istápolója lenni, ez a pénz az enyém, megtartom magamnak.

A koldus különös pillantást vetett a fiatal hollandira, mintha e pillantás kérelmet is, szemrehányást is kifejezett volna. Aztán a jávai felé fordult.

- Kérve kérek, tuán, elégedjél meg az egyik felével - mondta összekulcsolva a kezeit -, ha többem volna, többet adnék neked!

- Ha-ha-ha! - kacagott a közjegyző. - Tsermai herceg sárga virágainak vén tisztelője valóban mulattató! Engedje meg hát, herceg, hogy a derék fickó egyet közülük leszakíthasson.

- Nem - válaszolt a jávai -, azt nem tehetem; ezért az aranyért legföljebb ő maga kaphatja meg a szabadságát!

- A szabadságomat! Azt már én megszereztem, Tsermai tuán, mikor a poroszlóid a földemet elvették, kunyhómat felgyújtották, és legdrágább kincsemet, leányomat, Lebak szépséges sárga liliomát elrabolták! Széjjeltéptem én akkor a köteléket, amely uramhoz fűzött; a szabadságot, amelyet eladnál nekem, magam adtam magamnak, és most egyedül a tsidadali erdő tigrise, párduca az én uram. Oda gyere értem, ha van bátorságod!

- Argalenka! - dadogta a jávai, miközben arca hamuszürkévé sápadt. - Te Argalenka vagy, a szép Arroa apja? Most már tudom, miért akartál válogatni bedájaim közül!

Argalenka menőben volt már, meg sem értette a jávai suttogását.

- Vidd el hát az aranyadat! - kiáltott utána Eusebius.

- Mit ér nekem az az arany, ha gyermekemet meg nem válthatom vele! - válaszolt a koldus, és kétségbeesett elkeseredéssel tovaballagott.

Eusebiust valósággal megdöbbenetette az egész eset. Argalenka leánya tehát a jávai herceg szerájában van...

A társaság megint letelepedett az asztal köré, és az aranyhalom, amelyet Argalenka a jótevőjének szánt, ott csillogott Eusebius előtt, aki azonban az egész rakást undorral toltá oda a jávai elé.

- Fogadja el ezt az aranyat is - mondta -, s adja vissza annak a szegény ördögnek a leányát!

- Most már aztán egészen elérzékenyedünk - szólt közbe a közjegyző, aki néhány perce már nagyon kedvetlenül hallgatott -, hogy nem tudta már régen elvinni az ördög azt a beduit meg a nyereségét, meg minden hozzátartozandóságát!

- Mynheer Vandenbeek - szólt Tsermai -, remélem, meglátogat majd székvárosomban, Kundangban; megmutatom majd önnek Arroát, s legyen szíves aztán eldönteni, vajon lemondhatok-e róla?

- De mi történnék hát az arannyal? - vetette föl a kérdést a kínai. - Mynheer Vandenbeek elviszi, ami az övé; de a másik részt, a bedui részét, úgy vélném, szépen el kellene osztanunk magunk között.

- Pfuj! - kiáltott közbe a közjegyző. - A kínaiak rosszabbak a zsidónál! Majd én mindjárt megmutatom, mi történnék ezzel a pénzzel, Ti-Kai, s hogy az ilyen undok holmi mennyire mulatságos dolog.

Maes belemarkolt az aranyhalomba, s jókora maréknyit kidobott az ajtón a térre.

Mihelyt a künn ácsorgó és bebáméskodó népség a közjegyző mozdulatát észrevette, mind az ajtó felé rohant, egyikük lekapott egy lámpást, majd néhány fáklya is került, s rávetették magukat a porba szórt aranyakra.

Egy-kettőre nagy kavarodás támadt, a mulatóhely távolabbi pontjairól is odarohantak az emberek.

Csak az ópiumszívók, akik semmivel sem zavartatják élvezetüket, nem vettek részt a remek cécóban, amelyet a közjegyző rögtönzött a mulatóhely vendégeinek.

A játékbárlangokból a játékosok, a dobogókról a muzsikuskok, sőt, a színpadok táncosnői is mind odasereglettek.

Maes újra fölmarkolt egy csomó aranyat, és közéjük dobta. A tolongás most már dulakodássá fajult, öklök csapkodtak, és még a szépnem is kivette részét a mulatságból, behatóan működve közre körmeivel és fogaival. A tér porondját szétrongyolt szárongok, arany- és ezüstrojtos foszlányok, a táncosnők fejeiről letépett virágok tarkabarka összevisszasága borította, sőt, nemsokára vér is festette.

Minél hangosabbá vált a rikoltozás és sikoltozás e pokoli lármában, annál jobban mulatott mynheer Maes rajta. Újabb és újabb csomó pénzeket dobált a tömeg közé, s mindig oda, ahol a gomolygás legsűrűbb, a verekedés legszilajabb volt. Közben pedig nagyokat kacagott az összegabalyodott csoportok bukdácsolásain. Végül, amint újra hátranyúlt az asztalra, hogy pénzt markoljon, nagy meglepetésére már csak néhány darabot talált, s észrevette, hogy nemcsak Argalenka aranyait, hanem az Eusebiusnak szántakat is eldobálta már.

- Kár, kár, hogy elfogyott - mondta -, azt hiszem, ön nem tette el a részét, mynheer Vandenbeek, s így persze én most megkárosítottam önt. De azért mégse haragudjék rám! Azt hiszem, még legjobb volt így használni el azt a pénzt, legalább jól mulattak azok a szegény ördögök is. És összeszedte s kidobta a maradékot is.

- Ön ezt mulatságnak nevezi! - szólt Ti-Kai, aki nagyon sajnálta, hogy az illendőség okán a dulakodásban nem vehetett részt.

- Valóban, egészségemre vált ez a kis nevetés, még ha bele is izzadtam. De nini, egy arany mégis itt maradt - folytatta Maes, és két tál közéről egy dublont kaparászott elő.

A közjegyző ezt az aranyat is a tömeg közé akarta dobni, de Eusebius megragadta a karját.

- Ezt hagyja meg nekem - mondotta -, hadd őrizzem meg, s hadd lássam, hogy amit Buddha küldött nekem, szerencsét hoz-e rám!

- No, de most már azt hiszem - szólt közbe Ti-Kai -, jöhetnének a rangunok, hadd táncoljanak már nekünk is kicsit!

Maes örömmel pártolta e kívánságot, s megtépzott külsejüket valamennyire rendbeszedve, nemsokára bevonultak a leányok a dobogóra.

Velük jött Harruk is, és a muzsikuskok közé telepedett.

Mialatt a jegyző a tömeg marakodásában gyönyörködött, Eusebius a jávai herceggel beszélgetett, s nagyon szépen kérte, hogy annak a szegény Argalenkának adja vissza a leányát. Tsermai, anélkül, hogy bármit is ígért volna, olyan kedves udvariassággal válaszolt, hogy a fiatal hollandot jó szándéka sikerének reménye olyan jókedvre derítette, amilyen egész este nem volt, és bár a táncmutatványok bámulása nem nagyon felelt meg az ízlésének, mégsem említette többé, hogy haza akar menni.

Szórakozottan nézte a tarkabarka, csillogó csoportot, s tekintete egyszerre csak megakadt egy fiatal leányon, aki a többi táncosnőtól, akik mind sárgásbarna arcszínűek és sötét hajúak voltak, feltűnően különbözött fehér arcával és szőke hajával.

A leány arca rendkívül ismerősnek is látszott neki, s miközben azon gondolkozott, hogy hol látta már, Tsermai fölkelte mellőle, és magához intette Harrukot.

VI

- Igyék, Ti-Kai - szólt a közjegyző a szomszédjához, a kínaihoz -, ha bor, ha tsiu, az eredmény egyképpen jó... Tsermai herceg, talán bizony nagyon fogtak az imámja intelmei a szívében, s megfogadta, hogy prófétája törvényeit többé meg nem szegi? Ma este valóban illetlenül mértékletesnek látom. A kerevet, amelyen szegény Vandenbeek barátommal üldögél, veszedelmesen kezd ama hőembereket hordozó jégtáblákhoz hasonlítani, amelyek a sarkvidéki tengereken úszkálnak. Valóban azt kell hinnem, hogy az élet örömeinek megvetéséről tart előadást tisztelt szomszédjának.

- Ne törődjék velünk, mynheer Maes - válaszolt Eusebius -, elég dolga, gondja lesz, ha csak magára ügyel.

- Mi nem jut eszébe! Majd hogy én ügyeljek magamra! Dehogyan teszem! Rábízom magamat a sorsom szeszélyére, mint ahogy a szeleknek átengedik magukat a tenger madarai. A váratlanságok, a fantasztikus élmények az én legnagyobb gyönyörűségem.

- Igaza van, oh, bölcs mandarin - mondta Ti-Kai -, nincs szebb dolog a vízesésnél, a zuhatagnál, de jaj, az én vízesésem ott a kampongi kertemben miért nem zuhogtat víz helyett tsiut? Oh, a tsiut az istenek adták nekünk, hogy ott érezhessük magunkat a mennyekben, ahol ők vannak.

- Az ám, hogy annál nagyobbakat pottyanjunk vissza a sárba! - gúnyolódott a közjegyző. - De oda se neki! Az is ér már valamit, ha az ember beleshetett kissé az angyalkák szobájába... Nos, és te, tiszteletreméltó szobra a bölcsességnek - szólt most Eusebiushoz -, vajon mered-e visszautasítani ezt a pohár Constantia bort, ha azt mondom, hogy hitvestársad iránt való szerelmed örökkévalóságáért kell fölhajtanod.

- Hogy szerelmemet veszedelembe ne sodorjam, mynheer Maes, az ön kíváncsiságát, sajnálatomra, csak azzal elégíthetem ki, hogy köszönettel mellőzöm a borát.

- Valóban márványképű ember ez, és én a végrendelet következményei miatt csöppet sem aggódhatom - válaszolt a közjegyző. - De a bor itt van a pohárban, meg kell hát inni! Ti-Kai, igya meg hamar!

A kínai visszautasította. Kínaiak szokása szerint megvetette a bort, inkább rozspálinkát ivott.

- Jobb ez - mondotta, tsiuval telt poharára mutatva.

- Nyomorult! Hogyan vetheted meg a szőlő nemes nedűjét! Mynheer Vandenbeek, ön az oka, hogy az én fületem ily istenkáromlás botránkoztatja. No, de megrészegetlek én titeket mindjárt; ha a szájakat nem iszik, hát igyék a szemetek!... Rajta, ti rangunok, táncoljatok, de úgy ám, hogy ez az ember kérve-könyörögve hízelegjen nektek, mint a gyermek, akinek játékbaba kell.

A beszélgetés hangja mindinkább a helyiséghez méltónak kezdett bizonyulni. Maes mindent elkövetett, hogy a társaságban az itt szokásos hang honosuljon meg. A komédia, amelyet Argalenka pénzével rendezett, nagyon kimelegítette. Hogy felfrissüljön, egy üveg pezsgőt beleöntött egy nagy japáni csészébe, és egyetlen hajtásra megitta. Ám ez az ital egyáltalában nem idézte elő a várt hatást. Arca téglavörös lett, nyelve még fecsegőbb, amint a szőlőszesz végigszaladt az erein.

A táncosnők mynheer Maes parancsára megkezdték a játékukat, amelyhez maga a közjegyző is dalolt valami egyhangú, vontatott holland éneket. Egyben megfogta a kínai varkocsát, és avval jelezte a zene és ének ütemét. Ti-Kai feje a varkocsának minden rándulásakor nagyot billent, de kedvenc italának hatása már annyira elkábította, hogy azt sem tudta, mi történik vele. Arca kifejezéstelen, vagy legföljebb igen bamba kifejezésű volt; csak apró szeme csillant néha ravaszkodóan.

Csupán Eusebius és a jávai herceg maradt józan. Egyik is, másik is alig ivott, s a jávai még az ópium élvezetétől is tartózkodott az este. Valahányszor szolgálja a kis pipát eléje hozta, ő csak Eusebiust kínálgatta vele, de a mennyei gyönyörűsége, Harruk állapotán megundorodva, az sem vágyakozott.

Eusebius egyébként minduntalan csak kízó szellemére, Basilius doktorra gondolt, s azon törte a fejét, vajon ezek az emberek, akik itt körülötte dőzsölnek, és többé-kevésbé mind ismerték a doktort, e rossz szellemével való harcában segítségére vagy ártalmára lesznek-e.

Amint a táncosnők első mutatványa véget ért, mynheer Maes tapsolva, brávózva odasietett közéjük a dobogóra, s ott az egyik rangunt - azt a fehér arcú szökét, aki Vandenbeeknek is már a játék kezdetén feltűnt - mindenáron arra akarta rábírní, hogy most vele perdüljön táncra.

A szőke leány megijedt a vörös arcú, bivalynyakú, nagyokat kurjongató óriástól, s menekülni igyekezett. Nem törődve a bátrabb természetű két barna szépséggel, akik kedveskedően környékeztek meg a nekiszilajodott mynheert, utánavetette magát, s nem pihent addig, amíg át nem karolta.

A társaság kacagva nézte a nehézkesen mozgó, nagydarab ember esetlen kergetőzését; még Eusebius is nevetett e furcsa mozdulatokon.

A jelenet azzal végződött, hogy a közjegyző úr lemondott a táncról, mert már belefáradt a hajszába, de ahelyett egy-egy hatalmasan cuppanó csókot csattantott a szőke rangun arcának mindkét oldalára, zsebéből egy marék apró ezüstpénzt vett ki, a leány feje fölé tartotta, s megnyitván markát, ezüstzáport eresztett a szőke fürtökre.

- Koccintsunk! - kiáltotta a dobogóról a társaság felé. És igyunk nemcsak a mi egészségünkre, hanem e bájos leánykák egészségére is! Bort, poharakat ide, hamar!

A szolgálzamezőzet gyorsan ott termett az italostálcákkal a dobogó előtt, s mynheer Maes a szomszéd szépségeknek maga is buzgón töltögetett. A zenekar tagjai egy-egy palackot szájról szájra is adtak.

- E nők és férfiak között, meglátja, lesz egy, aki nem iszik - súgta Tsermai Eusebiusnak.

- Melyik? - kérdezte emez. - Ezek a rabszolgák éppolyan iszákosak, mint az uraik.

- Harruk egyetlen cseppet sem fog lenyelni - válaszolt Tsermai, és ujjával a kígyóbüvölőre mutatott, aki a dobogó sarkában a muzsikusok mögött ült.

A jávainak igaza volt. Mikor az egyik muzsikus feléje nyújtotta a palackot, Harruk megvető arckifejezéssel háritotta el.

- Harruk! Gyere ide! - kiáltott oda Tsermai. - Mondd csak - folytatta aztán a kis ópiumos pipára és egy pohár borra mutatva -, melyik jobb a kettő közül?
- Az egyik állattá aljasít, a másik egekbe emel. Okos embernek könnyű választania - mondta a kígyóbűvölő. Azzal fölkapta a kis pipát, és csakhamar boldogan szívta.
- Én már tudtam - mondta Eusebius, aki kapott az alkalmon, hogy ezzel az emberrel, akit szeretett volna Basilius doktor felől kivallatni, közelebről megismerkedhessek -, igen, láttam már, mit szeret Harruk. De nem félsz-e, hogy a máknedv gőzének túlságos élvezete tönkreteszi az egészségedet?
- Az életet nem a napok száma szerint kell mérni, hanem az élvezetek szerint, amiket az élet ad nekünk.
- Bravó, Harruk! - szólt közbe éppen akkor toppanván oda a közjegyző. - Igazad van! A sárgásbarna bőröd alatt, amely úgy fénylik, mint az amszterdami tejáros leányzók cserépköcsöge, több ész bujkál, mint soknémely tudósnak a fejében. Ha majd egyszer a Weltevreden térre vetődöl, gyere ám föl hozzám! Kapsz majd egy darab ópiumtészta a legjobbikból, amit Meswarban gyártanak. De jól jegyezd meg, csak naplemente után jöhetsz be hozzám!
- Parancsodra, szahib! Megvárom, míg besötétedik, amikor nem látni már, ki józan, ki részeg - mondta Harruk jámboran.
- Gyere majd hozzám is - szólt oda színlelt egykedvűséggel Eusebius, bár valójában eltökélt szándéka volt, hogy Harrukkal valami alkalmas találkozásban állapodjék meg -, én ugyan ópiumot nem adhatok neked, de kapsz mást, kapsz aranyat, és tudom, nem fogod kevesellni.
- Pompás ötlet - mondta a közjegyző -, bemutathatja majd a feleségének; Harruk jövődömondó, és az nagyon mulatságos valami.
- Jövendőmondó? - ismételte a szót kérdően a jávai. - Azt hiszi, mynheer Maes, hogy mynheer Vandenbeek hinni tud efféle együgyűségekben?
- Együgyűségekben? - szólt Maes. - Hiszen jávai ember szájából ez valósággal csodálatosan hangzik! Sohasem hittem volna, hogy a bagariabőr színű uraságok sorában csak egy is akadna, aki álmokban... előérzetekben, babonákban nem hisz rendületlenül.
- Igaz - válaszolt Tsermai keserűséggel -, mi, jávaiak olyanok vagyunk, mint a zebra, semmiféle nevelés, semmiféle idomítás nem bír megszelídíteni. Apám hiába tanultatta velem az európai tudományokat az ön nemzete egyik legkiválóbb tudósának vezetése alatt, mégsem lettem másfajta ember; hiába, a bőröm nem fehér.
- Egy bizonyos tudományt azért mégis elsajátított; tud ám hazudni nagyszerűen - mondta a közjegyző.
- Én... hazudni? - botránkozott meg a jávai, fölpatanva a helyéről.
- Igenis... Mert hiszen azzal dicsekszik, hogy nem babonás, de én meg jól emlékszem ám arra, hogy nemrégiben, amikor Bantamban meglátogattam, frissen ásott sírból mint kapott föl egy marék földet, s mint dobta a palotája falára, hogy távolléte alatt minden veszedelem elkerülje a hajlékát.
- Mynheer Maes - válaszolta a jávai, akit ez az emlékeztetés, úgy látszott, még haragosabbá ingerelt -, ön sérteget engem!
- Talán még párbajra hí! Nem bánom, elfogadom a kihívást: lássuk hát, ki bír többet inni; még ha meglehetősen tele is ittam már magamat, állok elibe! Itt vannak a segítők, noha az egyik

- és e szónál Maes a hortyogó Ti-Kai szalmakalapjára nagyot puffantott az öklével -, noha az egyik nem számítható már az élők közé.

- Mynheer Maes - mondta Tsermai, akinek szeme izzott a haragtól -, én csak rangombelivel tréfálok!

- Akkor hát méltóztassék azok körében maradni, akiket rangjabelieknek tart! Elvégre van még elég bennszülött a szigeten.

Ez az újabb sértés éktelen dühre lobbantotta a jávait. Töréhez kapott, s át akart ugrani az asztalon, hogy a közjegyzőre vesse magát.

Harruk, aki Eusebiusszal a padlóra terített gyékényen ült, fölpillantott a dühöngőre, de meg se moccant. Eusebius ellenben rögtön talpra szökkent, és Tsermait karon ragadva visszatartotta.

- Hagyja csak, Vandenbeek barátom - hőködött a vastag közjegyző, nyerítésszerű hangon nevetve -, hagyja meg az örömét, hogy azzal a fényes kis vasdarabbal játszodozzék! Sose féltsen engem, túl sok itt a tanú. Ha valami erdőben csak ő meg én állnánk egymással szemközt, vagy pedig ha a vendégszeretetében bízva ott aludnék a fedele alatt, az már más dolog volna.

Tsermai arca hamuszürkévé fakult, és ajkai résén tajtéksav mutatkozott. Igyekezett szabadulni Eusebius fogságából, de mivel ez nem sikerült, csak ennyit mondott:

- Tudja meg, mynheer Maes, az én töröm nem erdőben, nem a födelem alatt, hanem azon a helyen, amelyet önök Kormányzósági térnek neveznek, világos nappal és nagyon sok tanú előtt fog önre lesújtani.

Válasz helyett a közjegyző valami bordalba kezdett. De mindjárt abba is hagyta, s nagyot káromkodott.

- A teremtésit ennek az estémnek! Csupa sivár unalom! S ez mind azért van, mert az a fiatal oktondi a feleségemet említette. Vadásznak szerencsét kívánni, korhelykedőt a házisarványra emlékeztetni, micsoda tapintat!... Tudtam, hogy csődöt mond a multságunk... Még a rangunjaink is elalszanak unalmukban. Vagy talán azért dugják a szárongjuk szárnya alá a fejüket, mert megijedtek az ön törétől, Tsermai tuán? No, dugja el már azt a sajt-kését, legföljebb csak asszonynépet rémíthet vele.

A jávai még mindig fenyegető tartásban állt a helyén. Most szolgálai sorából nagy, deres szakállú öregember lépett hozzá, aki a jávai bennszülöttek írástudóinak barna szárongjában, fején hatalmas turbánnal, feltűnően kivált a többiek közül. Maláji nyelven szólította meg a fiatal herceget, s odahajolván a füléhez, néhány szót sűgött neki, mire a herceg hasonlóképpen felelt, s különös, szűró pillantást vetve a két hollandi felé, visszaült a kerevetre.

- Igaza van - szűlt Eusebiushoz -, elvégre részeg ember szavára csak bolond hederíthet.

- Bocsánat, excellenciás uram - gűnyolódott a közjegyző nagyot kacagva -, először is ön azt akarja talán mondani, hogy olyan ember szavára, aki bort ivott, másodszer: ön igenis hederített a szavaimra, tehát a saját szavaiból most levonhatja már a következtetést...

A jávai nem felelt.

- Foglalkozzék a rangunjaival, mynheer Maes - tanácsolta Eusebius, más irányba óhajtván terelni a figyelmeket.

- Igaza van, Vandenbeek barátom! Egyetlen pillantása e bajadérok akármelyikének többet ér minden hercegi barátságnál! Táncoljatok, szép leánykák! Most adsin-táncot táncoljatok!

Míg Eusebius a közjegyzőt a dobogó felé kísérte, s az ott a táncosnővel a kívánságait közölte, Tsermai hirtelen Harrukhoz hajolván, maláj nyelven kezdett beszélni vele.

- Harruk - mondta -, a hálók már feszülnek a sötétben... Már csak bele kell hajtanod a vadat.

S ezt mondván, a dobogó korlátjához támaszkodó Vandenbeekre mutatott.

- Jó vadász nem hí segítséget - válaszolt Harruk -, bátran megy előre, és a bozótban rajtaüt a fekete párducon.

- Szükség van rád, Harruk. A holland nem bízik a tuánban. A tuán kezéből mit sem fogad el. Tarts velünk, Harruk, hogy kéznél légy, amikor a vérfürdő és a zsákmány napja fölvirrad.

- Harruk beéri a gyümölcscsel, amit az útszéli fák adnak neki, a vízzel, amely a fehér kavicsos medrekben csörgedez. Nem akar ott lenni a lakomán, ahol az ember a zsákmányát, mint a tigris, széjjelmarcangolja.

- Harruk nagyot változott azóta az éjszaka óta, melyen az igazhitűek a tsidadali erdőben országunk elrablóinak fejére halált esküdtek.

- Harruk azt az esküt akkor éjszaka jól hallotta, de az esküvőkkel ő nem esküdött. Mit bánja Harruk, ki uralkodik az országon, amelyből neki semmi része nincs. Egyetlen napsugár is, amely ébredéskor ráragyog, elég, hogy örülni tudjon. Sem az iszlám fiai, sem a názáreti próféta hívei nem vették el tőle a nap sugarait.

- Harruk, a te szád nem azt mondja, ami az igazság. Van valami okod, hogy a hollandot oltalmazd, bizonyára arannyal vesztegetett meg.

Tsermai még folytatta volna, de öreg szolgálja, aki a hindut már jó ideje figyelte, most odalépett hozzá.

Harruk az egész idő alatt, míg a jávaival beszélt, pillanatig sem vette le szemét a táncosnőkről, s az öreg szolgál észrevette, hogy a kígyóbüvölőt különösképpen melyik rangun érdekli.

Ujjával vállon érintette a merengő hindut.

Harruk összerezzen, olyasmit érzett, mintha villamos hal akadt volna a kezébe.

- Azt hiszi talán a kígyóbüvölő - szólott Harrukhoz maláj nyelven -, hogy a szép, fehér arcú táncosnő, az ottan, amelyiknek malattivirág van a hajában, testvére volna a holland kereskedőnek, aki itt ült a kígyóbüvölő mellett?

- Miért e kérdés?

- Mert azt az embert, akinek éppoly fehér az arca, mint azé a leányzóé, te barátodul és testvéredül becézgeted.

- Te tudnál az én szívemben olvasni? - válaszolt Harruk megzavarodottan.

- Szívedben olvasni csak játék annak, aki szellemeken uralkodik és elemeknek parancsol.

- S te uralkodol rajtuk és parancsolsz nekik?

- Te mondad.

- Bizonyíts be!

- Fogd ezt a serleget! - mondta a deres szakállú, aztán kristály poharat kapott föl az asztalról, s vízzel töltötte meg, majd övéből kis aranyozott üvegecskét vett elő, s abból egyetlen zöldes csillogású cseppet ejtett a poharába. - Most nézz bele!

Harruk engedelmeskedett, és a vízben, amely a legkülönbözőbb színeket váltogatta, csodálatos látvány villant a szeme elé.

Virággal teleszórt ágyon feküdt ott a szép, fehér arcú táncosnő: gyönyörű tagjait csak átlátszó fátyol takarta; karját vágyakozva tárta valaki felé, aki a távolból, eleinte ködbe burkoltan, majd egyre láthatóbbá bontakozón jött feléje, s akiben Harruk végül magára ismert.

Meglepetésében csaknem felkiáltott, de visszacsuklasztotta hangját, s csak bámult, bámult a pohárba, nem bírta levenni szemét a bűbajos látomásról, amely aztán csakhamar halványodni kezdett, s egy-kettőre eltűnt.

- Ó, hát csak álom volt! - mondta, a poharat visszatéve az asztalra.

- De valósággá is válhatik, ha akarsz...

- Valami bűnre kívánsz te csábítani.

- Az én szellemvilágom lényei nem ismernek bűnöket; csak az emberek gyarlóságainak és gyengeségeinek fölhasználói ők...

- Mit kívánsz tőlem?

- Csak azt, hogy hallgass és szundíts!

- És a szépséges rangun akkor szeretni fog engem?

- Holnap a tiéd lesz... És ez, ugyebár, több, mint amit vártál volna tőlem.

- De hiszen a rangun szabad nő; miképpen ajándékozhatod nekem?

- Mit törődsz te azzal? Nem elég, ha holnap a tiéd lesz?

A szemfényvesztő újra a táncosnő felé meresztette a szemét. A leány éppen az első sorban táncolt. Harruk, megrészegedve a szépségén, a másnapra gondolt, és hirtelen eltakarta kezével káprázó szemét. A deres szakállú most félrevonta, ópiumos pipát nyomott a kezébe, és útjára engedte, majd pedig az ura háta mögé állt.

Eusebius mindezt nem vette észre. Lelkében megint különös harc dúlt: az érzékiség és az értelem tusája. Jól ismerte a rangunok erkölceit s szokásait, csak idegenkedést, sőt, utálatot érzett irántuk, és most íme, mégis érdeklődéssel, sőt, mint rajtakapta magát, fokozódó érdeklődéssel tudja nézni ezeket a teremtéseket. Hogy menekülhessen a csábító bűbáj elől, Esztert képzelte maga elé, és képzelmének minden erejével igyekezett hitvese képét szüntelen maga előtt marasztalni. Eszter most már bizonyára türelmetlenül várja, álmatlanul; nyugtalanul hánykolódik ágyán, amelynek fátyolfüggönyei mögött, a szúnyogok ellen körös-körül húzódó mousselinok fehérségében olyan, mint a felhők között az angyalok.

De képzelmét Eusebius csak megcsalta. Eszter képe lassanként elhalványodott, eltűnt, és mintha arcának, tagjainak formáját, tartását a szőke táncosnő öltötte volna fel. Eusebius még Esztert vélte látni, pedig csak a rangun alakján, mozdulatain káprázott a szeme.

- Úgy látom, tetszik a tánc önnek, mynheer Vandenbeek - szólott hozzálépve a jávai -, valahogy ott ne felejtse a szívét!

- Téved, herceg - felelte ábrándozásaiból felriadva a holland -, csak a szemem néz, de a szívem semmit sem lát.

- Mindig a régi; mindig csak a hitvesére gondoló, hűséges férj! Kár, hogy nincs szerencsém ismerni a feleségét, valóban gratulálhatnék neki.

- Ha ismerné, természetesen is találná azt, amit viselkedésében annyira megcsodál.

- Látom már - jegyezte meg Tsermai ráadásul -, hogy a bolondos doktor végrendeletének az a furcsa függeléke egészen tárgyitalan.

- Holnap - felelte sietve Eusebius - talán nem leszek már abban az érdekes helyzetben, hogy eszmecserét folytassak arról a rám vonatkozó függelékről, amelyet még egyáltalában nem ismerek.

- Ó, holnap; föltéve, hogy a közjegyző úr kijózanodik addig... Most azonban engedje meg, mynheer Vandenbeek, hogy lelkére kössem: ne nézegesse túl gyakran a rangunokat, veszélyes dolog az, nyugalmát és vagyonát veszélyezteti.

A jávai ezek után elfordult Eusebiustól, átlépett a dobogó korlátján, és mintha közelebről akarná nézegetni a táncosnőket, abba a sarokba ült, ahol a kígyóbűvölő a kosarait hagyta.

Eusebius, aki most újra feltűnés nélkül beszélhetett Harrukkal, kapva kapott ezen az alkalmon, s egyben annak is örült, hogy figyelme elterelődik a táncosnőről.

- Nem feledkezel meg ígéretemről? - kérdezte a kígyóbűvölőt.

Harruk nem felelt. Az ópiumos pipa, amelyet a deres szakállú az imént adott neki, valóban gyors hatású volt. A hindu szemei átszellemülten csillogtak, ki tudja, micsoda mennyországok tárultak már eléje.

Eusebius megismételte a kérdést, és Harruk, mintha valami nagyon szép látványtól bizony nem szívesen fordulna el, mégiscsak figyelemre kezdte méltatni Eusebiust.

- Mit kíván tőlem az európai kalmár? - kérdezte alig hallható hangon.

- Hogy újabb mámorodban el ne felejtse, micsoda ajándékot ígértem neked. Bizony értékesebb az annál, amit a közjegyzőtől fogsz kapni.

- Az európai csak akkor ad, ha kapni akar - válaszolt a bűvölő, ismét ópiumfüstjének felhőiben mélázva és halk, éneklő hangon ejtve szavait. - A kalmár vesz és elad; a fehér kalmárok elhagyták a hazájukat, hogy idegenben kalmárkodhassanak; ajándékot ők nem hiába adnak. Vajon mit kíván Harruktól az európai?

- Csak néhány szót, hírt Basilius doktor felől.

- Basilius doktor nagy szellem; ott lebeg, röpül láthatatlanul a végtelenségben, míg mi itt a földön férges módjára csúszunk-mászunk... Kezében van a szívek kulcsa... És ezt a kulcsot Harruk fogja kapni... hogy megnyissa vele az európai nő szívét... a gyönyörű nőét, akinek haja, mint a napsugár, és szeme kéklő, mint a Mantego virágai...

- Szent isten, mit jelentsen ez? - kérdezte önmagától Eusebius, aki persze mindjárt Eszterre gondolt. - Mégis él hát Basilius doktor? És te látni szoktad őt? Beszélj, nem említett engem? Nem ígért-e fényes jutalmat neked, hogy ellenem ingereljen? Hiszen ismered, mondják, a szellemvilág titkait, beszélj! Sok-sok aranyat adok neked, ha te tanácsot adsz nekem...

Harruk minden erejét megfeszítette, hogy kábultságát valamennyire leküzdje, de csak dadogva tudott beszélni már:

- Az emberek bűnei: mint a mocsárban burjánzó növények... Tiszta vizű tó partjára kis magot ejt arra szálló madár... Csírázni kezd a kis mag... és aztán... és aztán nemsokára... sötétzöld mocsár van a tiszta vizű tó helyén...

- Értelek, Harruk... Nem kellett volna arra a bolondos Maesre hallgatnom, nem kellett volna idejönnöm.

- Megsárgulnak a zöld levelek... Elsodorja őket a szél... Bölcs-e az ember, ha télidőben ott ül a fa tövében, ahogyan ült a lombok idején?...

- Vagy úgy? Te nem hiszel a tiszta, hűséges szerelemben?

- A nap földeket, tengereket aranycsillogással telehintvén, mezőket zöldítvén, virágokat, gyümölcsöket sugárcsókjaival becézvén, beledől ködágába, és fekete éjszaka következik. Bölcs volna-e, aki a sötétség ellen lázadoznék és látni kívánná a napot még az előtt az óra előtt, melyet a világok urának ujja a világosság visszatérésének idejéül megjelölt?

- Ah! Bele kellett volna nyugodnom akkor az én Eszterem elköltözésébe, s türelmesen várnom, hogy jobb világban találkozzunk megint?...

- A méregfa halált terem... Bölcs dolog-e árnyékában pihenni... merthogy a lombjából aranygyümölcs kacsingat...

- Nem értelek már, Harruk! - mondta Eusebius. - Azt akarod mondani, hogy azt az átkozott hagyatékot nem kellene megtartanom? Hagyd a hasonlatokat! Beszélj világosan!

- Harruk mindent megmondott, amit mondhatott - válaszolt a bűvölő, aki az ópium hatásának már nem bírt ellenállni.

- De beszélned kell még! - szólt rá Eusebius, s megrázta a hindut. - Segíts, Harruk, hogy annak a démonnak az üldözésétől megszabadulhassak!

De hiába volt minden fáradozás. Harruk lelke már mennyországokat járt. A pipa kiesett a szájából, s ő elnyújtózott a gyékényen. Csak tágra nyílt szemein látszott, hogy él.

Eusebius feltápáskodott mellőle, de nagy csodálkozására úgy látta, hogy minden tárgy, a vendégek s a táncosnők mind körben forognak körülötte.

Erős ópiumgőzt érzett, s észrevette, hogy a Harruk pipájából, amely törötten hevert a földön, kiborult az ópiumos anyag, és még mindig ontja a kábító füstöt.

Ki akart menni a friss levegőre, de nem bírt. Odaroskadt a legközelebbi székre.

Látta a vizet az asztalon, tölteni akart a palackból, de az csak táncolt a szemei előtt, s ő nem tudta megfogni.

A jávai herceg egyik szolgája észrevette a kapkodását, töltött neki, és szájához segítette a poharat.

Eusebius a friss italtól hirtelen újra magához tért. Gondolatai rendbejöttek, szinte jóleső érzés fogta el, de egyben azt is észrevette, hogy figyelme ismét a táncosnők felé fordul, és hogy színes, mozgalmas játékukban nagyon kellemes szórakozást talál.

A némajáték egyébként már vége felé járt. Két kobold versenyzett a tündérért. A tündér a fehér arcú, szőke rangun volt. Ez az egyik kobold szerelme, úgy látszott, már meghódítja a tündér szívét... A leány gyönyörű lendülésű tagjairól minduntalan lehullt egy-egy fátyol, ellenkezése egyre gyöngült, s alabástrom karjai már-már ölelésre tárultak a szenvedélyes ostromló elé.

Eusebiust egészen megbabonázta a jelenet. Vére vadul áramlott ereiben, szíve sebesen kalapált.

Hirtelen rekedt, rémült kiáltás hangzott. Eusebius Harruk hangját vélte fölismerni benne.

Odanézett a földön heverő kígyóbűvölőre. Az bizony mozdulatlanul feküdt.

Most is csak a szeme árulta el, hogy él. De az a különös fényű szempár iszonyú rémülettel meredt most a színpad felé.

Eusebius is odanézett, s egyszerre csak ijedten vette észre, hogy a dobogón három vagy négy kígyó mozog, minden bizonnyal Harruk kosarából valók, s a rangunok, úgy látszott, még nem is tudják, micsoda veszedelem fenyegeti az életüket. Az európai táncosnő gyönyörű mozdulatokkal lejtő lába éppen a legnagyobb Cobra de Capello undok testére lépett most, és a kígyó hirtelen felpattanva rávetette magát a szerencsétlen leányra.

A szőke rangun halotthalvánnyá sápadt, s erőtlenül esett össze, mintha a méreg, amely még csak fenyegette, már végigáramlott volna erein.

Muzsikások, táncosnők, vendégek egymás hegyen-hátán rohantak a pavilon kijáratai felé; menekült mindenki, amerre tudott.

A helyiségben csak három ember maradt: az eszméletlen táncosnő, a gyékényen tehetetlenül elnyúló Harruk és az asztal mellől felpattanó Eusebius.

A fiatal holland nem gondolt menekülésre. Odaugrott a dobogóra, az ájult leány karjai köré csavarodott kígyót hirtelen megmarkolta, a levegőbe rántotta, s mint ahogy a parittyát szokás megsuhintani, vad erővel körbeforduló lódítással csattantotta a falhoz, hogy feje azonnal szétzúzódott.

A táncosnő, akihez visszatért, közben felocsúdott, és szótlanul mutatott a válla fölé a nyakára, hol kicsi sebből pár csöpp vér szivárgott elő.

A helyiség üres volt, segítséget senkitől sem lehetett remélni. Eusebius nem tétozott, száját rászorította a kígyómarásra, hogy a mérget, amennyire még lehetséges, kiszívja.

De alighogy ajka megérintette a fehér leány nyakát, Eusebius egész valóján csodálatos érzés hatalmasodott el.

Úgy rémlett neki, mintha Eszter feküdnék itt előtte, haldokolva, ahogy egykor abban a kunyhóban feküdt. A táncosnő arca, alakja, tartása teljesen az ő szeretett Eszterének arca, alakja, tartása volt. Érzékeinek ez a csalódása annyira megtévesztette, hogy még az Eszter hálálkodó szavának jól ismert hangját is hallani vélte.

De úgy rémlett, mintha Eszter arca mindegyre halványabbá is sápadna; ajka elszíntelenedett, szemének fénye megtört, az élet, úgy látszott, tovaszáll belőle.

Hogy a megroskadt, hidegülő testet melengethesse, karjába vette, és szíve érezhette, megszámlálhatta a haldokló szívének egyre gyöngébb és ritkább dobbanásait.

Eusebius az ajkát rászorította a haldokló ajkára, éppúgy, mint azon az éjszakán, amikor feleségét oly csodálatos módon visszanyerte.

A lámpások, amelyek immár egyre gyöngébben világítottak, nemsokára végképp kialudtak, és minden elsötétedett.

Már csak két ember egyre mélyebb és szakadozottabb lélegzése hallatszott. A sötétségben csak a kígyóbüvölő Harruk nyitott szemének zöldes fénye látszott.

VII

A kormányzás rendszere, amellyel a hollandok meglehetősen nagy kiterjedésű gyarmataikat igazgatják, igen egyszerű és célirányos. A gyarmatok kormányzói a jávai urakat, akik a bennszülött uralkodók alatt intézték a kormányzás ügyeit, a sziget fő pontjain meghagyták előző tisztükben, vagy visszahelyezték abba. E magasabb állású hivatalnokok, akiknek mindenhol nagy befolyásuk volt a népre, ezt a befolyást, némi aranyért, a hódítók rendelkezésére bocsátották. Kötelességükül vállalták a gyarmati kormányzás rendeleteinek végrehajtását, népszerűsítését; ők látják el a föld népét azzal a mindenféle természetbeni támogatással, amelynek révén Jáva szigetén nagy kiterjedésű ültetvények és mezőgazdaságok támadtak, s a hollandiaknak bőséges kamatot hajtanak. Ennek az okosan megtervezett és ügyesen megvalósított rendszernek segítségével a kizsákmányoló kéz mindig észrevétlen marad, vagy legalábbis nem kerül a néppel közvetlen érintkezésbe.

Tsermai ősei a sziget meghódítása után mindig közhivatali tisztségeket töltöttek be a bantami kormányzásban. Apja az 1811. évi nagy válság idején nagyon megnyerte a hollandiak bizalmát, akik gazdagsággal és magas kitüntetésekkel jutalmazták. Bantam kormányzás fejedelme, vagy jobban mondva helytartója lett, s mikor egyszer Hollandiába utazott, bemutatták Vilmos királynak is. Az európai civilizáció és az európai ipar csodálatával eltelve tért vissza Bantamba.

A jávaiak, bár a tizennegyedik század óta megtérítettjei az iszlámnak, mégsem olyan fanatikusak, mint a Próféta többi hívei: a bantami helytartónak tehát nem kellett ellenszenvvel hadakoznia, előítéleteket leküzdenie, hogy egyetlen fia nevelését keresztény emberre bízassa.

Ezt a bizalmi állást ama híres batáviai orvos nyerte el, aki e történet elején oly jelentős szerepet játszott.

De sajnos, vagy a nevelő megválasztása lehetett szerencsétlen, vagy a növendék jelleme volt teljesen romlott, annyi bizonyos, hogy Bantam helytartója keserves bánatban hunyta le örökre szemét; már jóval halála előtt kétségtelessé vált, hogy csalódnia kellett fiába vetett összes reményében.

Az ifjú jávai európaias nevelésnek legszembeszökőbb eredménye az volt, hogy fájának veleszületett hibái mellé a sokkal fejlettebb európai civilizáció bűneit is elsajátította. Irigy, alattomos; álnok, babonás és könnyelmű volt, mint általában a bennszülöttek; de emellett még kicsapongó, kapzsi és zsarnokoskodó is, amilyenek a holland gyarmatosok. Nincs az a gaztett, amit szenvedélyeinek kielégítése kedvéért ne lett volna kész bármikor is elkövetni.

Tanulmányainak befejezése után alig múlt pár hónap, mikor apja meghalt, s ő lett az utódja. Első dolga volt, hogy azt az embert, aki belőle a gonosz hajlandóságot nemcsak hogy ki nem irtotta, hanem ellenkezőleg, még istápolta is, első tanácsosává nevezte ki, s palotájában adott lakást neki.

Pompás palotái voltak, s valóságos udvartartás környékezte. Bantam kormányzásban, sőt, Buitenzorgban is sokat beszéltek a balettcsapatáról, amely csupa szebbnél szebb bedájából állott.

Az ifjú herceg jövedelme ugyan igen jelentékeny volt, de ilyen fényűző élet sokkal többet kívánt. Hogy kiadásait fedezhesse, zsaroló módszerhez folyamodott; hogy háremét megtölthesse, leányokat raboltatott. A központi kormányhoz igen sok panasz érkezett ellene; csak hogy Batáviában még apja érdemeire néztek, és szemet hunytak az ő hibái előtt. A büntetés elmaradásán felbátorodva, és egykori oktatójának ösztökélő hatása alatt Tsermai már nem érte be azok megrablásával, akiket apja valósággal gyermekeiül kedvelt és gondozott,

vissza akart élni még azzal a bizalommal is, amellyel iránta a hollandok viseltettek, megkísérelte az államkincstár részére behajtott adók megdézsmálását.

A gyarmat kormányzósága most már kíméletlen szigorúsággal járt el ellene. Tsermait elmozdították méltóságából. Gyalázatos tanácsadója ellen is megindult a büntetőeljárás, és ez az ember nem is menekülhetett volna sem a fiatal bantami helytartó szolgálatában, sem a csempészkereskedelem útján szerzett jelentékeny vagyonának elkoboztatása előtt, ha még idejekorán meg nem hal.

A gyarmat fölvirágoztatásában az apa olyan kiváló érdemeket szerzett, hogy Jáva főkormányzója a fiút nem akarta végképp megfosztani minden örökölt méltóságtól; elrendelte, hogy utódja tekintélyes nyugdíjat fizessen neki.

Tsermai elkeseredését azonban sem a nagy időn át tapasztalt kímélet, sem a nagylelkűségnek ez az utolsó bizonyítéka nem csillapította. Minduntalan azt hajtogatta, hogy ő Jáva utolsó szultánjától származik, aki a sziget északi és nyugati részein uralkodott, és 1740-ben a hollandok javára lemondott. Bantam tartomány azonban tovább is a családé maradt. Tsermai el nem vitatható jog és köteles kárpótlás címén járó örökségének tekintette ezt a tartományt, s azok iránt, akik elvették tőle, engesztelhetetlen gyűlölettel viseltetett.

Ez a gyűlölet sokáig csak átkozódásban és fenyegetőzésben nyilvánult meg; legdúsabb pénzforrásának kiapadása óta Tsermai a legközönségesebb dőzsöléssel igyekezett elkábítani magát. Mivelhogy elkeseredésének meghittjeit rendszerint csak a batáviai csapszékek vagy meester Cornelis vendégei sorából válogatta, a kormányzóság nem vette figyelembe nyugtalankodásait.

A kínai városrész egyik kocsmájában, ahol dorbézolását csaknem napról napra folytatta, egy este valami maláj tengerész bukkant elő, aki feltűnő érdeklődéssel nézegette őt. Tsermai odalépett a malájhoz! Ez néhány szót súgott a fülébe, s a vendégek nagy ámulatára Tsermai a tengerésszel azonnal távozott.

Ettől a naptól fogva viselkedése teljesen megváltozott. Bantam egykori helytartója nem dühöngött már a hódítók zsarnoki uralma ellen, nem beszélt a bennszülöttek jogairól, a hollandi gyarmatosok kapzsiságáról és kicsapongásairól, nem ábrándozott többé a reményről, hogy a lakolás napja nemsokára elkövetkezik. Amily lármásan hirdette elégedetlenségét azelőtt, annyira óvatos lett cselekedeteiben és tartózkodó a nyilatkozataiban most.

Mi több: léha cimboráival teljesen szakított, s úgy látszott, egészen rendes életre tér. Bedájait megtartotta ugyan, a származásának és vagyonának megfelelő mértékben nagy lábon is élt, de esztelen költségekre többé nem ragadtatta magát. Magatartása olyan példássá finomult, hogy a kormányzó és a gyarmati tanács tagjai, akikhez megint el-ellátogatott, már bánni is kezdték az ellene alkalmazott szigorúságot, sőt, még egykor méltóságába való visszahelyezésének lehetőségére is gondoltak.

Akkoriban, hogy a weltevredeni palotákat és a buitenzorgi székhelyet látogatta, persze összeköttetésbe lépett néhány kínaival is, akik a gyarmati kormánynak tudvalevőleg ellenségei voltak. Ti-Kai például, a kínai kereskedő, akinek nagyapja a múlt században veszedelmes fölkelést szított az idegen uralom ellen, Tsermai egyik legbizalmasabb barátja volt.

Tsermai látszólagos érületváltozásának hirtelen bekövetkezése után nemsokára olyan hírek is keringtek, hogy az elégedetlenek titkos éjszakai gyűléseket tartanak Bantam kormány egyik-másik vidékén, főként a tsidadali rengetegben, valamint a Daju-Luhur erdőben, a seribeni kormányzóság déli részén és a sziget leggyönyörűbb vidékének közelében, amelyhez a legtöbb történelmi esemény emléke fűződik.

Buitenzorgtól mintegy harmincmérföldnyire, annak a vulkanikus hegláncnak, amely Jáva szigetén végighúzódik, két nyúlványa rendkívül termékeny, festői szépségű völgyet alkot. Az a három hegy, mely ezt a völgyet őrzi, s amelyeknek neve: Gagak, Szári és Szandsira, háromezer méter magasságig üde zöldellésben díszlik, s e paradicsomi vidéken még a legtüzelőbb hőségek időszakában is kellemesen hűs a levegő.

Ez a völgy Tsermai hercegé volt.

A Cornelis mulatóhely pavilonjában szerencsétlenül végződött lakoma éjszakáját követő napon a herceg már itteni palotájában pihent.

Ez a palota a fenségesen vadregényes völgy déli részén volt, a Szári-hegy oldalában. Még Tsermai apja építtette, éspedig jó messze más ember hajlékaitól, nem úgy, mint Jávai nagyjai szokták, akiknek palotái többnyire falvak és szántóföldek közelében pompáznak. Út oda csak az egyik határhegyet borító sűrű erdőségen keresztül vezetett.

Ebben az erdőben a délövi tenyészet minden növénye, fája képviselve volt: zöldelltek ott görcsös törzsű tekkfák, karcsú szágópálmák, óriási páfrányok csoportjai, babérfák, ravenál- és gumifák, dús virágú kúszónövények, amelyek a legmagasabb koronáig is felkúsznak, s száraikat onnan a legalsóbb ágakig, sőt, egészen a földig is csüngetik. S az állatvilág... a sűrűségben vaddisznók, szarvasok, őzek, vadpávák, siketfajdok, a legmagasabb gallyakon mindenféle tarkabarka papagáj és bíbor meg arany színekben csillogó tollazatú paradicsommadarak sokasága.

Messziről Tsermai lakóhelye inkább kertekkel övezett városkának látszott, semmint palotának. A mór stílusban épült tulajdonképpeni várpalotát, amelyen ragyogó fehérségű kupolák ékeskedtek, karcsú minaretek környékezték. A falakat gyönyörű freskók díszítették, az ajtókat és ablakokat művészi faragású márvány szegélyezte, a belső tereket, udvarokat oszlopos tornácsolok övezték. Mindazt, ami tündériest az arabok és perzsák képzelete csak kitervezhetett, valami kínai építómester itt szeszélyes összevisszaságban valósította meg. Egyik helyen gipszből formált pavilon állt, amelynek művészi rajzú résekkel áttört falai messziről olyannak látszottak, mintha valami csipkedész borítaná őket, másfelé egy-egy porcelánházikó vagy bambusznád kunyhó, de nem afféle szokásos módon épült, hanem egyik-másik a földtől húszlábnyi magasságba emelt építmény, amely mintha nem is oszlopokon állna, hanem úgy lebegne a levegőben; némelyiknek pedig állatformája vagy edényalakja volt. A sajtóságos pompájú székhely egyes épületeit boltozatos és nagyrészt föld alatti folyosók kötötték össze.

Elmozdításakor Tsermai elhagyta a mór palotát és uralkodói termeit, azóta sem tartózkodott bennük, asszonyaival s rabszolgáival székhelyének kínai épületébe vonult vissza.

Kedvenc helye volt, különösen a nappali hőség óráiban, egy korallokkal és kagylókkal díszített s pompás kényelemmel berendezett sziklafülke. E barlang nyílását, mint valami áttetsző függöny, a szikla tetejéről szélesen aláomló zuhatag zárta el.

A fiatal jávai a Cornelis mulatóbeli gyászos esetet követő napon is ebben a grottában pihent.

Ezüsthímzésű, zöld selyemmel borított vánkosokon feküdt, és szájában nem holmi perzsa vagy török dohányú pipa, hanem szivar füstölgött, akárcsak valami holland kereskedőében valamelyik batáviai irodában. Mellette az a deres szakállú ember ült, aki előző este meester Cornelisnél is a kíséretében volt. Ez az ember most maláj tengerészruhát viselt, s ebben rendkívül szembeszökővé vált, mennyire hasonlít ahhoz a hajóskapitányhoz, akivel Eusebius Basilius doktor halála napján a kikötőben találkozott.

- Miért akarsz már holnap útra kelni, Nungal? - kérdezte Tsermai.

- Mert kell! - válaszolt a deres szakállú.
- Hová mégy?
- Terveim megvalósítására.
- Nem félsz-e attól, hogy elhibázok valamit, ha te már nem leszel mellettem?
- Szellemem nálad marad.

A jávai herceg pár pillanatig még maga elé nézett, s kissé elgondolkozott.

- Nungal - szólalt meg aztán -, olyan titkokra emlékeztettél, amelyeket rég elhantoltnak hittem, elmondtál olyan dolgokat, amelyekről csak az immár egy éve férges lakomájául szolgáló Basilius tudhatott, emberfölötti hatalom bizonyosságait mutattad nekem, amelyek érdeklődésemet teljesen lebilincseltek, egyben pedig oly részvétellel is voltál irántam, hogy megnyerted szívem minden ragaszkodását; de mielőtt a nagy tervek, amelyek veszedelembé sodorhatnák fejemet, kivitelre kerülnek, mégis olyan kérdést kell intéznem hozzád, amely föltétlen feleletet követel. Mondd meg nekem: ki vagy?

- Hát nem mondtam-e meg azt már neked, Tsermai? - válaszolt a maláj gúnyosan mosolyogva.
 - Nungal a nevem, és ura vagyok a cingariknak, a tenger cigányainak. Bármennyire jelentéktelen külsejűnek látszom is, egész hajórajoknak parancsolója vagyok, amelyek erejét a világ leghatalmasabb uralkodói is irigyelhetnék tőlem. És ez az erő nemcsak az összerótt deszkák és kötélzetek ereje; vakmerő, halált megvető bátorságú férfiak állnak rendelkezésemre, akiknek nincs más hazájuk, csak a mérhetetlen óceán, akik gyermekkoruk óta játszanak a halállal, és akik a rettegést hírből sem ismerik. Ezek rabszolgamódra hódolnak az én akaratomnak, de ezt szabad elhatározásukból teszik. Egyetlen intésemre melletted teremnek, hogy segítsenek... Kell-e több ahhoz, hogy Tsermait Jáva királyává tegyük?

- Nem ez az, amit én tudni akarok, Nungal! - felelt a jávai. - Ismerem a cingarik bátorlelkűségét; tudom, hogy már a puszta nevük is micsoda réme az indiai szigettenger lakóinak. Tudom, hogy előlük még az európai katonák is menekülni fognak sáskahad módjára. Te megígérted a segítő erejüket nekem, és nem azért, hogy azt az árnyékhatalmat, amelyet a leigázóink nagylelkűsége annak idején meghagyott nekem, és amelyet az igazságtalanságuk aztán elvett tőlem, visszakaphassam, nem, hanem azért, hogy azt a rangot, amely e földön egykor az őseim rangja volt, egész egyszerűségében visszavívhassem. Köszönet, hála ezért neked! De nem ez az, amit tudni akarok.

- Beszélj hát!

- Nungal nemcsak a tenger kalózáinak parancsolója, hatalma kiterjed azokra a titokzatos szellemekre is, akik ég és föld között laknak, akiket a keresztények démonoknak, a mi fajtánk gyermekei pedig dsineknek és déváknek neveznek. Ha nem úgy volna, miképpen tudhatná Nungal, miről volt szó valamikor évekkel ezelőtt az öreg holland doktor és növendéke között? Ezt a titkot akarom megérteni.

- Kívánságod kapóra jön, Tsermai - válaszolt Nungal -, mert én is kívánnék tőled valamit.

- Beszélj, és ha kívánságod teljesítése hatalmamban áll, teljesíteni fogom.

- Bedájaid sorában van egy, aki csodaszép, és akit megkívántam; nekem kell ajándékoznod őt.

- Nungal, puszta kőodúvá akarod palotámat silányítani? Kedvedért feláldoztam a fehér leányt, a hollandot; igaz ugyan, hogy még a Harruk kígyójának marása ellen is lévén szered, életre keltetted, de ki tudja, nem hal-e mégis bele! Ó, hát a szemem ne gyönyörködhessek már a táncban, fülem ne üdülhessen a bedáják kedves énekén?

- Szavaid, Tsermai, súly nélkül valók, mint a fehér pehely, amely a gyapotcserje gyümölcséről ellebben: gyöngye lehelet is elég, hogy pihéit szerteszéjjel fújja.

- Nem, Nungal, megmondtam, teljesítem kívánságodat, amennyire csak hatalmamban áll, és szavamat nem veszem vissza. Válassz bedájaim közül; vannak, akiknek bőre barna, mint a gránát sima kérge, vannak fehérek, mint a gardéniavirág, válassz közülük egyet, aki hazádba kövessen... akármelyiket választhatod - egynek kivételével, akit már én választottam magamnak.

- Csakhogy éppen ezt kívántam meg én.

- Nevezd néven, hogy ne kelljen még több szót vesztegetnünk.

- Akit én választok, annak a bőre nem olyan, mint a gránátfáé, nem is fehér, mint a gardénia virága, hanem sárga, mint a patakok partján nyíló liliom, s ő a legszebb valamennyi bedájád közül.

- Arroa, Argalenka leánya! - suttogta Tsermai elhalványodva.

- Nevén nevezted - mondta Nungal teljesen nyugodt hangon -, de miért sápadozol?

- Nungal, követelj tőlem bármi mást - szólt a jávai, és szava reszketett -, tiéd lehet valamennyi többi bedájám; tiéd a fekete párdudom, amelyik szelídebben megnyalja a sarumát, mint a kölyökkutya; tiéd minden földem és erdőm, tiéd a palotám, mindenem a tiéd lehet - de Arroáról ne beszélj! Nem, nem, azt nem adhatom neked.

- Minek volna nekem a sok mindenféle gazdagságod? Mit kezdenék a palotáddal? - felelte Nungal. - A sárga leányt akarom, a fekete gazellaszeműt.

- Azt pedig nem adom.

- Megmondanád-e, miért nem?

- Nem tudom az okát; nem tudom kifejezni, mi megy végbe lelkemben; de amióta ő palotámban van, valamennyi társnőjét elfeledtem. Az a két nap, amit Arroától távol töltöttem, két esztendőnek rémlett. Valóban azt kell hinnem, hogy szeretem.

- Ámde ha a trónt, amelyre törekszel, csak ilyen áldozat árán küzdheted ki?...

- Bizonytalan jövő és az ő bűvös pillantása, édes gyöngédsége között, ami e földet édenkertté varázsolja nekem, nincs mit tétováznom.

- Gyerkőc! - mondta a maláj részvétlenül, de egyben gúnyosan mosolyogva. - Te akarnál az elemeknek és a földöntúli erőknek parancsolni, aki még a saját szenvedélyedet sem bírod elhallgattatni?

A jávai megszégyenülten sötételte le szemét, Nungal szemrehányásának keserősége azonban bizonyos melegséggel párosult, s a herceg olyasmit sejtett belőle, hogy Arroát meg fogja tarthatni.

- Ide hallgass most, Tsermai - folytatta a maláj -, minden pillanat drága, nincs pazarolni való időnk; ma este el kell hagynom e partokat, holnap a tengeren van dolgom. Egy hónap múlva viszontlátsz megint.

- Mi a teendőm addig?

- Építed a művedet tovább. Szítod a tüzet, a bennszülöttek és elnyomóik közötti viszály tüzet. Részvétellel hallgatod meg a leigázottak panaszait; szükség esetén segíted őket; az elégedetlenség, a bosszúvágy minden megnyilatkozását igyekszel célod érdekében fölhasználni. Ebben

a nyomorúságos országban ezek az egyedüli hurok, amelyeket megpendíthetünk. A jávaiak nem hisznek már Istent, amióta Brahmában nem hisznek; a hazaszeretetet már hírből sem ismerik. Szórj tehát aranyat közéjük, szórj sokat és mire beérik a termés, újra itt leszek és segítek aratnod.

- De hiszen tudod - felelt Tsermai csüggedten -, hogy a gyarmatosok milyen kevés aranyat hagytak a kezemen.

- Holnap Ti-Kai hatszázezer forintot fog e célra átadni neked.

- Hatszázezer forint! Ti-Kai gyűlöli ugyan az európaiakat, de akkora összeget mégsem fog áldozni.

- Ez a pénz nem a kínai kincstárából kerül ki.

- Hát honnan?

- Két nappal ezelőtt nekem ajándékoztad azt a fehér bedáját, ma visszaadom neked.

- Ah, szegény leány! - sóhajtott a jávai -, ma estére meg is hal talán...

- Nem. Csak holnap este fog meghalni, mikor a nap a Szári-hegy mögé tűnik, és hajnali három órakor Ti-Kai meghozza neki az említett összeget. Menj majd minden tétovázás nélkül a terembe, ahol a halott feküdni fog. Remélem, nem félsz a halottaktól, hiszen a szellemek világával akarsz társalkodni. És akkor elveheted tőle az aranyait.

- De hát miféle arany az?

- A leány öröksége. Egykori ura, Basilius doktor hagyatékának egy része.

- De hiszen a doktor végrendelete...

- A doktor végrendelete, igaz, a doktor unokahúgát jelöli ki a vagyon örökösül, de olyan kikötéssel, hogy ha a doktor három megözvegyült asszonya közül akármelyik is szerelmes vonzódást ébresztene maga iránt a doktor unokahúgának férjében, a vagyon harmadrésze arra az asszonyra szálljon.

- S vajon mi célja lehetett a doktornak e különös rendelkezéssel?

- Basilius doktor mindig tudta, mit miért cselekszik. Csak hadd nőjenek a banánfa új hajtásai a régi lomb helyére, majd megtudod, csalódott-e a doktor az emberismeretében, s majd megismered a céljait.

- Csakhogy - aggodalmaskodott Tsermai, sehogy sem tudván a hatszázezer forint eredetével kibékülni -, szabad-e hollandi alattvaló tulajdonát elvennem?

- Hidd meg, Tsermai, Európában éppúgy, mint Jávában, a szegény emberek útja oly nyomtalan, akár a madaré a levegőben. A te fehér bedájád Fricsiában született, szülei olyan szegények voltak, mint a templom egere, s eladták leányukat, még mielőtt felserdült volna. Basilius doktor Jávába hozta; ugyan ki törődne most már ennek a szegény örömléánynak az eltűnésével? Vedd el hát az aranyát és fordítsd céljaidra... Most pedig intézkedjél, hogy Arroa útra készülődjék.

- Arroa! Hát nem ejtetted el kívánságodat?

- Ne légy könnyelmű, Tsermai! Hogy valaki szellemeknek parancsolhasson, de sőt, hogy csak embereken is uralkodhassak, a szív heveskedéseit mérsékelni kell tudnia. Gondold meg, hogy uralkodó akarsz lenni, és hallgattasd el dőre szenvedélyedet!

- Mit bánom én a jávai trónt! Átengedem neked, Nungal, csak Arroa maradjon az enyém.

- Esztelen, vigyázz magadra! - intette a jávait a maláj, meglehetősen fenyegető hangon.
- Nungal, tudom, nagy a hatalmad. Amióta ismerlek, emberfölötti tudásod bizonyítékai egyre megdöbbentőbben hatnak rám - és mégis, hogy azt a leányt megtarthassam, eltökéltem, hogy egész hatalmaddal, minden tudásoddal szembeszállok, dacolni fogok.
- Azt ugyan nem teheted büntetlenül, Tsermai. Jól jegyezd meg intelmemet, és akaratodnak ne szegülj ellene!

E parancsoló hangon mondott szavak hallatán Tsermai fölpattant helyéről. Lángoló pillantásai, arcának haragos vonásai elárulták lelkében tomboló indulatait.

- A te akaratodnak - kiáltott rá a malájra -, nyomorult banditavezér! Az én palotámban mersz te a te akaratodról beszélni és mered azt fölébe helyezni az enyémnek?!

A maláj meg sem moccan, arca is egészen nyugodt maradt.

- Úgy van - mondotta -, és nem most először köszönheted majd, hogy nem a saját akaratod szerint kell cselekedned.

- Hogyan értsem ezt?

- Az öreg raputi, néhai apád, megbosszankodván kicsapongásaid miatt, annak idején arra kérte a kormányt, hogy téged valamelyik erődbe bebörtönöztessen; utódjául a tartomány helytartói székére egyik nagybátyádat akarta kijelölni. Bantam raputija ekkor egyszerre csak súlyosan megbetegedett. Basilius doktor, a nevelőd és az európai tudományokra oktató mestered kezelte őt, s éjjel-nappal maga ápolta úgy, hogy orvosságot a beteg mástól nem kaphatott.

- A Prófétára, ember, ne többet erről!

- Csak csillapulj, törödet hagyd csak hüvelyében és hallgass meg! A doktornak ilyen önfeláldozóan gondos ápolása ellenére is a raputi állapota egyre rosszabbodott, noha nem olyan rohamosan, ahogyan a fia kívánta. Egy este a fiú bejött a szobába, amelyben az apa annak az európai orvosnak egyik kitűnő altatószerétől elkábultan, eszméletlenül feküdt. Tsermai akkor az aggastyán mellébe akarta döfni törét, de Basilius doktor visszatartotta s fölvilágosította, hogy a betegség nem szorul ily segítségre, mert az aggastyán már a holnapot is aligha éli túl. A fiatalember mindazonáltal nem tágitott, s töre megsebesítette a tiltakozó orvost, aki a szobából kiharcolta, és...

- Elég, Nungal! - vágott a maláj szavába Tsermai, aki izgatottságában annyira remegett, hogy a foga vacogása is hallatszott. - Elég, tudom a többit. A lángok hirtelen kilobbantak, s valami emberfeletti erő, amely semmi esetre sem lehetett az öreg, csenevész Basilius ereje, megragadta a fiút, s kilódította a szobából.

- Úgy volt; de miután a holland orvos jóslata másnap beteljesedett, s miután senki sem firtatta, van-e, nincs-e méreg a halott gyomrában, tört pedig nem találtak a mellében, hát a fiú minden nehézség nélkül örökölte apja vagyonát és méltóságát. Belátod-e, Tsermai, hogy volt már olyan eset, mikor előnyösnek bizonyult nem a saját akaratod szerint cselekedned?

Tsermai nagyon megdöbbenve hallgatott. Visszaült vánkosaira, s keze remegve simította végig verejtékes homlokát, mintha valami vérfoltot akarna letörölni.

- Térj magadhoz - folytatta Nungal -, és mondd meg, ideadod-e most már Arroát!

- Nem adom - felelt Tsermai, s hangja még tompábbá erőtlenedett, mint előbb.

- Jól van, ha megtagadod tőlem, megkapom majd az igazságszolgáltatástól.

- Az igazságszolgáltatástól? - rezzent föl Tsermai.

- Természetesen! Mert hiszen be fogom bizonyítani, hogy a sárga arcú leányhoz csak nekem van jogom. Ez a leány éppúgy, mint a fehér bedája, Basilius doktor házában volt, aki a birtokán a te tisztartódtól vette. Argalenka erről az esetről elmondott ám egyet-mást nekünk. Valahányszor meglátogattad egykori nevelődet, mindig mohó szemmel nézted a leányt. A doktor meghalt; te csakhamar ott termettél, hogy Arroát elrabold. Csakhogy az akkor a társnőivel együtt eltűnt már. Másnap rongyokba burkolózott ember jelent meg előtted, s azt mondta neked, hogy a fekete szemű leánnyal és a holland fehér arcúval ő rendelkezik. Te aranyat kínáltál neki, hogy átengedje őt neked. Az az ember aranyaidat visszautasította, ellenben késznek nyilatkozott a leányt táncosnőid sorába adni azzal a feltétellel, hogy annak idején majd kiszolgáltasd valakinek, aki egy eltört gyűrű egyik felét fogja felmutatni neked. Nézd, itt a fél gyűrű - és most harmadszor kérdezek; megkapom-e a leányt?

- Megkapod, ha el bírod venni - válaszolt Tsermai hirtelen felszökkenve, és alattomban kihúzott törét a maláj mellébe dőfte.

Nungal megingott, és Tsermai azt hitte, sikerült a veszedelmes embert megölnie. Ez azonban igen gyorsan magához tért, szétlebbentette szárongját, és megnyitva a mellén fehérülő vászonruhát is, odamutatott a tördöfés helyére; a legfinomabb acélgyűrűzetű páncéling csillogott Tsermai szemébe. A tör nem tudott a páncélingen keresztülhatolni, csak egy-két vércsepp, amit a heves lökés fakasztott, kezdett szétszivárogni a sűrű hálózaton.

- Ellenségeim ellen gondoskodtam védelemről - szólt a maláj gúnyosan -, rád persze nem is gondoltam.

Tsermait rémültté döbbsentette támadásának sikertelensége. Hátrált egy lépést, és védekező állásba helyezkedett.

Nungal azonban megrázta fejét, s különös mosolygással, amely megvillantotta erős, éles fogsora fehérét, így szólt:

- Ide hallgass! Ha szívednek csak egyetlen olyan kis zuga volna is még, amelyet nem ismernék, most elárultad volna, hogy téled micsoda hála várható.

- Hála! Hát miért tartoznék én hálával neked? Ígéreteket kaptam tőled, semmi egyebet, s mióta tartozik hálával az ember pusztá ígéretekért?

- Azt hittem, messzebbre jutottunk már, Tsermai. Mikor Batáviában rád akadtam, a legocsmányabb züllés iszapjában henteregtél. Bosszúd elszállt, mint a lábadnál kiégő szivarvég füstje. Én ezeket a te ködbe bomló terveidet nem engedtem megsemmisülni: alakot kellett öltetniök; kioktattalak, miként elégítheted ki bosszúvágyadat, hogyan valósíthatod meg álmaidat. Fölgerjesztettem lankadt akaraterődet és istápoltam, míg csak el nem tökélted, hogy a csapszék bambusztrónját Jáva fejedelmi székével cseréljed föl és a déli tengereknek ezt a gyémántját birtokodba vegyed. Megkerestem számodra minden elemét a fölkelésnek, amely téged őseid trónjára vissza fog ültetni; köréd gyűjtöttem az elégedetlenek jáva seregét, akik dicsőséggel fognak koronázni és kincsekkel elhalmozni; megmutattam neked, miként kell ezt a fordulatot előkészítened mind ama napig, amikor a hollandok aláaknázva érzik lábuk alatt a talajt, menekülni igyekeznek majd, de hiába, mert vesztükbe kell zuhanniok. Nos, mindez semmi volna?

- Semmi, amíg az eredmény meg nem mutatja, hogy az ígért szerencse több volt álomnál, agyrémnél.

- Ez az álom azonban meg fog valósulni.

Tsermai zavartan nézett a malájra.

- Persze - folytatta Nungal -, csodálkozol azon, hogy gyilkos szándékú merényleted után is még hajlandó vagyok szolgálatodra állni. Tudnod kell, hogy megvetem az embereket, akár jók, akár rosszak, s mindegy nekem, barátaim-e vagy ellenségeim. Lehetnek terveim nekem is, mint vannak neked, sőt, bizonyos, hogy a sziget iránt érzett gyűlölet ösztökél elpusztításuk közreműködésében. Mindenkor számíthatsz tehát Nungal támogatására; de tudd meg, hogy van egy bizonyos célom, és e cél felé azzal a rendíthetetlen nyugodtsággal török, amelyet erőm tudata ad nekem. Sose kísérelj meg, Tsermai, hogy akadályt emelj utamba, mert irántad való minden rokonszenvem ellenére is szétzúználak, mint ezt a poharat.

És az asztalról nyugodt mozdulattal ledobott egy kristálykelyhet, amelyben hűsítőital volt, és amely a grotta kőpadlóján ezer darabra tört.

- Hidd el, Tsermai - folytatta Nungal -, azt a bedáját én nem hívságos szeszélyből követelem. Nem; az az idő elmúlt már, amikor szenvedélyem dőre kívánságokra készített. A szép szemek, amelyek téged elbűvölnek, nekem olyan közömbösek, akárcsak azok a ködgomolyagok, amelyek ott a hegyek csúcsai táján emberekhez hasonló alakot öltve nyújtóznak, pihennek, és amelyekben vándorok lázas képzelődése oly magasabb rendű lényeket vél felismerni, akiket az ember a maga önhittségében közvetítőknak szokott megtenni maga és az Isten között. Nem. Semmi egyebet nem kívánok, nem követelek, csak eszközt a munkához, amelyen dolgozom. Művemnek el kell készülnie, még ha e sziget minden bedájája és rangunja belepusztul is. Itt a gyűrű fele, Arroa az enyém, át kell őt adnod nekem.

- Vidd! - válaszolt Tsermai csendes szomorúsággal, amely korábbi heves feleleteivel s még inkább gyilkos kísérletével különös ellentétben állt.

- Légy férfi - folytatta a maláj -, ez a bánat valóban egyetlen könnyet sem érdemel, efféle könny férfihoz nem méltó. Ám fájdalom részvétre indít. Argalenka leánya még csak egy hónap múltán fogja szolgálni célomat, addig csak tartsd háremedben őt és tobzódtasd szenvedélyedet, hadd hűljön. De egy hónap múltán minden ellenkezés, minden kellemetlenkedés nélkül át kell adnod őt annak, aki ezt a fél gyűrűt elhozza neked.

- Köszönöm, Nungal - felelt a jávai.

- Megesküszöl-e, hogy teljesíteni fogod ezt a kívánságomat?

- Esküszöm.

- Helyes. Egyébként más biztosítékom is van arra, hogy megtartod ígéretedet.

- Micsoda biztosíték az?

- Én ismerem a te titkaidat, te ellenben nem ismered az enyéimet. Ha esetleg, mint ma is megtetted, ellenállást kísérelnél meg, a kormányzótanácsnak mindenesetre azonnal tudomására jutna, mi történt apád halálos ágya mellett közted és Basilius doktor között.

Tsermai ingatta a fejét.

- Hidd meg, Nungal - válaszolt -, szavam többet ér a fenyegetésednél. Hogy azt a titkot mi-képpen tudtad meg, az persze a te titkod és a pokolóé, amely szövetségeseid; ám ennek nem sok hasznát látnád, mert állításodat a kormányzótanács előtt semmivel sem tudnád bizonyítani.

- Na hiszen! - kacagott nagyot a maláj. - Basilius doktor okos, előrelátó ember volt, aki minden eshetőséggel számot vetett. Hidd meg, gondoskodott arról is, hogy ez a drága titok értéktelenné ne válhassék, hanem alkalomadtán fölhasználható legyen... Most hát búcsúzom, Tsermai... Egy hónap múltán majd hallasz felőlem.

A maláj hirtelen szökkenéssel kiugrott a barlangból, keresztülsuhanva a zuhatag vízfüggőnyén. A vízesés egy pillanatra megsercent, finom permeteket freccsentve szét, aztán megint

rendes, megszokott módján, szép egyenletesen ömlött, s halvány szivárványszíne keresztül Tsermai eléggé jól láthatta volna, mint megy Nungal a kert egyik faszorán tova. De a jávai mintha észre sem vette volna a maláj eltűnését, töprengve csüggött a gondolatain.

- Hogyan őrzött volna meg Basilius doktor olyan büntetetre vonatkozó bizonyítékokat, amely miatt neki éppúgy kellett bűnhődéstől rettegnie, mint nekem? - suttogta maga elé. - S ha maradtak utána ilyen bizonyítékok, hogyan kerülhettek volna örökösének, Vandenbeeknek a kezéből Nungal kezébe?... Ez a maláji mitől sem riad vissza!... De bármiképpen áll is a dolog, beszélnem kell Vandenbeekkel...

Aztán töre hosszú pengéjével ráütött a kerevete mellett függő kis harangra.

Amint ez a jelzés elcsendült, a vízesés, mintegy varázsütésre, elállt. A sziklaereszről még egy-egy vízcsepp hullt vakítón csillanva a napsütésben a csaknem száraz medencébe, és szolgál jelent meg a barlang bejáratában.

- Hozd ide Arroát és a fekete párducomat!

Néhány perc múlva szép, hajlékony testű, bársonypuha szőrű, sárgásan csillanó szemű, látszólag szelíd, de valójában veszedelmes állat lejtett be a grottába, és hízelegve simult oda gazdájához. Nyomban azután megjelent Arroa is, a szépséges bedája a barlang bejáratában, melynek vízfüggőnye, mihelyt a leány belépett, azonnal aláereszkedett mögötte.

VIII

A nap már néhány órányit haladt az égen, amikor Vandenbeek Eusebius a Cornelis mulatóból hazaérkezett.

Gyalog jött vissza a városba, bármennyire igyekezett is Maes közjegyző úr őt e közlekedési mód illendőségellenes voltáról meggyőzni.

Az inas, aki beengedte, megijedt urának sápadt, dúlt ábrázatától. Megkérdezte, mi baja. Eusebius nem felelt, besietett a szobájába, s be akart zárkózni.

Az inas azonban nem tágított mellőle, s megkérdezte, nem kíván-e mynheer Vandenbeek a feleségével beszélni.

- Mit törődöl te ilyesmivel - förmedt rá Eusebius -, és ki jogosított föl, hogy egyre a nyomomban légy?

- Vandenbeek úrnó már néhányszor kérdezősködött mynheer felől.

- Rendben van, később felkeresem - válaszolt Eusebius, aki, amióta csak ismeri Esztert, most először késlekedett üdvözölni őt.

Az inas még mindig ott állt az ajtóban, és félénken nézett urára.

- Miért nem mész már? - kérdezte Eusebius ingerülten.

- Vandenbeek úrnőhöz orvost kellene hívnunk - felelt az inas -, csakhogy nem tudjuk, melyiket; mynheer, a híres Basilius unokaöccse, bizonyára ismeri az orvosokat.

Eusebius, akit az inas első szavai nagyon megdöbbenetettek, kábultságából hirtelen fölocsúdva galléron ragadta az emberét, s rákiáltott:

- Te! Ha ezt az átkozott nevet a jelenlétemben valaha is ki mered még mondani, hát azonnal elkergetlek a házamból!

Aztán némi szünet után felcsattanóan, de ijedségtől is remegő hangon kérdezte:

- Mi bajod van az orvossal? Csak nem beteg a feleségem?

Ez az indulatos hang egyébként teljesen idegen volt tőle, különösen, mikor Eszterről volt szó. Basilius neve szomorú élményekre emlékeztette, feleségének neve azonban csak kötelességeire intette... Vajon kell-e lelkiismeretfurdalást éreznie?

- Mynheer - válaszolt az inas remegő hangon -, azt hallottam, hogy valószínűleg már ma...

Eusebius be sem várta, hogy az inas befejezze e mondatát. Minden aggálya, amely tartóztatta, hirtelen eltűnt. Fölszaladt a lépcsőn Eszter szobájába. A fiatalasszony az ágyában feküdt, és fájdalmai ellenére is mosolyogva üdvözölte férjét.

- Ó, mennyire örülök, hogy megint itt vagy - mondta feléje tárva karjait -, nagyon elszomorított volna, ha gyermeked első tekintete nem téged ér.

Eusebius gyöngéden megcsókolta... mindent elfelejtett.

- De mily soká, mily nagyon soká voltál oda! - mondta Eszter. - Először esett meg, Eusebius, hogy egész éjszaka távol maradtál hazulról.

Eusebius a hitvese nyugodt, tiszta tekintete előtt elpirulva, zavartan lesütötte a szemét.

- Az a csúnya Maes vitt el, nemde? - folytatta a fiatalasszony. - De azért nem haragszom rá, hiszen magam kértem, hogy csaljon el egyszer.

- Te, Eszter, te kérted a közjegyzőt, hogy elcsaljon engem?

- Én, én! Reméltem, hogy az ő vidámsága majd téged is felvidít, s be fogod látni, hogy dolga végeztével az embernek szórakoznia kell.

- Eszter - válaszolt Eusebius -, ez bizony nagy hiba volt. Isten adja, hogy ne kelljen megbánnod!

- Szent Isten! Megijesztesz. Hát mi történt ez éjjel? Csak most látom, mennyire sápadt vagy. És a ruhád is mily rendetlen! Beszélj, kedves jó Eusebiusom, mi történt veled?

Eusebius igen nagy zavarba esett. Őszinte vallomást nem mert kockáztatni... Valótlanságok mesélgetése, amihez kénytelen volt folyamodni, még inkább lehangozta. Lehetetlen volt úgy nyilatkoznia, hogy ne vádolja magamagát. Zavarában tehát zsörtölődni kezdett Eszterrel.

- Ilyenek az asszonyok - mondta -, mindig csak a szerelmükre gondolnak; ez forog veszélyben, gondolják, csakis ez, minden alkalommal.

- Eusebius, ilyen hangon te még sohasem beszéltél velem! - válaszolt Eszter.

- Minek féltékenykedel? Hiszen ez nevetséges!

- Inkább annak adtam tanúbizonyságát, hogy cseppet sem féltékenykedem.

- Az ám! Az csak afféle ürügy volt, hogy megkínozhass engem.

- Valóban nem ismerek rád, Eusebius. Ha nem bíznék oly föltétlenül benned, most ez a szokatlan beszéd bizonyos gyanút kelthetne bennem.

- Micsoda gyanút? Világosan beszélj! Követelem! - válaszolt Eusebius, aki, hogy zavarát leplezze, haragossá izgatta magát. - Ha én nagy nehezen ráállok, hogy egy éjszakát üzleti ügyeknek áldozzak, ha az a haszontalan Maes aztán egészen rossz üzletbe ugrot bele, mondd csak, lehet-e az elegendő ok arra, hogy ilyen sértő gyanúsítások érjenek?

- Istenem, hát mivel gyanúsítottalak? - válaszolt szegény Eszter, aki egyébként észrevette, hogy férje zavara nőttön-nő. De nem akarta firtatni a dolgot, s könnyein keresztül mosolyogva

így folytatta: - Tudod, hogy teljes és föltétlen bizalommal vagyok irántad, hogy hűségemben úgy hiszek, mint az üdvösségemben, szavaid igaz voltát soha kétségbe nem vontam... Ha megbántottalak, Eusebius, bocsáss meg nekem...

Homlokát a szép fiatalasszony csókra tartotta oda urának, de Eusebius észre sem vette, sötétén, mogorván nézett maga elé.

- Akarod-e, hogy újabb bizonyossággal győzzelek meg bizalmam felől?

- Hadd hallom! - mondta Eusebius, a kezét megfogva.

- Nos, elmondom, Eusebius. A közjegyző sürgető kérése ellenére sem voltam hajlandó beleegyezni abba, hogy ő annak a gyalázatos függeléknek a tartalmát, amellyel nagybátyánk a végrendeletet kiegészítette, közölje veled.

- Ah, mégis van hát valami függelék! - szölt Eusebius megrökönyödve. - Istenem, eddig még kétségbe vontam. Hát van, csakugyan van? És ami a múlt éjszaka történt, nem álom hát, ahogyan ma reggel elhitetni szerettem volna magammal? A kígyóbüvölő... Eszterem haldoklása... A rangun... minden, minden valóság volt... és Basilius győzött, először győzött felettem!... Ah, hallom... hallom ujjongó gúnykacaját! - suttogta maga elé Eusebius olyan hangon, mint aki csak magával beszél.

- Szent Isten! Megőrült! - sóhajtott Eszter, és ájultan hanyatlott vissza vánkosaira.

A veszély megpillantása, amelyben Eszter forgott, felriasztotta töprengéséből Eusebiust. Odatérdelt az ágy elé, csókolgatta a beteg hideg kezét, szölongatta, ébresztgette az ájult asszonyt, s hogy nem sikerült eszméltre keltenie, megrántotta a csengőt.

Jött a szobalány, Eusebius orvost hívatott, s aztán, hogy az időközben már amúgy is értesített orvos megérkezett, röviden elmondta neki az előzményeket.

Az orvos a fiatalasszony állapotát aggasztónak mondta. Erős felindulás érthette lelkét, s ez a megrázkódtatás olyan válságra vezethet, amelyben vagy az anya, vagy a gyermek, sőt, esetleg mindkettő az életét vesztheti.

Az orvos azt kívánta, hogy a beteg ápolását Eusebius neki engedje át, nehogy újabb megrázkódtatás érje, ha felocsúdván férjét maga előtt látja.

Eusebius vigasztalhatatlan volt, de leküzdötte fájdalmát és kiment a szobából.

Az ajtó előtt már várta az inas és jelentette, hogy egy úr, aki a dolgozószobában várakozik, sürgős ügyben szeretne beszélni vele.

Eusebius az első pillanatban arra gondolt, hogy nem áll rendelkezésére, de megfontolván a helyzetet, úgy vélte, aggodalmainak gyötrelmét, a rettenetes várakozás idejét más természetű ügyek tárgyalása megrövidíti majd. Lement tehát.

A várakozó úr Maes közjegyző volt.

Az óriás férfiú arcán az átdorbézolt éjszakának semmi nyoma sem látszott. Csupa frissesség, viruló üdeség volt. Nyakkendője vakító fehérén világított fekete ruhájából, amely éppoly sima és előkelő volt, akárcsak az arca. Sem ezen, sem azon semmiféle gyűröttség, de még csak egyetlen ráncocska sem látszott; semmi sem árulta el a táncos, tivornyás élvezeteket, amelyekkel a közjegyző úr a Cornelis mulatóban vigasztalódni igyekezett.

Meghittén, tiszteletteljes meghajlás kíséretében kezét nyújtotta a fiatal hollandnak: üdvözölte a cimborát és az ügyfelet egy személyben.

- Mit akar ön itt? - kérdezte Eusebius csaknem fenyegető hangon. - Nem elégelte még meg a sok ostobaságot, amibe engem az éjszaka beugratott?

- Tudomására kell hoznom az én kedves mynheeremnek, mynheer Vandenbeeknek - válaszolt Maes komolyan és udvariasan -, hogy mint közjegyzőnek, mégpedig az ő ügyében eljáró közjegyzőnek van szerencsém itt megfordulni. Ha azonban ügyfelem az elmúlt éjszaka felől - illetve, mint mondotta, annak ostobaságai felől - kívánja véleményemet hallani, nos, megvallom, hogy bizony sok, nagyon sok ostobaság esett meg ott.

Ezt mondván, a közjegyző nagy, laposra terpesztett kezével rácsapott egy négyrét összehajtott, hivatalos pecséttel bélyegzett papírra, amelyet másik kezében tartott.

- És aztán - válaszolt Eusebius -, nincs-e jogom megállapítani, hogy a vesztetre kieszelt csapda fölállításának ön, az én állítólagos jó barátom is részese?

- Most persze csak a közjegyző beszél mynheer Vandenbeekkel, de abban az órában, amikor ama jelenetek, amelyekre ön céloz, lezajlottak, valóban csak a jó barátság legbensőségesebb kötelékei fűztek önhöz.

- Gyönyörű barátság az, amely abban nyilvánul meg, hogy ön engem holmi rossz hírű helyre hurcol, és ott tehetetlen áldozatul szolgáltat ki ördögi üldözőimnek!

- Nem értem önt, mynheer Vandenbeek.

- Ön kétségtelenül bűntársa azoknak, akik valami titokzatos rontással megvették az eszemet, megbabonázták érzéseimet; mert hiszen máskülönben hogyan hagyhatott volna azoknak a szörnyeknek a kezében? Mért hagyott egyszerűen faképnél?

- Mynheer Vandenbeek - válaszolt Maes rendkívül komolyan -, a közjegyzőnek azokhoz a tettekhez, amelyeket mint magánember követ el, semmi köze, azokkal nem szokott törődni, és fölkérem, szíveskednék ön is e bölcs módszer alkalmazására iparkodni. Komoly dolgokat nem szabad lappaliákkal összekeverni. Ha ön a mynheer Maes ellen imént hangoztatott csúnya vádat csakugyan komoly kijelentésének tekinti, hát a közjegyző megállapítja, hogy arra válaszolnia méltóságának alatt áll; a közjegyző egyben kijelenti önnek, hogy mindabból, amit ön állít, egyáltalán semmire sem emlékszik.

- Azt elhiszem, hiszen ön részeg volt.

Mynheer Maes nem felelt, szeme héjai kissé lelankadtak, úgy látszott, mintha a nevezetes éjszaka gyönyörűségeinek emlékei kéjes bágyadtságba ejtenék. Csakhamar azonban újra hivatalos arckifejezést öltött, és így szólt:

- Most csak a közjegyző van itt ön előtt, az ügyfele előtt, s ezt kérdezi öntől: miképpen ítélem meg ezt az iratot, amely az ön nagybátyja, Basilius doktor végrendeletének függelékében kifejezett feltételek értelmében öntől hatszázezer forintot követel, mégpedig az említett függelékben megnevezett Trumper Johanna javára.

Eusebius minden felelet nélkül a pamlagra vetette magát és tenyerébe temette arcát.

- Ezt az iratot a törvényszéki kézbesítő az én irodámban adta át, hogy az ügy a nyilvánosság előtt port ne verjen, és hogy Vandenbeek úrnő, tekintettel mostani állapotára, megkímélhető legyen. Tessék, átadom az iratot!

A fiatal kereskedő nagyot sóhajtva átvette a papirost, és görcsösen vonagló ujjai között összegyúrte.

- Bocsánat - mondta a közjegyző -, az iratnak nem szabad megsérülnie. Gondolja meg, hogy kénytelenek lehetünk még Vandenbeek úrnőnek is bemutatni, hiszen ő az örökös.

Eusebius halotthalvánnyá sápadt.

- Eszter belehalna ebbe - dadogta -, nem lehet, nem szabad ezt közölnünk vele!

Ama borzalmas pillantás ellenére is, amellyel Eusebius e kijelentését kísérte, a közjegyző egészen nyugodt maradt. Odaült az ügyfele mellé, és nagy kényelmesen elővette a burnótos szelencéjét.

- Ha így áll a dolog - mondotta, a vakítóan fehér inge mellére hullt burnótszemeket ujjai hegyével lefricskázva onnan -, ha így áll a dolog, meghatalmazással kell fölruháznia engem, amelyet Vandenbeekné úrnőtől valami ártatlan ürüggyel bizonyára könnyen kieszközölhet. Aztán majd meglátjuk, mit lehessen tenni, hogy a követelést ne kelljen teljesíteni: valami formahibát keresünk, és ha az állam a végrendelet függelékében biztosított jogát, amely szerint per esetén a hagyaték az államra száll, nem kívánná érvényesíteni, talán sikerül tisztelt feleségét a bosszantó botrány keserűségétől, mindkettőjüket pedig jelentékeny veszteségtől megkímélnünk.

Különös! Vandenbeek Eusebius, aki ennek az örökségnek, míg azt kényelmesen, nyugodtan élvezhette, semmi értéket nem tulajdonított, sőt, az ölébe hullt egész gazdagságot vissza akarta utasítani, most, amikor e vagyon csak egy részének elvesztése fenyegette, egészen megdöbbszent ezen.

Hiába! Arannyal s szép asszonyokkal így jár az ember: csak amikor elhagyják, veszi észre, mennyire szereti őket.

- Basilius doktor nem lehetett épeszű, mikor annak a haszontalan teremtésnek a csábító szolgálatát ilyen magas jutalomra méltatta.

- Örökhagyóknak mindenféle szeszélyük szokott lenni. Lehet, hogy Basilius doktor még Vandenbeek úrnőt is csak szeszélyből tette meg örökösének, bizonyára más rokonai is vannak, akiket így akart bosszantani.

- De miként is ítélnének el engem ennek az összegnek a megfizetésére - válaszolt Eusebius, aki időközben fölkel a pamlagról, és igen izgatottan járt föl s alá a szobában. - Hiszen nyilvánvaló, hogy előttem ismeretlen erők rontó varázslata az egész; e varázslat segítségével az ellenségeim kényük-kedvük szerint parancsoltak a testemnek, a szívem, lelkem azért mégiscsak tiszta maradt.

- Kedves Vandenbeek, én azt hiszem, hogy a rontó varázslat valami borospalackból bújt önbe. Az ön hibája az egész, ön is úgy járt, mint már nem egy ismerősöm: nem szokta meg a borivást, a bor tehát megbosszulta magát.

- Nem, nem! Be fogom bizonyítani, hogy elvetemült merénylet áldozatává lettem, hogy üldözőim nem ebből a világból valók, hogy minden emberi erő és erény ily pokoli varázslat ellenében hiábavaló.

- Mynheer Vandenbeek - válaszolt a közjegyző -, ha azoknak a mi holland bíráinknak varázslatokról és ördögösségekről fog csevegni, hát végképp elrontja az ügyünket. Védekezésünkben elfogadható érvekre van szükségünk, megemészthető dolgokat kell föltáalnunk, s azok már csak inkább találhatók meg a törvénycsavargatás boszorkánykonyhájában, mintsem a titkos tudományokéiban. De mivel úgy veszem észre, hogy Trumper Johanna követelését vissza akarja utasítani, nem hallgathatom el, hogy ez a por bizony nagy föltűnést fog kelteni.

Bármily élesen is igyekezett a közjegyző úr az élvezethajhászó mynheer Maest a komoly, tekintélyes köztisztviselőtől elhatárolni, e megjegyzés aligha lehetett egészen mentes bizonyos olyanfajta aggodalomtól, hogy ebben az esetleges pörben, mint egyik vagy másik fél tanúja, ő maga is szégyenbe keveredhetik.

A közjegyző figyelmeztetése Eusebiust valósággal kétségbeejtette; iszonyodva gondolt a bánatra, amelyet ez a semmiképpen el nem leplezhető eset az ő szeretett Eszterére hoz. Szomorúsága olyan keserves volt, hogy még az a jégpáncél is, amellyel a közjegyző magát hivatalos minőségében vértetni szokta, mintha most már olvadozni kezdett volna.

- Nem kell mindjárt elcsüggednie - mondta a közjegyző -, gondolja el, hogy nagyon sokan, akik pálcát törnek majd ön felett, szívesen lettek volna az ön helyzetében. Én ugyan nem voltam az ön kalandjának tanúja, hiszen azoktól az átkozott kígyóktól megijedve, már jóval korábban kerekét oldottam, de ha ennek a keresetben leírt kalandnak a hősnője, mint sejtem, az a fehér arcú rangun volt, akkor bizony, meg kell vallanom, csöppet sem csodálatos, ha ily gyönyörű teremtéssel az ember kissé megfélekedzik magáról.

Amint ügyfele erre bosszúsan föl pattant, így folytatta:

- De hiszen ön olyan szilárdnak, olyan állhatatosnak látszott, mynheer Vandenbeek, hogy eshetett meg, hogy elcsábította magát? És éppen ama három teremtés egyikének nem bírt ellenállni, akiktől egész életén át óvakodnia kell! Gondolja meg hát, hogy ezek kivételével minden más nő veszélytelen, és a nagyvilág igazán széles ám!

A közjegyző még számos bölcs mondással igyekezett lelket önteni elszontyolodott ügyfelébe. Böbeszédősége azonban legfőljebb arról győzte meg a vigasztalan Eusebiust, hogy mynheer Maes azzal az éjszakai kirándulással semmiképpen sem akarta bajba keverni őt.

Végül barátságosan kezére téve a kezét, így szólt Eusebiushoz:

- Száz szónak is egy a vége, hivatalos, szépen felbélyegzett papíron pár sor írás többet lendít majd ügyünkön, mint a legtöredelmesebb sóhajtozás, még ha olyan erős sóhajtasai is volnának, mynheer Vandenbeek, hogy háromárbocosokat tudna Batáviából Amszterdamba lendíteni. Szép nyugodtan mondja el majd nekem a történetet, semmit se titkoljon el előttem, elvégre a közjegyző a pappal meg az orvossal a bizalom istenségének abba a szentháromságába tartozik, amelyre ebben az életben minden embernek szüksége van.

Eusebius nem bírta mindjárt ráadni a fejét az ily vallomásra, nem tudta eldönteni, helyes-e, ha elmondja a közjegyzőnek mindazt, ami Basilius doktorral való első találkozása óta történt. Pár pillanatig hallgatott.

Egyrészt, szerencsétlen emberek szokása szerint, nagy szükségét érezte a szenvedés elviselését megkönnyítő közlékenységnek, másrészt úgy rémlett neki, hogy gyötrelmeinek közlése mindazt, amit legalább időnként mégiscsak pusztá agyrémnek tekintett, valósággal megeleveníthetné, s agyrémei határozott alakot ölthetnének. Azt, hogy Basilius doktor még mindig a világon van, gondolta, senki más nem tanúsíthatná, ő maga pedig inkább feledni igyekszik mindazt, ami erre emlékezteti, s ezek az emlékek a legjobban úgy enyészethetők el, ha azoknak a jelenéseknek a valóságát maga is tagadja.

Lelki harcában s kedélye izgatottságában jellemének ereje megrendült; nem érzett már kellő bátorságot, mint tegnap, hogy a különös ember felől, akinek gazdagságát köszönheti, adatokat szerezzen. Nyugodt elszántsága, amellyel eddig minden veszélynek szemébe nézett, tünedezni kezdett. S végül attól is félt, hogy éjszakai élményeinek történetét Maes egyszerűen beteg agy képzelődéséből fakadó rémmesének minősíthetné, mert hiszen Eusebius észrevette, mily gúnyosan nevetett a közjegyző, mikor rontásról, varázslatról volt szó. Ez a körülmény döntő volt szemében.

Elbeszélésében tehát csak a pusztá események elmondására szorítkozott; megemlítette elkábulását, amelyből olyan nehezen tudott felocsúdni, elmondta, milyen lázas izgalom gyötörte, hogyan ébredt föl aztán valami vérfoltos és virágokkal meg üvegcserepekkel borított gyéké-

nyen, mennyire megdöbbsent, mikor észrevette, hogy az eszméletlen táncosnő a karjában fekszik; mily rettenetes zavar fogta el, mikor kábultságából magához térve látta, hogy emberek állnak körülötte, s hallotta, hogy ezek ellene valami tanúságot akarnak tenni; elmondta gúnyos megjegyzéseiket, amikkel csúfot úztek belőle és amikből az annyit emlegetett, de előtte addig ismeretlen végrendeleti függelék tartalmából értesült.

- Törbe csalták - mondta Maes -, s azt hiszem, hogy az én Tsermai barátom is ludas ebben a cselben; észrevettem, milyen kajánul mosolygott, mikor ön oly meggondolatlanul dicsekedett nagy állhatatosságával. Úgy tudom, hogy az a fehér arcú táncosnő az ő balettjéből való.

- Tsermai? - szólt Eusebius kétkedően. - Hiszen az gazdag ember...

A közjegyző a vállát vonogatta.

- Az ember sohasem lehet eléggé gazdag - válaszolt -, ha Mohamed paradicsomát akarja itt e földön megteremteni magának.

- De egész este előzékeny volt és egyre barátságosabban viselkedett.

- Épp ez a körülmény erősít meg a föltevésemben, sőt, eloszlatja minden kétségemet. Tsermainak semmi oka nem volt, hogy annyira előzékenyen viselkedjék önnel szemben... A jávainak titkos célja lehetett. Bizonyára álomitalt töltött a poharába, és most majd osztoznak a táncosnőjével. Ez meglehetősen világos. Láthatja, hogy minden varázslat nélkül, egészen természetesen folyt le a dolog.

Ez a megállapítás, amellyel a közjegyző a kalandról nyilatkozott, nagy vigasztalására volt Eusebiusnak. Bármennyire súlyos gondot jelentett is a botránypör, Eszter bánata, a vagyon egyharmadának elvesztése, szívéen mégis nagyot könnyített a gondolat, hogy Basilius doktornak semmi szerepe sincs e kalandban, és hogy neki csupán az emberek kapzsisága, nem pedig e gonosz szellem ármányossága miatt kell szenvednie.

Ez a gondolat megnyugtatta; hiszen ennek révén most már jogosultnak tekinthette azt a reményét, hogy vagyona megmaradó kétharmadát senki sem fogja elvitathatni tőle.

Nyugodt hangulatban megbeszélte a közjegyzővel az esélyeket, amelyek a per megindításával járnának. A közjegyző úgy vélte, hogy Eusebius legjobban tenné, ha mindent őszintén megvallana a feleségének, mert hiszen nehéz volna a pert, amelyben Vandenbeekné úrnő a panaszos, az ő hozzájárulása nélkül megindítani. Igyekezett megértetni Eusebiusszal, hogy mindenesetre számíthat gyöngéden szerető hitvesének bocsánatára, s teheti ezt annál is inkább, mert hiszen ballépését nem szándékosan, nem előre megfontoltan követte el...

Eusebius nyakaskodott; büszkesége lázongott a gondolat ellen, hogy gyengeségét bevallja. És ugyanabban a pillanatban, mikor emberi ingatagságát bebizonyítottak kellett látnia, rendíthetlenné vált önbizalma. Maes közjegyző, aki az ügyet nem szerette volna a nyilvánosságnak kiszolgáltatni, ügyfele elhatározását a legszívósabb kitartással ostromolta.

De rábeszélő tehetségének minden művészkedése hiábavaló volt. Eusebius, hogy a per esetén elkerülhetetlen vallomást mellőzhesse, rászánta magát az áldozatra, amelyet pedig vállalnia rendkívül nehezebbre esett, mivelhogy a fősvénység már nagyon hatalmába ejtette szívéet.

Elkísérte a közjegyzőt az irodájába, és ott sóhajtván írta alá az okmányokat, amelyekre annak szüksége volt, hogy ügyfelének megszerezhesse a Basilius-féle függelék értelmében esedéksé vált összeget.

HARMADIK RÉSZ

I

Eusebius nagyon leverten tért haza. Eszter állapota erősen aggasztotta, de legnagyobb meglepetésére, ez a bánkódás mégsem tudta teljesen lekötöni minden gondolatát. Mint az előző estén is, azon kapta rajta magát, hogy minden szerelmi bánkódása közepette egyszerre csak anyagi ügyeivel foglalkozik. A szeretett asszonyról rajzolt képek, a holnap szomorú lehetőségei és hosszú számoszlopok tarkán keringtek körülötte. Hogyan pótolja a pénzesládában támadt hiányt? - ez járt a fejében.

Hasztalan próbálta elhessegetni ezeket az anyagias gondolatokat, hiába lázadozott minden gyöngéd érzése. Minél inkább kergette, a pénz árnyéka annál szorosabban tapadt hozzá. Hazafelé menet megdöbbenve nézett farkasszemet ezzel a benne felütköző rettenetes szenvedéllyel.

Háza előtt, mint minden úriház előtt Batáviában, virágos udvar volt. A virágok közé rejtett lugasban egy embert pillantott meg. Nyomban megismerte. Aki egyetlenegyszer is látta ezt a jellegzetes arcot, többé el nem felejthette.

Harruk volt.

Odament hozzá, lábával megtasztította, így akarta felébreszteni és a való életbe visszahozni transzállapotából.

- Mit akarsz itt? - kérdezte aztán a kígyóbüvölőtől.

- Mióta szokták megkérdezni a „meghívott” vendégtől, hogy „mit akarsz itt”?

Eusebius nagyon is jól emlékezett arra, hogy ő maga kérte Harruktól ezt a találkozást, most azonban roppant kínos lett volna rá nézve Basiliusról beszélgetni, különösen, ha a Cornelis meesternél lejátszódott jelenetre gondolt.

- Ebben a pillanatban nincs időm számodra - mondotta. - Jöjj el máskor!

- Az országút pora kiszárította Harruk torkát, és a lábát véresre törte az út kemény röge. És te úgy akarod őt ismét útnak bocsátani, holott a nap már nyugovóra hajlik, és odvaikból kibújnak a zsákmányra éhes tigrisek és elindulnak az éjjeli vadászatra? Hogyan, még azt sem engeded meg; hogy elvégezhessem estéli imádságomat és felüdíthessem magamat egy ital vízzel? Nyisd meg nékem házad pitvarát, és én ígérem, hogy mire a nap fölkel, már nem terhellek jelenlétemmel.

Nem, Eusebius csakugyan nem akart emlékezni Cornelis meesterre, hiszen undort keltett benne minden, ami vonatkozásban volt vele. A kígyóbüvölő képletes formában adott tanácsai amellettt tanúskodtak ugyan, hogy a Tsermai-féle összeesküvésben nem volt része, Eusebiusnak mégis kellemetlen volt a jelenléte. Szerény kérését mégsem tudta visszautasítani.

- Igazad van - mondta neki -, térj be házamba! Szolgáim el fognak látni étellel-itallal, és az ígért jutalomról sem fogok megfeledkezni.

Harruk nem felelt. A lugas padlóján újból kinyújtóztatta teljesen kimerült tagjait. Eusebius pedig a betegszobába ment. Itt a legnagyobb rendetlenségben talált mindent. Jajgatás és sírás minden sarokban, a beteg állapota rosszabbra fordult. Az orvos kijelentette, hogy nem felel többé az életéért. A legerősebb szerek sem bírták öntudatát visszaadni a betegnek. Ott feküdt, minden érzéke fölmondta a szolgálatot, az idegek elárulták a testet.

Eusebius kétségbeesve látta a forrón szeretett feleségét ebben a szörnyű állapotban. Az élete árán vásárolta volna meg a nyugalma ennek az asszonynak, s íme, ő legyen okozója halálának. Megborzadt magától, ha erre gondolt. Feltette a kérdést, vajon nem következett-e el ama Basilius által előre megjósolt pillanat? Kétkedett önmagában, fürkészve kutatta bensőjét, s azt vizsgálta, vajon nem volt-e annak az átkozott éjszakának olyan pillanata, amikor a szörnyű kívánság - ha csak egyetlenegyszer is - megfordult benne. De nem talált mást, csak a legtisztább szeretetet szívében, és ezt a teljes odaadást vádolta ő azzal, hogy nem olyan végtelen, mint ő szeretné. Keserű könnyeket hullatott, és megátkozta azt a földöntúli hatalmat, amely, bármerre fordult is, mindenütt keresztezte útját.

Ilyen volt ez az este, és közeledett az éjszaka. Az ütőér egyre gyöngébben vert, a szívhang rosszabbodott, és semmi jel nem mutatott arra, hogy következik a megváltó pillanat, amely megszabadítja az asszonyt nehéz szenvedésétől. A megrémült orvos kijelentette, hogy odavan most már minden reménye. Az anyát nem tarthatja meg, de legalább a gyermeket szeretné megmenteni. Miért vigye magával az ártatlan csöppséget sírjának éjjelére? Meg fogja kísérelni a súlyos műtétet. Eusebius azonban nem tudta rászánni magát a végsőre. Megtiltott minden beavatkozást, mire az orvos eltávozott. És most vége volt mindennek. A boldogtalan férj odaroskadt kínlódó felesége ágyára, és szüntelen azt hajtogatta, nem fogja túlélni kedvesének halálát.

Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó, és belépett Harruk a nehéz gondok házába. A szolgák ijedten kiáltottak föl, mikor a különös, sötét alakot, fején a szürke turbánnal és rongyos, barna ruhájában megpillantották.

Eusebius fölemelkedett, de annyira telítve volt fájdalommal, hogy eszébe sem jutott megütközni a hindu megjelenésén. Természetesnek találta, hogy mindenki részt vesz bánatában. Abban a bánatban, amely ledönt minden korlátot, és egyenlővé teszi az embereket. Harruk azonban nem azért jött, hogy a vigasztalan férj jajveszékelését hallgassa. Odalépett Eusebiushoz, és megérintette a vállát.

- Mit kívánsz? - kérdezte az.

Felelet helyett Harruk szó nélkül mutatott a betegre. A kétségbeesett Eusebius félremagyarázta ezt a mozdulatot. Égve szenvedéseinek kohójában, megzavarva gyötrő gondolataitól, egy pillanattig azt hitte, Basilius jelent meg házában, hogy elragadja tőle Eszterét.

- Nem, nem fogod őt elvinni tőlem - kiáltott -, ez az asszony az enyém! Élve vagy halva, de az enyém!

- Nem azért jöttem, hogy elraboljam, hanem hogy visszaadjam őt neked.

- Te? Te adod vissza? - kérdezte Eusebius megvetéssel és hitetlenséggel hangjában.

- Én! Nagyon sokszor vannak elrejtve csudálatos gyógyító erők a szegény dudvában. Erők, amelyek értékesek, mint az arany, amelyet felveszünk, mert szépen csillog.

- Már látom - gúnyolódott Eusebius -, hogy meg akarod fizettetni szolgálataidat. Szólj, mit kívánsz, azonban kérlek, légy szerény óhajaidban, az életemet nem ígérhetem el még egyszer, ezt már Basilius barátodnak kötöttem le.

- Az a férfi, akit te Basiliusnak nevezel, nekem nem barátom. Én nem kívánok semmit tőled a feleséged életéért. Nagy igazságtalanság volna ajándékot fogadni el az emberéletért. Hiszen a nap, amelyből minden élet ered, ingyen küldi sugarait a magasságból.

- Nem - mondta Eusebius vigasztalanul -, nem akarok tudni többet a varázslatokról. A démon rázúdította a szerencsétlenséget a házamra, nem kell többet a segítsége. Inkább pusztuljunk el mind a ketten.

- Uram, miért nem voltál mindig ilyen meggondolt és ilyen alázatos? Azonban nyugodj meg, én nem tartozom azok közé, akik a sötétség fejedelmétől kérik a segítséget. Én nem vagyok azokkal, akik megvetik a bölcsesség és a halhatatlanság sóját. Az én tudományom erről a világról való, mégis elegendő ahhoz, hogy jót és rosszat művelhessek a segítségével. - Míg ezeket mondotta, Harruk gyűlölettől sötét pillantást vetett Eusebiusra. Ez fölfogta a tekintetet, és irtózása a hindu iránt még csak növekedett.

- Nem kell a segítséged - mondotta újból -, menj!

- Nincs jogod ahhoz, hogy elküldj!

- Miért ne volna?

- Az ember szaggassa le a rét illatos virágait, az nem bűn, hiszen a szél azért hordja szét magvaikat, hogy gyönyörködtessék mindenütt a szemet színükkel és illatukkal; azonban ki merné elkövetni a vakmerőséget, hogy levágja a banánfa ágát, mikor virágfürtjeinek terhe alatt roskadozik, amelyekből nemsokára zamatos gyümölcsök érlelődnek?

Eusebius figyelmesen hallgatott, megértette a példázatot.

Az ápolónők közelebb léptek, túl voltak az első ijedségen, amit Harruk váratlan megjelenése keltett. Most már tudták, hogy ama bennszülött orvosok egyikével van dolguk, akiket a leggazdagabb házaknál is szívesen látnak. Sürgetve kérték Eusebiust, engedje meg neki, hadd próbálja meg a segítséget. A legrendkívülibb esetekkel hozakodtak elő, amikor a hindu orvosok valóságos csodákat műveltek.

- Legyen, megengedem, de csak természetes orvosságokat szabad használnia, és azt is az európai orvos jelenlétében.

Az ápolónők legnagyobb csodálkozására Harruk beleegyezett ebbe a föltételbe, pedig ők tudták, mennyire nem szívesen árulják el a bennszülöttek titkaikat. Egyik azonnal elsietett a holland orvosért, ez vállvonogatva hallgatta az újabb eseményt, mindamellettt eleget tett a felszólításnak, követte az ápolónőt azzal a megjegyzéssel: az asszonynak már se árt, se használ, tehetnek vele, amit akarnak.

Harruk útmutatásai szerint az ápolónők ezután elkészítették az orvosságot, és beletöltötték ezt a beteg szétfeszített szájába. Miután a hindu meggyőződött róla, hogy elegendőt ivott, nyugodtan visszament a lugasba, ahol ismét lefeküdt. Egész magatartása elárulta, hogy biztos az eredményben. És ez csakugyan a legkedvezőbb volt. Alighogy lenyelte az utolsó cseppeket, azonnal engedett a fájdalmas feszültség a beteg testében, és felnyitotta szemét. A férje és az orvos legnagyobb csodálkozására, kinyújtotta kezét Eusebius felé, akit megkeresett tekintetével.

Mindjárt azután fölléptek az első jó fájdalmak. Eusebius kiment a szobából, de nemsokára utánafutottak az ápolónők és visszahívták. Ott találta a felesége mellett szerelmüknek csendesen szendergő gyümölcsét, az orvos minden jóslása ellenére ép és egészséges csöppset.

Azonban csodálatos! Mennyire örvendezett neki a férj, hogy felesége megmenekült, az apának azonban csak egy hideg, közömbös tekintete volt a gyermek részére, aki majdnem életébe került anyjának. Most, amikor már itt volt a gyermek, úgy rémlett neki, sohasem fogja azt az örömet ajándékozhatni, amit reméltek tőle. Az apai szeretet egyelőre nem ért fel a férjnek az asszony iránt érzett imádatával.

Egyelőre nem volt túlságosan fontos ez a dolog, de ki tudhatta, mi lesz holnap? Nem következhetik-e el az óra, amikor Eusebius fölött csakugyan úrrá lesz a Basilius által megjósolt anyagiasság? És elég fogékony lesz-e akkor majd a lelke ez érzés iránt, amellyel az alacsony szenvedélyek ellen védekezhetnék? Nagyon szerette Eszterét, képét mélyen a szívében hordta, mégsem volt messze az idő, amikor eme pajzs mögé kellett volna rejtőzködni.

Miután meggyőződött róla, hogy Eszter túl van minden veszélyen, mikor látta feküdni és mosolyogni halvány szépségében, lepattant róla minden rettegés, elfeledte a kiállott izgalmakat, és újból azok a gondolatok foglalkoztatták, amelyekkel el volt telve, mikor kilépett a Maes jegyző irodájából. Még kezében tartotta a felesége kezét, még közel volt hozzá a csuda, amely a drága életet megmentette, de Eusebiust már csak az foglalkoztatta, hogyan is pótolhatná a súlyos veszteségeket?

Kocsiját kérte, fölöttette a kalapját és eltávozott. Szelíd, csendes Eszterének minden érette és hozzája vágyó gondolatai, odaadó tekintete sem bírták volna otthon tartani. Elment, anélkül hogy eszébe jutott volna Harruk után kérdezősködni. Máskülönből semmi oka nem volt arra, hogy megbánja a város alsó végében levő irodába tett utat. Nagyszerű hírek várták. Az előtte való napon még teljesen kétséges vállalkozások kitűnően beváltak, nagy nyereségeket hoztak. Eusebius először érezte ezt a kellemes izgalmat, a váratlan nagy haszon örömét, az érzést, amelynek a legszilárdabb jellemek is nehezen tudnak ellenállni. Kitűnő hangulatban érkezett haza, Esztert is jókedvűnek találta. Mikor férjét meglátta, duzzogó arcot mutatott a szép Eszter, és ez még kedvesebbé tette.

- Kedves Eusebius - mondotta -, szemrehányásokkal kell fogadnom téged.

- Kedvesek nekem a te szemrehányásaid, Eszter, de azt előre megmondom, hogy nem ronthatják meg végtelen örömet, amelyet váratlan felgyógyulásod okoz nekem. Oly boldog vagyok, hogy szinte félek ettől a boldogságtól. - Így felelt Eusebius, és hallgatott a nagy rakomány kávéval kötött üzletről.

- Hallgasd tehát panaszaimat: először is rosszul esik nekem, hogy olyan napon, mint ez a mai, egyedül hagyta.

- Ünnepelesen bocsánatot kérek - és megcsókolta a homlokát.

- És miért nem vezetted ágyamhoz azt a szegény embert, aki csodálatos füveivel nemcsak az én életemet mentette meg, hanem kicsike angyalunkét is.

- Igazad van - mondotta Eusebius -, a szegény Harrukról teljesen megfeledkeztem. Hol van?

- Elment.

- Elment anélkül, hogy megköszönhettem volna neki nagy cselekedetét és megjutalmazhattam volna érte?

- Mikor értesültem róla, mi történt velem, én a te távollétedben köszönetet akartam neki mondani, idekértem tehát ágyamhoz.

- Ide? - kérdezte Eusebius, és elvörösödött, mert azonnal eszébe ötlött, hogy a kígyóbüvölő így elárulhatta első találkozásuk történetét. - És mit beszélt Harruk?

- Köszönő szavaimra alig válaszolt, a jól megérdemelt jutalmat pedig a leghatározottabban visszautasította. Minden rábeszélésem hiábavaló volt.

- Ez igazán különös.

- Nagyon különös. Ételt és italt tettem eléje, de ő még egy ital vizet sem fogadott el, és visszautasította a neki följánlott szobát is. Azt mondta, jó neki ott a lugasban is.

- Nyugodj meg, Eszterem, megkerestem, és lerovom iránta érzett hálánkat.

- Még nem vagyok kész, kedves barátom.

- Hogyan, még mindig van valami a rovásomon? - próbált tréfálkozni Eusebius, de bensejében attól rettegett, hogy az elmúlt szomorú események kerülnek szóba, és sor fog kerülni arra is, hol töltötte amaz éjszakát.

- Hogy mi van még a rovásodon? Édes Istenem, nézz csak oda arra a gyönyörű szókeségre, akit neked ajándékoztam! Azt akarod, hogy éhen haljon a kicsi szentem?

- Hogy érted ezt?

- Ó, Istenem, hiszen tudod, hogy a sors megtagadta tőlem az anyaságnak azt a magasztos örömét, amelyet nekünk, asszonyoknak, gyermekünk táplálása szerez. Idegennek kell átengednem ezt a szép feladatot.

- Ah, igen, igazad van, dajkáról kell gondoskodnom. Bocsáss meg, de annyira szórakozott voltam ma reggel, erről valóban megfeledkeztem.

- Már megbocsátottam, édes uram, és már gondoskodtam is egy igazán kedves dajkáról.

- És ki szerezte őt neked?

- Kicsoda? A hindu, életem megmentője.

- Harruk! Ismét Harruk! Ő hozott neked dajkát? - kiáltott föl Eusebius meglepetten. - De hiszen mégiscsak ismernünk kellene az idegent, akit házukba fogadunk és rábizzuk gyermekünket.

- Hogyan? Csak nem gondolod, hogy az az ember, aki visszaadta az én életemet, vesztére fog törni gyermekünknek? Az asszonyt máskülönben megvizsgáltattam az orvossal, és ő olyan nagyszerű véleményt adott, hogy nem is vártam beleegyezésedre, mert meg voltam győződve róla, helyeselni fogod választásomat. Máskülönben, ha látni akarod... - és Eszter félrevonta ágyának egyik függönyét, rámutatott a fiatal néger nőre, aki karján tartotta a gyermeket.

Még nem lehetett több tizenhat évesnél ez a tökéletes szépségű teremtés. Termete korai anyasága dacára hibátlan, tojásdad alakú arca finom; kissé fölvetett, duzzadt ajka vérpiros és teljes összhangban áll a nemesen hajlott orral és kellemes arccal. Koromfekete, selymesen fénylő, gyűrűs haját korallokból, apró arany- és ezüstpénzekből készült háló fődte, virágos batisztból készült szárongja szabadon hagyta keblét és vállait. A bő redőzés alól kibújtak kecses, kicsiny lábacskái. Karcsú bokáján elefántcsont lábperecek díszeltek.

Eusebius teljesen közömbös maradt, mikor a néger nőt megpillantotta.

Harruk nem árult el a feleségének semmit! - teljesen ennek az örömnél hatása alatt állott. Ez csak betetőzése volt a nap üzleti sikerének. Kissé ugyan gondolkodóba ejtette, hogy a kigyóbüvölő ilyesmikkel is foglalkozik, de mikor megtudta, hogy a néger nő egy előkelő hölgynek volt a rabszolganője, és Harruk tőle vásárolta meg elfogadható áron, teljesen megnyugodott, és beleegyezett abba, hogy házukban maradjon. Nem vette észre azt a tüzes pillantást, amely a sötét szemekből feléje villogott.

II

Mielőtt Argalenkát ismét bevezetnénk ebbe a történetbe, beszéljünk ennek az embernek a származásáról!

Lehetetlen pontosan megállapítani azt az időt, amikor a Jáva-szigetbeliek - egy elűzött egyiptomi törzs leszármazottai - a Hindusztánból való Brahma- és Buddha-hitre tértek. A bennszülötteknek följegyzései azt bizonyítják, hogy a mi időszámításunk szerint való 76. esztendőben még azonos hitük volt a bevándorlóknak a bennszülöttekkel.

Az 1400. esztendőben határozta el Mulana Ibrahim sejk, hogy meg fogja téríteni a nagy félsziget pogány lakóit. Nem bízott azonban teljesen a saját erejében, hanem a nagy cél szolgálatába állította csodaszép leányát is. Úgy vélte, hogy két ilyen gyönyörű szép szem hatalma alkalomadtán felér a legélesebb kard erejével. Hajóra szállt tehát családjával és szolgálóival, és kikötött Disa-Leraniban, ott azonnal felépítette az oltárt, és hozzáfogott a térítéshez a nép között. Ezzel azonban még csak az út kezdetén volt Mulana Ibrahim. Ő úgy vélte, hogy a félsziget egyik nagyhatalmasságát kell hitének megnyernie, mert azt remélte, hogy a nép tömegesen fogja követni a hatalmasok példáját.

Elküldötte tehát a fiát Madsapahit királyhoz a szokásos bemutatkozó látogatásra, és ő maga is útnak indult a székvárosba. A király nagy kísérettel ment vendége elé, és különösen nagy fényvel és pompával fogadta. Nagy volt azonban meglepetése, amikor a sejk ünnepi ajándékképpen csupáncsak egyetlen gránátalmát nyújtott át egy kosárkában. Megvetéssel és sértődéssel fordult el az ilyen vendégtől Madsapahit hiszen az ajándék milyensége a tisztelet csekélységét jelentette. Mulana Ibrahim és kísérete visszafordultak. Alig távoztak azonban, a király heves főfájást kapott. Hogy felüdítse magát, beleharapott a gránátalmába, a gyógyító magvakat kereste, de azok helyett pompás rubinokkal volt tele a gránátalma. Sürgős követeket küldtek Ibrahim után, de az alázatosság - eme keresztény erény - nem sokat jelent az iszlám híveinél. Ibrahim engesztelhetetlen maradt, nem bocsátott meg. Odahaza nagybetegen találta leányát. A leggondosabb ápolás sem segített, néhány nap múlva a gyönyörű teremtés meghalt.

Madsapahit király meghallotta a nagy szerencsétlenséget, és sietve ment a gyászoló apa vigasztalására.

A fiatal arab nő már harmadnapja feküdt holtan. A halál angyala már három nap óta tartotta kiterjesztve fekete szárnyait a szép tetem fölött. A király azonban oly sokat hallott a leány csodálatos szépségéről, hogy látni kívánta őt. A részvét első szavai után kijelentette, hogy fölkeresi a halott fekhelyét.

A fiatal arab szolgáló fölemelte a leplet a halott arcáról, a király a csodálattól és bámulattól némán nézte ezt a hasonlíthatatlan szépséget. Végül térdre rogyott a holttest mellett, és hangosan, esengve kérte Brahmát, adja vissza a lelkét ennek a porhüvelynek.

- Hagyj fel hasztalan könyörgéseiddel! - mondta neki Mulana Ibrahim. - A te elefántcsontból és aranyból való isteneid nem fognak itt segíteni.

Madsapahit király nem sértődött meg. Ezért a csodaszépségű halottért kész volt mindenre. Hangosan fohászzkodott Ibrahim Istenéhez, Mohamedhez, és íme, legnagyobb meglepetésére, egyszerre csak a halott szeme alatt a sötét karikák világosodni kezdtek; az ajkakba vér tódult, az arc színesedett, megmozdultak a nehéz pillák, és felragyogtak a mélységesen mély, nagy

fekete szemek. A halott feltámadott, odanyújtotta kezét a királynak. Az áttért az iszlám vallásra, és feleségül vette a szép arab leányt.

Az 1421. esztendőben a Brahma- és Buddha-vallás rovására egyre szélesebb rétegekben terjedt el az új vallás. A régi templomok üresen állottak. Mindazonáltal évszázadok múlva is akadtak még a régi vallásnak hívei, minden üldöztetés, kínzás dacára is. Ilyen, a Buddha-valláshoz híven ragaszkodó törzs lakott Bantam vidékén is. Szegény, senkinek sem vétő, alázatos emberek voltak ezek, akik megadással viselték nehéz sorsukat. Az uralkodónak a keze nem nyúlt feléjük, mikor meg kellett volna fogni a korbácsot, amely hátukra vert, annál inkább rájuk nehezedett azonban a felséges kéz, mikor az adókat kellett belerakni. De erős hitük tűrésre tanította őket, viselték sorsukat, nyomorukat megadással. Néma szenvedésük lefegyverezte a muzulmán uralkodók minden türelmetlenségét.

Tsermai azonban zsarnokabbnak mutatkozott minden elődjénél, holott nevelése valóban türelemre oktathatta volna. Amazok elnyomták a buddhistákat, ő üldözte őket. Kétszeres adót vetett ki rájuk, a földjeiket feldúlta, legázoltatta kutyáival, lovaival és elefántjaival. Úgy tetszett, hogy minden alázatosság csak még jobban ingerelte.

A buddhisták sokáig túrték szótlánul. A szorgalmatos hangyákhoz hasonlatosan a romokat eltakarították, és friss erővel nekiláttak a boly újabb felépítéséhez. Nem panaszkodtak, nem gondoltak bosszúállásra, dolgoztak tovább. A legázolt földeket bevetették; a felégetett kunyhók helyébe újak épültek, és ha nem tellett a nappalból, megtoldották az éjszakával is. A keresztények tanaihoz hasonlatosan rosszat jóval fizettek.

Elkövetkezett azonban az idő, amikor már nem nyújtott elég védelmet a buddhisták minden fékezettsége és alázatossága sem. Lehullottak, mint a túlrejt gyümölcsök. A megfeszített munka felemésztette életerejüket, megfosztotta őket ellenálló képességüktől. Tizedelte őket a láz, a hajléktalanok az erdőbe menekültek, hogy ne legyenek hitsorsosaik terhére. Egy esztendő leforgása alatt felére csökkent a buddhisták száma. Az egyik ilyen hívő, aki életének felét szülőföldjétől távol töltötte, Hindusztánból magával hozta leánykáját. Felesége halála után a gyermek volt minden boldogsága ennek az embernek, ragaszkodott hozzá, mint a zsugori utolsó, megmaradt kincséhez.

Tizenkét esztendő korában a gyermek oly szépnek ígérkezett, mint anyja, a híres szép afganisztáni asszony. Egyik este a kislány nem tért haza a megszokott időben. Atyja rémülten gondolt a szigeten csatangoló tigrisekre. Felfegyverkezett, és kezében fáklyával, elindult gyermeke keresésére. Átkutatta az erdő sűrűit, bokrait. Hajnalban még mindig keresett-kutatott, és így Dalam közeléig jutott, ott volt Tsermai palotája. Mikor a palotát meglátta, hirtelen eszébe villant az apának, hogy a tigrist nem jó helyen keresi az erdőben. Más helyen lakik ez, ott a pompás épületben fog majd ráakadni.

És elindult a palota irányába. Találkozott egyik hitsorsosával, elbeszélte ennek nagy bánatát. Társa elmondta a vigasztalan apának, hogy tegnap este látta a leánykát. Tsermai egyik szolgája kézen fogva vezette. A gyermek azonban nem látszott ijedtnak. Az apa vállalkozott arra, amit eddig buddhista még nem merészelt, belépett a rádza palotájába. Megállította az első embert, és forrón kérlelte, adja vissza neki a leánykáját. Ez azonban szó nélkül a szemébe nevetett. És kacagtak a többi elősiető szolgák is, gúnyolták a kétségbeesetten könyörgő embert, majd mikor követelőzni kezdett, félholtra verték és kidobták a palota kapuján.

Mikor az aggastyán magához tért ájultságából, föltápászkodott, és lassan megindult kunyhójával ellenkező irányban. Nem bírta rászanni magát, hogy még egyszer betegye a lábát abba az otthonba. Sivárabb volt az neki gyermeke nélkül a sivatagnál. Egy utolsó pillantást küldött a hajléka felé, egy legutolsót a palotára - muzsikáltak odabenn -, aztán elindult a többi

hontalanhoz, az erdő bujdosóihoz. Könnyen kitalálhatja most már az olvasó, hogy az az öreg ember, aki a játékban próbálta ki szerencsáját, Argalenka volt. Számított a jávai herceg játékszenvedélyére, és azt remélte, hogy így fogja megszerezni a magas váltságdíjat, hogy gyermekét visszakaphassa.

Az apa azonban csalódott abban a föltevésben, hogy a lányka azonnal a Tsermai háremébe került. A herceg bizalmasa két esztendeig magánál tartotta Arroát, és csak azután vezette be őt Tsermai otthonába...

...Azon az estén történt, amikor Vandenbeek asszony sok szenvedés után végre karjában tartotta gyermekét: Argalenka a Tangerangból Jasingába vezető utcán ment. Csudaszép éjszaka következett, egyike ama fűszeres, enyhe éjszakáknak, amelyeket csak a forró égöv alatt ismernek. A tengerről jövő szél enyhítette a meleget, nehéz illatfelhők úsztak a levegőben. Nagy volt a csend, és csak itt-ott törte meg a természet felséges nyugalma a sakál üvöltése és a sas vijjogása. A sárgás fényben, amely akkor is enyhíti az éjszakák sötétségét, amikor a hold nem mutatja meg ezüstös képét, meg lehetett különböztetni a fák sötét koronáit, a kávéültvények nagy foltjait, és távol a szemhatáron a Szalak és Pangerango hatalmas tömegeit, amint a végtelenségbe belerajzolódtak.

Argalenkának nem volt sem szeme, sem füle mindeme szépséghez. Minden figyelmét a hegység felé fordította. Tekintete a megközelíthetetlen csúcsra meredt, és a hegység lábának irányította lépteit. Nagy fáradság látszott rajta. Fejét lecsüggesztette, a hosszú vándorlásban kifáradt lábai bizonytalanul lépkedtek. Úgy érezte, mintha csak céljainak látása tartaná fenn jártányi erejét. Még így is azt hihette volna az ember, hogy összeesik. Ereje fogytán volt.

Azonban végső elszántsággal - a Szalak-hegységet szemlélve - olyan gyorsaságra kényszerítette magát, amelyet csak kimerült tagjaiból. Egyszerre csak váratlanul keresztülbukott egy, az úton keresztben fekvő kődarabon. Még megpróbált föltápáskodni, de azután belátta, hogy hiábavaló minden erőlködése. Kis pihenőt engedélyezett tehát magának. Pedig nagyon nehezen szánta rá magát erre. Úgy látszott, sietős az útja. Sok hasztalan kísérletezés után, hogy ismét lábra álljon, jajgatva emelte karjait az ég felé.

„Mindenség királya, isteneknek és embereknek ura, hozzád kiáltok, Buddha! Nyújtsd le hozzám kezedet, ragadj meg engem, és vezess azokhoz, akik várakoznak rám!...”

Alighogy kimondta ezeket a szavakat, mintegy tízlépésnyi távolságból azt a jellegzetes sziszegést hallotta, amely semmi más hanggal össze nem téveszthető. A Cobra de Capello hangját! És egy fekete vonal jelent meg keresztben az úton.

Argalenka meg sem mozdult, nem rémült meg a rettentő mérgű kígyótól. Az nem törődött vele, menekülve tűnt el a bokrok között. Mindjárt utána megmozdultak az ágak; az út szélén egy ember jelent meg, és csendesen állva maradt: Harruk volt.

Észrevette Argalenkát. Kutatóan nézett rá, azután megkérdezte:

- Mit csinálsz te itt?

- Várakozom - felelte a buddhista -, hogy Buddha teljesítse kívánságomat és visszaadja hiányzó erőmet, vagy pediglen egy embert küldjön ide, aki később a jó cselekvésre, mint a kincsek hajszolására.

Harruk nem figyelt egészen a szavára, a Cobra de Capello nyomait kutatta, keresztülment az úton abban az irányban, amerre az állat eltűnt. Lehajolva nézte meg ott a bokrot, ahol befürödött, csak azután fordult újra a kimerült aggastyánhoz.

- Ezen az éjszakán - mondotta neki - már nem érhetsz el a kék hegyekig. Valószínűleg nem gondoltál arra, hogy a Jasinga túlsó partján a Lebak-erdőn kellene áthaladnod. Márpedig abban úgy hemzsegnék a ragadozó állatok, hogy maga Buddha vagy Mohamed se tudna keresztülmenni rajta éjszakának idején.

- Még akkor is továbbmennék, ha ez az erdő ragadozó állatok helyett emberekkel volna tele, az én üldözőimmel. Az embertől pedig jobban félek én, mint a vadállatoktól.

- Milyen fontos okok késztetnek arra, hogy szembeszállj a veszéllyel? Lásd, én magam sem mernék az erdőbe menni, pedig én kegyeltje vagyok Dadug-Awunak, a vadászok istenének - és az ő jóvoltából fészükben kereshetem föl az erdő vadjait.

Argalenka nem felelt.

Harruk nem vette rossz néven hallgatását.

- A te titkod - mondta tiszteletteljesen.

- Nem - szólalt meg újból Argalenka -, aki kérelemre nyitja a száját, annak nem lehetnek titkai. Annak a szíve azé, akitől segítséget remél. És miért ne mondhatnám meg neked, hogy mik a szándékaim? Hiszen tiszta a szívem, mint a pálmafa törzséből csorgó ital.

- Jó - mondotta Harruk, miután egy ideig figyelmesen nézett az öregre -, nem akarom, hogy csalódás érjen. Esküszöm, hogy segíteni fogok neked, amennyire csak egyik szegény segítheti a még nyomorultabbat. Segíteni foglak erőmmel és bátorságommal. De kíméld meg magad a hiábavaló beszédte, én tudom, ki vagy.

- Te ismersz engem?

- Igen. Argalenka a neved. Elhagytad kunyhódat, mert Tsermai bizalmasa elrabolta a leányodat. Két nappal ezelőtt ott voltál Cornelisnál; elnyerted a kínai aranyait, azután felajánlottad Tsermainak váltságdíj fejében gyermekedért. De ő visszautasította kérésedet; másnap a palota előtti téren várakoztál. A kapunyitást vártad... így van?

- Minden úgy van, ahogy mondtad.

- És most hallgass tovább! Katego hónapnak tizenharmadik napján kínaiak, malájok, maurok gyülekeztek össze a Tsidadal-erdőben, és összeesküdtek a sziget urának élete ellen. Elhatározták, hogy megölik. Történetesen éppen annak a magas, odvas fának a tövében ültek, amely fa már egy esztendő óta lakást ad Argalenkának. Így tehát ő kihallgatta az összeesküvők minden szavát. Azért várakozott azután ott a téren, hogy bemelve a palotába, a fehér szultánnak elmondja az összeesküvők tervét.

- Igaz - felelte Argalenka -, ez volt a szándékom, mert parancsolja az én vallásom: „Menj, és akadályozd meg, hogy emberek vére ontassék, mert minden teremtmény egyformán Buddhától származik.”

- Helyes - válaszolt Harruk -, te azonban Tsermait is fölismerted az összeesküvők között, ezért siettél olyan nagyon a vallás parancsait teljesíteni. Pedig Buddha azt is mondja: „És ne fizess te a rosszért rosszal!”

Argalenka hallgatva sütötte le szemeit.

- Menjünk tovább: Nem tellett bele egy perc, és te megfélemedkeztél Buddha második parancsáról is. Ott állottál tehát a téren kék és sárga ruhába öltözött katonák között a kapunyitásra várakozva, amikor odalépett hozzád egy maláj hajóseMBER, és ezt mondta: „Argalenka, akarod-e viszontlátni a leányodat?” Te összerezzenél, mint ahogy most is megrázkódtál, és így feleltél: Egész életemet szívesen fölálldozom, hogy még egyetlen csókot kaphassak

gyermekemtől. És megfeledkeztél abban a pillanatban Buddha parancsáról, és oly kevésbé gondoltál a kiontandó vérré, mint ahogy nekem nem jut eszembe megparancsolni, hogy a Tsilivung visszafelé folyjék medrében.

Argalenka nem is figyelt ezekre az utolsó szavakra, feszülten várta, mit fog még Harruk mondani.

- Igen - tört ki belőle -, megígérte nekem az az ember, hogy viszont fogom látni gyermekemet. Te hallottad az ígéretet, tanúskodhatsz tehát mellettem. Mi másra is gondolhattam volna abban a pillanatban, mint az én szerelmetes gyermekemre. Jaj, nem ismerted te a kicsiny Arroát, az ő becézgetéseit! Miután ennyit tudsz akkor tudod azt is, hogy Arroa ott várakozik rám Sadsehira hegységen, és ha nem érek oda idejében, még azt fogja gondolni, hogy az én apai szívem megfeledkezett egyetlen gyermekéről. Ugye, nem fogod megtagadni tőlem segítségedet? A gyermekéhez igyekvő apát védi minden törvény, és sérthetetlennek tartja minden nép. Jöjj, oh, jöjj, emelj fel engem, támogass, és hogyha ez a nyomorult test nem bírná tovább a fáradságot, akkor nyisd föl keblemet, tépd ki szívemet!

- Argalenka - szakította félbe a másik nagyon komolyan -, Arroa nem várakozik rád a mondott helyen.

- Tévedsz, te ember! Az lehetetlen. A maláj mondotta nekem: „Amikor a napnak sugarai a kék hegycsúcsot vörösre festik, Arroa akkor ott fog várakozni apjára a kunyhóban, ahol a Gidonk-Badank-csúcs kezdődik. Megrendítettek engem az agg ember panaszai, és én rá is fogom beszélni Tsermait, hogy bocsássa szabadon Arroát.” Így beszélt ő. Azt gondolod talán, hogy törbe akarja csalni a gyermekét kereső apát? Vagy azt hiszed, hogy Arroa megfeledkezett már öreg atyjáról? Láttad volna egyszer is az ő kedveskedéseit és láttad volna, hogyan kérte esténként atyai áldásomat! Nem, ez nem lehetséges! És úgy kezdődött a reggel, amint végződött az este! És szép volt Arroa! Inkább tarthattad volna egy istenség gyermekének, mint a földhözragadt, nyomorult buddhista magzatjának! Nem, ne mondj ilyeneket! Mondd inkább azt, hogy egész éjjel a perceket számlálta, mint ütőerének lökéseit, mert vérének minden mozdulata az én nevemet dobolta fülében, mint ahogyan én hallom minden szívdobbanásomban az ő nevét, amióta csak elhagytam Batáviát. Mondd inkább így, hiszen nem eshetik nehezedre ezt mondani, mert ez az igazság! És neked hinned kell az igazságban. Vagy ha nem hiszel benne, akkor is ezt mondd, mondd részvétből a vén apának, aki térden állva esdeklített téled a szájalom szavát. Nem tudnám túlélni csalódásomat, meg kellene örülnöm, ha bebizonyítanád, hogy félrevezettek; ó, százszorosan kell belepusztulnom reményeim összeomlásába. Gondold meg, tizenhat óra óta hiszem rendületlenül, hogy ma szívemre fogom szoríthatni évek óta siratott gyermekemet.

Az öregember panaszai keresztültörték a kemény kérget, amely mögé Harruk szíve rejtőzött. Mélyebb részvéttel, mint amennyit máskor szokott elárulni, megragadta Argalenka kezét, és mondta:

- Nyugodj meg kissé, hiszen én nem azt mondtam, hogy ő nem szereti többé azt, akinek életét köszönheti; azonban azt sem állítottam, hogy annyira ragaszkodik hozzá, mint gyermekkorában. Én csak azt mondtam, és ezt esküvel erősíthetem meg, hogy azon a helyen, ahová a maláj küldött téged, nem a gyermekedet fogod találni.

- Hanem kit fogok ott találni?

- Két tört, amelyik szívedbe akarja temetni az összeesküvés titkát.

- Gyermekem, drága gyermekem! - jajveszékelt az apa, aki a halálveszedelemben is csak azt az ösvényt látta, amely gyermekétől örökre elválasztja.

- A te gyermeked Tsermainál van. Basilius halála után ő vette magához.

Argalenka a tenyerével fődte be az arcát.

- De mondd csak - jegyezte meg most a hindu -, hogyan lehetséges az, hogy benned gyermekednek elrablása semmi más érzést nem fakaszt, csak tehetetlen fájdalmat?

- Hogy érted ezt?

- A bosszú nem gyógyítaná kissé sebedet, úgy, ahogyan a „dsarak” a kígyómarást gyógyítja?

- Ah! - sóhajtott az öregember -, én gyermekemért epedek, őt szeretem, és más érzés számára nincs is hely a szívemben.

- Atya, te, hallgass rám, te az emberek között öszültél meg, nem tudom, mit tanultál tőlük. Én az erdő vadjai között a következőket láttam. A fiatal, akármilyen szelíd legyen is különben, ellenáll atyjának, ha az ösztöneiben akarja korlátozni. Ebből elképzeld, mit csinál a fiatal tigris. Te szegény vagy, a leányod fényben él; te az utca sarában fetrengsz, ő palotában lakik; a te ruhádat, éppúgy, mint az enyémet, ág és túske szaggatja, az ő ruhái fénylenek, mint a napnak sugarai - vajon hogyan is képzelted, hogy valamikor még közös lesz sorsotok?

- Ne beszélj így tovább, mert Istent káromolod a gyermeknek a szülők iránt érzett szeretetében!

- De igen, így akarok beszélni! Téged földhöz tepertek, kelj föl ismét, és emeld föl fejedet; megverték, de te egyenesedj ki, ha már nem bírhatod többé gyermeked szeretetét, gondolj arra, aki elcsábította őt tőled, és a rabló iránti gyűlöleted éppúgy ki fog elégíteni, mint a gyermeked iránt érzett szeretet.

- Buddha azért teremtett bennünket, hogy szeressünk, nem pedig hogy gyűlöljünk.

- Buddha: csak szó ez! Mutasd meg nékem istenedet, ahogy én meg tudom mutatni neked az enyémet. A nap az igazi isten, ő adta nekünk a tüzet. Nézd meg amott azt a tűzhányót - és a Pangerango csúcsára mutatott -, örök tűz lobog benne, hogy gyújtson és romboljon, és mégis isteni akarat gyújtotta meg mélyében azt a tüzet. A szenvedélyeket éppen úgy isteni kéz oltja belénk.

- Mondom neked, ember, hogy én nem találok gyűlöletet a szívemben, ha mégúgy keresem is.

- Argalenka, már mondtam neked, a maláj, aki leányodról beszélt, törbe akart csalni téged.

- Ha valóban így cselekedett, be fogom őt panaszolni Buddhánál, és kérni fogom a hatalmat, hogy világosítsa meg az ő elméjét.

- Argalenka, mondtam neked, hogy Arroa az orvos házából a rádzsához került, és így kétszeres szégyent kell viselnie.

- Az atyja iránt érzett szeretetben meg fog tisztulni.

- Argalenka, mondtam neked, hogy ezek az emberek kitépték a szívéből ezt a szeretetet.

- Nem hiszek neked, nem akarok hinni neked.

- Amit mondtam, azt be is fogom bizonyítani. Ki fogom nyitni a szemeidet, hogy lássanak, és akkor ki fog nyílni a szíved is, hogy magába fogadja a bosszúállás szomjúságát. Menj föl a Szabsira csúcsára, ahová a maláj küldött téged. Rejtőzködjél el a bokrok közé, és látni fogod, hogy a kunyhó küszöbénél - amelyen túl leányodnak kellene rád várakoznia - leselkedik a két orgyilkos, hogy szívedbe mártsa törét. Majd ha láttad ezt, azután meg fogom próbálni, hogy teljesíthetném én szíved forró kívánságát.

- Te! Te! - kiáltott Argalenka; és gyengeségéről megfélemezve felugrott az út porából. - Ó, köszönet neked, Buddha, amiért meghallgattad könyörgésemet és idevezetted hozzám ezt az embert! Viszontláthatom Arroát! Az öröm megbénítja nyelvemet. Könnyeim elapadnak, égnek a szempilláim! Neked köszönhetem ezt a boldogságot, egyedül neked!

A sötétségben nem láthatta Argalenka a kígyóbüvölő ravasz arcát ebben a pillanatban. Gúnyos mosollyal felelt a hálálkodó sóhajokra.

- Igen - mondotta azután hangosan -, miután ő nem jön hozzád, mi fogjuk őt fölkeresni.

- Mikor indulunk - sürgette az agg -, nekem úgy rémlik, nagyon is sok időt pazarolunk el hiábavaló szavakkal. Arroa, gyermekem, mégis látni foglak téged!

- De csak egy föltétel alatt!

- Halljuk a föltételt! Kívánod a véretem, az életemet? Mit akarsz? Tűzön gázoljak keresztül?! Rendelkezzél velem tetszésed szerint! Hiszen te ismered az apa szívét, részvéttel vagy irántam...

- Hallgass tehát: megbántottak engem is úgy, mint téged. Ámde Harruk mást is tud, nemcsak siránkozni, ha őt meggyötörték. Énbennem a bosszúvágy elégtételért sóvárog, virraszt, mint az éhes tigris, és leselkedik a zsákmányra. Ugrásra készen várja az alkalmas pillanatot, lassú léptekkel közeledik, ha kell, a földön csúszik, és mikor üt az óra, akkor a torkába harap ellenségének, szétmarcangolja a beleit rettentő karmaival.

- És mit akarsz tőlem?

- Én tudom jól, hogy az ember csupán csak halandó ember, ha még olyan bátor is. Egy ember csak egy ember, elpusztulhat, meghalhat, és akkor meghal vele a bosszúja is. Azt akarom tehát, lépj szövetségre velem, fogadd meg szent esküvéssel Borobodo templomában, hogy mindenben segítségemre leszel, ha leányod csakugyan elfelejtkezett rólad, és az éhes koldust látja benned a szerető apa helyett.

- Nem, ez lehetetlen! Micsoda?! Arroa megtagadná édesapját?! Soha!

- Miért félsz mégis az eskütől?

- Buddha tiltja az esküt. Én nem akarok megsérteni, Harruk, de a te útjaid nem az én utaim. Valóban igazad van, amikor a vért szomjúhozó tigrishez hasonlítottad magadat. Én azonban rábízom az én igazságomat minden igazságnak az ősforrására. Én teljesítem az ő parancsait, mindenben engedelmes szolgája vagyok, és ő látja az én sebeimet. Ha büntetni kell, ő majd büntet helyettem, és bosszút áll ott, ahol bosszút kell állnia! Én őrá bízom az én ügyemet... De te, ember, csak nem fogsz elfordulni tőlem azért, mert nem akarok véteni hitem törvényei ellen? Ha már megérintetted kicserepesedett ajkamat a boldogság üdítő italával, csak nem veszed el tőlem a tele poharat, hogy még jobban epekedjem utána?

- Megteszem. Hallottad föltételeimet. Ha elfogadod, jó, ha nem, elhagylak. Akkor adja vissza Buddha a leányodat.

- Majd vissza fogja adni - felelt az agg csodálatos beletörődéssel. - Nyomorult vagyok, mindenki elhagyott. Nincs már annyi erőm, hogy a két kezem fölemeljem, de Istenemnél van az én sorsom. Ő meg fog könyörölni rajtam.

- Én csak önmagamban bízom - felelt Harruk. - Karom eléri majd azokat, akik ellenem vétettek. Éljen boldogul!

A kígyóbüvölő gyorsan távozott, Argalenka ott maradt fekvé az útszélen.

III

Tsermai a maláj távozása után szünös-szüntelen annak fenyegetéseire gondolt. Az eszébe sem jutott, hogy alávesse magát a fájdalmas elválásnak, amelyet Nungal elkerülhetetlennek tartott. Szenvédelye napról napra magasabban lángolt: Arroa kedveskedései a végletekig szították. Egész életét föltette erre a szerelemre, csak az járt a fejében, hogyan szabadulhatna meg annak a kellemetlen ellenőrzésétől, aki a nagyravágyó gondolatokat felébresztette benne? Nem akart lemondani, viszont a szép Arroát sem akarta föláldozni. Valahányszor magára maradt, ezekkel a gondolatokkal foglalkozott, végül is megállapodott az elhatározásban: mind a kettőt megtartani. De félt Nungaltól, rettegett erőszakos, természetellenes jellemétől, és nyugtalanította félelmetes titokzatossága. Babonás volt, mint valamennyi szigetlakó, ezt jobb nevelése sem irhatta ki belőle. Borzadva védekezett ama gondolatok ellen, hogy a maláj olvasni tud szívében, mint ahogyan beelát a múlt sötét titkaiba is.

Egyik napon, amikor sötét gondolataitól és nehéz gondjaitól asszonyainak legbűbájosabb mosolya sem tudta megszabadítani, és a könnyed, elragadó táncok sem tudták elsimítani homlokának gondtelt redőit, elmélyedve járt-kelt palotáját körülölelő kertjében. A már többször említett királyi szépségű párduc mellette lépdelt, mint hűséges kutya. Felségesen szép állat volt, bársonyos szőre ragyogott, és merészen csillogtak topázsárga szemei. Néhanéha gazdája lábához dörgölözött, mintha így akarná eszébe juttatni jelenlétét és kikönyörögni simogatásait. Mikor Tsermai a bambuszkerítéshez ért, amelyik a kertet az erdőtől elválasztotta és a házat a vadállatok ellen védelmezte, a fasor végében egy embert pillantott meg. Éppen akkor kapaszkodott föl ez a kerítésre.

Szomorú gondolatai nem tették engedékenyebbé Tsermait. Alig pillantotta meg az embert, azonnal körülnézett a párduc után. Figyelmessé tette, és ráuszította a betolakodóra a szelíd állatot. Az felemelte szemeit, nagy ugrással vetette rá magát az áldozatra. De nem harapott bele a torkába, nem vágta bele a fogait mint gazdája remélte. Sőt, farkát csóválva hízelegte körül, elhalmozta kedveskedéseivel, két lábra állva fejét az arcához dörzsölte, ugrándozott mellette, végül pedig odafeküdt a lábai elé.

Tsermai dühösen kapta kezébe törét, és a furcsa jelenet színhelyére rohant. Izgalmában mind a kettőt halálra szánta, meg akarta ölni az embert és az áruló állatot is. Mikor már csak vagy húszlépcsnyire volt tőlük, megismerte Harrukot. Az még mindig simogatta a párducot, játszott vele, mint egy nagy macskával. Kezét a talpához dörzsölte, nem félt a veszedelmes karmoktól. Barátságosan mosolygott a hercegre. Ám ez a mosoly nem békítette meg Tsermait.

- Nincsen kapuja ennek a háznak, hogy a kerítésen át akartál bejönni, mint egy tolvaj? - kérdezte. - Azt akarod, hogy széttépesek a párduccal?

- Maha már megfeledkezett arról, hogy megfosztottam anyjától és szabadságától, de arra emlékszik, mint ettem, akár csak az ölbéli gyermeket. Hamarabb fog ő rád rohanni, mint énám.

A párduc dorombolt, mormolt, mintha csak meg akarta volna erősíteni a szavait. Tsermai egyre ingerültebb lett.

- Te kutya, miért nem felelsz kérdéseimre? Azonnal életeddel fizetsz merészségedért!

- Harruk attól félt, hogy előkelő szolgálid, látva lerongyolt ruháimat...

- Mondd inkább - vágott a szavába a herceg -, azt mondd, hogy ki akartad kémlelni házamat, azért szerettél volna észrevétlenül bejutni!

Tsermai fenyegetései nem ijesztették meg Harrukot. Alázatosan, de nyugodtan állt a helyén.

- Mit akarsz? Erre felelj! Talán bizony a szép európai rangunt akarod követelni tőlem cselekedeteid jutalmául?

Harruk még mindig szótlán maradt, de lesütötte a szemét, mintha nem bírná elviselni Tsermai tekintetét.

- Ha ezt akarod, kész vagyok teljesíteni kívánságodat. Ott fekszik - mutatott egy frissen fölhányt, alacsony halomra -, kotord meg csak egy kicsinyt, mindjárt rá fogsz akadni!

- Meghalt? - kérdezte a perzsa közömbösen.

- Mohamedre, meg bizony! És ha nem volnál kábult az ópiumtól, akkor mindjárt kitalálhattad volna, hogy te, nyomorult, legfeljebb a holttestét kaphatod meg a leánynak.

- Én nem a fehér leány miatt jöttem, engem mások küldtek ide.

- Mások?

- Igen, Ti-Kai, a hosszú copfos kínai.

- Úgy?! - kérdezte Tsermai, szelídebbre fogva a hangját. - És mit üzent nekem Ti-Kai?

- Azt, hogy minden aggodalmaskodásod alaptalan, hogy teljesült mindaz, amit a sziget urai kívántak, hogy a fehér rangun aranyai rendelkezésedre állanak, hogy az úr akarata teljesülni fog.

- Nagyon helyes, Harruk. Viszonzásul szép álmokkal gazdag éjszakát ígérek neked... De, beszélj, mit tudsz Nungalról? - tette hozzá elsötétült arccal. - Láttad őt?

- Igen.

- Mit mondott neked? - Tsermai nem bírta leplezni belső izgalmát.

- Beszéljünk inkább Maha testvéreiről, az erdő fenevadjairól!

- Miért nem akarod ismételni Nungal szavait?

- Mert nem tudom, élő ember-e ő, vagy pedig egyike ama sötét szellemeknek, amelyek az ember rémületére lépnek ki sírjukból.

- Miért nem keresed a megbizonyosodást?

- Már megpróbáltam keresni.

Tsermai hallgatott néhány pillanatig, gondolkodott, azután így szólt a kígyóbüvölőhöz:

- Jöjj velem, Harruk! Igaz, hogy te csak egyszerű büvölő vagy, de én azért okos és bátor embernek ismerlek. Szép ruhákba foglak öltöztetni és velem fogsz lakni a palotában.

- Harruk mindig a szabad erdőkben élt, rossz szolga lesz belőle.

A jávai mosolygott.

- Nem a szolgálaim lesznek a társaid, független leszel, vagyonom osztályrészese.

Mielőtt elindultak volna, Harruk megfordult, hogy még egy utolsó pillantással elbúcsúzzék a szép holland nőnek sírhelyétől. Hiszen annak szelíd szépsége enyhíteni tudta az ő vadságát. Ám egy rettentő látvány fogadta. Míg ő Tsermaival beszélt, a hullaszag odacsalogatta a

párducot, az a bokrok mögé lopózkodott, karmaival feltúrta a dombot és kikaparta a holttestet. A szemfedővel játszadozott.

- Ide, Maha! - kiáltott Tsermai, aki néhány percig közömbösen szemlélte a borzalmas jelenetet, és amikor a bestia nem engedelmeskedett, odaugrott hozzá és fölrugta.

Harruk pedig meglátta az elhasogatott szemfedél alatt merev, sápadt tagjait a szép teremtsé-
nek, akire szerelemmel gondolt. Bármily nagy volt is önuralma, a könnyek kihullottak a szeméből. Tsermai nem vette észre fölindultságát, a párduccal volt elfoglalva.

- Menjünk! - mondta végre, és befelé indult Harrukkal. Megértette ennek szavaiból, hogy Nungal veszedelmes, terhes barát. Meg akart tőle szabadulni. De ez nem volt könnyű dolog. Ha mindennapi emberrel lett volna dolga, néhány piaszterért bármelyik szolgája, vagy akár Harruk is elvégezte volna az ügyet. Ám Nungalnak csak az arca volt emberi, a fegyver nem fogott a testén, így tehát az ő rejtelmes világának köréből vett módon kell a támadást intézni ellene. Hiszen ő maga is tapasztalta, hogy tőre nem bírta megsebezni. Ezért vitte magával Harrukot, akinek titkos tudományáról már sokat hallott.

Mi mosolygunk, mikor a szellemekről és a többi titokzatos lényről hallunk, de nem úgy ám a jávai. Jáva - akárcsak Bretagne - tele van mesével és legendával. A szigetlakók, akárcsak ezek a forróvérű franciák, fülükig úsznak a babonákban. Minden erdőnek, hegynek, földnek, víznek és völgynek megvan a maga titokzatos története. Sok közös vonás van ezekben a mondákban. A bretagne-i vízi és erdei tündérek Jávában is megjelennek, mint wiwik, és az ártatlan férfit ott is becsalják a vizek örvényeibe, hegyek szakadékaiba, erdők rengetegébe. A különbség csupán annyi, hogy a bretagne-i kedély ártatlanságát itt a tűzhányó vidékének vadsága, kalandossága helyettesíti. A legendák is folyton lázadoznak itt, mint a föld, amely minduntalan tüzet szór a magasba, lávát lök ki magából.

Időről időre csodálatos események történtek, és ezek csak megerősítették a népet babonás hitében. A Nílus, Ganges partjáról átláptolt föld feletti erők tovább éltek a népben, nem veszték el. Hiszen a modern kor gyermeke is vonzódik a rejtelmeshez, csak másképpen nevezi ezt. Ma is vannak olyanok - egzaltált fantáziák -, akik a földöntúli szellemekkel való érintkezésüket hirdetik. Ezek azok, akik a halhatatlan és véges földi világ között lebegnek, és hivatkoznak Sámuel prófétára és Caesar szellemére, amely Plutarchos szerint Brutusnak megjelent. Ugyan mit tudtak még a tizenhatodik században a teleszkópról és mikroszkópról! Az emberek érzékszerveikre bízták magukat, és a jó öt érzékük bizony megcsalta őket. Azaz meg sem bírta mutatni azt, ami a valóság. Galilei fölfelé irányította tekintetét, Swammerdam pedig lefelé. És irtóztva döbbsent vissza, amikor meglátta a mélységben nyüzsgő milliárdnyi életet. Dantei látvány volt az. A teleszkóp a végtelen nagyot, a mikroszkóp a végtelen kicsinyt közelítette meg.

Tsermai tudta, hogy Harruk nagy tekintélynek örvend a mágia tudósai között. Igyekezett tehát barátságos arcot mutatni, hogy megnyerje őt magának.

- Harruk - szólította meg a gondolataiban elmerülten mellette haladót -, fogadni mernék, hogy szeretnéd visszaadni az életét a szép halott leánynak, ha hatalmadban állna.

- Miért tenném ezt? - felelte az látszólagos egykedvűséggel. - Ha szél leszaggatja a fa levelét, eljön a nap, és újból fölruházza.

- Hiszel-e abban, hogy vannak olyan erők, amelyeknek segítségével fel lehet a halottaiból támasztani valakit? Vannak emberek, akiknek ilyen hatalmuk van? Hiszed ezt?

- Nem hiszem.

- Hallottam róla, hogy bizonyos tudománnyal engedelmességre lehet kényszeríteni az élet és halál szellemét.
- Csak a tűznek van ereje. A tűz megszabadítja a szellemet hüvelyétől, és más formába juttatja el. De a tűz sem bírja megteremteni még egyszer azt a testet, amelyiket már fölemésztett.
- Így tehát - folytatta Tsermai, aki ilyen módon Nungalra akarta terelni a beszélgetést - ennek az országnak jó szellemei hatalmasabbak, mint a te országod istenei. Hallottál már valamit a Barkasahanokról?
- Ó, igen, ismerem őket.
- Valóban? - kiáltott Tsermai tettetett csodálkozással. - Ugyan hol ismerkedtél meg velük?
- Uram - felelte amaz -, te nem vagy őszinte ahhoz az emberhez, akit barátodnak nevezel. Tekeregsz, csavarodol és ezerféle formába bújsz, mint az apró kaméleon, hogy megtévesszél engem, így akarsz elérni célodhoz?
- Hogyan érted ezt?
- Úgy értem, hogy kezet nyújtottál Harruknak, mert az ő segítségével akarsz megszabadulni a Barkasahanoktól - hangzott a válasz, amely mindenestre éleselméjűségről tanúskodott.
- Mi a neve ennek a földi szellemnek? - kérdezte Tsermai, akinek bizalma növekedett, mikor látta, hogy a másik kitalálja gondolatait.
- Ma Nungalnak nevezik, de holnap már talán másképp nevezik. A Barkasahanak tíz neve is van.
- Nungal az én barátom, az én testvérem, nem hiszek neked. Beszélj valamit a szellemekről, szokásaikról, előjogaikról!
- Inkább hallgatok. A madár, amelyik elárulja nekem a tigris közeledtét, nyugodtan ül fészken, ha csak az ártatlan gyöngytyúk vadászát látja közeledni.
- Beszélj, Harruk! - kérlelte a másik, és állva maradt, mert már a palotához értek. - Beszélj, és ha segíteni akarsz nekem, a mai naptól kezdve senki se merjen úgy bánni veled, mint közönséges komédiással. Nagy úr leszel, nagy úrnak tanácsadója.
- A Barkasahan nem ismeri a félelmet és a szomorúságot sem. Belelát a múltba, jelenbe és jövőbe, és rá bírja kényszeríteni a természetet, hogy megnyilatkozzék előtte. Ezek az előjogai.
- És megtaláltad-e a nyitját rejtélyes mivoltának?
- A Barkasahan, mint a többi szellemek, akik a holtak vérével táplálkoznak, ama napokkal hosszabbítja meg az életét, amelyeket másoktól elrabol, így él ő az idők végtelenségéig.
- Világosabban fejezd ki magadat!
- A Barkasahan csábító beszédekkel, pokoli szépségű ígéretekkkel ráveszi áldozatát, hogy oltsa ki magában az Ormuzd által gyújtott tüzeket Ahrimán nevében. Az így elbukott léleknek hátralevő napjai az ő javára íratnak.
- És nincs-e olyan hatalom, amellyel meg lehetne szerezni az ő titkukat? Hogy az ember hatalomban velük egyenlő lehessen?
- Ha ismerném ezt a titkot, elárulnám neked.
- Így tehát minden erő és ellenállás hiábavaló velük szemben?
- Nem hiábavaló. Hatalmas az ember is, ha ravaszság párosul az erejével.

- Értelek. Te vagy a ravaszság, én vagyok az erő. Úgy gondolod, hogy kössünk szövetséget a közös ellenség ellen.

- A Barkasahan nem ellenségem nekem. Hogy is venné észre a földön csúszó férget?

- Hogyan? Neked nem ellenséged Nungal? Ugyan nem ígérte-e meg neked, hogy tied lesz a szép fehér leány? És ki maratta azután halálra a kígyókkal a szerencsétlent, és kergette meghalni a másik karjaiba? Ő tette ezt!

- Ha úgy történt, akkor igazságos büntetés ért engem. Nem volt akkor semmi okom arra, hogy gyűlöljem a keresztényt, azonkívül honnan tudhatnám én azt, hogy csakugyan Nungal szabadította-e ki a kígyót fogságából?

Tsermai elpirult bronzszínű bőre alatt. Egy pillanatig nem mert arcába nézni Harruknak. Ki tudja, nem vette-e észre dermedtségében is, hogy ki vette le födelét a végzetes kosárnak?

- Máskülönb, ha te azt mondod, uram, hogy így történt, én nem akarok kételkedni.

- Láthatod tehát, Harruk, hogy bosszút kell esküdnöd ellene. Ahogy mondtad, a ravaszság és az erő fogjanak össze. Nem fogok kímélni sem pénzt, sem fáradságot. Jöjj a palotámba! Nem mint koldus, hanem mint az én vendégem. Imádkozz istenedhez, hogy legyen segítségünkre, és mint gazdag ember fogsz élni ezentúl.

Harruk vállának egy mozdulatával felelt. Éppúgy lehetett ezt tekinteni beleegyezésnek, mint egy nemtörődöm mozdulatnak.

Tsermai palotájába vezette a kígyóbüvölőt.

IV

Este nagy ünnepség volt a palotában. Tsermai új életerőt merített a reménységből, hogy Arroát megtarthatja magának.

A kertet ezer lámpa világította be, a hegyek visszaverték a gamgang és selempung hangjait: az arannyal hímzett bársonyfűzős, rövid, vörös szoknyás bedáják és albán lányok tündéri táncot lejtettek.

Tsermai puha szőnyegen feküdt, arannyal és ezüsttel gazdagon ötvözött perzsa pipát szívott. A szép Arroa fejét urának keblére hajtotta. Hollófekete fürtjei arcát simogatták a hatalmasnak: időről időre felnézett hozzá; rámosolygott szemével és arcával, és ez sokkal jobban el volt ragadtatva ettől a mosolytól, mint a táncosnók legszebb mutatványaitól, odakínálta ajkához a drágakövekkel kirakott borostyánszopókát. Harruk látszólag közömbösen figyelte a herceget és kedvencét, de az ópiumszívót nem érintette. Mindenáron meg akarta őrizni józanságát, mintha attól félt volna, hogy a ködös álom a rettenetes látványt fogja eléje varázsolni; a párducot a kikapart holttesttel. A rágófüvet forgatta szájában.

Mikor a tánc a legélénkebb volt, zürzavaros kiáltás hangzott ki a palotából. Harruk a szolgálkhoz fordult magyarázatért, és megtudta, hogy egy öregembert fogtak meg abban a pillanatban, mikor a bajadérok lakosztályába akart betolakodni; most idehozzák a herceg elé.

Az öreg fájdalmasan boldog kiáltásban tört ki, mikor Arroát megpillantotta. Ha a szolgálk vissza nem tartják, odarohant volna hozzá. Tsermai azonnal fölismerte benne azt az embert, aki Cornelisnál a lányát követelte vissza tőle. Arroa teljesen érzéketlen maradt a tépett, rongyos ruhájú vénember láttán. Közömbösen nézte véres kezeit és térdét, nem indította meg az öregnek szemmel látható félelme és nyugtalansága. Úgy látszott, hogy a leányból minden

más iránt kihalt a fogékonyság, és csak a szerelem iránt maradt benne érzék. Intett a rab-szolgáknak, hogy gyorsabban mozgassák az óriási pávatoll-legyezőket.

- Meggondoltad-e, te ember, hogy birtokomról való szökésedért és amiért a bajadérok lakosztályát meg merted közelíteni, halál a büntetésed? - kérdezte Tsermai Argalenkától.

- Én nem gondoltam semmi másra, csak arra, hogy tizenhat esztendő óta térden csúszva keresem a gyermekemet.

- Akkor tehát most jól megnézzed! Mert ahhoz, hogy még egyszer megnézhesd, a sír fenekéről kellene visszatérned.

- Legyen meg a te akaratod, uram! Láttam a gyermekemet, most már könnyű lesz nékem a sír nehéz röge.

Könnyek ömlöttek Argalenka szeméből. Gyöngéd pillantásaival akarta magára terelni gyermeke figyelmét.

- Arroa, kedves leányom, nem ismeresz rá édesatyádra? Megtépett az ág, elsenyvesztett a szükség-nyomorúság, és elvadított a bujdosás az erdőben. Lásd, én megismertelek téged, pedig aranyos és bársonyos ruháid nem hasonlítanak az egyszerű köntöshöz, amelyben kunyhómban térdeimen ringattalak. És hiába ragyog ott a gyémántdiadém a fejedben, nekem a szívem azonnal megsúgta mégis: ez ő! Ugye, te is szereted még mindig szegény atyádat, hiszen a fény és pompa között sem szabad megfélelkezned arról, akinek öröme és büszkesége voltál tizennégy esztendőn keresztül.

- Ugyan, mit törődik Arroa egy ilyen vén koldussal? - vágott a szavába Tsermai.

- Arroa, mondd meg uradnak, hogy ereidben a vén koldus Argalenka vére folyik, és hogy ember nem szakíthatja széjjel azt a köteléket, amelyet Isten kötött össze a vérség kötelékével! Te édes Istenem! Talán hibát követtem el?! Azonban te tudod, hogy én nem akartam semmi mást, mint téged boldoggá tenni; de könnyen cselekszik rosszul az ember, amikor túlságosan jól akar cselekedni! Lehet, hogy én is eltévesztettem a célt! Azonban te tudod, kedves gyermekem, hogy jók voltak a szándékaim! Ezért bocsáss meg nekem, és mielőtt meghalnék, mosolyogj rám egyszer és szólj hozzám egyetlen szelíd szóval...

Nem bírt tovább beszélni. Könnyes tekintete Arroáról Harrukra és Tsermaira siklott. Csaknem esztét veszítette, mikor látta, hogy gyermeke érzéketlenül hallgatja minden könnyörgését.

- Szent Úristen! - kiáltotta. - Fájdalmam nem indítja meg őt! Látta, hogy sírok, és mégsem mondja: apám, én láttam a te könnyeidet!

Kiszakította magát a szolgák kezéből, Arroához rohant, és megragadta a kezét. Mozdulatlan és érzéketlen volt az a kéz, mint a jéghideg márvány. Az apa megrettenve rántotta magát hátra, mintha holtat érintett volna.

- Nem ő az - sikoltott -, ez nem az én gyermekem! Arca az Arroa arca, és mégsem az én gyermekem ő? Hálát adok Buddhának, hogy nem találtam meg benne gyermekemet, hiszen meg kellene átkoznom az órát, amelyben született, ha ő volna az én leányom. Az én leányom, aki nem akar ráismerni az édesatyjára! Arroa ez, de Arroa halott.

- Ragadjátok meg! - parancsolta Tsermai.

- Uram, te most elrabolod az életemet, amint egykor elraboltad minden javamat és egyetlen gyermekemet. Én meghalok, de téged el fog érni az Úr igazsága, ha még olyan hatalmas volnál is, mint a világ leggazdagabb királya; és meg fog találni még akkor is, ha Pangerang gyomrába rejtőzködöl előle. Én vígan megyek a halálba, hiszen az élet mit sem adhat már nekem.

- Tegyétek parancsomat! - kiáltott Tsermai.

- Uram - lépett most elő Harruk -, ez az ember örült. Láthatod, hogy nem ismer rá tulajdon gyermekére. Mióta nem tartja szentnek az igazhitű muzulmán a halandót, akit a felsőbb hatalmak megszabadítottak a földi szenvedések tudatos viselésétől?

Tsermai remegett az indulattól. Nagy kedve lett volna Argalenkát kivégeztetni Harruk közbelépése ellenére is, de nem akarta elveszíteni szolgálai jóindulatát, mivel azok mélységesen vallásosak lévén, nem tudták volna megbocsátani a törvény megszegését. Megparancsolta tehát nekik, hogy vessék börtönbe Argalenkát. Arroa nem vette tudomásul az egész szörnyű jelenetet, de mikor a szolgák eltűntek Argalenkával a sötét folyosókon, urához fordult, és a rémülettől megdermedt bajadérokra mutatott. Tsermai intett, és a tánc ismét megkezdődött.

V

Vandenbeek az első napokban szinte észre sem vette a házában tartózkodó néger nőt. Minden gondolatát az üzletre fordította, és vállalkozásai nagyszerűen sikerültek. Haszon haszonra halmozódott, és ő boldogan számolgatta, hány hónapnak kell eltelnie, hogy roppant veszteségét teljesen pótolhassa. Miután megvolt rá a reménysége, hogy ez sikerülni is fog, elhatározta, hogy Eszter előtt el fog titkolni mindent: veszteségét és akaratán kívül elkövetett hibáját is. Mióta a sors ellen így felvette a harcot, hajnaltól késő estig dolgozott. Eszter teljesen magára volt hagyatva, de férjét vidámnak és reménykedőnek látva, legyőzte szomorúságát és csodálkozását, hogy Eusebius ilyen pénzéhes lett. A fiatal kereskedő azonban nem lehetett teljesen boldog. Legvidámabb napjaiban gyakorta váratlanul csapott le rá a borulat; ilyenkor az ujjai között pergő aranyak csengéséből Basilius doktor gúnyos nevetését vélte kihallani, és az elrettentő arc vigyorgott rá a vert aranyról. Belenyilallt a gondolat, hogy jobban szereti immár a pénzt egyetlen asszonyánál. De nem adta meg magát gyáván, fölvette a harcot a sötét hangulatok ellen. Igyekezett bebizonyítani önmagának, hogy miután Eszter vele együtt élvezzi a jólét örömeit, tulajdonképpen csak miatta örül a pénznek, így tehát éppen úgy szereti feleségét, mint azelőtt.

Lassan-lassan teljesen beleringatta magát ebbe a meggyőződésbe. Basilius emléke elhalványodott benne, már csak úgy tért vissza néha, mint gonosz álom, végül pedig önmaga is kételkedni kezdett abban, hogy mindez, ami oly végzetes befolyással volt életükre, valóban megtörtént volna.

Eszter hősieen győzte le a szemrehányásokat, amelyek lelkében ura ellen vádaskodtak, Eusebius azonban még így is megérezte, hogy nem egészen jól van úgy minden, ahogy van. Társasággal próbálta tehát kárpótolni az asszonyt. Nagy lakomákat rendezett, és a régi, csendes, meghitt otthon, Eszter szomorúságára, egyre hangosabb lett. Egy ilyen lakomát követő éjszakán Eusebius - aki lassanként a többi bevándorlóhoz hasonló szokásokat tulajdonított el - nyugtalanul aludt a sok italtól. Szobáját keskeny kis folyosó választotta el Eszter hálójától. Egyszerre csak arra riadt föl, hogy meleg, puha ajkat érzett az ajkán. Kinyújtotta karját, de nem tapintott semmit, a gyékényszőnyeg azonban zizegett a láthatatlan léptei alatt, és Eszter szobájának ajtófüggönye megbillent. Eusebius fölugrott, és feleségének szobájába sietett. Eszter nyugodtan aludt, és ágya előtt ott állott a gyermek bölcsője. Nem ő volt az éjjeli látogató. Egy pillanatig még gondolkodott a történeteken, de azután élénk álomnak gondolta az egészet, és visszament ágyába.

Másnap reggel, mikor távozása előtt bement feleségéhez búcsúzkodni, Eszter éppen a néger nőt korholta. Neheztelésének oka iránt érdeklődött, megtudta, hogy a dajka egy idő óta

feltűnően szomorú lett, keveset eszik, arca beesett. Úrnője szelíden vetette szemére, hogy miért nincs több bizalommal iránta, miért nem közli vele bánatának okát.

Cora nem válaszolt, szenvedélyesen csókolgatta a karján pihenő csecsemőt, és minden csók után jelentőségteljesen a gazdájára nézett. Mindezt persze asszonyának háta mögött. Az nem vett észre semmit, annál inkább Eusebius a különlegesen forró csókokat és szenvedélyes pillantásokat. Az éjszakai látogatóra gondolt, és mosolygott. Hol voltak már azok az idők, amikor bűnnek tartott minden gondolatot, ha nem a feleségére vonatkozott. Igaz, hogy hidegen hagyta a néger nő buja szépsége, de hiányzott már belőle az a végtelen gyöngéd érzés is, amely kizárja azt, hogy a férj észrevegye az idegen nőben a nőt. Nem érzett vonzódást Cora iránt, de ellenszenvet sem. Olyan nagy volt a távolság az úr és rabszolganője között, hogy eszébe sem jutott rossz néven venni oly naiv módon elárult szenvedélyét. Nagyon is jelentéktelennek találta a veszélyt, eszébe sem jutott, hogy Esztert figyelmeztesse. Kihalt már belőle minden más iránt az érzék, üzleti szempontból vizsgált mindent, csakis ez vezérelte a dolgok és események megítélésében.

Eszter nagyon vonzódott rabszolganőjéhez, hálás volt neki a gyermek szép fejlődéséért, vele töltötte el hosszú, magányos napjait, így tehát a néger nő nagyon hasznos volt gazdájának. Hamarjában igazán nem tudta volna pótolni, ha megzavarja a két nő között uralkodó összhangot. A helyzet odáig fajulhatott volna, hogy neki marad kevesebb ideje irodája számára. - Ezek a gondolatok villámgyorsan merültek fel Eusebiusban, és az ajak körül felhódzó mosoly eme gondolatoknak tett engedmény volt. Ha józan ítéletét kérdezi meg, akkor bizonyára visszaretten a dajka merészségétől.

A következő napokon Eusebius egyetlen lépést sem tehetett a házban anélkül, hogy Corába ne ütközzék. Találkozott vele a jázminbokrok között, ott látta ülni egy kövön ablaka alatt, megpillantotta az ablakon keresztül, amint szavaira figyelt. Mikor visszavonult szobájába, hogy számadásait végezze, egyszerre csak egyhangú éneket hallott a háta mögött. Visszafordult, és a sötét sarokban ott guggolt hófehér ruhájában a néger nő, álomba dűdolta a csecsemőt. Máskor a keskeny folyosón találkozott vele. Cora a falhoz lapult, utat engedett neki, de azért Eusebius mégis érezte forró leheletét az arcán, mikor elhaladt előtte.

Ha valamire szüksége volt, mindig a néger nő szolgálta ki. Néma maradt, de égő szemei ékesebben beszéltek minden vallomásnál. Míg az igazi szerelem uralkodott benne, ez a feltolakodó szenvedély elriasztotta volna a férjet. Ám híján ennek a gyöngéd érzésnek, tetszett hiúságának a néger nő hódolata. Az állítólagos szánalomnál mindenesetre nagyobb szerepe volt ennek a hiúságnak abban, hogy eltűrte és elhallgatta a dajka viselkedését.

Egyik este feleségével szemközt ült az asszony szobájában a kis asztalka mellett. Az napi nyereségét számolta, és felüdült ebben a munkában az egész napi fáradtság után. Eszter gyermekét tartotta az ölében, az első nevetést csalogatta pici szájára. A néger nő asszonya lábánál ült, a többi szolga a háttérben tartózkodott. Eszter egy fénylő követ csillogtatott a gyermek előtt. Cora ajándékozta ezt neki. Eusebius fölpillantott, meglátta a ragyogó kődarabot, és olyan erőszakos mozdulattal ragadta el tőle, hogy Eszter szinte megijedt. Sokáig forgatta, szemlélte, végre bizonytalanul tudakolta, hol vette azt az ásványt.

- Corától kaptam, de ugyan mit is törődöl te ezzel az értéktelen kődarabbal?

A fiatal kereskedő egy mozdulattal kiharancsolta a szobából a rabszolgákat, csak a néger nőnek intett, hogy maradjon.

- Cora - kérdezte azután tőle -, ugye sokszor kívántad már a szabadságot?

- Igen - felelte az -, amikor még élt a gyermekem, amelyik helyett most uraságodét gondozom, akkor sokszor sóhajtottam a szabadságot, hiszen ez a legszebb örökség, amit anya adhat gyermekének. De most nem gondolok rá.

- Szegény Cora! - sóhajtott Eszter, aki a néger nő szavait úrnője iránt érzett vonzódással magyarázta. Eusebius azonban nagyon is jól megértette, mit akart mondani a néger dajka.

- Cora - szölt most a ház ura -, ha valóra válnak sejtéseim, amiket ennek a kőnek vizsgálata ébresztett bennem, akkor szabadságod nagy gazdagságot jelent. Ha igaz, amit remélek, mindent megadok neked, amit csak szíved a földi boldogsághoz kívánhat.

- Nem - rázta tagadólag a fejét Cora -, a szegény rabszolganőnek nincsenek kívánságai. Amit ő kívánna, azt a jóságos Isten sem adhatja meg neki.

- Szegény teremtés, gyermekét sajnálja - sűgta férje fűlébe Eszter -, ne ébressz benne ilyen visszaemlékezéseket!

- Igazad van - mondta halkán Eusebius, és elpirult -, de hiszen még oly fiatal, még kárpótlást találhat az életben.

Cora megértette az utolsó szavakat.

- Nem - ismételte. - Cora nem fogja bírni elviselni fájalmát.

- Miért, hiszen vannak emberek, akiket szíved megszeretett. Ha azt kérdezném például, hogy mit tennél gazdáidért, akik úgy bánnak veled, mint saját gyermekükkel, nem volnál-e készen mindenre?

- Mit kell tennem? Az életemet áldozom, ha kell.

- Jó Cora! - mondta Eszter.

- Ilyen nagy áldozatot nem kérek tőled. Próbálj visszaemlékezni arra, hol vetted ezt a követ?

- Ó, nagyon is jól emlékszem arra, mintha csak tegnap történt volna, pedig régen volt már.

- Beszélj el nekünk!

- Az én első gazdám egy fehér ember volt. Mikor megvásárolta anyámat, akkorka voltam még csak, mint most az én tejgyermekem. Preangunben laktunk, a Galenggung-hegység tövében. Tíz forró és esős évszak múlt el fölöttem, mikor egy éjszaka nagy kiabálás ébresztett fel bennünket. Anyám a karjára kapott engem, és kirohant velem a szabadba. A föld reszketett a talpunk alatt, és a ház összedőlt a hátunk mögött. Rettentő látvány fogadott bennünket oda-künn. A hegységet vastag fűst felhőzte, és időnként nagy tűzoszlop lövellt ki a fűstből. A levegő fullasztó volt a forró, sűrű, fojtó gőztől: forró zuhatagok ömlöttek le a sziklákról. Ezek a gőzölgő folyamok magukkal ragadták a fákat, házakat, de még magát a hegységet is. A forró, tüzes folyam egyre közelebb és közelebb jött, minden élőlény menekült előle. Az asszonyok, mint az én anyám is, legkisebb gyermeküket karjaikon vitték, a férfiak legfűltettebb holmijaikat mentették, és maguk előtt hajtották barmaikat. Ám az én anyámnak túlságosan súlyos volt a teher. Roskadozott alatta, végre egészen elmaradt a többitől és csakugyan összeesett. „Dobd el a gyermeket, különben vele pusztulsz!” - kiáltott anyámra a fehér ember, mert így egyik rabszolgája mégis megmaradt volna. De az én anyám feleletül még erősebben szorított magához engem. Gazdánkat dűhbe hozta az engedetlenség, szitkozódott, fölemelte fegyverét. Anyámnak új erőt kölcsönzött az újabb veszedelem, és szaladt gazdája elöl, ahogyan addig a Galeng-gung forró iszapja elöl menekült. Engem a hátára vett, hogy könnyebben mozoghasson. Már a nyakamban éreztem a ló forró lélegzetét, amikor anyámnak sikerűlt az egyik kiálló sziklára felkapaszkodnia. Az úr dűhös kiáltása rettentő fűelemordításba fulladt

bele; a lova mögött már ott tátogatta éhes torkát a tűzfolyam. Keresztül akart ugratni egy szakadékon, de késő volt. A ló megcsúszott, elkábult a szakadékból gomolygó nehéz gázoktól, és lovasával együtt belezuhant a tüzes áradatba. A szikla, amelyikre anyám kapaszkodott, a Taikoekoe egyik nyúlványa volt, ez a hegység folytatása a Galeng-gungnak. Ha sikerült volna felmászni rá, megmenekültünk mind a ketten. Ott meredezett azonban velünk szemben egy függőleges, sima, kérlelhetetlen sziklafal. A hegy lábánál a forró folyam zúgott. Nem mozdulhattunk a helyünkről. Lapultunk csendesen, anyám azt remélte, hogy a tűzáradat nem fog elérni hozzánk. A nehéz gőzök odáig gomolyogtak, de szerencsére kristályos hegyi patakocska csillogott mellettünk. Anyám megitatott engem, és időnként megmártogatott az üdítő, friss vízben. Közben rémülettel látta, hogy a veszedelem ismét közeledik. Minden pillanatban nőtt az áradat, ismét karjára vett engem, magához szorított, és én csendesen elszunnyadtam karjaiban.

Mikor felébredtem, a nap már magasan tüzelt fölöttünk. Anyám a hegyhez támaszkodott, engem karjai között tartva csendesen aludt. Óvatosan szabadítottam ki magam az ölelő karok közül, hogy fel ne keltsem a békésen alvót, lecsúsztam a sziklára. Az még mindig tüzes volt, de a láva már visszahúzódott a mélységbe. Csak annak a szakadéknak a mélyén izzott még, amelyikbe gazdánk zuhant. Észrevettem, hogy szegény anyámnak a lába borzalmasan össze volt égve. Szólítottam, de nem felelt. Megsimogattam, ráztam, de nem mozdult. Elkezdtém félni, hangosan sírtam... Azonban még abban a korban voltam, amikor a fájdalom nem tart sokáig. Csillogó köveket vettem észre annak a kis pataknak medrében és partján, amelyekben fürödtem. Összeszedtem a köveket, és játszadoztam velük a napfényben, így talált meg néhány férfi bennünket. Elvittek szegény anyámmal együtt. Én a legszebb követ keblembe rejtettem, és megőriztem annak emlékére, hogy drága anyám elviselte a legrettentőbb kínokat, de engem mindvégig a magasba tartott, hogy megmentsen a borzasztó halál elől.

- Szegény Cora - simogatta meg sűrű haját a néger nőnek Eszter -, szomorú volt életed kezdete. Annál kellemesebbé fogom én tenni ezután a következő napjaidat.

Cora lesütötte pilláit, nem felelt.

Eusebius nem tévesztette célját szeme elől.

- Tízéves voltál tehát akkor. Megtalálnád újból azt a sziklát?

- Ha te kívánod, Uram, a legsötétebb éjszakában foglak odavezetni, bekötött szemekkel.

- Kedves Eusebius, miért gyötröd szegény Corát ilyenekkel? Ugyan mit is akarsz attól a kötől?

- Eszter - felelte halkán a férj, mintha attól félt volna, hogy a falak is elárulhatják -, ez a kő gyémánt.

- Valóban? - lepődött meg a felesége, és gyermekes kíváncsisággal vizsgálta a követ.

- Az, ha mondom, és nagyon valószínű, hogy ott, ahol ez volt, még nagyon sok ilyen van. Követni kell a hegyi patakot, amelyik ezt a követ magával sodorta, és rá fogunk akadni a leírhatatlan kincsre. Aki megtalálja, azé lesz a kincs - és míg ezeket mondotta, arca kivörösödött, nyugtalanító láng csillámlott szemében. Eszter megijedt.

- Kedves Eusebius - mondotta -, emlékezzél arra az időre, amikor terhedre volt meglévő vagyonunk. Le akartál mondani róla gyermekeid javára, és magunknak csak annyit kívántál megtartani, hogy szerényen élhessünk belőle.

Ez a szemrehányás - talán az első életében - nem hatotta meg a férjet, hanem felingerelte.

Ó, a szív, ha már nem szeret többé bensőségesen, megbocsáthatatlannak tartja a jogot, amely mások iránt kötelességekre készíti. Mint minden zsarnok, éppúgy a szenvedély is süket és vak bármely figyelmeztetésre. Eszter szavai olaj volt a tűzre. Eusebius pénzsóvárgása még éhesebb lett.

Éles hangon válaszolt, családjára iránt érzett kötelességét, az apai szeretetet emlegette, és hidegen hagyták a könnyek, amelyek Eszter szemeiben bocsánatért esdekelték. Nem felelt a fiatal holland nő egyetlen szóval sem az ingerült férj igaztalan megjegyzéseire, annak haragja mégsem csillapodott. Sokáig tartott, míg a megsértett házi béke ismét visszatalált hozzájuk. Bármily őszinte volt is Eszter megbánása, Eusebius újból és újból visszatért a jelenetre, mint a gladiátor, aki törött kardjával ismételten nekimegy a jól felfegyverzett ellenfélnek. Nem tudta elfelejteni felesége szavait, olyannyira nem, hogy csak száraz, rideg hangon kívánt neki jó éjszakát. Eszter megirigyelte a néger nőt, mert ez halvány mosolyt kapott tőle a néhány napra fölkinált gyémántért - azért a gyémántért, amely okozója volt első szóváltásuknak.

VI

Másnap kora hajnalban talpon volt Eusebius. A kínai negyedbe ment, és ott a legélénkebb sürgés-forgást találta. Ennek a negyednek szorgalmas népe már előzőnlötte az utcákat. A gyalogárosok ordítva kínálgatták áruikat, fültépő zenével igyekeztek a figyelmet magukra terelni. Volt ott minden: zöldség, gyümölcs, hús, hal, élő állat. A kereskedők szolgálói az ajtókat, ablakokat és cégtáblákat törölgették le, azután megjelent maga a tulajdonos is a „suanpaim”-mal. Megcsörgette a golyókat, hogy becsalogassa a jó szerencsét és elriassa a balvégzetet. Az üzletek tele voltak a mennyei birodalom minden javával és gazdagságával. Volt ott a legszerényebb legyezőtől és kalitkától kezdve a legdrágább selymekig és brokátokig minden. Elefántcsont és ébenfa faragványok, bambusznádból font bútorok, festett gyékények, kályhaellenzők, élelmiszerek és így tovább, felsorolhatatlanul.

Eusebiust annyira lekötötték gondolatai, hogy észre sem vette a tarka képet körös-körül. Belépett egy drágakőárushoz, odaadta neki a Cora által talált követ és megkérte, vizsgálja meg. A kínai megcsiszolta a kő egyik oldalát, sokáig nézegette a lencsén keresztül, azután nehéz sóhajjal adta vissza. Kijelentette, hogy a kő nagyon értékes fekete gyémánt. Eusebius vigasztalásul néhány pénzdarabot tett le a pultra, és jóleső örömmel ment az irodájába.

Este korábban tért haza. A lugasban, azon a helyen, ahol egykor Harruk feküdt, Corát pillantotta meg. Annyira el volt telve a gyémánttal, hogy szokása ellenére ahelyett, hogy szó nélkül haladt volna el mellette, megszólította.

- Az a kő - mondotta -, amelyet te találtál, gyémántkő. Mégpedig a legértékesebb: fekete gyémánt.

- Egy szerető nő szíve értékesebb minden gyémántnál - felelte Cora halkán, de érthetően -, ám ez a szív nem olyan boldog, mint a kő, mert megvetik sötét színe miatt.

Eusebius nem felelt a siránkozásra. Őt csak a kincs érdekelte.

- Ha nyugovóra tért mindenki, jöjj be hozzám, beszélnem kell veled a kőről - mondta.

Cora megdöbbszent ezektől a szavaktól. Máskor korallpiros ajkai elsápadtak, szinte megszédült.

- Uram vagy, én pedig a rabszolganőd; engedelmeskedem.

Elcsendesült az egész ház, és Vandenbeek asszony egyenletes, nyugodt lélegzete mélységes álomról tanúskodott. Cora fölkelte asszonya ágya elé készített fekhelyéről, és a keskeny kis folyosón át beosont gazdája szobájába. Reszketett minden ízében, de azért engedelmeskedett, mintha felsőbb erők kényszerítenék. Eusebius a szoba közepén hasalt a szőnyegen. Előtte kiterítve a Vandervelde mérnök által ajándékozott térkép: Jáva minden hegyeivel, völgyeivel és vizeivel. Körülötte sok könyv hevert, és két gyertya között a fekete gyémánt szikrázott. Annyira el volt merülve, hogy észre sem vette a belépő rabszolganőt. Az már sokáig vára-kozott, mikor végre fölpillantott.

- Éppen jókor jössz, Cora - szólította meg -, sehogy sem tudok eligazodni itt a sok hegy és völgy között.

Cora nem értette meg, nem is hallotta a szavait. Mikor megpillantotta a gazdáját, szívének urát, teljesen elveszítette az önuralmát. Odaroskadt melléje, és könnyek között borította csókokkal a kezét. Eusebius bosszankodott. Hogy a szükséges felvilágosításokat megkap-hassa tőle, nyugodt magatartásra szánta el magát a rabszolganővel szemben. Ez a fordulat kellemetlen volt neki. Hideg és érzéketlen maradt, míg a szép, formás néger nő a lábánál vonaglott. Közömbösen látta könnyeit, nem vette észre ünneplő köntösét és azt, hogy friss virágokat font a hajába. Igen, érzéketlen maradt, de nem azért - mint régebben -, mert Eszter bájos képe töltötte be szívének minden redőjét. Csupán számításból merítette önuralmát. Nem felejtette el, hogy csak két vékony fal választja el feleségétől, és az minden neszre felriadhat. Másrészt meg akarta kapni a kívánt felvilágosítást a néger nőtől. Éppen azért nem utasította vissza teljes határozottsággal, pedig a szíve nem lágyult meg, érzékei nem ébredtek föl. Figyelmeztetései gyöngédek voltak, és inkább csak a látszat kedvéért emlékeztette kötelessé-geire. Hagyta, hogy a csókok odahulljanak a kezére, és ott hagyta a kezét a lánynál, míg az a térképen mutogatott.

Mint ahogyan előre sejtette, ama sziklacsúcs - a Taikoekoe kiszögellése - Garoet és Satsi falvak fölött emelkedett. A térkép szerint keskeny ösvény vezetett Garoet faluig, onnan már csak rövid út volt hátra a Cora által megjelölt helyig.

Eusebius elbocsátotta a néger nőt, miután önuralomra kérte - de nagyon gyöngéd hangon és szórakozott pillantásokkal. Cora szentül hitte, hogy gazdája nem gondolja komolyan, amit mond. Mikor másnap reggel találkoztak, a ház ura nem merte észrevétlen hagyni a rabszolganő szemjátékát, rámosolygott, és kénytelen volt eltúrní a futtában kezére lopott csókot. Hiszen most már közös titkuk volt, ha még olyan ártatlan volt is ez a titok.

Legszívesebben azonnal útra kelt volna, de nem merte megkísérelni Eszter miatt. Az asszony még mindig gyöngé volt. Így nem vihette magával, és azt sem bírta megtenni - ha mégoly hidegen érzett is iránta -, hogy hetekre, esetleg hónapokra egyedül hagyja. A figyelmes, gyöngéden érző asszony azonban most is segítségére jött. Mikor egy napon Eusebius talán századszor kérdezte meg tőle, mikor fogja már a gyermek a dajkát nélkülözhetni, Eszter azt felelte, hogy egy utazás a hegyek közé neki is meg a gyermeknek is jót tenne.

- Utazás a hegyek közé - ismételte megütközve Eusebius, és nem tudta, mit gondoljon erről a tervről, amely annyira kapóra jött.

- Igen, a hegyek közé. A tiszta, erős levegő jót fog tenni mindkettőnknek; felüdülhetünk a két hónap óta tartó forróság után, amely miatt szenvedtünk. Az már teljesen mindegy, hova megyünk, így, ha jönnek látod, kiválaszthatjuk például a Taikoekoe hegységet - ajánlotta Eszter, hogy egy újabb megszegyenüléstől kímélje meg férjét -, ott egyúttal utána nézhetsz, hogy megtaláld Cora kövének testvéreit.

- És Cora? - kérdezte Eusebius visszafojtott lélegzettel.

- Corát magunkkal visszük. Nem akarok megvárni a gyermektől, az meg egy pillanatig sem nélkülözheti dajkáját.

Ebben a pillanatban lépett be a néger nő. Ő is hallotta Eusebius kérdését, és a végsőkig feszült figyelemmel várta - mint a férj - a döntő választ. Okaik különbözők voltak, de célja mindkettőnek egy.

Eusebius a nyakába borult feleségének, és gyöngéden megcsókolta. Ez a csók azonban nem a szelíd, kedves asszonyt illette, hanem a szikrázó, drága gyémántot. Ez kápráztatta, vakította szüntelenül az ő szemeit. Eusebius olyan türelmetlenül sürgette az előkészületeket, hogy három nap múlva már el is indult a kis karaván a sziget belseje felé. Külön kocsival utaztak, mint a gazdag jávai telepések szokták. Tizenkét apró, de tüzes ló volt befogva a nagy kocsiba. A kocsisok a lovak mellett futottak és alkalomadtán, mikor a lovacsákak hegynek felfelé elfáradtak, segítségül hívták a földeken dolgozó parasztokat.

Bandengig kocsin utaztak, onnan tovább a nők gyaloghintókban, a férfiak pedig lovakon. Estére érkeztek meg Garoetba. Miután a nők elhelyezkedtek az előre lefoglalt lakásban, Eusebiusnak legsürgősebb teendője volt, hogy a ház déli oldalán levő nyitott erkélyre menjen, ahonnan jobban szemügyre vehette a hegyet, amelynek havas csúcsát egész úton vágyva nézte. Legnagyobb csodálkozására, megelőzte valaki. Cora támaszkodott egy bambuszrácshoz, és rámeredt a hegyekre. A néger nő annyira el volt merülve, hogy nem hallotta a közeledő lépteket. Halkan sikoltott; mikor Eusebius megérintette a vállát, és fölkiáltott.

- Mi történt veled, gyermekem? Mióta födelem alatt tartózkodol, eddig még egyszer sem ijesztett meg jelenlétem.

Azonban a néger nőt nem tudta megnyugtatni a mosoly, amely e szavakat kísérte. Még mindig remegett, és mentségül csak félszavakat hebegett.

- Valóban - tette még hozzá Eusebius - nem ismerek rád, Cora. Amióta úton vagyunk, teljesen megváltoztál. Eleinte éppúgy örvendtélt ennek az utazásnak, mint én magam. Ám közben a szemem láttára alakultál át. Sírni látlak, és sokszor azt hiszem, meggyűlölted a kocsit, amely idáig hozott.

- Uram, hogyan is örvendhetnék, amikor viszontlátom azt a helyet, amelyhez olyan gyászos emlékeim fűződnek.

- Hiszen nem titkoltuk el előtted utazásunk célját, mikor elindultunk. Mondd csak, ez tehát az a csúc, ahol a kincset meg fogjuk találni?

- Ó, uram, jól gondold meg, mit cselekszel! A hegység szelleme éppoly kétségbeesetten ragaszkodik kincséhez, mint az emberek. Meg fogja védelmezni.

Eusebius fölrántotta a vállát. Az a gondolat, hogy elérkezett a mérhetetlen kincsnek örök forrásához, teljesen elvakította. Nem használt az a fenyegetés, amely a Basiliusszal való találkozás után megrendítette volna. Cora tovább siránkozott.

- Uram, miért is jöttünk el Welevredenből? Miért kellett elhagynunk szép otthonunkat, ahol jólétben, nyugalomban éltünk. Szép feleséged, gyermeked van, én boldog voltam, ha megengedted, hogy arcodba tekinthessek, miért is hagytad el otthonodat?

Könnyek fojtották el szavait, remegett a fölindulástól.

- Rabszolganő - rivallt rá Eusebius -, becsaptál engem! Meséd a gyémántokat hengergető hegyi patakról gyermekmese! Hazudtál!

- Én? - sirt föl Cora.

- Igen, te! Becsaptál engem, valld be őszintén! Valld be, hogy mindaz mese, amit elmondtál! Ha őszintén megmondod, könyörületből megbocsátok neked.

- Uram, én nem hazudtam. Esküszöm neked az anyámrá, aki az életét áldozta értem, hogy én a követ ott találtam. Igazat mondtam. Igazat mondtam, esküszöm!

- Jól van - válaszolta Eusebius, akit csaknem teljesen meggyőzött a néger nő esküdözése -, holnap reggel felkapaszkodunk a csúcsra, és ha elérjük azt a helyet, ahol a sziklafal van, meg fogom látni, igazat mondott-e Cora.

- Nem, ne holnap reggel! Uram, ne tedd a lábadat a Taikoekoe köveire! Istenem, szeretném, ha több volnék, mint rabszolganő, mert akkor hallgatnál szavaimra. Tégy le erről a szándékról! Ne menj a hegyre!

- Odamegyek - tört ki Eusebius. - Nem engedem félrevezetni magamat. Holnap reggel meg fogjuk keresni a hegyi patakot.

- Uram, ha a ragyogó kövek meglágyíthatják szívedet, csak szólj! Fel fogom kutatni a többi patakokat, és amennyit csak találok, mind elhozom neked. Magamnak nem tartok meg egyetlen darabot sem, esküszöm.

- Te esztelen! Annyit, mint ott, nem találhatsz az egész szigeten! Elég a szóból! Holnap hajnalban odavezetsz! Akkor meg fogom látni, igazat szóltál-e?

- Uram, keress másik vezetőt, Cora nem teszi lábát a Taikoekoera!

- Hazug! - kiáltott Eusebius, és fölemelte kezét, hogy megüsse a rabszolganőt, de a fölemelt kéz lehullott, önmaga előtt szégyenkezett felindultsága miatt. Kissé nyugodtabban tette hozzá:

- Ez tehát a híres odaadás és áldozatkészség, amelyet emlegettél? Még csak engedelmességet sem kaphatok tőled. Ez tehát az egész életed följajánlása?

Ez a hivatkozás a leány szerelmére fölötte váratlan hatású volt.

Cora odarokkadt urának lábaihoz, átölelte a térdeit.

- Bárcsak lezuhant volna rám az a kar, amelyet fölemeltél ellenem! Taposs a lábaiddal azon a reménytelen szerelmen, csak ne kételkedj benne... inkább meghalok... meghalok inkább.

Rekedt kiáltással fulladt bele a szó, mintha láthatatlan kéz szorította volna össze a torkát, és szörnyű arc látványa bénította volna meg a nyelvét. Görcsös remegés rázta egész testét, lélegzete akadozott, merev tekintete a Taikoekoe hegyre tapadt.

Eusebius vörös lángoszlopot pillantott meg a hegy oldalán a bokrok között. Azt hitte, hogy a vadőrzők raktak ott tüzet, az eszébe sem jutott, hogy annak a fénynek van olyan hatása a néger nőre.

- Nos? - kérdezte tőle.

- Te akartad, uram - felelte Cora reszkető hangon. - Legyen meg a te akaratod, veled megyek; elvezetlek arra a helyre, ahol a gyémántok alusznak kristályos ágyukban.

VII

Eusebius izgalmában egész éjszaka nem tudott aludni. Még ki sem hajnalodott, amikor már talpon volt. Nesztelen léptekkel ment a pamlaghoz, amelyiken a néger nő aludt, hogy őt is fölkeltsé, azonban legnagyobb csodálkozására, a pamlag üres volt. A néger nő nem aludt a

szobában. Eusebius megijedt. Azt hitte, megszökött a hegyi út elől. Az udvarra sietett, hogy felkeltse a szolgáját, aki az egyik melléképületben aludt. Mikor a ház előtt levő kerten áthaladt, nehéz sóhajt hallott maga mellett a sötétségben. Odanézett: Cora volt.

- Te vagy az, Cora?

- Ugyan ki más virrasztana, amikor te virrasztasz, uram?

- Már azt hittem, megszöktél, szegény Cora.

- Cora alázatos rabszolganő, a szabad utakat nem az ő számára építették.

- Cora második anyja gyermekünknek, sohasem tekintettük rabszolgának, hanem barátja volt a házunknak. Ezentúl pedig csak a szeretet kötözzé házunkhoz: én felszabadítom.

- Ugyan mit használ az nekem, ha a kókuszrostból készült kötelékeket elszagatod? Ott maradnak azért a mázsás láncok az én lábamon. Cora mindig a te rabszolgád marad, és rabszolgája egy hatalmas úrnak.

- Ki az a másik úr?

A néger nő egy pillanatig vonakodott válaszolni.

- A sors - mondta végül -, a sors előre ostromoz engem, még akkor is, ha a halál, mint éhes párduc, leselkedik rám utamon.

Eusebius fölrántotta a vállát.

- Úgy látszik, nem jött meg az eszed tegnap este óta.

- Készen állok arra, hogy téged a Taikoekoe csúcsára vezesselek - jelentette ki Cora, és fölemelkedett helyéről.

- Jól van, azonnal felköltöm az embereimet.

- Nem szükséges. A hegység szelleme gyanakodó, két ember kevésbé fogja rossz gondolatait fölbreszteni.

- Legyen, ahogyan akarod - egyezett bele Eusebius, és magában azt gondolta, hogy ennyi engedménnyel tartozik a lány babonás hitének. Azután még hozzátette: - De azt csak nem bánod, ha lóra ülök?

- Fölösleges, uram. A leggyorsabb paripánál is gyorsabb a veszedelem, a meredeken pedig úgylát gyalog kell fölkapaszkodnunk. Ha valóban nem használt a könyörgésem, ha olyan igen vágyódom a ragyogó kövek után, add a kezedet, vezetni foglak!

Eusebius megragadta a forró, remegő sötét kezét, és elsiettek. Dél felé fordultak. Elhaladtak Garoet falu kertjei alatt, azután pedig egy illatos gyümölcsfákkal beültetett síkságon mentek keresztül. Az éjszaka világos volt, a csillagok halványan ragyogtak.

Talán az éjszaka felséges csöndje és nyugalma hatott rá, vagy pedig valamely ismeretlen érzés uralkodott rajta, annyi bizonyos, hogy a néger nő annál nyugodtabb és elhatározottabb lett, minél messzebbre hagyták a falut maguk mögött. Lépteit mindinkább gyorsította, Eusebiust folyton ösztökélte: előre... előre...

Időről időre megragadta a kezét és lihegő kebléhez szorította, fejével vállához simult. Eusebius csak a gyémántforrásra gondolt, eszébe sem jutott, hogy a kitörő szenvedélyt korlátozza és visszaparancsolja; bánta is ő most a néger nőt.

Egyórai utat tettek már meg. Elmaradtak a kertek, az alacsony, gömbölyű narancs- és citromfákat magas, karcsú tamarindák váltották föl, friss szél fújta a kókuszpálma széles levelei között. Mire a szürkület áttörte az éj sötétjét, a két vándor már a Taikoekoe középső részén, az erdőn haladt keresztül. Bazaltdarabok, megkeményedett láva és szakadékok nehezítették az utat, de ők rendületlenül törtek a cél felé, végre ott voltak egy függőleges sziklafal alatt. Talán valamely földrengés dobta a sima sziklagátat a szakadék fölé. Eusebius megállt a fal tövében, hogy megvárja Corát, mert az kissé elmaradt. Kiáltva hívta, akkor megjelent. Nagy csomó virágos ágat és gallyat hozott a karján. A félhomály dacára is ügyesen rendezte el a fehér és vörös virágokat az ágak között.

- Mire való ez? - kérdezte Eusebius.

- Megengedj, uram, nem mehetünk tovább, amíg áldozatot nem mutattam be a hegység szellemének.

- Nem bánom, de siess! - válaszolt az úr bosszankodva.

- Légy kegyes, uram! - kérlelte a leány letérdelve előtte, és ajkait kezére szorítva. - Láthatod, még sötét van a fák alatt, úgysem mehetnénk tovább; engedd meg tehát a rabszolganőnek, hogy fohászkodjék a hegység szelleméhez a sikerért, íme, most már én is vágyódom arra a helyre, amelyikre te, és én is akarom, éppúgy, mint te, hogy megtaláljuk a fénylő köveket.

Eusebius leült egy kidőlt pálmatorzsra.

A fiatal néger nő a fejére tette koszorúját, és a megmaradt nagy csokorral és egy marék száraz fűvel a kezében, hihetetlen ügyességgel kapaszkodott föl a sziklára. Mikor odafönn volt, meggyújtotta a fűvet, a láng elé térdelt, és halkán hívta a hegység szellemét. Azután fölemelkedett, a kihunyini készülő parázsra száraz ágakat dobált. A lángok vörös fényt vetettek arcára és magasan kiegyenesedett alakjára. Fekete haját kibontotta. Válláról lehullott vörös csíkos, ruhája. Ajkai remegtek, szemei villogtak. A csokorból kihúzta a fehér virágokat, a tűzbe dobálta, és halkán zümmögött hozzá.

- Hatalmas Raksasa - kezdte -, te, akinek lélegzete vihar, és sóhajtása égis emeli a lángokat, ajándékozz részvétet az én könnyeimnek! Az én könnyeim lehullnak szívemre, mint lávacseppek, és fájó sebeket égetnek szívembe. A galamb vagyok én, amelyik magányosan él, mert fekete a tollazata. Azonban annak a férfinak arca, kit én szeretek, fehér, mint áldozati virágomnak szirma, és a nap nem élhet együtt az éjszakával. Nem hunyhatom le szemeimet, mert mindig őt akarják nézni szemeim. Pedig jéghidegsége megöli minden reményemet. Hatalmas szellem, ha megjelenésünk hegyeidben felébresztette haragodat, és az a harag áldozatot kíván, én felajánlom neked életemet. Semmisíts meg engem, amint virágaim elégték a tűzben. Válaszd a fekete tollazatú galambot, és hagyd visszatérni a fehér arcú embert a tenger partjára, ott hitvese várja őt.

A leány első szavaira nem figyelt Eusebius. Később azonban önkéntelenül is követte az imát, és mélyen meghatotta a néger nő ragaszkodása. A környezet sivár egyhangúsága és Cora fantasztikus szépsége, a halkán zümmögő ének bensősége, és ahogyan a leány ott állott, mint az éjszaka papnője, lebilincselte a férfit. Most először feledkezett meg a kincsekről, zavartan követte az imádkozó nő mozdulatait. Az már elhallgatott. Levette koszorúját fejéről, a lángok közé dobta, azután lehajolt, és mereven nézett a tűzbe. Egyszerre halkán fölsikoltott, kirántotta a félig elégett koszorút a lángok közül, és lesietett vele gazdájához.

- Nézd, uram, nézd! A fehér gardéniák sértetlenek maradtak. Érintetlenül kerültek ki a tűzből.

- Mit jelent ez?

- Azt, hogy te bántatlanul fogsz hazatérni utazásodból.

- És te, Cora?

- Mit is törődöl te énvelem?

- Nem - kiáltott Eusebius -, nem akarom, hogy egyetlen hajad szála is meggörcsüljön! Lemondok inkább a gyémántokról, ha akkora darabok volnának is, hogy a Joapar völgyét tölthetném meg velük.

Ezek a szenvedélyes szavak elrabolták a néger nő minden, önuralmát. Könnyezve és ujjongva dobta magát ura lábához. Az kitárta karjait, hogy fölemelje, de akkor már ott érezte a leányt karjaiban. Könnyei arcát nedvesítették, fürtjei simogatták a bőrét, forró lélegzete általjárta, és egy égető csók marta magát a szájába.

Az ifjú hollandi immár teljesen megfeledkezett útjának céljáról, és megfeledkezni készült hitvesi kötelességéről. A vágyó csók felajzotta minden idegét, az esdeklő pillantások legyőzték ellenállását. Tehetetlenül vergődött az igéző tekintet alatt, mint a kígyó zsákmánya, mikor már megadta magát. A csók mint galvanikus ütés járta át tetőtől talpig. Azonban éppen ez a heveség lett megmentője. A vágy boldogan fájdalmas volta térítette magához, felébresztette kábulatából. Megmagyarázhatatlan rémülettel taszította el magától a néger nőt, tépte le karját nyakáról, és elfordult. Igyekezett visszanyerni önuralmát. Cora a fűvön feküdt, és ha nem rázta volna halk sírása, ura eszméletlennek hitte volna. Halk csobogás ütötte meg a fülét. A hang után ment, míg a hús patakig ért. Megnedvesítette kendőjét, és felüdítette vele égő arcát és homlokát. A friss víz lecsillapította. Már higgadtan gondolt a történtekre, és nem tudott haragudni a szerencsétlen néger nőre.

Miért is neheztelnék rá, gondolta, hiszen őszintén szeret engem, és szerelmét nem tudta elnémítani. A gyémántról való mese hazugság volt, hogy ezt a jelenetet rendezhesse, amellyel le akart engem győzni. És én balga, csakugyan lépre mentem, hittem neki, mégis meg kell bocsátanom a boldogtalan szerelmesnek.

- Kelj fel - fordult a leányhoz -, forduljunk gyorsan vissza, hogy mire hajnalodik, otthon lehessünk.

- Miért fordulnánk vissza? - kérdezte Cora elámulva.

- Ugyan, csak nem akarod folytatni ezt a hasztalan komédiát?

- Miféle komédiát?

- Nos, a mesét a gyémántokkal. Egyetlen gyémánt, amelyet nekem nyújthatsz, a te hű szerelmed. Ezt én nem fogadhatom el, jól tudod, hogy Eszternek tartozom hűségemmel... Forduljunk vissza, én megbocsátok neked!

Mikor Cora az Eszter nevét hallotta, arca elsötétült és fenyegető lett. Övéből kicsiny tört húzott ki, és odanyújtotta Eusebiusnak.

- Döfd ezt az acélt a szívembe - mondta -, és nem fog annyira fájni a szúrás, mint ahogyan megsebeztek szavaid, amelyekkel fölébresztettél boldog álmomból. Cora a halálba megy, tudd meg, amikor téged a Taikoekoe kincseihez vezet.

- Hazudsz! - kiáltott a hollandi, magára kényszerített szigorúsággal, így akarta legyőzni a lelkében újra feltolakodó kapzsiságot.

Ebben a pillanatban tompa mormolás hallatszott, mintha távoli mennydörgés közelednék.

Cora megijedt. Fejét lehajtotta, két karját erőtlenül csüggesztette le.

- Igazad van, uram - suttogta -, én valóban hazudtam, forduljunk vissza!

Ez a megadás mélyebb lenyomást tett Eusebiusra, mint előbbi bizonykodásai. Egy pillanatra újabb reménykedés szállt szívébe, hogy annál szomorúbb legyen azután a lemondás.

- Így tehát Cora csúfosan visszaélt a bizalmammal - mondotta.

- El! El innen! - kiáltozott a néger nő, aki szinte esztét veszítette el félelmében, - Egy pillanatig sem maradhatunk itt!

A tompa mormolás félelmetes bögéssé erősödött, és már csak kétszáz lépésnyire lehetett tőlük.

- Tigris - mondta Eusebius, és kirántotta törét övéből, a másik kezével a rabszolganőt ragadta meg.

A fenyegető bögés gyengült, de közeledett. Úgy tetszett, hogy az állat az erdő bokrai között rejtőzik még. Eusebius minden pillanatban el volt rá készülve, hogy kiugrik és rájuk rohan.

- Állj a hátam mögé! - kiáltott a rabszolganőnek.

- Nem, nem - ellenkezett a néger nő, akinek a veszély új erőt kölcsönzött. - Tovább fogunk menni. Raksasa, a hegység szelleme velünk van, a vadállatok nem bánthatnak tehát bennünket. Oda nézz! - És rámutatott a halvány fényre, amely a hegy felé imbolygott. Leszállt a füre, felhúzódott a pálmaágak közt, egészen a fa koronájáig.

- De hová akarsz vezetni?

- A Taikoekoe csúcsára! Mielőtt a nap megtette volna fele útját, kezedet fürösztetni fogod a hús vízben, abban a vízben, amelyben a gyémántok fürödnek. Én igazat mondtam, Uram! Esküszöm a szerelemre, amelyet irántad érzek! Előre! Így kell történnie!

A fiatal kereskedő nem értette már az egészet, ami történt vele és körülötte, de azért megindult vakon a leány után. Az a mozgó fény nyomán vezette. Felkapaszkodtak a Taikoekoe elő-hegyeire. Cora gazdája előtt ment, utat vágott az erdőben a szinte áthatolhatatlanul egybefonódott ágak között.

VIII

Csakhamar túl voltak az erdőségeken, és a lávával, hamuval födött részekre értek. Itt csak apró mimózák és törpepálmák vertek gyökeret a mostoha talajban. A csillagok kihunytak már, sötétebb lett, a néger nő az előttük táncoló csalóka fényt követte.

Eusebius megpróbált ellenvetéseket tenni. A leány azonban - bár még mindig görcsösen remegett egész testében - határozottan ragaszkodott az irányhoz, amelyet az előttük imbolygó fény mutatott nekik. Azt állította, hogy a hegység szelleme vezeti őket ilyen módon. Az úr belenyugodott a leány akaratába, annál inkább, mert megfigyelte, hogy mindig hegynek fölfelé mennek, és a mormogás elmaradt mögöttük. Már a mimózák is elmaradtak, a vidék egyre kihaltabb, a kapaszkodás pedig fáradságosabb lett. Bazaltsziklák, lávatömbök állták útjukat, térdig süppedtek a hamuba.

- A te elbeszélésed szerint, Cora - szólalt meg végre a gazda -, én azt hiszem, nem egészen jó irányba megyünk. Az a függőleges szikla és a patak, amelyikről te beszéltél, szerintem a hegynek ebben a magasságában kell hogy legyen, de kissé jobbra, a Papandajan szomszédságában.

A néger nő nem felelt, hanem a bágyadt fényre mutatott. Az még mindig ott táncolt a sziklákon. Eusebius figyelmesen nézte a hegy sötét tömegét, és arra gondolt, hogy Corának igaza lehet. Még a harmadrésznyi utat sem tették meg fölfelé.

- Azt hiszem - mondta később -, legjobb volna itt bevárni, amíg kivilágosodik. Én sokkal jobban bízom benned, mint a hegy szellemében. - Mialatt ezeket mondotta, megbotlott valami különös dologban. Lehajolt, hogy útjából eltávolítsa, és a legnagyobb rémületére, egy emberi csontvázat látott maga előtt. Cora ugyanabban a pillanatban iszonyodva fölkiáltott. Az ide-oda mozgó fény, amely eddig előttük világított, hirtelen eltűnt, és sűrű, elviselhetetlen szagú felhő gyűrűzött körülöttük. Mindketten közel voltak az eszméletlenséghez. Eusebius nem tudta, mit jelentsen ez, de Cora, ennek a veszedelmes földnek gyermeke már tisztában volt a helyzetükkel.

- Elvesztünk! Elvesztünk - jajveszékelt -, menthetetlenül elvesztünk! A hegység szelleme a Guevo-Upasra csábított bennünket!

- Guevo-Upas? Mi ez? - kérdezte a fehér ember.

- A halál rettenetes völgye, ahol minden élőlénynek meg kell halnia. Nézd, mennyi csontváz hever körülöttünk!

- Mesebeszéd - válaszolt Eusebius -, ki mondta ezt neked? A Bohon-Upas csak akkor halálos, ha elegyedik a vérrel.

- Ki beszél itt a Bohon-Upasról? - kiáltott Cora. - Én azt mondtam, hogy a Guevo-Upasra kerültünk, a Méregvölgybe. Nem az átkozott fának az árnyéka fog végezni velünk, hanem a fojtó, borzalmas gázok, így pusztítja el itten a gonosz szellem ellenségeit.

Eusebius belátta, hogy a rabszolganőnek igaza van. Egy kialudt kráterbe jutottak, és a savanykás szagú gázok minden életet kioltottak ezen a helyen: Lépten-nyomon emberi és állati csontvázakat láttak. Hideg verejték verte ki a kereskedőt tetőtől talpig. Cora ide-oda futkosott, kiutat, menedéket keresett.

- A hegység szelleme, Raksasa, összebeszélte a Barkasahannal; a tűz szelleme alávetette akaratát az ő akaratuknak, és mint valami kártékony féreg, kúszott előttünk, hogy becsalogasson ebbe a borzasztó sírba. Ó, átkozott Barkasahan! Pedig megígérte nekem, hogy megelégszik egy áldozattal!... Ha megcsaltál engem és most mindkettőnket romlásba viszel, légy átkozott, ezerszer átkozott légy, Basilius!

Ez a név visszarángatta Eusebiust abból az önkívületből, amelybe a rémület és a nehéz gáz taszította. Odaugrott Corához, és megragadta karjánál, éppen akkor, amikor egy bazaltsziklára akart fölugrani a gáz elöl.

- Asszony! - kiáltotta. - Igaz lelkiismeretedre kérdezlek, miféle név ez, amit most említettél?

- Kegyelem, kegyelem! - jajveszékelt Cora, gazdája térdeit átkulcsolva.

- Óh! Most már világosan látom a csapdát, amelyet nekem állítottatok! És én jónak, gyöngédnek, odaadónak hittelek, te nyomorult teremtés! Ha nem is viszonztam érzelmeidet, de száналommal voltam irántad, pedig ugyanaz volt a szereped, mint ama rangunnak a Cornelis házában. Romlásba akartál engem taszítani, azért volt az egész szerelmi komédia! Takarodj vissza gazdádhoz, és mondd meg neki, hogy Eszter az én egyetlen szerelmem, és Eusebius nem hagyja elszédíteni magát csábjaidtól; nem adta oda magát az álomnak, amelyet a mérges gázok halálos álommá mélyítettek volna. Én élve fogok elmenekülni a Méregföldről, de te, te itt maradsz! - Ezt kiáltván oda neki, törét markolatig döfte a boldogtalan néger nő testébe. - Menj előttem a sötétségbe, és vidd magaddal átkomat!

Cora legurult a szikláról, a szikladarabokat magával rántotta, és utolsó istenhozzádot kiáltott neki, azután elcsöndesedett minden.

Bár nagy volt a bűn, amelyet elkövettek ellene, haragja és elkeseredése még nagyobb, mindazonáltal Eusebius azonnal megbánta hirtelen elkövetett tettét. Eldobta véres törét, és ezzel együtt minden gyűlöletét. Megfeledkezve saját nyomorult helyzetéről, leroskadt a sziklára, és megsiratta a rabszolganőt. Nagy fájdalmak térítették újra magához. Lélegzete mind jobban elnehezedett; kábultsága egyre súlyosbodott, és mintha ezer tű fúródott volna minden testrészébe.

Megpróbált járni, de térdei összecuklottak alatta, támolygott, mint az ittas, és minden mozdulata elviselhetetlen fájdalmat okozott neki.

- Ez a büntetés - sóhajtotta, és beletörődve végzetébe, leült a szikla kiugrójára. Leláthatott onnan a síkságra. Nagy-nagy messzeségből feléje világítottak a házak ablakai, egyik mögött békésen szendergett Eszter, míg ő halálára várakozott.

Megpróbálta minden gondolatát a szeretett asszonyra összpontosítani és teljesen kivetni magából a mindörökre elvesztett kincseket. Feje egyre nehezebb lett, és hangosan kiáltott neve mint halvány visszhang hatolt a fülébe. Friss tengeri szellő fújdogált, ez kissé magához térítette. Úgy rémlett neki, hogy a néger nő hangját hallja a mélységből. Ez a hang bátorságot öntött beléje. Ez a hang arra ösztökélte, hogy megpróbálja a menekvést. Fel akart kelni, de visszaroskadt.

A kiáltás ismétlődött. Cora hangja mindenre, ami szent előtte, kérte, menjen oda hozzá. Mint a villám, hasított beléje a menekvés egyedüli lehetősége. Hátára dobta magát, és lecsúszott a sziklafalon. Ez volt az utolsó erőfeszítése. A szikladarabok éle beletépett testébe: elájult. Eszméletlensége csak néhány percig tartott. Üdítő, hús csöppek becézték arcát és homlokát, egész testét. Fölvetette a szemeit, a csúcs alatt csörgedező patak kristályos vizében feküdt, feje Cora ölében. A lány a sziklafalhoz ült, úgy tetszett, már a halál sápadtsága halványlott arcán.

- Megmenekültél! Megmenekültél! - ujjongott Cora. Ó, bocsáss meg, hatalmas Raksasa, hogy kételkedtem a jelben, amelyben megnyilatkoztál.

- Igen, megmenekültem! - felelte Eusebius. - Megmenekültem általad, akinek életét el akartam pusztítani. A te hangod ösztökélt arra, hogy lecsússzak a szikláról ide, ahol védve vagyok a halálos gázoktól. Cora, örök hálámra számíthatsz.

- Most már édesen fogok megpihenni síromban, nem viszem oda átkodat magammal!

- Ne beszélj a halálodról, élni fogsz!

- Nem, nem. Néhány perc múlva ott leszek annak karjaiban, aki egyképpen öleli magához az embereket, akármilyen színűek is. Köszönöm neked, hogy elűzted a haragot szívedből és helyet adtál a részvétnek. Talán nemsokára meg is kapod a jutalmát.

- Hogy érted ezt?

- A hegység szelleme igazságos; a hatalmas Raksasa nem köthet szövetséget a Barkasahannal. Ő meghallgatja azokat, akik hozzá fordulnak.

- Nem értelek!

- A hegység szelleme vezette a mi lépteinket. Én fölajánlottam neki életemet; meg fogja engedni neked, hogy megtaláld azokat a kincseket, amelyek után áhítozol. Én azt hiszem, már nem lehetünk messze attól a medencétől.

- Már megint azokról a gyémántokról beszélsz? Gondold meg, hogy itt vagyunk egy tűzhányó torkában, és innen nem vezet ki másik út, csak a szörnyű gázokon keresztül. Kérlek, Cora, ne gúnyolódj tovább hiszékenységgel, hallgass azokkal a mesebeli kincsekkel!

- Uram, Cora nem gúnyolódik! Esküszöm a halál arca előtt, igazat mondok. Nem tagadom, vétettem ellened, amikor megkötöttem az alkut a Barkasahannal. Megígértem neki, hogy szerelmet fogok hazudni, de abban a pillanatban, amikor először néztem szemedbe, már nem kellett hazudnom a szerelmet, mert valóban éreztem szívem minden porcikájával. Én csakugyan ott láttam halott anyám lábainál azokat a gyémántokat.

- Szent Isten - kiáltott Eusebius, kibén megint feltámadt a pénzvágy -, szent Isten, tudod, hogy mit beszélsz?

- Nekem úgy rémlik, mintha már láttam volna valamikor ezt a szörnyű helyet. Ha erőm még megvolna, odavezetnélek a kincsekhez.

- Nem, nem szabad innen elmozdulnod. Minden erőfeszítés kockázatos volna, még jobban elgyöngítene. Ó, Istenem, mért is engedtem, hogy a harag vezesse a karomat! Cora, én tudok járni, mondd meg, merre forduljak?

És hogy magához térítse a mindinkább elgyengülő Corát, zsebkendőjét bemártotta a vízbe, megnedvesítette a leány arcát. Föltötte, és fejét magához szorította.

- Ah! A szerelem erősebb a halálnál - mondta a néger nő, felelet nélkül hagyva a kereskedő kérdését. - Mióta itt vagy mellettem, visszatért a melegség kihűlő ereimbe.

Maradj itt mellettem, uram, ne hagyj most magamra! Ó, ez a szerelem, amely megfűkezi a halál angyalának kezét! Istenről beszéltél az előbb. Nekem te voltál az egyetlen istenem! Mennyire szeretlek! Ha rám ragyogott mosolyod, a könnyek a boldogság gyöngyévé váltak szemeimben, és ott éreztem magamat a Paradicsomban, a kiválasztott helyen...

Eusebius gyöngéd kézszorítással felelt a haldoklónak.

- Megbocsátottál nekem, én uram?

- Igen, de mondd csak, nem tudnál visszaemlékezni? Mondd meg nekem, merre forduljak, hogy megtaláljam a kincseket?

- Elhiszed már, hogy nem hazudtam?

- A kincsek itt vannak, de drága minden pillanat! Adj utasításokat, hogy megtalálhassam, és kijuthassak ebből a szakadékból! Ha igazán szeretsz, beszélni fogsz. Néhány pillanat alatt összegyűjtök egy csomó gyémántot, gazdag és hatalmas leszek. A karjaimon viszlek el innét. Nagyszerű orvosokkal gyógyíttatlak meg. A nagy jutalom reményében meg fognak birkózni a halállal. Sokáig és boldogan fogsz élni nálam... Beszélj, akarod?

- Nem vagyok-e máris boldog? - felelte a néger nő, aki elragadtatva hallgatta. - Mennyei hangokat hallok, elibém jöttek a földre. Kimondhatatlanul boldognak érzem magam, míg szíved dobogását hallgatom. Boldog vagyok, és nem törődöm sem étellel, sem halállal.

- Gondolkozz, Cora! Mutasd meg, hol találhatom meg a kincseket!

- Az igazi kincs a szeretet, ez az egyetlen, amit a sírba is elviszünk magunkkal; ez rózsával ágyazza kemény fekhelyünket a sírban.

- Szent Isten! Meg fog halni, és én nem tudom meg tőle a titkot!

- Igen, a szeretet halhatatlanná tesz bennünket... Érzem, emelkedik a lelkem...

Eusebius közel volt a megőrüléshez. Fellángolt benne teljes erővel a sóvár vágy a gyémántok után. Egy benső hang azt suttogta neki, hogy a kincs itt van a közelben. A néger nőnek egyetlen szavába kerülne, és hozzájutna. Türelmetlensége elrabolta minden józanságát. Az a gondolat, hogy közel van a célhoz, és mégsem érheti el, szinte dühöngésre készítette. Ott térdelt Cora előtt, két kezében tartotta a fejét, arcuk érintkezett.

- Cora! Cora! - kiáltotta. - Esküszöm, felelned kell! Hol van a patak a gyémántokkal?

- Jobb így... itt vagy mellettem, és utolsó sóhajomat a te ajkad fogja felfogni...

- Mit törődöm én a te szerelmeddel, ezekkel a rajongó beszédekkel, a kérdésekre felelj!

- Megbocsáss, uram, fekete felhő bocsátkozik a szememre... De ezen a felhőn látom úszni drága képedet, elkísér a síromba...

Eusebius belátta, hogy hiábavaló minden. A haldokló már nem fog beszélni. Elbocsátotta fejét, az odaesett a sziklára, ő leült, és a mélységbe meredt.

A patak két magas sziklafal között csörgedezett, mintegy százlépésnyire attól a helytől, ahol Eusebius ült, az egyik sziklacsúcs összefüggött a hegységgel, a másik pedig nagy golyó alakú formát alkotott. A szakadék ott befejeződött. A két magas sziklafal között kilátott a keleti égre. A nap felkelőben volt. A hegyi patak a barlang végénél vízesést alkotott, odahallotta a zúgását. Eusebius odasietett a hasadékhöz, és maga alatt húzlépésnyire megpillantotta azt a kicsiny hegyi fennsíkot, amelyről Cora oly élénken beszélt. És ott volt a vízmedence is - a gyémántok kristályágya.

- A gyémántpatak! - suttogta Eusebius.

Ebben a pillanatban a nap feltörő sugarai odaestek a sziklalapra és a zúgó vízre. Millió kápráztató sugár csillámlott vakítóan a mélységben. Olyan megragadó volt ez a látvány, hogy a fiatal kereskedő egész testében remegett és megingott, csaknem lezuhant. Ám nem sokáig tartott habozása. Lerohant, rávetette magát a zsákmányra, mintha attól félt volna, hogy valaki elrabolja tőle az utolsó pillanatban. Víznek fölfelé haladva gyűjtötte a drágaköveket. Minden újabb gyémántot ujjongó kiáltozással ragadott meg. Sötét alak akadályozta végül a továbbhaladásban. Főlnézett, és meglátta Corát. A néger nő már nem mozdult. Feje ott pihent azon a helyen, ahová Eusebius ejtette. Halvány ajkai félig nyitva maradtak. Részvevő pillanattal simogatta meg a holttestet, és tekintete találkozott a halott szemével. A test már meghalt, de a szemek még akkor is mintha éltek volna. A szemekben ott maradt az a vágy, forró szenvedély, amely utolsó pillanatig lobogva égett a boldogtalan teremtés szívében. Ezek a szemek külön életet éltek, és még akkor is azt mondták:

„Uram, szeretlek!”

Eusebius el akart fordulni, de nem volt ereje hozzá. Titkos hatalommal vonzották azok a szemek; kényszerítették, a szívébe hatoltak, hogy megmozdult bensejében minden érzés. Az öröm már úgymint engedékenyebbé hangolta áldozata iránt, íme, az gazdaggá tette őt, és ő halállal fizetett neki. Kezéből kihullottak a drágakövek, odarogyott a halott mellé.

- Cora - suttogta térdén állva -, bocsánatot kérek tőled, amiért kételkedtem benned. Cora, ha igazat szóltál, és a lélek csakugyan túléli halandó testünket, adj jelt! Add tudtomra, hogy megbocsátottál, és nem vittél haragot magaddal az örökkévalóságba. Ó, adj jelt!

Főlemelte a mozdulatlan, merev testet, és magához szorította, hogy fölmelegítse.

- Én Istenem! néhány perc előtt még beszélt hozzám. Miért is hagytalak itt? Míg melletted voltam, a halál angyala nem mert hozzád nyúlni. Míg melletted voltam, nem bírta rászánni

magát a lelked, hogy megváljon porhüvelyétől. De kell hogy módot találjak felébresztésedre - így szólt Eusebius, és megcsókolta a halott száját. - Cora, ne hagyj itt azzal a rettenetes tudattal, hogy én fosztottalak meg az élettől! Cora, hallod-e szavamat?! Szeretlek téged!

Hangos, rekedt nevetés hangzott ebben a pillanatban a feje fölött. Megismerte ezt a nevetést abban a szempillantásban; megismerte volna még a halálos ágyán is. Életének olyan sorsdöntő órájában hallotta, hogy azt a hangot elfelejteni soha többé nem tudta. Nungal állt ott maláj öltözékében.

- Te! Már megint te! - kiáltott fel kétségbeesetten.

- Igen, én vagyok - felelte az. - Nem engedem át senki másnak a tisztséget, hogy meggyőződjem arról, vajon tulajdonom-e még az én tulajdonom. Remélem, ebben az esetben nem fogod sokáig kéretni magadat, Vandenbeek Eusebius, hogy drágalátos nagybátyádnak, Basiliusnak akaratát teljesítsd. Máskülönbén kénytelen volnék beszélni. Odafönn a Guevo-Upason egy véres tört találtam. Arról tanúskodik ez, hogy gyilkosság történt a magasban. Attól félek, drágább lesz neked hétszáz ezer koronánál!...

Eusebius nem bírta tovább hallgatni. A félelemtől félőrülten ugrott fel; a szakadék nyílása felé rohant, levetette magát arra a helyre, ahol Corának édesanyja oly rettenetes halált szenvedett. Azután keresztülrohant a síkságon, és nem vette észre, hogy kis ezüstgyűrűje ottmaradt a halott kezében.

IX

Argalenkát Tsermai szolgálóinak kezében hagytuk. Ezeket nem kis zavarba hozta gazdájuk parancsa. Tudniillik amióta Tsermai letett kormányzói hivataláról Bantamban, az udvarhoz tartozó börtönöket más célokra használták föl. Egyetlen olyan cellájuk sem volt, ahova a váratlan vendéget elhelyezhették volna.

Míg az udvaron keresztülmentek, megálltak egy percre tanácskozni. Az egyiknek ötlete támadt.

- Én már tudom, hova tesszük - mondotta az.

Volt az udvarban két ketrec. Ezeknek egyikében Maha élte fékezetten, ifjú életét, a másikban egy tigris tartott Tsermai hosszú ideig. Néhány hónap előtt a tigris éhhalálra ítélte önmagát, elpusztult. Ezt az üres ketrecet szánták Argalenkának. Betaszigálták a keskeny nyíláson. Ellenállás nélkül tűrte, hogy rázárják az ajtót, azután ledobta magát a ketrec padlójára, amelynek még mindig förtelmes szaga volt.

Nem sírt és nem panaszkodott. Tágra húzódott szemei mereven néztek, és mégsem láttak. Még élt a test, de a lélek mintha már elszállt volna belőle. Nem aludt egész éjszaka. Másnap délben az egyik szolga rizsből készült kalácsot és egy korsó vizet adott be neki. Argalenka rá sem nézett, és nem nyúlt az ételhez. A szolgálak le-föl járkáltak az udvaron, de egyiknek sem jutott eszébe a fogoly. A harmadik napon mégis megállt az egyik a ketrec előtt, és látta az érintetlen három kalácsot és három korsó vizet.

- Beteg vagy? - kérdezte Argalenkát.

Az nem válaszolt.

- Allahra, ez meghalt - fordult a szolga egyik pajtásához.

- Nem halt meg - hangzott a válasz -, még él a kutya, a szempillái megrezzentek, mikor szóltál hozzá. De ha így folytatja, akkor Dayonnak nem sokáig kell majd törődnie az etetésével. Annyi bizonyos.

- Szegény ördög! Azt állítja, hogy ő az apja a szép Arroának. A leány parancsol a fejedelem egyenes ágról való fiának, az apa pedig éhen hal a vadállat ketrecében.

- Hiába, ha így volt megírva.

- Mit gondolsz, talán szólni kellene az úrnak.

- Eszembe sem jut a bőrömet a vásárra vinni csak azért, hogy ezt a hitetlen kutyát megmentsem. Nem hallottad ma azt a nagy lármát a „Dalamban”?

- Nem hallottam, mert a lovakat vittem legeltetni a mezőre.

- Itt volt a maláj.

- A maláj?

- Igen, az a barna arcú ember, akit senki sem ismer közülünk, és aki előtt reszket a mi hatalmas, erős urunk, mint a nyárfalevél.

- Nos, és mi történt?

- Azt csak a perzsa tudná megmondani; egyedül ő hallotta beszélgetésüket. Elég az hozzá, hogy a maláj távozása után az Adapah irtózatosan dühöngött, és inkább a Pangerango látványa sodorjon el, semhogy az ő haragjával kellene most szembeszállanom. Hallod, hogy káromolja Allaht?

Tsermai lakosztályából valóban szörnyű szitkozódás hallatszott, és valami sajátságosan tompa, rekedt bömbölés, különös állati hangok és átkozódások. Nemsokára aztán nagyot recsent az egyik bambusznádból készült ajtó, kivágódott, és a fekete párduc ugrott ki rajta. Az állat erősen fel volt ingerelve, és mégis bizonyos megfélemlítettséget áruolt el. Mint a nyíl, suhant keresztül a szolgák között, ide-oda futkosott az udvaron, végre is régi ketrecébe menekült. Ott a földre lapult, és dühösen morgott. A jávai fejedelem nyomon követte a párducot. Arcán véres nyomait viselte az állattal történt viaskodásának. Dőlt a vér felhasogatott arcából, lefolyt meztelen nyakára. Mikor Maha észrevette gazdáját, lelapult, ugrásra készült. Szemei villogtak, hangosabban kurrogott. Tsermai a rinocéroszbőr korbáccsal kezében be akart lépni a ketrecébe, de mikor a párduc mormogását hallotta, ijedten húzódott vissza.

- A fegyveremet - kiáltotta -, gyorsan a fegyveremet! Mire vártok? Azt akarjátok, hogy ez a bestia széjjeltépje a gazdákat? Le akarom löni! A fegyveremet!

Az egyik szolga befutott a palotába, és kihozta a gyöngyökkel és korallokkal művészién kirakott puskát. Odanyújtotta a gazdájának, az kiragadta a kezéből és a párducra célzott. De abban a pillanatban, amikor lenyomta a ravaszt, egy ember tört át a szolgák seregén, ráütött a fegyverre. A golyó célt tévesztett, egy fába fúródott. Tsermai haragosan dobta el a fegyvert, fölemelte a korbácsát, és arcába vágott az embernek. A kemény szíj nyomán vérrel aláfutott lila csík maradt az ember arcán, még csak most ismerte meg: Harruk volt.

- Te vagy? - csodálkozott a rádza.

Igen, ő volt. Büszkén és megközelíthetetlenül a rongyaiban, itt a fejedelmi udvarban éppúgy, mint a Cornelis házában összegyűlt társaságban. Egy arcizma sem rezdült meg a fájdalmas ütéstől. Ha nincs ott a korbács nyoma az arcán, azt hihette volna az ember, bronzszobor áll Tsermaival szemközt.

- Mivel haragította meg Maha az ő urát? - kérdezte a legnagyobb nyugalommal.

Tsermai ujjával vérző arcára mutatott, de azután mintha röstellte volna szolgálai előtt, hogy magyarázatokba bocsátkozott, hozzátette:

- Mi közöd hozzá, és milyen címen vonsz engem felelősségre? Megfizettem neked készpénzzel az állatért, most tehát a párduc az én tulajdonom, tehetek vele, amit akarok. Le is lőhetem, ha jólesik. Drága uraink, a hollandusok, tudtommal a rabszolgatörvényt nem terjesztették ki az állatokra. Ha a szolgálaimmal nem is tehetem már azt, amit jónak látok, a párducot lelőhetem, ezt senki sem bánja.

- Uram, te a pénzről beszélsz, amellyel engem kifizettél. Van-e annyi pénz, ami kárpótolhatna mindama fáradságért és szenvedésért, amit én átéltem hét napon keresztül Tsidadal erdejében, mikor lesben álltam Maháért. Tudod-e te azt, hogy a legbátrabb vadász is reszket, amikor ezt az erdőséget megközelíti?! Minden bokor kígyófészek ottan, és minden fa tövében bömbölő ragadozó tanyázik. Minden ág és levél sziszeg és morog, minden perc halál ott a magányos vándorra. Tudod-e, Tsermai, hogy én ebben a halálfészekben hat örökké tartó órát töltöttem el? Hat órán át leselkedtem az aranypárducra, arra várakozva, hogy kibújjék fészkéből. El voltam rá készülve, hogy a bestia rámrohan és széjjelszaggat. És ha a szél irányt változtatott volna, akkor finom szaglása menten rávezeti, merről közeledik az ellenség. Akkor aztán hiábavaló a legélesebb tör és a legelszántabb bátorság! Azután kibújt az aranypárduc, és Harruk kiszáradt csontvázak között bújt be a barlangba. Ruhájába kapta a három kölyköt, kirohant, és rövid félóra múlva már hallotta maga mögött a csörtető anyaállatot. Azok a hangok! Nem az éhes oroszlán és dühös tigris bőgése volt az, hanem közeledő mennydörgés. Visszhangzott az erdő minden zugában a párducanya szörnyű fenyegetése:

„Jaj neked, aki elragadni merted gyermekeimet!”

Megrémült az erdő minden lakója; a szarvasok, gazellák, őzek elfeledték az emberrel szemben érzett félelmüket, elrohantak mellettem; a kígyók sietve csúsztak rejtekhelyükre, és a madarak a legsűrűbb lomb közé bújtak. Eltűnt már az erdő minden lakója, egészen egyedül maradtam. A borzalmas bömbölés közelebb és közelebb ért hozzám. Lélegzetvesztve futottam. Ó, még most is úgy emlékszem az egészre, mintha tegnap történt volna, minden hajam szála égnek meredezik. Az ágak ropogtak a hátam mögött, mintha egy bivalycsorda ért volna a nyomomba. A vér megfagyott ereimben, elsötétült az erdő a szemem előtt. Tántorogtam, mint a részeg, az állat forró lélegzetét már a nyakamban éreztem. Ösztönszerűen rántottam ki a törömet, nem akartam odaadni ingyen az életemet. Az egyik kölyköt megragadtam két hátsó lábánál, szét akartam zúzni a fejét az egyik fatörzsön. Elordította magát; az anya rémes bőgéssel válaszolt. Minden porcikám reszketett egész testemben, az ujjaim szétnyíltak, a kis állat a magas fűbe zuhant... Hál' Istennek! Ormuzd megmentette egyik gyermekét! Ahelyett, hogy rávetette volna magát, az anyaállat a kölykéhez futott. Mindenekelőtt azt akarta biztonságba helyezni... Én továbbfutottam, de nemsokára ismét megtalálta nyomomat. Második zsákmányomat is föl kellett áldoznom. Szerencsére, akkorra már elértem a Tsvilung partját. Beledobtam magam, a harmadik megmaradt kis párduccal átúsztam a másik partra, így azután megmentettem neked Mahát, amelyért nekem, Uram, néhány aranyat adtál. Gondolod, annyira megfizettél, hogy nincs már jogom azt mondani: „ne öld meg azt az állatot, amelyiknek megszerzése csaknem az életembe került”?

- Ha kevesled a pénzt, amit kaptál, csak szólj, Tsermai nem szokott senkinek adósa maradni!

- A Maha életét kérem tőled.

- Nem!

- Tsermai, te korbácsoddal az arcomba vágta; jól tudod, hogy én nem vagyok gyáva, félnék jávai; én Ormuzd szabad fiának születtem. Kegyelmezz meg Mahának, és én el fogom felejteni az ütést.

Tsermai gúnyosan nézett Harrukra.

- Nem! Maha vérét ontotta urának, ezért pusztulni fog; esküszöm a mekkai szent sírra!

- Maha játékból tette, amit tett; tartogasd haragodat amaz ember számára, aki sokkal mélyebb sebet akar ejteni szíveden, mint Maha az arcodon.

Tsermai szemei elsötétültek. Távozást intett a még ottmaradt szolgálknak.

- Nungalról beszélsz? - kérdezte a perzsától. - Ő megjelent ma otthonomban, ahogyan egy hónap előtt bejelentette. Fölajánlottam neki őseimtől örökölt kincseimet, térdre borulva könyörögtem neki, hogy hagyja nálam hárememnek legszebb virágát, a fekete szemű, sárga bőrű leányt. Hasztalan volt az esdeklés, az alkudozás...

- És Tsermai csakugyan eleget fog tenni Nungal óhajának? Oda akarja adni Hindusztán legszebb gyöngyét?

- Talán - felelte amaz elgondolkozva, és még hozzátette: - Harruk, te azt mondtad, hogy ez az ember, aki Nungalnak nevezi magát, egyike ama tisztátalan kezeknek, akiket Barkasahannaknak nevezünk. Ő ama démonok közé tartozik, akik, miként a vámpírok, szívják magukba áldozataik életét, és ily módon teszik magukat halhatatlanokká! És még azt is mondtad, hogy a ravaszság az erővel szövetkezve le tudja győzni a Barkasahant. Akarsz-e nekem segíteni, azt mondd meg mostan!

- Te gyűlölöd Nungal, de félsz tőle, így tehát nem vagy erős.

- Nem félek tőle. Fenyegetett engem, és láttad, mégis üres kézzel távozott.

- Törődik is ezzel Nungal! Ma nemet mondtál, holnap pedig könyörögni fogsz neki, hogy fogadja el azt, amit ma megtagadtál tőle.

Tsermai elhalványodott.

- Nem! - tört ki belőle. - Inkább halva lássam Arroát a lábaimnál, mint Nungal karjai közt.

Mikor az Arroa nevet kiejtette, a tigrisketreben halk mozgolódás támadt. Argalenka fölemelte a fejét.

- Tarts velem, Harruk - folytatta a fejedelmi sarj -, légy segítőtársam, és olyan gazdaggá és hatalmassá teszek, hogy egész Jáva irigyelni fog.

A perzsa gúnyosan mosolygott.

- Nem - válaszolt -, én nem akarom megtámadni a rablók vezérét. Az hatalmas férfi, én pedig nyomorult, földön csúszó féreg vagyok. A Barkasahannak csak a lábát kell kinyújtania, hogy a férget a fűbe tapossa.

- Kényszeríteni fogjuk, és megfékezzük majd.

- Ormuzd elkápráztatta a Tsermai tekintetét.

- Hogy gondolod ezt?

- Egyetlen fegyverét, amellyel legyőzhetné az ellenséget, a viadal megkezdése előtt a mélységbe akarja dobni.

- Még mindig nem értelek.

- Megesküdtél arra, hogy Mahának még a mai napon pusztulnia kell.

- Ez igaz, de...

- Csak a fiatal fekete párduc győzheti le az éjszaka fiát. Százszor beledőfheted törödet egy Barkasahan mellébe; megitathatod vele valamennyi upas levét; rádöntheted szigetünk minden szikláját és eláshatod holttestét a föld közepébe; a töröd hegye meg fog tompulni; a fa mérge ártalmatlanná válik; a sziklák visszagörögnek helyükre és a föld ki fogja vetni a testet, ahogyan a Pangerango a lávát dobja ki magából. Ez itten - mondta Harruk, és a rács mögé bedugta kezét, és hagyta, hogy a párduc hozzádörgölőzzék -, igen, ez itten a Barkasahan temetője, ez az állat...

- Köszönöm, barátom, amiért fölvilágosítottál! Ezerszer köszönöm neked, és ha Mohamed is úgy akarja, Arroa nem fog új gazdát megismerni.

- És az esküd? - kérdezte az.

Tsermai fölrántotta a vállát, és megindult a palota felé. Még visszaszólt:

- Csak jól zárd be a párducot!

Harruk utánanézett, azután kinyitotta a ketrecet, és Mahát szólította. A párduc, mint hűséges kutya, engedelmeskedett neki. Ügyesen, mint a kígyó, siklott ki a ketrecből, és dorombolva kuporodott a lábához.

- A titoknak nem fogod hasznát venni - mondotta halkán, önmagában beszélve Harruk -, a vizslát nem fogod találni, mikor vadászatra indulnál... Itt az aranyod, visszaadom, Mahát pedig viszem magammal. Jer, Maha!

- Testvér! - mondotta az öreg. - Megzavarta a fájdalom az eszemet, vagy pedig álmodtam, de nekem úgy tetszett, mintha a lányomról és a halálról beszéltek volna a közelemben. Ő veszélyben van! Most már élni akarok! Én gyöngé és eltaposott ember vagyok, de te erős és bátor vagy. Védeld meg Arroát, és rabszolgád leszek egész életemen át!

- A mi útjaink különbözök, Argalenka; én fáradhatatlanul törtem véres céloim felé, te fájdalommal és megadással vártad, mit hoz a sors. Ormuzd most mindkettőnköt odavezetett, ahová igyekeztünk. A bosszú napja közeledik, nemsokára nálad lesz leányod, és tied lesz minden kedveskedése.

- A leányom! Az én gyermekem!

- Viszont fogod látni még ma éjszaka.

- Ne tréfálgj velem, Harruk, az én gyenge, öreg fejemet szétveti a csalfá öröm. Honnan tudod te, hogy Arroa át akarja ölelni szegény apját?

- Akinek figyelmes fülei vannak, sokat megtudhat olyat, ami mások előtt titok. A szultána aranyos asztala alatt rejtőző skorpió tudója ám sok értékes tudnivalónak...

- De ő már nem szereti apját, nem is akart ráismerni.

- Mit is törődöl vele, szeret-e vagy nem szeret? Az a fő, hogy szeretetre méltó legyen hozzád. Elégedj meg a boldogságnak az árnyékával is, ha Ormuzd ennyit szánt neked. Örülj az álomnak, mit bánod azt, hogy valóság-e, vagy nem!

- Ó, édes gyermekem! Miért is szolgáltatott ki minket Buddha a sötétség szellemének?

- Gyűjts erőt az élelemből, amit küldöttek neked, mert az éjszaka még hosszú utat kell megtenned.

- A leányommal?
- Igen, mielőtt a hold a fák koronájáig érne, karjaidban tarthatod.
- Harruk, hogyan köszönjem meg ezt neked?
- Nem tőlem fogod visszakapni - felelt az mélységes részvétellel.
- Nevezd meg tehát jótevőmet, hadd boruljak a lábai elé!
- A szíved nem hálával, hanem borzalommal fog megtelni, ha megtudod kilétét. Az az ember, akit naponta elátkozol.
- Tévedsz, Harruk, én nem átkozok senkit. Még azt az embert sem, aki varázsszereivel megrontotta leányom lelkét. Az átok is Buddháé, mint az áldás.
- Mit is használna nekem, ha megmondanám a nevét? Ti, a Nagy Folyamnak emberei gyöngék és félénkek vagytok, mint az asszonyok. Én majd fizetek helyetted is, mikor a leszámolás órája következik. Azt azonban ne feledd el, hogy megszorítottam felém nyújtott kezedet! Még elkövetkezhetik az óra, amikor szükségem lehet segítségedre. Most pedig megyek. Maha emlékeztet rá, hogy legfőbb ideje a távozásnak.

A párduc füleit hegyezte, tüzes szemei a palota irányába néztek, karmaival a földet kaparta - ura közeledett. Harruk feltúrte szárongját, és a párducéhoz hasonló könnyedséggel vetette át magát a kerítésen, amely a kertet az udvartól választotta el.

Valóban Tsermai közeledett. Fényes harci ruháját viselte, arannyal hímzett hófehér nadrágot, bő szárongja vérvörös alapon tarka virágos volt, a fején cilinder alakú sapka, az úgynevezett „kuluk” ékeskedett. Övében három tör, kezében dsida. Az első szempillantásban észrevette, hogy a párduc ketrece üres. Körülnézett, és ott látta Harrukot a hegység szegélyén haladni, nyomában Maha. Az első percben meglepődve hallgatott, mintha nem értené a gyors menekülést, de azután teljes erejéből kiáltotta:

- Harruk! Harruk!

Ám a perzsa továbbhaladt nyugodtan.

Tsermai még csak most gondolt arra, hogy Harruk tervszerűen állott útjába bosszújának. Tajtékozva tombolt, és előparancsolta az embereit.

- A lovakat! A lovakat! - kiáltotta. - Az az ember elrabolta a párducomat. Fegyverkezzetek! Utána!

Néhány perc alatt leírhatatlan zűrzavar keletkezett. Ijedt szolgák lökdösődtek, futkostak, kapkodtak fűhöz-fához, egyik sem tudta, hogy tulajdonképpen mit akar. A lármától megvadult lovak nyerítettek, tomboltak, kirúgtak, és földhöz vágták a lovasokat. A palotában tartózkodó nők az ablakhoz tódultak és lekiáltottak.

A herceg megpróbált rendet teremteni.

- Lóra! Lóra! Előre! - adta ki a parancsot. - De egy szál szőre se görbüljön meg a párducnak! Annak az embernek meg aranyat ér a feje. És aki Nungalt, azt a malájit, az én ma reggeli látogatómat akár élve, akár halva kézre keríti, ezt a palotát kapja jutalmul! - Széles mór sarkantyúját belevágta a lova vékonyába, hogy indulásra serkentse; ám abban a pillanatban lövés dördült, a ló felágaskodott, azután lezuhant Tsermai alatt. Rögtön utána matróruhás maláji ember lépett elő az egyik banánbokorból. Még füstölgő európai fegyverét kezében tartotta. A herceg szolgái célba vették a merész embert, aki uruknak legszebb lovát annak teste

alól kilőni merte. Golyók füttyültek, nyilak sziszegtek - és a maláji sértetlenül, nyugodtan sétált tovább a megdőbbszent szolgálak sorfala között az elképedt herceg felé.

- Rádzsa - mondotta -, te az imént a fejemet kívántad. Itt hozom, és kérem a díjat!

- Nungal! Nungal! - kiáltott a megszólított rémulten.

- Igen, Nungal, testestől-lelkestől. Eljöttem személyesen a tulajdonomért. Jobbnak látom így, nincs kedvem kiszolgáltatni téged a holland hatóságoknak. Van nekem annyi hatalmam így is, hogy engedelmességre kényszerítsek. Add vissza nekem a sárga rabszolganőt, akit rád bíztam!

- Te vakmerő, csodálom bátorságodat! Mi százan vagyunk, te egyedül, és még fenyegetőzni mersz?! A tigris barlangjába jössz elveszett báránycádat követelni?! Csukjátok be a kapukat! Fogjátok meg! Majd meglátom, hogy szövetségese, a pokol fejedelme meg tudja-e védelmezni a kínzások ellen?

Nungal azzal a gúnyos nevetéssel felelt, amely oly elrettentően hatott Eusebiusra. Kacagására hangos kiáltás volt a felelet, és a bokrok és fák alól, a szobrok és kunyhók mögül egész sereg lerongyolt barna bőrű ember rohant elő magasra tartott fegyverekkel.

- A rablók! - rezzentek össze a herceg emberei.

A szigetlakók olyannyira rettegtek a szabad tengeri rablóktól, hogy a szolgálak minden gondolkodás nélkül eldobták fegyvereiket, csak hogy minél gyorsabban menekülhessenek el. Hiába kért, parancsolt, szitkozódott Tsermai. Leverték a lábáról, keresztülgázoltak rajta.

Mit tehetett volna mást, a palotába akart visszamenni a herceg. Az villant át fejében, hogy leszúrja szép szerelmét, és meghal ő is vele együtt. De a vezető intésére négy ember megragadta, összekötötték a kezét és a kertbe hurcolták. Mikor már eltűnt, a maláj emberei elé lépett:

- Nos, barátaim, gazdagságot ígértem nektek! Ti hívek voltatok, elkísértetek engem a messze idegen földekre. Ezt a palotát Tsermai odaigérte Nungal fejéért; Nungal nektek ajándékozza a díjat! Rajta, fiúk!

A banditák hangos örömkialtással fogadták a kijelentést, és megrohanták a palotát.

Argalenka nagy aggodalommal nézte végig az egész jelenetet, és mikor a banditák hosszú sora eltűnt a palotában, az örömváltások közé sikoltott jajveszékelése. Képzeteiben száz tör járta át gyermeke szívét, és minden női segélyhívásban az ő hangját vélte fölismerni. Teljes erejéből rázta a ketrec rácsozatát, de azt nálánál sokkal erősebb lakó számára építették. Megpróbálta a banditák figyelmét magára irányítani, de azok nem törődtek vele. Ott vergődött tehetetlenül, pedig szívesen áldozta volna életét is a gyermekéért.

Nemsokára füstoszlopok húzódtak fölfelé a tetőzetről, és néhány perc múlva megjelentek a vörös lángnyelvek is.

Argalenka mint a dühödt oroszlán, tombolt ketrecében. Őrjöngésében észre sem vette, hogy két ember közeledik feléje.

Az egyik Nungal volt, a másik Tsermai, ez az utóbbi már megszabadítva kötelékeitől, de nagyon leverten.

- Ember - mondotta Nungal, vállán érintve Argalenkát -, én megmondtam neked, hogy Gayak hegyén várd a leányodat. Miként lehetséges az, hogy mégis itt találjak?

- Az én gyermekem? Az én leányom, Arroa? Az ennek az embernek a hatalmában van, és most ott fog elpusztulni az égő házban! Nyissátok ki ezt a ketrecet, hadd mentsem meg gyermekemet!

Nungal megismételte a kérdést.

- Vajon van-e nekem időm a beszélgetésre, mikor a leányomat életveszedelem fenyegeti? Ő nem lehet ott a Gayak hegységében, amikor itt van a palotában.

- Az ötödik nap ma este telik le.

- Ah! Ha valóban megindította szívedet az én fájdalmam, kérlek, mentsd meg őt! Mikor oly ridegen utasított el magától az én tulajdon vérem, azt hittem, már nem érhetne nagyobb fájdalom. Most látom, hogy érhet! El bírja-e viselni egy atyai szív azt a gondolatot, hogy ilyen rettentő véget ért gyermeke?!

- Jöjj ki ebből a ketrecből, és menj arra a helyre, amelyet megjelöltem! Egyszerre fogsz odaérni leányoddal.

Nungal intésére Tsermai készségesen bocsátotta ki Argalenkát. Ez azonban ahelyett, hogy kifelé indult volna, be akart rohanni a palotába. Az már akkor szinte tövig lángban állott. A gyúlékony bambuszfalakon pillanatok alatt végigrohant a tűz. A rablók ajtókon, ablakokon ugráltak ki, némelyik csak magát, egyesek jajveszékelő rabszolganőket hurcoltak ki magukkal. A segélykiáltások, recsegés-ropogás, zuhanások szörnyű hangzavarba olvadtak össze. Abban a pillanatban, amikor Argalenka éppen az ajtóhoz ért, rettentő dübörgéssel beszakadt a tető.

Az öregember térdre roskadt, befödte az arcát. Nungal odalépett hozzá és fölemelte.

- Elveszítetted az eszedet? Nem hallod, hogy a leányod útban van Gayak felé? Azt akarod, hogy a Tsidadal tigrisei falják föl? Ezt a sorsot szánta Argalenka a leányának?

Szegény vén ember már felelni sem tudott. Szó nélkül emelkedett föl, és amilyen gyorsan csak tudott, megindult a Nungal által megjelölt irányban.

A maláj ekkor ismét a jávai fejedelemhez ment. Az sötét arccal nézte palotája pusztulását.

- Most már láthatod, rádza, hogy nem szenvedélyek vezettek, amikor a sárga bőrű leányt visszaköveteltem tőled. Hagyd, hadd játssza ő azt a szerepet, amelyet neki szántam. Azután, ha úgy kívánod, ismét visszavezetheted majd palotádba.

- Az én palotámba? - kiáltott Tsermai gúnyosan, és odamutatott az összeomló falakra, a zsarátnokoszlopokra.

- A jávai fejedelem ezentúl csak abban a palotában lakhatik, amelyikben ennek a szigetnek uralkodója. Majd amikor győzedelmesen vonulsz be Buitenzorgba, meg fogod köszönni nekem, hogy erre a kunyhóra csóvát vettem - szólt Nungal, és összeharancsolta embereit.

NEGYEDIK RÉSZ

I

Azt már tudjuk, hogy Tsermai palotája a sziget legmagasabb három hegységének völgyében épült. E hegyek felé sietett Argalenka, miután Dalam kertjei elmaradtak mögötte. Nungal szavai olyan mélységes hatással voltak rá, hogy ismét reménység támadt szívében. Szentül hitte, hogy viszont fogja látni gyermekét. Ez a reménység visszaadta minden erejét az éhségtől teljesen kimerült aggastyánnak; mintha ifjúi erői tértek volna vissza tagjaiba, csodálatos fürge-séggel szökött át az úton keresztbe dőlt, korhadtt törzseken; átkúszott az ágakra csavarodott indák között, amelyek a buja talajban gyökeret vertek. Minden sietése ellenére is figyelmes lett azonban a háta mögött fölhangzó robajra; visszafordult, és látta összeomlani a tűzben álló palotát. Reszketett, térdei megrogytak, szörnyű gondolat lett úrrá felette: vajon nem csapta-e be a maláj? Nem lelte-e Arroa az égő romok közt sírját? Jajveszékelve rogyott térdre, karjait az ég felé emelte, és Buddhát szólította.

De ez a bátortalanság nem tartott sokáig; a szegény öreg ismét remélt - felállt és továbbsietett. Időről időre megállt és Arroa nevét kiáltotta, a hegy visszhangja sokszorosán ismételte a kedves nevet.

Nemsokára végére ért a Gayak hegyét övező erdőnek. Csupasz sziklacsúcsok emelkedtek ki előtte.

Éjszaka lett; még látszottak a völgyben kialakuló paraszak, de a Gayak legmagasabb csúcsa már csak mint sötét tömeg emelkedett a csillagos ég alatt. Argalenka letért az útról; lábai állandóan kövekbe, lávadarabokba ütköztek. Eltévedt; ismét fel akarta keresni az utat, de nagy sziklatömbhöz ért, melyet régebben valószínűleg kráter dobott ki, és most mint óriási ör emelkedett ki a kősvatagból. Argalenka vissza akart fordulni, de közben olyan sötét lett, hogy egyetlen lépést sem tehetett botlás nélkül.

Most már másodszor engedett a kétségbeesésnek; földre vetette magát, Arroát szólította, és megátkozta az embereket, különösen a malájokat.

Hirtelen távoli dörgésszerű, tompa robaj verte fel a borzalmasan uralkodó csendet. A visszhang sokszorosán ismételte ezeket a hangokat.

Argalenka fölkel, és feszült várakozással figyelt.

A dörgésszerű moraj közeledett; nem tévedhetett, vadállat üvöltése volt.

Belátta, hogy itt a vég; de távol attól, hogy a haláltól féljen, mint szabadítóját üdvözölte. Felállt, és amennyire az akadályok engedték, abba az irányba indult, ahonnan az üvöltést hallotta.

Így jutott el a Gayak nyugati lejtőjéhez. Úgy rémlett neki, hogy a hegy oldalain szétszórtan heverő sziklák mind növekednek és mind szabályosabb alakot öltenek. Továbbment és felismerte, hogy a számtalan templomok egyikébe jutott, amelyeket vallásos elődei építettek a szigeten. Ezek a csodálatos építmények bizonyítják, hogy ez a nép egykor olyan civilizált és olyan gazdag lehetett, mint Egyiptom és Hindusz tán népei; de amióta Mohamed hívei a buddhistákat kiűzték, kihalt...

Az üvöltés a templom belsejéből jött. Valószínűleg azokban a helyiségekben volt a barlangja az állatnak, amelyekben egykor imádkozni szoktak.

Ez az ellentét megerősítette Argalenkát elhatározásában; vigasz volt számára, hogy életét e romok közt fejezze be; mintha Isten helyeselné szándékát. A felborított oszlopok és szétrombolt romok között, amelyek a régi templom körül heverték, utat talált magának, míg végül az épület előcsarnokához ért.

Ennek a templomnak domb alakja volt, mint a legtöbb ilyen ősrégi, többé-kevésbé szétrombolt épületnek. Egymás fölé épült teraszok ugyanolyan szabálytalan vonásokból rajzolódtak, mint a négy, amelyre támaszkodtak. Ezek a teraszok különös szobrokkal ellepett oszlopokon nyugodtak, és az erős falban vagy fülkékben még tört szobrokat lehetett felfedezni.

A legfelső teraszon nagy kupola volt, egykor Buddha szentélye, s ezt alacsonyabban két sor kupola környékezte.

Minél közelebb ért ehhez a templomhoz Argalenka, ahol a halált kereste, annál inkább elhagyta nyugalma, vallásos érzelmei mind jobban győzedelmeskedtek fájdalmán; elhatározásában nem ingott meg, és Buddhát hívta segítségül ahhoz, hogy végre tudja hajtani elhatározását.

Mikor az egyik tágas, félig beomlott ajtónyíláson haladt át, az üvöltés még hangosabban és irtóztatóbban hangzott fel a bolthajtások alatt, de egyszersmind észrevett valamit, amit sehogy sem tudott megmagyarázni magának.

Az épület felső végén, a szétrombolt oszlopok és szobrok tömegén keresztül, amelyek az alaptól a templom legmagasabb pontjáig, a kaputól a szentélyig heverték, vörös fényt látott meg. A boltozat sima köveiben tükröződött vissza ez a sajátos világosság.

Argalenka tudta, mennyire félnek a vadállatok a tüztől; de nem kételkedett benne, hogy a tigrisnek vagy párducnak, melynek üvöltését hallotta, ennek a fénynek közelében kell lennie.

A romok alatt ment tovább, és elszántan indult a fű- és kúszónövények borította rozoga lépcsőkön lefelé.

Minél tovább jutott, annál élénkebb lett a fény, de csak a legfelsőbb teraszról láthatta, mi történik a szentélyben.

Ez a szentély hosszúkás formájú volt; egyik végén nagy fülke, melyben csodálatos módon minden rombolás közepette épen maradt a Buddha-szobor.

A bálvány óriási lótuszvirág formájú keresztbe tett lábakkal ült egy emelvényen. Imádkozó, szemlélődő helyzetben ábrázolta a szobor. Teste közepén könnyű kötény, egyik kezével a kötény szegélyét emelte fel, másik keze térdén pihent; háromsoros nyakéket viselt és azt az indiai sapkát, mely a frigaira emlékeztet. A fülkék falai jelképekkel és jávai felírásokkal voltak tele.

Argalenka mindenkor tiszteletteljesen vetette volna le magát istenének eme képe előtt; de az ott levő élő személyek vonták magukra egész figyelmét.

A fülke előtt húszlépésnyire rőzserakás égett élénk lángokkal, és abban az emberben, aki a tüzet élesztgette, Harrukot, a kígyószelídítőt ismerte fel Argalenka.

Tsermai párduca a perzsa mögött feküdt, és fejét új ura mögött rejtette el úgy, hogy érzékeny szemeit, amennyire lehetett, megvédte az izzó tüztől.

De előbb, mint a párducot, előbb, mint a perzsát, Buddha képénél is előbb, egy, a falnál kuporgó női alakot látott Argalenka, mely teljesen mozdulatlan volt. Ha a szél meg nem lobogtatja nagy, vékony fátylának redőit, kőszobornak képzelhette volna bárki.

Feje térdére konyult, aludni látszott. Argalenka nem láthatta ugyan arcát, de ruházatáról rögtön felismerte; a nagy virágú gyapjúszárongról, a sötétzöld, rövid ujjú mellényről, mely a

testét az utolsó bordától az övig szabadon hagyja; nem a muzulmán asszonyok fejdíszét viselte, hanem néhány bíborvörös ágat és jázminszálat hollófekete hajában. Azt hitte, álmodik, mert ebben az öltözetben Arroa már nem az európai orvos kedvese volt, sem a hatalmas Tsermai kedvence, hanem a jávai herceg birtokain a legszegényebb leánynak tetszett.

Az öregember reszketett, hideg verejték hullt homlokáról, és feje szédült. Beszélni akart, de egyetlen szónak sem volt ura; kezét is kinyújtotta a jelenség után, de mintha gyökeret vert volna a lába.

Száraz gally roppant meg a lábai alatt. A párdúc felemelkedett és füleit hegyezte; azután földhöz szorította fejét, farkát odaverte, és ugrásra készült.

De mióta Argalenka gyermekét látta, már nem akart meghalni, nem, amíg Arroát meg nem csókolta. A félelem és szeretet erőt adott neki.

- Ide, Harruk! - kiáltotta.

- Csend, Maha! - parancsolta a perzsa. - Ha barát, szívesen üdvözljük, ha ellenség, még mindig lesz idő rá, hogy segítségemre jöjj, ha hívlak.

Harruk tűzcsovát vett fel, fegyverét kihúzta, és a jövevényhez lépett.

- Megismerte Argalenkát, a villogó pengét visszatette tokjába, és az öregembert karon fogta.

- Gyere csak közelebb, Argalenka - mondta -, ne félj; Maha hívebb barát, mint sok ember; barátaimat szereti, de ellenségeimet ő is gyűlöli.

Maha ásított és ismét kinyújtózott a földön, mikor látta, hogy ura barátságosan beszél az idegennel.

De Argalenka nem válaszolt; ujjaival a mozdulatlan női alakra mutatott.

Harruk szomorúan hunyta le szemét.

- A te Istened kegyelméért, perzsa, mindenért, ami drága neked, minden szenvedésemért, melyet gyermekemért elszenvedtem, válaszolj, az én leányom ez?

Harruk halkán felelt:

- Ha Tsivilung illatos partjain fúj az esős szél, a víz a parton nőtt bokrok fonnyadt virágaival lesz tele; még virágok ugyan, de édes illatukat elvesztették.

- Mit mondasz? Gyermekem halott?

Argalenka nem várta be a perzsa választát; lányához rohant, és karjaiba akarta zárni.

De Arroa felegyenesedett és apjára nézett. Mintha nem ismerné meg, szemei csak közömböséget árultak el.

Argalenka ijedten hátrált.

- Arroa! Arroa! - kiáltotta a szegény öreg. - Én vagyok, apád. Már nincs itt a zsarnok, aki megakadályozza, hogy megcsókold a homlokot, melyre gyermekkorodban olyan gyakran nyomtad ajkadat. Már nem kell erőszakoskodnod, szabadok vagyunk!

Arroa néma maradt; nem tett egyetlen mozdulatot sem, amelyből arra lehetett volna következtetni, hogy apja szavait megértette.

- Arroa! Arroa! - folytatta Argalenka. - Ha úgy kell lennie, nélkülözöm kedveskedéseidet; ha kívánod, belenyugszom, hogy ne halljam többé az „apa” megszólítást. Öreg, szegény és csúf vagyok; és te, sajnós, más csókokhoz szoktál; te olyan sokáig láttad a rádza gazdag öltönyeit,

hogy visszariadsz az én rongyaimtól. Meg akarok bocsátani neked, meg akarom kérni Buddhát, hogy azokat büntesse, akik szívedet a kéjjel megrontották. De legalább szólj, hogy hangodat halljam, hogy mondhassam; gyermekem nem halott!

Csak egyetlen szó volt hatással a leányra. Mikor Argalenka kéjről beszélt, szemei nedvesek lettek és különös fényben csillogtak, ajkai elragadtatva nyíltak ki, keble hullámozott, és halványsárga arca sötétebbre vált.

- A kéj - mondta halkán, éneklő hangon - égi adomány, Buddha adta ezt az embereknek, az egyedüli kincs ez, amely minden más kincsnek értékét kölcsönöz. Ki hajolna le, hogy a föld gyomrába rejtett aranyat felszínre hozza, ha ez nem a legmélyeségebb kéjt jelentené? Jer, szívem választotta, íme az óra, mikor az éj csillagköpenyét ráborítja a földre, hogy feltámadás és élet nagy titkát elfődjé, az árnyak a nap kialvó tűzével szövetkeznek; az erdő megrepeg, mint kéjre áhítózó szűz; virág a virághoz hajlik, hogy szerelemről beszéljen és a banánfa szélfújta levele nászdalba kezd, míg a pintyőke társnője a hívásra válaszol, szárnyával csapkod, és a tigris szerelmi mámorát hangokba önti, melyek messze hangzanak az erdőn át. Jer friss, illatos nyughelyemre; lelkem csak a tiedre vár, hogy véle egyesüljön, mint ahogy a citromvirág kedves illata az éjjeli levegőben a gardénia erős illatával egyesül. Jer, szám olyan szavakat tud, amelyek a lomb suttogásánál édesebbek és ékeesebbek a virágok zenéjénél, a Bengali csicsérgésénél, és karjaim erősen szívemre szorítanak majd.

Argalenka fájdalmas meglepetéssel hallgatta leányát. Nem szakította félbe, és különös hangjából és szavaiból megértette, hogy szelleme zavarodott. Elfődte kezével arcát, és könnyekre fakadt.

Arroa még sokáig folytatta így; lassanként elgyöngült a hangja és ismét álomittassá lett, amilyen apja érkezése előtt volt.

Harruk komolyan és hallgatagon ült a tűznél. Időnként felkelt, hogy száraz gallyat vessen a parázsra. Arroa szavai nem hatottak a perzsára; de szájalommal nézett néha Argalenkára. Így csendben hagyta őt néhány órán át; akkor karon ragadta, a templom másik végébe vonta és leülni kényszerítette.

Argalenka cseppet sem ellenkezett; mint a gyermek, úgy engedelmeskedett a perzsa akaratának.

- Nos - kezdte Harruk vigyorogva -, megtartották-e szavukat? Visszaadták neked gyermekeidet?

- Igen - válaszolt Argalenka, aki tompa kétségbeesésében nem vette észre a gúnyt Harruk kérdésében -, igen, nem csalták meg a szegény apát, Buddha, akinek keze olyan fájdalmasan sújtott, bocsássa meg nekik az igazságtalanságot, amit ellenem elkövettek; vegye figyelembe mégis a szájalmat, amelyet sorsom iránt éreznek!

A perzsa vállat vont, és a részvét vonalai gúnyos mosollyá torzultak arcán.

- A felhőkbe érő Midusak már nagy fa volt, mikor az Ormuzd gyújtotta tüzek mindezen a hegyeken égtek; nem okosabb-e tehát a harasztnál, mely lábainál nő és elszárad? Te fejedén viseled a bölcsesség koronáját, homlokodon a kor jeleit; sohasem hallottad talán, hogy az ember gonoszságában majd annyira képes, mint Anudy? Hogy méregitalok keveréséhez ért, amelyek az értelmet megzavarják és a testből az isteni lélegzetet kiűzik?

- Hogy érted ezt?

- Azt gondolom, hogy lányod ilyen italt ivott.

- Ki adhatott neki ilyen italt? - kérdezte Argalenka. - Ki lehetett ennyire Istentől elrugaskodott, hogy cél és haszon nélkül ilyen förtelmes rémtettet kövessen el?

- Nem mondom, hogy gyermeked örületének nincs célja, hogy nincs benne valamilyen szándék.

- Nem értelek.

- Figyelj csak! Megmutatom neked a hálót, mely befog; meg kell látnod a kezet, mely a mérget készítette és nyújtotta, hogy gyermekedből akarat nélküli rabszolgát csináljon; meg kell ismerned a pokoli szellemet, aki külsőnket vette fel, hogy üldözhesen bennünket.

- Ha igazán elkövette ezt - szólt Argalenka -, a mindenható Buddha megbünteti majd, de én nem teszem azt meg, amit magasabb kéznek kell végrehajtania; én nem akarok bosszút állni az embereken, akik engem bántanak; könnyeket csalhatnak ki belőlem, de átkot nem.

Harruk felállt, és szarongja ráncait megigazította.

- Szegény bolond - mondta -, már kétszer szántalak meg; már kétszer kíséreltem meg, hogy sorsodtól megmentselek, de te nem hallgattál meg, te kishitű gyengeségedben megingathatatlanabb maradtál, mint én gyűlöletemben. Talán jól van így, mert te nem lettél volna alkalmas az áldozatra, mely célom eléréséhez szükséges. Te csak utamban álltál. Erdőnk hatalmas állatai nem fognak gazellákkal és galambokkal szövetkezni, hogy az embereket megtámadják. Élj boldogul, elválunk, menj utadon, mint ahogy én a magamén megyek majd: te megbocsátasz, de én nem várok, míg Buddha vagy Ormuzd, vagy Mohamed megbünteti a három embert, akik engem megsértettek; a nyomukban leszek, mert közel a nap, mikor gonosszal fizethetek a gonoszért. Hallod, most repül egy lóri a bokorról, melyen szunnyadt, a legmagasabb facsúcsokra, hogy a hajnalt üdvözölje; ideje, hogy ezt a templomot elhagyjuk.

Argalenka gondolatokba mélyedt; arra gondolt, hol található szerencsétlen gyermeke számára menedékhelyet.

Harruk kitalálta az öreg gondolatait.

- Hallod - mondta neki -, ne maradj ezen a környéken, menj Preanger vidékére, a Gayak nyugati lejtőjén. A domb lábánál, melyen ez a templom épült, egy, a sziklából eredő forrást találsz majd, melynek vize mint keskeny patak folyik a síkság felé. Ennek a pataknak mentén haladj; nemsokára láthatod, hogy nagyobbá lesz, mint az ifjúvá erősödő fiú. Végül folyó lesz belőle, olyan széles és rohanó árral, mint a Tsivilung. Mindig csak partja mentén haladj. Ha naplemente felé meglátod a láthatáron a tengert, keresd azt a pontot, ahonnan a Kavogan csúcsa éppen a mögötte emelkedő hegy csúcsa előtt áll; haladj ebben az irányban ezer lépést, és jobbra, abban az erdőben, amely már most félóránnyira van Zand falutól, lakatlan kunyhót találsz. Ez a kunyhó az enyém, én építettem, mikor Kavogan völgyeiben kígyóvadászatra mentem. Nyugodtan odamehetsz. Egyik sarokban gyékényt és házi eszközöket találsz majd. Erdőben, mezőn és tengerben bőségesen találsz táplálékot. Ott nagyobb biztonságban vagy, mint itt; ott talán elhárul a téged és gyermekedet fenyegető veszély.

- Ah! Öt napig tart a tengerig az út - felelt Argalenka -, hogyan vezethetem én szegény, gyarló öreg a szerencsétlent, aki nem ért meg engem, odáig.

- Mikor lányodat az úton feljönni láttam, Tsermai egyik lován ült. Az elvetemült, aki gondolkodás nélkül rabolta el legnagyobb kincsét, az értelmét, félt, hogy a kövek feltörik a lábát. A ló a templom előudvarában áll.

- Tedd meg nekem még azt a szívességet, Harruk, segítsd lóra Arroát!

A perzsa beleegyezett, Argalenka felköltötte leányát és a templom előudvarába mentek.

A lovat felnyergelték, és Arroát, aki őket akarát nélkül követte, az állat hátára ültették. Argalenka megragadta a gyepelőt.

- Köszönöm, Harruk - szólt a perzsának, aki oldalra lépett, hogy helyet engedjen nekik. - Buddha megjutalmaz a szájalomért, mellyel irántam viseltettél és a szolgálatokért, melyeket nekem tettél. Belefoglallak napi imádságomba.

Harruk nem válaszolt; Arroát vad tekintettel nézte, aztán Mahát szólította elő, és anélkül, hogy társaitól elbúcsúzott volna, szokott gyorsaságával távozott keleti irányba, Batávia tartománya felé.

Argalenka szintén vándorútjára indult és nyugatra tért, a patak folyását követve.

II

Cora, a néger nő halála után és azután, hogy Nungal megjelent a dráma színhelyén, melyben Vandenbeek Eusebius olyan áldatlan szerepet játszott, a fiatal holland a síkságra sietett.

Gondolatai olyan zavartak voltak, hogy találmra futott tovább, anélkül hogy meggondolta volna, megtalálja-e a falut, ahol Esztert hagyta. Bevetett földeken sietett át, hegyeket mászott, és az emberek lakásait kerülte, mert mióta Nungalt viszontlátta, mindenkiben ellenséget sejtett.

Így futott, míg végül fáradtan esett a földre és eszméletlenül terült el.

Mikor ismét magához tért, alkonyodott. A nap vörös fellegek között hunyt le, sugaraival előntötte a Taikoekoe csúcsát.

Eusebius csak nehezen tudta gondolatait összeszedni és az elmúlt éjszaka eseményeire gondolni. Tántorgott, mint az ittas, feje nehéz volt. A leghalkabb zaj, a legcsekélyebb mozdulat is heves fájdalmakat okozott neki; erős láz égette tagjait.

Szomjúság gyötörte, víz után nézett. Fűvet és gyomot vett észre, melynek friss zöldje barátságosan ütött el az őt környező száraz növényektől, és patakot sejtett a közelben. Odáig vonszolta magát. A déli hőség kiszárította a patakot, de a talaj nedves maradt, talán nem volt messze a forrás.

A fiatal hollandus, minden erejét és elszántságát felhasználva, a patak mentén csúszott felfelé. Nemsokára sziklát vett észre, amelyből a víz cseppenként szivárgott és egy tartályba folyt, melyet a szikla árnyéka védett meg a napsugarak ellen.

Ahelyett azonban, hogy az éltető forrásra vetette volna magát, Eusebius megrendülten feküdt a földön.

Nagy nehezen feltápáskodott, és körülnézett. Meggyőződött róla, hogy a véletlen ismét a gyémántkúthoz vezette, amely a szegény Cora számára olyan végzetes volt.

Remegett és szemét lehunyta, mert félt, hogy a szegény néger nő holttestét pillantja meg lábainál.

Végre erőt vett magán, és mindenfelé körülnézett. Corát sehol sem látta.

Azt hihette volna, hogy rosszat álmodott, ha nem fedez fel egy nagy vérfoltot a földön.

Eusebius örült, hogy a halottat nem találta ott, de a kapzsiság láza ismét hatalmába ejtette. Reggel zavarában elszalasztotta az alkalmat, hogy mérhetetlen kincseket gyűjtsön. Most ismét alkalom kínálkozott rá.

Elfelejtette fájdalmait és szomjúságát is, és anélkül, hogy a friss forrásból felüdítette volna magát, letérdelt és a víztartályba nyúlt, hogy a néhány órával előbb ott látott és érzékelt drágaköveket elvegye.

De a kövek, melyek kezei közt voltak, semmit sem különböztek a hegyek közt elszórtan heverő kavicsoktól.

Egyet felvett ezekből a kis kövekből és két gránitkő közt szétmorzsolta; közönséges kavics volt.

Vagy tízszer ismételte a kísérletet és tízszer látta ugyanazt az eredményt.

Magánkívül volt; egy sziklára ült és sírt. A heves megrázkódtatás gondolatait ismét világosabbá tette, emlékezőképessége visszatért.

Az első könnyek, melyeket ontott, balga reményeinek szóltak, de a fájdalomtól meglágyult kedély gyengédebb érzelmek iránt válik fogékonnyá. Saját magát siratta, szomorú sorsát, majd Esztert.

Belátta gyengeségét, most látta, hogy Basilius doktor baljóslatai mint teljesülnek egymás után; megvizsgálta magát, lesz-e bátorsága és ereje az utolsó próbát is kiállani - és csüggedni kezdett, mikor vizsgáló szemmel nézte a hálót, mely körülfogta, és különösen, mikor ellenfelének természetfeletti hatalmára gondolt.

Elhatározta, hogy Eszterhez megy, mindent bevall neki, bocsánatot kér tőle. Csak közös halál mentheti meg őket - így gondolta - a szörnyű Nungal bosszújától.

A rövid pihenő és hirtelen elhatározás új erőt kölcsönzött neki. Felállt és továbbment. De sötét éj volt, és csak lassan és nagy óvatossággal haladhatott; félt, hogy eltéved és a halálos gőzökkel teli völgybe jut.

Mikor majd egy órája ment így, tompa morajt hallott, mint mikor sok ló patkójával a földet tapossa. Ez a moraj gyorsan közeledett. Eusebius egy káváültetvénybe bújott.

Néhány bennszülött lovas, akik a kerületi előljáró parancsnoksága alatt a biztonsági rendőrséget alkotják, lovagolt el néhány lépésnyire a fiatal holland előtt.

Elöl, nyergeletlen lovon egy ember lovagolt, aki a vezérnek látszott. Eusebius látta, hogy ujjával a Pangerango csúcsára mutatott - rémületére Nungalt fedezte fel.

Valószínűleg feljelentette őt a maláji a tartományi bíróságnál, és kiszolgáltatását rendelték el.

Eusebius első izgalmban kísértésbe esett, hogy rejtekhelyét elhagyja, megadja magát a katonáknak és sorsát az igazságszolgáltatásra bizza. De az erős elhatározások ideje elmúlt a holland számára, jelleme elvesztette egyenességét és energiáját, mióta a kapzsiság démonjának megadta magát. Egy parányi folt elegendő arra, hogy egy jó gyümölcsöt megrontson. Ingadozott, mikor elhatározásának következményeit, lehetőségeit mérlegelte.

Balgaság lenne a XIX. században európai bírakkal elhíttetni akarni, hogy emberfeletti üzelmek áldozata lett; egész közönséges kifogásnak tekintenék állításait, hasztalan bajba döntené magát. Becsületétől megfosztva és legalábbis örültek házában látta magát gondolatban. Azután Eszterre gondolt, és ingadozásáért szerelmében keresett mentséget. Elhatározta, hogy mindenesetre beszél Eszterrel.

De ha Taikoekoe környékén keresnék, ott van a Garoet vendéglő, ahol természetesen már várják, bizonyára katonákkal körülvéve. Úgy gondolta tehát, hogy Taikoekoe környékét elhagyja, és később Eszterhez küldöncöt meneszt, hogy magához hívja őt. A csillagok szerint igyekezett tájékozódni, és nyugatnak, a tenger felé fordult. Virradatra csakugyan elérte a partot, és most már északnak indult, hogy Preangon község felépített részét elérje. Ott biztos menedékhelyet remélt, és onnan Esztert könnyen értesíthette helyzetéről, így ment néhány napig ebben az irányban. Kagylókból élt, melyeket a parton talált, és vadgyümölcsből. A parton a sziklákon töltötte az éjjelt.

De Vandenberg Eusebius túlságosan bízott már kimerült erejében. A láz mind erősebb lett; szétrongyolódott ruhái már nem védték az égő nap ellen; lábait a hegyes kövek véresre sebeztek. Nemsokára lábai felmondták a szolgálatot, bágyadtsága erősödött, lázas képek gyötörték.

Kietlen parton állt, az erős napsugaraknak kitéve. Jobbra zöld oázist vett észre és karcsú pálmafákat, több ház bambusztetejét; megkísérelte odáig vonszolni magát. De íme, a friss oázis mintha távolodnék; azt hitte, hogy eléri, és hirtelen egy félmérföldnyi távolságban látta maga előtt. Csupasz szikla és száradt bokrok éktelenkedtek a helyén.

Kétségbeesése most már őrző dühbe csapott át; elátkozta Nungalt és a fekete rabszolganőt, aki annak a démonnak utolsó eszköze volt; elátkozta sorsát; és jajgatva fetrengett a homokon. Lassanként elhalt a hang kiszáradt torkában, lélegzete mind gyengébb lett és állapota olyan fájdalmas, hogy a halált óhajtotta, mint megváltóját minden szenvedéstől.

Ez a kívánsága mintha beteljesülne, lábán hideg tárgy nyomását érezte - kínosan emelkedett fel, és kis kígyót vett észre, mely lába köré csavarodott.

Vipera volt, a jávaiak bildudaknak nevezték. A legkisebb fajta a sziget sokfajta kígyója közt, de a legveszedelmesebb is. A kígyó, melynek fekete és aranyárga bőre csillogott a napsütésben, halk sziszegéssel nyújtotta ki nyelvét. Eusebius annyira kimerült, hogy nem volt ereje a fenyegető veszedelem elől menekülni; öntudatlanul hanyatlott a földre. Ebben a pillanatban egy ember jelent meg, rakás fával a karján. Egyszerre vette észre a fiatal hollandust és a kígyót, mely a mozdulatlan testen a nyakig kúszott fel, mintha harapáshoz illő helyet keresne.

Az ember ledobta terhét, gyorsan letört egy ágat, Eusebiushoz lopózott, és olyan ügyesen vágott a kígyóra, hogy az menten két darabra szakadt. Argalenka, mert ő volt az, most már nagyobb figyelemmel szemlélte a megmentettet; a hála könnye remegett szempilláján, térdre esett és ég felé emelte kezét.

- Köszönöm, Buddha - mondta -, ez az ember nyújtotta jóságos kezét felém, és én íme, abban a helyzetben vagyok, hogy hálámat leróhassam neki.

Fel akarta ébreszteni Eusebiust, mert azt hitte, hogy a fiatalember csak alszik; de nemsokára látta, hogy elájult, és leányát hívta segítségül.

Míg az öreg száraz fát gyújtott, a fiatal indus leány a patak partján ült, s gyerekeknél és örülteknél ismert figyelemmel nézett a csobogó vízbe, melybe lábait lógatta.

- Arroa! - kiáltott Argalenka. - Az erdőben egy ember fekszik. A szerencsétlenség idejében elég bátor volt ez az ember kezét nyújtani apádnak és üldözői ellen védeni őt. Önkívületben van. A jótétemény emlékét a gyermekeknek és gyermekek gyermekeinek kell örökölniük. Segíts, hogy a jót jóval viszonzhassam! Önkívületben van. Hozz vizet, hogy felüdíthessük! Istenem, mindig elfelejtem, hogy a gonosz szellem szegény Arroának csak földi hüvelyét hagyta meg, hogy szelleme a sötétségben tévelyeg! Nem érti, mit kívánok tőle.

De az öregember legnagyobb meglepetésére, Arroa vizet hozott egy összegöngyölt pálmalevélben.

Eusebiushoz ment, letérdelt oldalán, fejét felemelte, sápadt, hideg ajkait kinyitotta, és rögtönzött csészéjéből vizet öntött a szájába.

- Arroa! - kiáltotta Argalenka, aki csodálkozásában megfeledkezett a hollandról. - Igazán ismét az én jó gyermekem vagy?

Arroa néhány pillanatig késlekedett a válasszal; az ájult fiatalemberre meredt, és arckifejezése és mozdulatai élénk aggodalmat árultak el.

- De hát - mondta végül - minden erényed csak üres szavakból áll? Hálád nem serkent arra, hogy segítségül siess? Nem gondoltál rá, hogy Buddha a fehéréket hűvös árnyék számára teremtette; legnagyobb ellenségük a mi égető napunk. Mindenekelőtt vidd el ebből a perzselő hőségéből!

Argalenka készségesen követte az utasítást; Eusebiust a nagy legyezőpálmáktól árnyas patakhoz vitte. Arroa ismét a fiatal holland mellé térdelt, de az sem a hűvös árnyéktól, sem pedig a víztől, mellyel az indus nő az arcát mosta, nem tért eszméletre.

Arroát a hiábavaló fáradság nagyon felizgatta.

- Érjen a gonosz szellemek átka - mondta felugorva -, ha kezeim közt hal meg benne a lélek! Addig akarsz várni, Öreg, míg a kígyók és tigrisek jönnek segítségemre? Siess a kunyhóba és ülj lóra; talán találsz részvevő lelket a faluban, aki egy csepp erjedt pálmalevet ad neked, az éltetőbb, mint a víz. Menj, apa - tette hozzá hízelegve -, menj és gyorsan gyere vissza! Buddha nem bocsátana meg nekünk, ha ezt a fehér embert a halál martalékául engednénk át.

Argalenkát lánya értelmes beszéde annyira elragadtatta, hogy térdre hullott előtte, karjaival fonta át, és gyengéden szívére vonta.

Arroa türelmetlenül szabadította ki magát.

- Menj hát, öreg! - sürgette.

- Igen, megyek - felelt Argalenka -, és elhozom a lovat, hogy a fehér embert kunyhónkba vihessen.

- Igen, igen, apa, igazad van - mondta Arroa. - De kérlek, siess!

Argalenka felkelt, eltávozott. Megköszönte istenének, hogy az európaiat hozzá segítette.

Amint az öreg eltűnt a bokrok közt, Arroa némi nyugtalansággal nézett körül. Mikor biztos volt benne, hogy senki sem figyeli, a hollandus arca fölé hajolt, és megragadta kezeit. Azután egy rózsát vett ki abból a koszorúból, melyet hajában viselt, az eszméletlen ruháit szétnyitotta, és a szétnyomott vörös virágot oda helyezte, ahol szíve gyenge verését érezte.

Azután ugyanazon az egyhangú dallamon, mint a Gayak hegyi templomában, énekelni kezdett:

- Téged láttalak olyan sokáig álmomban; a te képed volt lelkem egyetlen fénysugara a sötét éjszakában; téged kerestem a pillantásom, téged hívtam a sóhajtásom - azért találtalak volna meg, hogy elveszítelek? Ki kell apadnia a forrásnak, míg ajkam fel akar üdülni? Balga, az árnyak világába akarsz-e menni? A nyughely, amelyet ott találsz majd, kemény és hideg lesz; a meleg, szerető karok nem fognak ölelni többé, és gyengéd suttogás helyett csak a csontok verődését hallhatod majd. Maradj a föld leányainál, a nap gyermekeivel: csak ők tudnak szeretni.

Arroa mind mélyebben hajolt a holland arca fölé, haja arcát érintette, és hirtelen, mintha érzelmein nem tudna többé uralkodni, rózsás száját az ő hideg, színtelen ajkaira nyomta.

Ez a tüzes csók az ájult emberre éltetően, erősen hatott. Szemeit felnyitotta, mintha villany-ütés érte volna; tekintete az indus nő tüzes szemével találkozott, és csendes elragadtatással nézték egymást.

III

Argalenka minden fáradság nélkül találta meg a kunyhót, amelyet Harruk menhelyül nyújtott neki. A perzsa egy év előtt építette azt, mikor maga is remélte, hogy csendes szerelmét ide rejtheti. A vad, szenvedélyes ember hangulatához illő helyet keresett Preanger vidékén. Ettől a kunyhótól egyórányira, a parton volt Bara falu, melyet a maláj rablók olyan gyakran kerestek fel és pusztítottak, hogy a kevés halászcsalád, ami még ott lakott, nem tartotta érdemesnek felépíteni saját kunyhóit. Ezenkívül három-négy órányi körzetben nem volt falu. A kunyhó egy magaslaton állt, vagy százlépcsnyire a pataktól, egy pálmaerdőske közepén. Hogy áradások, kígyók és skorpiók ellen megvédje, Harruk két párhuzamos sor bambusznádra építette, úgyhogy az ajtó nyolc láb magasságban volt a földtől.

Az ilyen kunyhók azt a nem közönséges benyomást keltik, hogy a földszintjük hiányzik, és mégis van első emeletük. Ehhez az első emelethez kívülről épített bambuszlépcső vezetett.

A kunyhó eleje erkélyszerű volt, melyet kiálló pálmalevél tető védett a nap és eső ellen. Akármilyen kicsi volt a hely, melyet Harruk lakásául választott, mégis két részre osztotta. Az erkélyről meg lehetett közelíteni mindkét helyiséget.

Ebben a kunyhóban találjuk Vandenbeek Eusebiust néhány nappal az előbbi fejezetben elmondottak után.

A fiatal hollandus jelenléte jó hatással volt a kunyhó lakóira.

Arroa egészen megváltozott. Bár elvesztette jókedvét és fesztelenségét; arca néha szomorú, komor, sőt, baljóslatú kifejezést kapott, mely örütségét jellemezte, s mégis, különösen a fiatal holland jelenlétében, szellemi képességeinek teljes birtokában volt.

Hogy Argalenka örömét a hirtelen és nem remélt gyógyulás fölött megérthessük, emlékezzünk arra, mit szenvedett, mikor a kedves, víg lány helyett részvétlen, hideg, majdnem érzéketlen teremtetést talált, akit semmi, még az apa becézgetése sem hatott meg. Mikor elhagyta a perzsát és lovon vezette leányát a pusztaságon át, nem tudott megbarátkozni a gondolattal, hogy állapota gyógyíthatatlan, és mindent megpróbált, hogy a baj ellen küzdhessen. Megkísérelt valamely érzést, emlékezőt ébresztetni benne. Figyelmét a tájra terelte, mely Bantam vidékével, ahol gyermekkorát élte le, nagy hasonlatosságot mutatott. Ha szép virágot, pompás gyümölcsöt vett észre, gyengéd szavakkal nyújtotta feléje. De minden igyekezete eredménytelen maradt; ha az öregemberrel szemben némi figyelmet mutatott, tekintete merev vagy szórakozott maradt. Azután egyhangú dallammal maga kitalálta dalokat énekelt a szerelem örömeiről, mindig új változatban, és emellett gyakran olyan túláradozó szavakat használt, hogy az öregembert érzelmeiben s vallásos elveiben mélyen sértette.

Preanger magányában a szerencsétlen lány állapota aggasztó lett. Napokon át fátylába burkoltan ült szobája sarkában; visszautasított minden ételt és került a nappali világosságot, melyet szemei nehezen viseltek el. Mikor a nap lement a hegyek mögött, lassanként felébredt merevségéből, felkelt, megfésülte és befonta hosszú, hollófekete haját, virágokkal díszítette és

látható örömmel ékesítette, mintha szerelmesét várná. Mikor leszállott az éjszaka, mikor a völgy sötétbe borult és a magas pálmák között már csak a folyó széles ezüstcsíkja volt látható, Arroa az erkélyre lépett, és elénekelt valamelyik szenvedélyes szerelmi dalát. Eleinte halk, gyenge hangja lassanként hangossá, zengővé vált, olyanannyira, hogy még az állatvilág hangját is elnyomta. Végül annyira fokozódott szenvedélye, hogy szegény Argalenka egészen megrettent, ő pedig az erdőbe sietett. Az öreg látta eltűnni lánya fehér ruháit a fák közt; mind jobban elhalkuló hangja jelezte, hogy távolodik. Nemsokára minden elcsendesült, és csak másnap reggel találta meg gyermekét Argalenka a kunyhóban vagy egyik bokorban fekvé.

Ezek a naponta ismétlődő krízisek a szegény buddhistát fájdalommal és remegéssel töltötték el. Néhányszor megpróbálta kíséni Arroát; félt, hogy tigris zsákmánya lesz; de az rohant, mint árnyék siklott a sűrű növényzet és orchideák közt, és az öregember nem bírta követni.

Argalenka eltemette már minden reményét.

A mohamedánok boldog állapotnak, égi jótéteménynek tekintik az örültséget, ezzel szemben a buddhisták a gonosz szellemek megnyilatkozásának tartják; Argalenka, aki a Tsermai palotájában lefolyt különös eseményekre és a perzsa néhány megjegyzésére emlékezett, végül arra a meggyőződésre jutott, hogy Arroát démon szállta meg, siratta sorsát, és néha órák hosszat nézte őt komor fájdalommal és babonás borzalommal. Az öregember maga is annyira zavarodott volt már, hogy istenét sem merte többé szólítani.

Akkor talált rá a fiatal hollandusra.

A szenvedő látása hirtelen változást hozott az örült kedélyállapotára; ismét beszélt és az értelem jeleit mutatta. Argalenka ujjongott.

A gyógyulás tartós volt.

Bár gyermekora ártatlan vígságát és bőbeszédűségét Arroa nem nyerte vissza, még hallgatag és félénk volt, és apjának többször kellett a kérdést ismételnie, hogy választ kapjon; de azért mégis figyelmes és részvevő maradt a vendég iránt. A szörnyű esti rohamok azonban nem múltak el teljesen.

Argalenka túl boldog volt, egyszerre nevetett és sírt, mikor a szájából, amely számára olyan sokáig néma volt, néhány hangot hallott. Túlradó boldogságában Arroát szívére szorította, a hollandust megcsókolta, mintha maga sem tudná, ki drágább neki, gyermeke, vagy a vendég, akinek boldogságát köszönhette.

Az okát nem kereste ennek a nem remélt gyógyulásnak; csodának tekintette és örült szerencséjének. Örömeiben nem vette észre a nagy változást a holland lelkében.

Eusebius ifjúi ereje a gondos ápolás után sem tért vissza. Arca még sápadtabb volt, mint azon a napon, melyen Argalenka őt a parton, a bokorban találta; ajka halvány volt, szeme lázasan égett.

A lelki szenvedésnek eme jelei nem csupán külsején mutatkoztak; a fiatal hollandus jelleme is lényegesen megváltozott. Ingerlékeny és haragos lett, és vendéglátója barátságát kemény szavakkal és hideg gúnnyal viszonzta. Arroával szemben azonban alkalmazkodó, majdnem alázatos volt. Jelenlétét akkor is sejtette, ha nem látta, ilyenkor borzongás futott át rajta, arca elpirult és ajka remegett. Ha közelébe jött, félénk tekintettel követte minden mozdulatát.

Sok nap múlt el a szerencsétlenség estéje óta, melyen Garont a néger nő kíséretében elhagyta; de egyetlen szóval sem tudatta, hogy a múlta emlékszik, hogy eszébe jut Eszter és gyermeke. Mégis néha mélyen gondolataiba merült, és a sóhajokból, melyek kebléből felszakadtak, zavart arcából arra lehetett következtetni, hogy a közönyösség sok önmehtagadásába került.

Ennek a kétséges állapotnak Arroa volt a magyarázata. A fiatal indus nő iránt önmaga előtt is érthetetlen szenvedélyt érzett. Ajka nem nyílt mosolyra, mióta izzó csókját érezte; emésztő tűz hevítette azóta, hogy a parton magához tért és a szép leány pillantása ellenállhatatlan varázserővel hatott rá. Új, csodálatos világba képzelte magát, ahol minden bámulatba ejtette és elragadtatta. Úgy érezte, hogy Arroa az első nő, akit megismert, és nem tudta el sem képzelni, hogy a szépség más alakot, a mámor vágya más kifejezést ölthessen.

Lassanként eltűntek emlékei, mint egy táj, melytől távolodik az ember. Hiába kérdezte emlékezetét, nem akarta a rábízottakat visszaadni. Gyakran órák hosszat nézte a bájos indus nőt, anélkül, hogy megelégedte volna. De bármilyen hatalmas is volt a hatás, melyet az tett rá, mégsem merészt egyetlen szerelmes szót sem; csak szemei árulták el, ami benne viharzott; még képzeletének is határt szabott.

Arroa nem ismételte meg a csókot, amely a fehér embert rabszolgájává tette. Mint kőfallal szétválasztott két tüzes lávafolyam, nem merték a korlátot ledönteni, mely megakadályozza őket abban, hogy egyesüljenek.

Eusebiusnak közben különös éjjeli látomásai voltak. Legmélyebb álmában meleg lehetetet érzett, és ajkain tüzes csókot. Olyan mélyen érintette mindez, hogy minden reggel fáradtabban ébredt, mint ahogyan este lefeküdt, és mégis mindig abban a várakozásban aludt el, hogy ismét szépet álmodik, kerüljön bár az életébe.

Tizennégy napja élt már Argalenka kunyhójában, és ereje annyira megcsappant, hogy életét kellett féltetni; Arroa néha órákra eltávozott. Amíg távol volt, a fiatal holland mintha minden életerejét elvesztette volna, bátortalan lett és csüggedt, alig volt annyi ereje, hogy nevéen szólítsa a leányt.

A fiatal indus nő estefelé szokott elmenni. Egy napon, mikor a délutáni órákban a Harruk plántálta banánfák árnyában ültek és állandóan egymást nézték, a hollandus figyelmét könnyű zörej keltette fel; körülnézett, és mikor pillantása ismét arra a helyre esett, ahol Arroa ült, már nem látta oldalán. Eltűnt.

Mint rendesen, szomorú és levert lett. Arroa annyira nélkülözhetetlenné vált számára, hogy nem volt nyugalma; felkelt, és néhány lépést tett a palmaerdőben.

Hirtelen nevéen szólították. Felismerte az indus nő hangját. A hang után indult; de a gyakran ismétlődő segélykiáltás mind jobban távolodott.

Eusebius eleinte incselkedésnek tartotta a játékot, de bármilyen gyorsan ment is, nem érte el Arroát. Ereje nemsokára fogytán volt, és ő is kiáltozott.

Az indus nő gúnyos nevetése volt a válasz, és ahelyett, hogy hívására válaszolna, mind jobban távolodott.

Eusebius nem bírta tovább, a gyepre roskadt, hogy kipihenje magát.

Mikor keze a földet érte, ujjai közt hideg, sima tárgyat érzett. Felvette, és az alkonyat homályában egyik ékszerét ismerte fel.

Aranyos email medalion volt, melyben Eszternek és kisfiának haját őrizte.

A medalion el volt törve, mintha valaki megkísérelte volna, hogy kővel szétzúzza; a hajfűrt maradványait azonban, melyet felesége hajából levágott, megtalálta a tokban.

A medaliont zsebébe rejtette. Szíve hevesen vert, arca izzott. Amint kezébe vette a kincset, Eszternek képe megjelent lelki szemei előtt. És míg az egyetlen embert nézte, akit valaha szeretett, arckifejezésében gyengéd szemrehányás és szájalom volt. A kép mindig több életet

és határozottságot nyert, és elvesztett öntudatát látszott visszaadni, nemcsak az eskükre emlékezett, melyeket Eszterrel váltott, hanem a kötelékre is, amely Basiliushoz láncolta, a sorsra, mely rá várt, és most már láthatta, milyen mély volt a szakadék, amelybe zuhant.

Könnyekben tört ki; aztán felugrott, és menekülni igyekezett.

Még nem jutott ki az erdőből, mikor hirtelen lágy, gömbölyű kar nyúlt az övé alá, és fogva tartotta. Egyszermind egy fej hajlott keblére, és egy megindult hang suttogta:

- Hálátlan, üldözni kell téged? A nevedet kell kiáltanom?

- Hagyj! Hagyj! - mondta Eusebius, és ki akarta szabadítani magát.

- Talán haragszol, hogy nem feleltem azonnal, mikor hívtál? Ezentúl nem hagylak epedni. Engedelmes rabszolgát találsz majd bennem, boldogságod legyen az enyém, vagy inkább kettőnk számára egy boldogság létezzék ezentúl!

- Hallgass, Arroa! - dadogta Eusebius, aki minden tagjában remegett.

- Kerültelek - folytatta az indus leány, és szorosabban simult Eusebiushoz -, mert értelmem gyengébb lett, mint szerelmem. Győzedelmeskedni akartam érzelmeimen, de legyőztem, és számomra édes vigasz, hogy ezt a vallomást teszem neked. Pusztuljon a világ, omoljanak a völgybe szigetünk hegyei, árássa el a tenger országunkat - mindent el akarok feledni, ha karjaid átölelnek.

- Arroa - mondta kétségbeesetten Eusebius -, hagyj! Az értelem hangját kell követnem, a kötelesség parancsol.

- Mit beszélsz értelemről és kötelességről? - felelte Arroa, kinek hangja kissé gúnyosra vált. - Van-e komolyabb kötelesség, mint az, amely szeretni parancsol? Nem azt mondja-e a kötelesség, hogy azokat a javakat élvezzük, melyeket Buddha ajándékoz nekünk?

- Be kell vallanom, nem vagyok szabad, más kötelékek kötnek, a múlt.

- A múlt - szakította félbe Arroa - kísértet, és mi eleven hús és vér vagyunk. Mit törődünk azzal, ami tegnap volt, és mit érdekelhet, ami holnap lesz, ha szerelmünk által a jelen teremtés királyai lehetünk?

- Hallgass, Arroa, kérlek!

- Látom, te elhanyagolod a jelent. A lilium csak akkor örvendeztet meg, ha azoknak halvány színét viseli, melyeket a városban látni; a mezei lilium, melynek színe az aranyéval versenyez s illata az egész mezőt betölti, nem tud vonzani téged. Ah! Szegény Arroa másé legyen-e, mint szerelmeséé?

- Mire gondolsz? - mondta Eusebius, kinek szívét hirtelen féltékenység ragadta meg.

- Keresztény! - felelte Arroa. - Te nem tudod, hogy Buddha a házasságot hídnak mondja, melyen férj és feleség az égbe jutnak. Apám buzgó híve vallása törvényeinek, és nem tűri majd, hogy a törvényeket átlépjem. Egy gazdag ember kérte meg kezemet, és valószínűleg... de nem, Arroa ezen a földön egyetlen emberé sem lesz, ha tied nem lehet. Aludjanak ki szemeim, ha téged nem láthatnak; szívem epedjen el, ha nem szabad érted vernie, és sorvadjon el szépségem, ha nem gyönyörködtethet téged!

Eusebius megrendülve nézett rá. A hold halvány fényét az indus nő arcára vetette. A lány feloldozta virágokkal koszorúzott haját. A sűrű haj mint bársonylepel omlott vállára és hátára. Szenvedélyes izgalmban föltépte szoros mellényét, és födetlen keble ott remegett a férfi előtt. Szavaiból a kétségbeesés kiáltott, de szemeiből a szerelem sugárzott, és ajka kéj után lihegett.

Eusebius ránézett - és megszedült. Kitérta két karját, és a lányt magához szorította.

Az pedig már az első szempillantásban visszaélt magafeledtségével. Ölelés közben zsebébe nyúlt, kicsente az ékszer - a drága asszony emlékét -, és bedobta a bokrok közé.

*

Elmúlt már a fél éjszaka és nem tért vissza a konyhába sem a leány, sem a vendég. Argalenka a legfelső lépcsőn ült, és várakozott rájuk. Nem aggodalmaskodott, hiszen tudta, hogy együtt vannak. A sok lelki izgalom után örvendett békességes életének. Hallgatta a közeli vízesés zúgását, és élvezettel szívta be az éjszakai hűs levegőt. Végre megpillantotta őket. Kart karba öltve közeledtek a pálmafák alatt.

Mikor Eusebius észrevette az öreget, ki akarta vonni karját, de Arroa nem engedte.

- Atyám - szólt Argalenka előtt megállva -, az idegen így szólt a te leányodhoz: „Légy az én menyasszonyom!” És a te leányod azt felelte: „Én a te menyasszonyod vagyok, és légy te az én vőlegényem!” - Eusebius nem tudta elleplezni csodálkozását, mikor ezt a beszédet hallotta. Közbe akart vágni, de a leány nem engedte. Keze szorosabban kapcsolódott az övébe, és egészen hozzásimult:

- Mi az, talán nem mondtam igazat? Azt állítod, hogy az Argalenka leánya hazudott?

Eusebius hallgatott.

Argalenka addig egyetlen hangot sem szólt. Az első percben azt hitte, hogy leányának újból örülési rohama van.

- Eddig csak Argalenka leánya beszélt - mondta végre -, az idegen pedig hallgatott.

- Leányod igazat szólt - hebegte Eusebius alig hallhatóan.

- Gyermekek - folytatta az apa rövid gondolkodás után -, a keresztényeknek a törvényei különböznek a mi törvényeinktől. Buddha gyermekeinél csak az bűn, ami a lelkiismeretünket terheli; ám a fehéreknél sokszor szegény, gyalázat és bűn a bennünket akaratunktól függetlenül ért szerencsétlenség is. Vajon végiglapoztad-e az idegen előtt a könyvet, amelyben eddigi életed eseményei vannak jegyezve? Azt akarom, hogy később ne tehessen sem a szívének, sem a szemének szemrehányásokat azért, amit most érted cselekedett.

- Igen, én elmondtam neki mindent - felelte Arroa habozás nélkül.

- Áldott legyen az idegen, aki nem veti meg a szegény ember gyermekét.

Ezután fölkelt a helyéről, és egy marék rizst szórt Eusebiusra és Arroára, ezeket mondván:

- Úgy hulljanak rátok az ég áldásai, mint e rizsszemek! Az igazságos, nagylelkű, jó Buddha legyen kegyelmes hozzátok!

Eusebius nem figyelt az apa szavaira. Egy pillanatra sem szakadt el a tekintete Arroától. A lány néhány óra alatt rabszolgájává alacsonyította.

Mikor Argalenka elvégezte a szertartást, a két fiatal árnyékot látott a fák alól kibontakozni. Ijedten figyelmeztették az öreget, ő is odanézett, de az árnyék akkorra már eltűnt a banánbokr mögött.

A két férfi odament a bokorhoz. A széles levelek még akkor is mozogtak, és egy hatalmas párduc ugrott ki tizlépésnyire tőlük az ágak közül. Ijedten menekültek mindhárman a konyhába. Az apa öröme szomorúságba fordult: a fekete párduc megjelenése rossz jel volt...

IV

Vandenbeek úr felesége nagyon elcsodálkozott reggel, hogy nem találta ott urát az ágyában. Első pillanatban arra gondolt, hogy talán sétálni ment a friss levegőre. Corát szólította, hogy vigye oda hozzá a gyermeket. De hívására senki sem mozdult. A szolgák jelentkeztek és hírül adták, hogy a néger nő fekhelye érintetlen.

Nagyon csodálkozott az asszony, de akkor még eszébe sem jutott ezt az eltűnést összefüggésbe hozni férjének távollétével. Ám egyik óra a másik után múlt el, és sem a holland, sem a dajka nem mutatkozott.

Most már aggodalmaskodni kezdett. Elment tehát a kerületi elöljáróhoz, de az betegsége miatt nem fogadhatta. Rövid idő múlva azonban egy maláj jelentkezett Vandenbeek asszonynál, és följánlotta szolgálatait bizonyos összegért. Az aggódó asszony gondolkodás nélkül fogadta el az alkut, és látta is néhány perc múlva, hogy a maláj felfegyverkezett bennszülöttekkel a hegyek felé vonul. A fiatalasszony erősen reménykedett. Most már sejtette, hogy a férje és a néger nő együtt mentek a Taikoekoe hegységbe a gyémántpatakot fölkeresni. Azt hitte, bizonyára eltévedtek valahol az őserdőben. De a maláj határozottan állította, hogy ismeri a vidéket, mint a tenyerét, és egész bizonyosan a nyomukra fog akadni. Késő éjszaka volt már, mikor visszatért. Nem talált senkit és semmit. A fiatalasszony keservesen várta, de csak azt a föltevést kapta vigasztalásul, hogy a fehér embert és a néger nőt alighanem a tigrisek vagy kígyók pusztították el.

Szegény Eszter halotthalvány lett, és menten összeesik, ha elősiető szolgálai nem támogatják. A maláj távozásra akarta fölhasználni az általános zűrzavart, de Eszter új erőt merített kétségbeeséséből. Térden állva könyörgött az idegennek, ne hagyja cserben, menjen ki másnap reggel még egyszer a hegyek közé. A maláj gúnyos nevetéssel felelt. Kijelentette, hogy neki nincs több ideje, nem foglalkozhatik tovább ezzel az esettel. Különben is, hasztalan volna minden kutatás és keresés.

Eszter megtört az új csapás alatt, de tovább remélt. Abban bizakodott, hogy nem találták sehol a küzdelem nyomait: széjjeltépett ruhákat vagy friss emberi csontokat, így tehát még életben kell lennie a szeretett férjnek. A kutatást még nem hagyta abba, amikor egy napon a kerületi elöljáró kereste fel.

Miután részvétét fejezte ki a mélyen sújtott fiatalasszonynak, a szerencsétlenség részletei után érdeklődött. Nagyot bámult, mikor a malájról hallott, akit állítólag ő küldött Vandenbeek asszonyhoz. Kérdést kérdés után adott föl, hogy milyen az arca, alakja annak az embernek, végül kijelentette, hogy mit sem tud róla, ő nem küldött senkit. Véleménye szerint a holland urat és a néger rabszolganőt nem bántották sem a tigrisek, sem a kígyók. Sorsukat mégsem tartotta irigylésre méltónak. Szerinte alighanem az a tengeri rablócsapat hurcolta el mind a kettőt, amelyik néhány nap előtt Tsermai rádza palotáját rabolta ki és gyújtotta föl. Ezt a föltevést több körülmény erősítette meg. Néhány nappal a holland urak érkezése előtt Kandsora környékén - körülbelül tízmérföldnyire a Taikoekoe hegytől - maláj kocsikat láttak. Azonkívül a rablócsapat vezére egészen olyan külsejű, mint az az ember, aki Vandenbeek asszonynál járt. Alighanem azért vállalkozott ő maga a kutatásra, hogy azalatt emberei nyugodtan elvonulhassanak áldozataikkal.

Az emberrablás az elöljáró szerint csak a gazdag váltságdíj reményében történhetett. Azt tanácsolta tehát, hogy a fiatalasszony sürgősen utazzék vissza a fővárosba, szerezze meg a

szükséges pénzt és jelentse ott az esetet, hogy a rablókat üldözőbe vehessék. Eszter azonban nem akart Garonból eltávozni. Ő úgy vélte, a rablóvezér valószínűleg ide fogja küldeni követét, hogy vele alkudozásba bocsátkozzék, így tehát az ő elutazása csak késleltetni fogja férje szabadulását. Az előljáró kénytelen volt bevallani, hogy az elutazást azért is ajánlja, mert ezt a vidéket nem tartja megbízhatónak. Hetek óta izgatók járnak a falvakat, városokat, és mindenütt felkelésre ingerlik a népet. Tűzjeleket adnak az éjszakában, erdőkben és hegyekben gyülekeznek, és csak az alkalmas pillanatot várják. Jó lesz tehát minél előbb a biztos fővárosba sietni Garonból. A szegény asszony nem sokat törődött önmaga életével, de gyermekeire és másra gondolnia kellett. Miattuk élnie kellett.

A kocsisok minden igyekezete ellenére, csak harmadnap este érkeztek meg Batávia közelébe. Már tizennyolc napja nem hallott hírt uráról. Vandenbeek asszony ekkor már maga is meggyőződhetett róla, hogy az előjárónak igaza volt. Úton-útfélen menekülőkkel találkoztak, akik gyalog, kocsikon, lóháton özönlöttek a fővárosba. Az egyik menekülő elbeszélte a kocsisnak, hogy már a főváros környéke sem biztos. A szabad rablók egészen addig merészkednek, gyűjtogatnak és rabolnak. És nemcsak az európaiak féltek, hanem az egyszerűbb nép is. Csoportostul álltak a házak előtt az emberek, és a katonai előkészületek okait kutatták. A Kormányzósági tér elvesztette a régi élénk, vidám jellegét. Fogatot nem lehetett látni, de tömve volt minden zug a bevándorlókkal, akik fontoskodva tanakodtak, hírek után kérdezősködtek. Aggodalom és ijedség tükröződött minden arcon.

Eszter úgy határozott, hogy elsősorban Maes közjegyzőhöz fordul tanácsért és segítségért; aznap azonban már nem kereshette fel, késő volt. Nyugalomra tért tehát korán, hogy másnap annál frissebben láthasson dolgaihoz. De nem tudott elaludni. Ennek a háznak minden zuga, minden bútor, tárgy körülötte Eusebiusra emlékeztette. Az álom csak nehezen szállt le a szemére.

Nem alhatott még félórát, amikor hangos kiáltásra ébredt.

Felugrott, és kinyitotta az ablakot.

A kolóniákon az építkezés nagyon emlékeztetett az óhazára, csak hogy itt minden gazdagabb és pompázatosabb. Az otthoni apró teraszokat és kertecskéket itt valóságos parkok és óriási platók helyettesítik, így Vandenbeek sarokháza előtt is nagy, tágas virágoskert, mögötte pedig hatalmas fákkal beültetett udvar terült el.

Vandenbeek asszony egy embert látott a kerítésen átugorni. Abban a percben vetette át magát, amikor ő kinézett. Hangosan kiáltzott:

- Segítség! Segítség!

Mikor az idegen a hangját hallotta, a virágágyakon keresztül ugrándozva sietett feléje. Eszter vissza akart húzódni, de mielőtt még bezárhatta volna az ablakot, az ember megragadta a karját.

- Ha nincs ez az ember, aki itt áll előtted, gyermeked sose látta volna meg a napvilágot! És te - anya - most ki, akarod ezt az embert szolgáltatni? - kiáltotta dühösen, és mielőtt Eszter csak mozdulhatott volna, csudálatos könnyedséggel lendült be az ablakon. A lámpavilágnál a fiatalasszony fölismerte a perzsát, aki csodaszerével megszabadította a nehéz órában halálos kínjaitól.

- Mi történt? Mit kívánsz tőlem? - kérdezte rémülten.

- Mindeme kérdésekre most nem felelhetek. Fáradt a nyelvem a beszélésre, és fáradtak a lábaim a futástól. Üldöznek, és ha elfognak, vége az életemnek. Mit akarsz? Élet vagy halál az akaratod! Szólj!

- Szentséges Isten! Mit cselekedtél, hogy halálra keresnek?

- Mikor a tigris kitör a sűrűből, bokorról bokorra kíséri a papagájok és majmok rikoltozása, csipogása, lármája. Nem akarom, hogy pergő nyelvem legyen az árulóm. Inkább önként fogom kiszolgáltatni magamat! Legalább nem leszek adósod egy súlyos köszönettel.

Eszter megragadta az ember rongyos ruháját.

- Harruk - mondotta -, az én hitem törvényei is parancsolják, éppúgy, mint a te törvényeid, hogy jóért jóval fizessünk! Otthonod ez a ház, amelyet még nem is olyan régen örömujjongással töltöttél meg.

- Szavaid hasonlatosak a gambér nedűjéhez, mikor kicsorog a fa törzséből, és elegendő hozzá egy gyermek lehelete, hogy vérvörösre fesse a hófehér színt. Hiszek neked, ha esküt teszel a gyermek életére, akinek vonásaiban annak az apának az arcát keresed, aki elhagyott téged. - Míg ezt mondotta, a bölcsőre mutatott.

Eszter azonban csak egyetlen szót hallott kicsendülni virágos mondatából.

- Elhagyott?! - ismételte. - Azt mondtad, hogy elhagyott?

Ebben a pillanatban erősen megdöngötték az ajtót. Eszter gyorsan ismételte a kívánt esküt, és sebtében a függöny mögé rejtette a perzsát.

Legfőbb ideje volt. Még mozogtak a szövet redői, amikor egy sereg fegyveres ember tódult be a szobába.

- Hol a gyújtogató?! Hol a rabló?! - kiáltoztak összevissza.

Egy óriási alak, szemmel láthatóan a vezetőjük, csillapítani próbálta őket.

- Türelem, uraim, az istenért, türelem! - ordított lélegzet után kapkodva az óriás, aki valóságos fegyvergyűjteményt hordott a testén. Tele volt törökkel, kardokkal, puskákkal és revolverkkel. Olyan volt, mint egy vándorló arzenál. - Mondom, lassan a testtel! Bűnöst keresünk, és a legjobb úton vagyunk ahhoz, hogy közben magunk is bűnt kövessünk el. Erőszakkal törtünk be egy szabad polgár otthonába, pedig ezt - tudjuk - tiltja a törvény.

Maes úr itt elhallgatott. Úgy vélte, eleget mondott már a felhevült üldözők lehütésére... Nem kell annál több, mint a törvény megsértését emlegetni előttük.

- Uraim, mióta nem engedelmessé válnak vezetőjüket parancsainak?! Úgy emlékszem, ennél sokkal kisebb katonai ballépéseket sem szokott a hadvezetőség megbocsátani.

Eme szavak hatását - sajnos - csökkentette Vandenbeek asszony közbeszólása.

- Maes úr - kiáltott -, jöjjön be hozzám!

Az őrző vezetőjét, mint a varázsütés, alakította át ez a hang. Jobbjával a szörnyű fegyvert próbálta visszadugni a tokjába, addig a levegőben hadonászott vele, baljával a holland kokárdával díszített fűvegéhez kapott.

- Segítsetek már, csirkefogók!

Egyike azoknak, akik magukra ismertek a díszes megszólításban, odaugrott, és ketten beleerőszakolták a pengét a hüvelybe. Ezek után Maes úr odabillegett az ablakhoz. Néhány lépés után megismerte a szép holland asszonyt.

- Szent Isten! Ön itt van? Mikor érkezett meg?

Eszter felelni akart, de akkor eléje lépett a nemzetőrök egyike.

- Ha ön itt állott az ablaknál, látnia kellett, mikor a gaz, akit üldözünk, átvette magát a kerítésen.

Vandenbeek asszony nem felelt mindjárt. Maes úr kisegítette zavarából - közbevágot.

- Ezer kartács és bomba! A mélyen tisztelt parancsnok úr egy kis udvariasságra is megtaníthatná ezt a jeles társaságot! Micsoda? Mikor a vezetőök egy szép hölgygel társalog, ti közbeszólni merészeltek? Mintha csak egy sertécsordát szabadítanának rá egy kosár igazgyöngyre! Lesz rá gondom, hogy a haditörvényszék alaposan megbüntessen udvariatlanságotokért! Majd én megkérem ezt az úrhölgyet, hogy engedje meg kertjének átkutatását, így megszabadulok végre a tisztelt uraktól, és ha csakugyan igaz, hogy valami elvetemült gazember üszköt dobott az egyik melléképületbe, nyakon csíphetitek. De én azt hiszem, hogy csak a szemetek szikrázott az ijedségtől és félelemtől.

Vandenbeek asszony megengedte a kutatást, és a nemzetőrök elszéledtek a kertben, de ugyanabban a pillanatban nagy kiáltozás zavarta meg őket a munkájukban. A lárma az egyik melléképületből jött, onnan, ahol a cselédség lakott. Tűz ütött ki ott is a tetőzeten. Maes úr ismét kirántotta a kardját. Bocsánatot kért szép kliensétől és közölte, hogy mindjárt visszajön, mert roppant fontos mondanivalói vannak. A jegyző úr és a nemzetőrök az udvarra siettek, a kert néhány percig üresen maradt.

Eszter, aki eddig folyton attól rettegett, hogy valaki észreveheti az éjszakai váratlan vendéget, felhasználta a kedvező alkalmat. Fölemelte a függönyt. Harruk mindenre elszántan, szinte közömbösen állt ottan.

- Menekülj! - szólt a fiatal holland nő. - Hallod a trombita harsogását az utcán? Néhány perc múlva katonákkal lesz tele az egész kert.

- Tudod-e, hogy ki vetette a csóvát a házadra? - kérdezte Harruk.

- Nem akarom tudni. Siess, különben elvesztél. A keresztény nő megtartja esküjét, mint ahogy a bálványimádó is megtartotta.

A perzsa arca elsötétült. Úgy érezte, hogy szinte bántja ez a nagylelkűség.

- Miért nem sietsz már? - sürgette Vandenbeekné. - De mielőtt elmegy, ha mégis úgy érzed, hogy köszönettel tartozol nekem...

- Szóval megfizetteted jószágodat!...

- Nem, nem - felelte Eszter -, majd legyőzöm aggodalmamat... Azonban meg kell értened a férjéért remegő asszony bánatát... Menj! Menj tehát!

- Asszony - szólt most a perzsa -, ne ítéld meg oly elhamarkodva. Tudd meg tehát, amit tudni akartál: a férjed él.

- Él?! Igazat szólsz?!

- Él, ha mondom. De megfélemedezett szent esküjéről, más nőt szeret.

- Csakhogy él! - kiáltotta boldogan Eszter. - Isten és az én szerelmem a többit el fogja végezni. Mit akarsz: aranyat, ezüstöt, amiért hozzá vezetsz?

Harruk egy szempillantásig habozott, de azután olyan hangon, amely kizárt minden ellenvetést, mondta:

- Tartsd meg az aranyaidat!

Fölugrott az ablakra, azután eltűnt a kertben nyüzsgő emberek között.

V

A tűzveszedelem nem sokáig tartott; az idejében érkezett segítség gyorsan végzett vele. Az emberek lassacskán szétoszlottak, Maes úr visszament Vandenbeekné asszonyhoz, hogy jelentse neki a jó eredményt.

A jegyző arca téglavörösen izzott, nedves, sáros ruhái bizonyították, hogy ő maga is részt vett az oltásban. Kimerülten dőlt bele az egyik székbe, a kalapjával legyezgette magát. Eszter azonban nem sokáig hagyta pihenni. Kérte, mondja el gyorsan, mit akar, mert sejtette, hogy uráról fog hírt hallani.

- Engedje meg, asszonyom, hogy előbb kissé összeszedhessem magam, és ezektől a nehéz fegyverektől is meg akarnék szabadulni. Az ördög vitte volna el ezeket a bennszülötteket - dörmögte, és pisztolyait a földre dobálta, de olyan hevesen, hogy Eszter és a rabszolganők összerázkódtak. - Ne féljenek - tette hozzá -, nem szoktam megtölteni! Mindez csak a tekintély miatt van. Gondolhatja, Vandenbeek asszony, hogy kellemesebben is el tudnám tölteni az éjszakámat, mint nemzetörködéssel. Ah, Istenem! Milyen csendes boldogságban pipálgattam én azelőtt a teaházakban! Sohasem vonakodtam odakocintani a poharamat egy ilyen sárga bőrűnek a poharához! És most mégsem férnek a bőrükben. Szeretném tudni, mit akarnak.

Eszter jónak látta szótlanul túrni ezt a szózuhatagot, mielőtt rátérnének az ő dolgára. Néhány kérdést intézett a jegyzőhöz a napi politikai eseményekre vonatkozóan. A bőbeszédű Maes készségesen elmondta, hogy a sziget kormányzósága már régebben észrevette a bennszülöttek mozgolódását, és azóta mindig kételkedtek a jávaiak megbízhatóságában. Máskülönben a mozgalom vezetői: Ti-Kai, a kínai, Tsermai rádza és Nungal, a maláj. Ti-Kait elfogták, de a másik kettő megmenekült. Tsermai a hegyek közé, a maláj a tengerre. Addig, míg ők is kézre nem kerülnek, a nyugalom nem fog helyreállni.

Ha még olyan fontosak is voltak ezek az események, Eszter nem nagy érdeklődéssel figyelt oda. Végre is közbeszólt:

- És tud valamit Eusebiusról?

Maes úr egy intéssel értésére adta kliensének, hogy szívesebben venné, ha kiküldené a szolgákat. Miután ez megtörtént, a jegyző elkezdte:

- Vandenbeek asszony - mondotta -, mondhatom, nagy dolog az nekem, hogy kénytelen vagyok így nyilatkozni egy kliensemről, akitől régen szép összegeket kerestem. A hivatalomban nem is tudtam volna ezt megtenni, azonban az igazságnak és őszinteségnek ez egyenruhájában kénytelen vagyok kijelenteni, hogy az ön nagybátyja, a híres Basilius doktor javíthatatlan vén lump volt.

- De kérem, kedves jegyző úr, beszéljünk inkább Eusebiusról!

- Igen, közönséges vén lump, nem másíthatom meg a szavamat. Az ember nem azért tesz valakit gazdaggá, hogy azután kiszipolyozza. Ő persze azt mondhatja, hogy mindössze is csak hárman voltak a hölgyecskék... És hogy elég van még a nagyvilágban a fajtájukból... Ez igaz... De a tiltott gyümölcs mindig csábítóbb. Alkalom szüli a tolvajt... És több efféle - tette még hozzá Maes úr szemmel látható zavarban. - Én nem akarok rosszat mondani az úrról a viláért

sem. Én meg tudom érteni az ön férjét, hasonló helyzetben, ki tudja, talán én is így cselekedtem volna!...

- Nem értem önt, kedves Maes úr, talán világosabban szólhatna.

- Az ördögbe is! - mondta a jegyző, és egyre zavartabb lett. - Attól félek... őszintén szólva mégiscsak kellemetlen egy hölgygel ilyenekről beszélni... Vandenbeek asszony, szíveskedjék, kérem, holnap az irodámba fáradni, ott majd folytatjuk ezt a beszélgetést.

- Ah, uram, tizennégy nap óta a legnagyobb aggodalomban élek. Mért akarja meghosszabbítani ezt a bizonytalanságot?

Maes úr újból leült, krárogott, a nyakába kötött selyemkendőt ráncigálta, behunyta a szemét, majd kinyitotta, másfelé nézett, mintha el akarna fordulni a látványtól, amelyet szavai előidézni fognak, végre nagyon komolyan jelentette ki:

- A végrendelet függelékéről van szó.

- A függelékről?

- Igen, arról a szerencsétlen függelékről. Az első ízben sikerült valahogyan Vandenbeek urat átsegítenem az akadályon, és ön előtt ellepleztük a súlyos veszteséget. Sajnos, most nem vagyok abban a kellemes helyzetben, hogy segíthessek. Az összeg túlságosan nagy. Kétszáz-ezer forintról van szó ismét, pedig már hatszázezerbe került ez a három haszontalan személy.

- Ki fogjuk fizetni a pénzt - mondta Eszter, és fájalmát csak a hangja árulta el, mert az arca nyugodt maradt.

- Ki fogjuk fizetni? - ugrott föl méltatlankodva a jegyző. - Mintha ez csak olyan egyszerű dolog volna! Ah! Szeretném, ha Maes asszony példát venne öntől, aki a legnagyobb feleség. De a dolgot azért kétszer is meg fogjuk gondolni. Utóvégre ki bizonyítja be, hogy ez az állítólagos hajóskapitány, aki sokkal inkább hasonlít egy tengeri rablóhoz, mint hajóskapitányhoz - nem csaló-e? Annak idején én törvényes meghatalmazást kaptam Vandenbeek úrtól, most pediglen ez az értéktelen gyűrű minden, amire támaszkodhatom. Az a rablókülsője férfi azt mondja, hogy ezt a gyűrűt az ön férjétől kapta. Tagadhatatlan, hogy a neve csakugyan bele van vésve.

Maes úr a szóban forgó gyűrűt a mellényzsebéből húzta ki, és átnyújtotta Vandenbeek asszonynak.

Az sokáig és figyelmesen nézte. Azt a gyűrűt ő vette az urának szerelmük és hűségük zálogául. Egyszerű kis gyűrű volt, akkori szegénységét és nagy boldogságát idézte vissza. Két kövér könnycsepp gördült le az arcán.

Maes úr hümmögött, nagyot nyelt, elérzékenyülését akarta lenyelni, hiába, ez nem illett sem hősi külsejéhez, sem hivatalos állásához.

- Asszonyom - mondta végre ünnepélyesen -, minket, férfiakat, nem ártana néha kicsikét fölakasztani. De hogy visszatérjek ügyünkre, nem mulaszthatom el megjegyezni, kedves asszonyom, ne higgyen a látszatnak! Lehet, hogy tisztelt férje olyan ártatlan, mint a ma született gyermek, vagy az ön jelenlevő legalázatosabb szolgája.

- Uram, a szóban levő összeget ki fogjuk fizetni. Ami a többit illeti, kedves Maes úr, be kell vallanom, hogy súlyosan érintett az ön által említett körülmény. A pénzről én szívesen lemondok, ha ezáltal visszaadhatom férjem nyugalma és könnyíthetek a helyzetén. Kérem tehát, szíveskedjék az összeget kifizetni, én csupán ezt a gyűrűt kívánom magamnál tartani.

- Az ön helyében legalább bevárnám Vandenbeek úr visszatérését...

- Hogyan?! Még viszont fogom látni drága férjemet? Lehetséges ez? Nem csaptak be engem, csakugyan él?

- Csak nem gondolja, asszonyom, hogy a tengeri rablók aranyakkal etetik a cápákat?! Márpedig az ő szemükben kedves férjének minden porcikája biztos pénz. A legnagyobb kímélettel és előzékenységgel bánnak vele. Ez bizonyos. Én magam is szívesen volnék a helyében. Azt mondják, hogy azokon a kalózhajókon nagyon vidám élet folyik.

- Megállapították már a váltságdíjat? - szakította félbe Eszter, akit kissé türelmetlenné tett a jegyző úr sok fölösleges megjegyzése. - Utána kellene nézni, hogy előteremthessük a szükséges összeget.

- Nyugalom, asszonyom, őrizze meg hidegvérét! A váltságdíj nagyságát még nem ismerjük. Beszéltem Ti-Kaival, akkor még nem ült lakat alatt a jeles úr, és tőle hallottam Vandenbeek úr állítólagos elrablásáról. Rémülten rohantam haza, és ott egy pergamentekercs várt rám, a segédem az irodaajtó alá dugva találta, erre az volt írva, hogy Vandenbeek asszony kövesse azt a férfit, aki Batáviába való érkezésének első éjszakáján fog nála jelentkezni. A férje élete függ bátorságától és elhatározásától. Én ezt a tekercset elküldtem Garon faluba...

- A megérkezésem éjszakáján?

- Igen, és amint látom, ön követte az írásba foglalt parancsot, eljött a fővárosba. A parancsnok azonban nem nagyon igyekszik. Eddig senki sem jelentkezett.

Ebben a pillanatban kis kődarab repült neki az ablaknak, betörte, és a fonott szőnyegre esett Eszter lábai elé.

Az gyorsan lehajolt, fölkapta a keskeny pergamenszalaggal körülcsavart kődarabot. Kioldozta a kókuszrostot és lefejtette a pergamencsíkot. Egyetlen szó volt rajta:

„Antgol.”

- Antgol? Mit jelent ez?

- Egy falunak a neve. Az ön nagybátyjának, Basiliusnak a háza ehhez a faluhoz tartozott.

- És mi közük a tengeri rablóknak ehhez a faluhoz?

- Talán azt akarják így tudtunkra adni, hogy az a személy, akivel tárgyalnunk kell, abban a faluban várakozik ránk.

Eszter a köpenyét kapta, és azonnal neki akart vágni az útnak.

- Mit akar, asszonyom?

- Antgolba megyek.

- Hogy jut ilyesmi az eszébe? Antgol a sziklákra épült, a tengeri rablók könnyen megközelíthetik. És ha törbe akarják csalni önt?

- Ki tudja, talán megmenthetem Eusebiusomat. Egy pillanatot sem szabad késnem. És ha engem is elhurcolnak, legalább könnyíthetek sorsán a fogságban.

Maes úr csodálkozva csapta össze a kezeit.

- Legalább annyit engedjen meg, asszonyom, hogy a főparancsnokságról néhány embert hozhassak magunkkal. Ki tudja? Talán sikerül elcsípni a rablók megbízottját, esetleg néhányat a rablók közül is. És ha a jeles társaság pár tagja lakat alatt van, lesz azoknak annyi eszük, hogy vigyázni fognak Vandenbeek úr minden haja szálára.

- Nem, a viláért sem! Még bajba dönthetjük férjemet.

- Legalább azt engedje meg, hogy én kísérhessenem.

- Százlépésnyire Antgoltól. Hiszen ön maga mondotta, hogy egyedül kell mennem. Én bízom jó sorsomban, egyedül fogok menni.

- Ez örültség volna! - fakadt ki Maes úr, és összeszedte szétdobált fegyvereit.

- Nem, Maes úr, ez csak óvatosság. Mindazok után, amit öntől hallottam, szilárd meggyőződésem, hogy ezekkel a veszedelmes rablókkal szemben hasztalan vezérelnének ki egy egész flottát. Ők könnyű bárkáikkal ezer rejtékhelyet találnának a part számos hasadécai között. Itt nem segíthet semmi más, csak az, ha én engedelmeskedem. Amit kívánnak tőlem, megteszem. Odaadom, ha kell, az egész vagyonomat, és a megjelenésemből látni fogják, hogy kész vagyok az életemet is fölládozni, ha ez a váltság díja.

Maes jegyző erre már igazán nem tudott felelni. Csak csodálni tudta ezt a lelkierőt és odaadást.

- És most, Maes úr, induljunk! Készüljünk el, én csak gyermekemtől búcsúzom.

Odahajolt a bölcső fölé, amelyben a bájos kis teremtés szunnyadt. Arra gondolt, hogy ez talán az utolsó csók, amellyel gyermekét becézheti, és egy pillanatra megingott elhatározásában.

Hangosan sírt, kinyújtotta karját a csöppség után, szeretete volna szívéhez szorítani, de félt, hogy fölébreszti. Lemondott erről is. Könnyű csókot lehelt kicsiny, fehér homlokára, beszélgette a rabszolganőket, lelkükre kötötte a legnagyobb gondosságot, és kilépett a házból. Maes követte, de bizony elmaradt, olyan gyorsan haladt társnője. Néha mégis megállt és várakozott, hogy az útirányt kérdezze. Keresztülmentek a Waterloo téren, Rystvelden utcáin, végre odaértek arra az útra, amelyik Antgolba vezetett.

Maes úr útközben mindenáron le akarta beszélni Vandenbeek asszonyt veszedelmes szándékáról. Ő azonban csak olyan utasításokkal felelt, amelyek arra az esetre vonatkoztak, ha sem ő, sem férje nem térnének vissza. Körülbelül negyedóraig tartó út után feltűntek Antgol falu templomának körvonalai. A tenger zúgása erősebben hallatszott, az ég alja kivilágosodott. Vandenbeek asszony megállott:

- Maes úr, a falu közel van, válnunk kell. Köszönöm hozzám való szívességét, és fogadja hálámat minden fáradozásáért!

- Micsoda, hogy én most cserbenhagyjam önt! Ne igyam többé mást, mint tiszta vizet egész életemben, ha ezt megcselekszem! Asszonyom, ön akkor nem ismer engem, ha ezt föltételezi rólam! Mint jegyző, a kliensemmel szemben még megtenném ezt, de a jó baráttól és udvarlótól nem telik ki ilyesmi soha!

- Maes úr, ne nehezítse meg a helyzetemet! Könyörgök, ne tegye ezt! Lám, az imént még csodálta elhatározásomat, és most meg akar akadályozni a végrehajtásában.

Léptek zaja zavarta meg további vitatkozásukat. Maes úr figyelni kezdett, mindketten abba az irányba néztek, ahonnan a zaj hallatszott, és fehér alakot pillantottak meg. Antgol felől bukkant ki a szürkületből.

- Ki az? - kiáltott a bátor jegyző, mit sem törődve társnője kérésével.

Az alak nem válaszolt, hanem közelebb jött. Maes a jobbával a kardját rántotta ki, a ballal pedig olyan keményen nyomta a pisztoly ravaszát, mintha Jupiter minden villámát akarná kicsalni a csőből.

- Egy lépést se tovább, amíg nem válaszoltál! - kiáltotta fenyegetőzve. - Ez a hölgy itten Vandenbeek asszony, akinek férjét a tengeri rablók hurcolták el; én magam Maes, királyi közjegyző és tanácsadó vagyok; halljuk az ön nevét és szándékait!

Az ismeretlen abban a pillanatban, amikor Vandenbeek asszony nevét hallotta, megállt.

- Az asszony jöjjön ide - mondta hollandul, de erős jávai hangsúlyozással.

Vandenbeek asszony megindult, de Maes úr megragadta a karját, és nem akarta engedni.

- Hohó, uracskám, csak ne olyan hevesen - kiáltotta -, holland nőket nem hurcolhatunk el csak úgy, minden további nélkül! Vandenbeek asszony önnel megy, de csak úgy, ha az én kíséretemet is elfogadja.

- Lehetetlen, önnek vissza kell fordulnia - volt a parancsoló válasz.

- Rosszul ismersz, pajtás, ha azt hiszed, szót fogadok. Én csökönyös vagyok, mint a számár. Fejembe vettem, hogy udvarias látogatással tiszteltem meg a jeles tengeri rablókat. Erősen kíváncsi vagyok rá, hogy tinálatok is jó íze van-e az araknak, és hogy a bedáják szeme tüzesebb-e, mint a kedves kínai táncosnőké? És hogy igaz-e a hír, amely arról regél, hogy nagyszerűen lehet mulatni nálatok.

Míg e szavakat mondta, a közjegyző a csövénél ragadta meg a puskát, hogy szükség esetén jót üthessen vele, és a kardot szúrásra készen tartva nekirohant a közeledőnek.

Az ismeretlen mozdulatlanul várta a támadást. De mikor Maes már csak tízlépésnyire volt tőle, valami fehér tárgyat dobott feléje. A királyi közjegyző egyszerre csak úgy érezte, hogy az a fehér valami szorosan csavarodik a nyakába. Mint tehetetlen hústömeg, terült el az úton. Az ismeretlen rárohant, fényes tőr villogott kezében.

- Kegyelem! Kegyelmezz neki! - könyörgött Eszter kezeit tördelve. - Ha azt akarod, hogy bízzam benned, ne onts ártatlanul vért!

Az még habozott, nehezen bírta fékezni vérszomjúságát.

- Jó - mondta végül -, teljesítem az égszínkéek szemek akaratát.

Fogai közé harapta a kardot, és megkötötte kezén-lábán a jegyzőt a nyakáról lelógó zsinaggal. Maes úr védekezett, de nem bírt a huroktól szabadulni, ellenfele sokkal erősebb volt nála.

Mikor meg volt kötözve, az ismeretlen odahurcolta az út melletti vizesárokhoz és belédobta.

- Itt maradsz, míg rádakadnak a reggeli járókelők. Társnódnak pedig köszönetet mondhatsz, mert ha ő nem könyörög érted, másképpen állok bosszút a Cornelis házában hallott sértésekért...

- Tsermai! - kiáltott a jegyző, mert most megismerte a rádzsát. - Vandenbeek asszony, vigyázzon magára, az istenért! Ez az ember áruló, díj van kitűzve a fejére! Ne higgyen egyetlen szavának sem, mert a legnagyobb gazember, akit csak valaha láttam!

Eszter azonban nem értette egyetlen szavát sem. A hurok ráfeszült a szegény Maes úr torkára. Azonkívül Tsermai már megfogta a kezét, és elvonszolta onnan.

A falu közelében átugrott az árkon, azután kezét nyújtotta Eszternek, és intett neki, hogy kövesse. Az vonakodott. Az előbbi jelenet félelmet és bizalmatlanságot keltett benne a jávai iránt. Elhatározása nem változott, de irtózott ettől az embertől.

Tsermai észrevette habozását, visszahúzta a kezét.

- Tehet, amit akar, Vandenbeek asszony. Ha tétovázik, visszafordulhat, de akkor magára vessen a következményekért. - Ez az igen udvarias fenyegetés legyőzte az asszony ellenállását. Odanyújtotta a kezét a jávainak, és átugrott ő is az árkon.

Sűrű bokrok előtt állottak mostan. A szél gyöngéden mozgatta a tamariszka ágait. Tsermai gavalléros mozdulattal hártotta el a gallyakat Eszter útjából, és az belépett a kicsi erdőbe. Ott a sűrűben két nyergelt ló várakozott. Egy nyilván az asszonynak szánva, mert női nyereg volt rácsatolva.

- Szabad segítenem, asszonyom? - És a feleletet be sem várva, már fel is emelte, és eloldozta a lovat. Aztán ő is rápattant a másikra.

Az a néhány pillanat, amit karjaiban töltött az idegennek, felverte az asszony minden gyanakvását. Érezte forró leheletét az arcán, a szíve gyors lüktetését, és meglátta vonásaiban azt a benső feszültséget, mely udvarias szavai mögé rejtőzött.

- Elárulhatja nekem, hogy hová megyünk? - kérdezte.

- Nagyon szívesen, asszonyom. De egyetlen vesztegetnivaló percünk sincsen, mert néhány mérföldnyi meglehetősen rossz utat kell megtennünk még virradat előtt, míg a bárkához érünk, amely önt Vandenbeek úrhoz viszi.

- Nem fogok többet kérdezni, vakon követem önt.

- Jöjjön tehát! - mondta Tsermai, és kötőféken ragadta Eszter lovát, azután megsarkantyúzta a magáét.

De Eszter oly keményen fogta a kantárt, hogy a lova kirúgott és nem mozdult.

- Még valamit, mielőtt továbbmennénk. Én rábízтам önre az életemet. De van valami, ami drágább kincs az életemnél is. Ön muzulmán, fogadja meg szent esküvel, hogy asszonyi tisztességemet nem fenyegeti veszedelem ott, ahová ön vezet.

Tsermai zavartan hallgatott, azután így felelt:

- Arról van szó, hogy akar-e tárgyalni Vandenbeek asszony a váltságdíjról, vagy nem? Én csak közvetítő vagyok, többet nem mondhatok.

- Esküdjék meg! - sürgette Eszter, és az idegen zavara csak növelte bátorságát. - Esküdjék meg szent esküvel tiszta lelkiismeretére!

Felelet helyett a rádza egyetlen mozdulattal kitépte a kantárt kezéből, titokban előrántott törével beleszúrt Eszter lovába, azután vészes gyorsasággal vágatott el Eszterrel együtt.

VI

Késő volt már minden megbánás. Késő volt most venni észre a rádza szándékát. A ló rohant vele ész nélkül. Le akart ugrani, de erősen fogta a férfikéz, amely törszúrásokkal ösztökélte a lovát, a magáét pedig vérig sarkantyúzta. Segítségért hasztalan kiabált volna, nem volt egyetlen lélek sem a mezőségben. Tsermai azokon a völgyeken haladt keresztül, amelyek Batáviától néhány mérföldre, déli irányban húzódnak a paron. Tavaszkor vadászok és gyékényfonó bennszülöttek látogatják ezt a helyet, minden más időben azonban messzire kerül mindenki, mert a mocsarak mérges kigőzölgései nagyon veszedelmesek, sokszor

halálosak. A forró évszak kezdete volt éppen, amikor a fentebb leírt cselekmények történtek. Kígyók, vadkacsák, hollók tanyája volt a partvidék, ember nem járt arra.

Egyórai gyors lovaglás után belátta Tsermai, hogy most már nem menekülhet el a fogoly. Lassított. Különbösen is nagyobb óvatosságot ajánlott az ingoványos talaj. Lépten-nyomon süppedezett a ló patája alatt, sok helyen pedig ágakból és bambusznádból font keskeny ösvény vezetett a víz fölött. Kétoldalt magas nádas húzódott. Már két órája lovagoltak a veszedelmes úton. Tsermai nem beszélt, de sűrűn pillantott Eszterre oldalról, vizsgáló szemekkel. A szépségét mérlegelte, titkon öröm suhant át az arcán.

Vandenbeek asszony túl volt az első ijedségen, nyugodtabban mérlegelte helyzetét. Kényszerítette magát, hogy szembenézzen a veszedelemmel és megfontolja, mit kell tennie. Azzal tisztában volt, hogy ha csakugyan a rablók küldöttjével van dolga, nem történhetik baja. Akik pénzt várnak tőle, óvakodni fognak megsérteni őt. Ha mégis támadás érné, úgy határozott, hogy inkább a halált választja.

- Sokáig tart még az út? - kérdezte Tsermait abban a reményben, hogy beszélgetés közben megtudhat valamit férjéről.

- Még egy óra hosszáig. Akkor Paltran kikötőjébe érünk, ott már várakoznak reánk.

Észrevette, hogy Eszter ferdén tartja a fejét, mert bántják a napsugarak.

- Önt zavarja a nap - jegyezte meg. - A fehér emberek éppen úgy nem tudnak megbarátkozni a nappal, mint velünk. A bárkában azonban védve lesz ön.

- Viszont fogom látni csakugyan az uramat? Nem csalódom önben? - kérdezte, és hangjában oly forró vágy reszketett, amely meglepte a jávait.

- Igen, ön találkozni fog velem. A kalózos vezetője így akarja ezt, és az ő akarata parancs.

- Ha ez valóban igaz - kérdezte Eszter átható hangon -, miért vonakodott ön a kívánt eskütől?

- Annak igazán egyszerű oka van - volt a gúnyos felelet. - Senki sem láthat bele a vezér szívébe. Nem lehetetlen, hogy egy napon így fog szólni a rádzsához: „Elragadtam tőled a szép rabszolganőt, cserébe megkapod tőlem a ködös ország fehér arcú asszonyát.” Nem akarom, hogy ölelésre táruuló karjaimat eskü verje akkor bilincsekbe.

Eszter megrázkódott, és a tüzes szemek előtt lesütötte pilláit.

- Ha ön valóban rádzsza, fejedelmi sarj, miért engedelmeskedik a tengeri kalózos vezérének?

Tsermai fölrántotta a vállát, és nem válaszolt.

Ebben a pillanatban lassan haladó lova félénken hőkölt vissza. Tsermai szörnyű ijedelmére észrevette, hogy a cölöpök mintegy harminclépésnyi hosszúságban ki vannak dőlve. Fekete iszaptenger ásítozott előtte.

- A gonosz szellemek csúfolják meg az átkozottat - káromkodott -, most vissza kell fordulnunk, és ha nem leszünk helyben, mire beáll a dagály, itt fognak hagyni bennünket.

Gyorsan megfordult, megfordította Eszter lovát is, és visszafelé vágattak.

De rövid idő múlva Tsermai lova ismét megállt. A lovas fölállt a nyeregben, és messze nézett a nádas fölött.

- Mi történt? - kérdezte Vandenbeek asszony, aki rendkívüli nyugtalanságot észlelt a sötét arcban.

- Várjon itt néhány percig nyugodtan! Gondolja meg, hogy minden oldalról a halál ásítozik feléje, és csak én vezethetem férjéhez.

Előrehajszolta lovát, de néhány perc múlva hamuszürke arccal tért vissza. Vastag füst húzódott a nyomában.

- Tűz! Tűz! - kiáltozott Vandenbeek asszony felé.

- Tűz a nádasban - ismételte a nő elhalványodva.

- Nézzen oda - mondta Tsermai maga elé mutatva -, és hallgassa!...

És nézte a füst között feltörő lángnyelveket, és hallotta az égő nádas recsegését, ropogását, zúgását. Hideg verejték verte ki a hátát, és lehullottak a homlokáról a halálos félelem harmatcsöppjei.

Most, most pusztulni el, amikor már azt remélte, hogy viszontláthatja drága szerelmét!

- Ki gyújtotta föl a nádas? - kérdezte azután.

- Nem baráti kéz, az bizonyos. Itt a bizonyíték!

Néhány lépésnyire tőlük újabb lángok csaptak föl a rizstáblában.

- Vissza! Vissza! Öt perc múlva lángolni fog minden körülöttünk.

Másodszor ugratott neki annak az útnak, amely a feneketlen iszaptengerhez vezetett.

Eleresztette Eszter lovának kötőfékjét. Az önfenntartás ösztöne elfelejtetett vele minden mást. A holland nő utánament, és ott találta a fekete mélység szélén. Tekintetével a távolságot mérlegelte. Nagy volt a távolság, ingadozott. De háta mögött egyre közeledett a tűzáradat. Kétszer is megragadta a kantárt, mint aki elhatározásra ösztökéli magát, de azután ismét elengedte.

- Nem, mégsem - mondotta -, merénylet volna a próféta ellen ilyesmit kívánni egy állattól.

De a tűz mind közelebb ropogott, a szél odaverterte a füstöt a keskeny ösvényre, amelynek nem volt folytatása.

Eszter leugrott lováról, odarogyott annak az embernek a lábaihoz, akitől néhány perc előtt még irtózott.

- Az Isten irgalmáért, ments meg!

- Helyet! Odébb innen - kiáltott Tsermai, és durván félretaszította az asszonyt -, majd a pokol mélységében fogod viszontlátni az uradat, ha a próféta úgy látja jónak.

Széles sarkantyúját mélyen vágta bele a ló oldalába, nekiugratott.

A nemes állat elérte volna a túlpártot; de abban a pillanatban, mikor az örvény közepe felett lendült, egy láthatatlan kéz által kifeszített és addig az iszapba merített zsineg csavarodott a lábára. A ló és lovasa az iszapba zuhant.

Tsermai dühösen, kétségbeesetten ordított föl. Diadalkiáltás válaszolt neki, és egy iszaptól fekete alak ugrott a nádasból az ösvényre.

- Tsermai! Tsermai! - ujjongott, a holland nőre rá sem nézve.

A jávainak a lovát már egészen elfödte az iszap, ő maga tövig ült benne. Fejét abba az irányba fordította, ahonnan a nevet hallotta, segítséget remélt.

- Harruk - dadogta borzadva, és karját kétségbeesetten, kérően nyújtotta feléje.

És egyre mélyebben süllyedt az iszapba, már csak a feje és vonagló kezei látszottak ki.

- Igen, Harruk! - felelt amaz szörnyű kacagással. - Itt van Harruk, és gyönyörködik halálkínjaidban, mint ahogy gyönyörködni fog a másik kettőnek végvonaglásában.

- Harruk, ments meg!

- Én - téged?! Vajon volt-e irgalom a te szívedben a szép bedája számára? Szép menyasszonyt ígértél nekem, és halottal vártál! Fogat fogért! Jáva trónjára akartál fölkapaszkodni, és most bűzös iszapba fulladsz bele!

- Nyújtsd a kezedet, Harruk - dadogta a jávai -, és válogathatsz hárememben...

- Légy szájalommal iránta! - esdekelt Eszter reszketve. - Az Úristen nevében, mentsd meg őt!

- Hogyan?! Ezt várod tőlem? Nézz az arcomba, és mondd, hogy a könnyörületnek csak egy szikráját láttad rajta.

Eszter lesütötte a szemét és hallgatott. Harruk ismét Tsermai felé fordult.

- Nézz még egyszer, utoljára a napba, Tsermai, mert mélységesen fekete lesz a te sírod! Eddig olyannak tekintetted az éjszakát, mint könnyű fátyol, amely gyöngéden takarja és felfokozza élvezeteidet. Szeretted a gyönyört, rádzsa, és egyre vágytál utána! Oda vannak a gyönyörök örökre. A szép Arroa mást ölel a karjaiba. Az iszapban majd rácsavarodik a kígyó a testedre és aludni fogsz ölelésében, mint szeretted aludni a gömbölyű, fehér karokban.

Harruk hangosan, vontatottan kiáltozta a végső görcsben fuldokló felé átkozódásait. De ez már nem hallotta és nem értette szavait. Ajkai remegtek, szemei megtörték, öntudata elhomályosult, a levegő gurgulázott ki melléből.

Harruk mélyet sóhajtott, szinte sajnálta, hogy nemsokára vége lesz a rettentő látványnak. Úgy találta, hogy a halál nagyon is gyors munkát végzett.

Pedig a dráma nem fejeződött még be. Az iszap fekete felülete még mindig hullámozott, és hirtelen szennyes kéz nyúlt ki belőle, megvonaglott, némán rimázkodott segítségért. Idegtépő gúnykacaj felelt neki. Eszter figyelmessé lett, megfordult, két tenyerét levette az arcáról, és megpillantotta a boldogtalan rádzsa hadonászó kezét... Eszméletlenül rogyott össze.

Mikor ismét magához tért, egy sziklanyúlványon feküdt, amely messzire meredt ki a tenger fölé. Harruk néhány lépésnyire ült tőle. Arcának durva, vad kifejezése elsimult; széles levébe oltatlan mézdarabbal vonalakat húzgált, aztán összecsavarta a levelet. Közben olyan mozdulatlan nyugalmat árult el, hogy még rémitőbbben hatott, mint előbb, vad dühében.

Eszter iszonyodva fordult el, leborult, és hangosan zokogott. Minden reménye megsemmisült, gondolatban búcsút vett urától, akit - íme - nem fog viszontlátni soha. Harruk odament hozzá, megérintette a vállát.

- Miért sírsz? - kérdezte tőle.

Eszter felelet helyett a bárkára mutatott; négy erőteljes ember éppen akkor taszította a vízre. Az ötödik magasan kiegyenesedve állott benne, vörös-fekete szárongja lebegett a szélben. A bárka messze volt tőlük. Harruk azonban megismerte Nungalt. A szemei villogtak, gyors lélegzete elárulta benső izgalmát.

- Ah - mondotta Eszter -, az a bárka vitt volna engemet Eusebiushoz. Most már nem érhetjük utol. Mi fog történni szegény urammal?

Harruk nagy erővel küzdötte le felindultságát.

- Hallgass rám, asszony! Te ma éjszaka kezekben tartottad az életem. Annak az embernek az életét, aki csóvát dobott urad házára, mert gyűlölte őt, mint ahogyan azt az embert, akit olyan szörnyű halállal pusztított el a szemed láttára. De te megkönyörültél rajtam és hű maradtál adott szavadhoz. Én ma hajnalban leborultam Ormuzd előtt, magamba merülve kértem őt, adja tudtomra, mit kell cselekednem. És szólott Ormuzd eképpen: „Az én törvényem írva van, mondottam én népemnek. Az a hitetlen egy zabszemmel könyörül meg rajtad, te véka tiszta búzával fizess neki; ha egy ujját nyújtotta neked, te add oda mindkét karodat.” Kimerítettem egy vödörrel a gyűlöletemből, tűzbe vettem, hamuját a szélbe szórtam, nincs többé számadásom ama férfival, kinek nevét a fehér asszony viseli. Ezért azt mondom: ne búsulj te azon, hogy lemaradtál arról a csónakról, amely mint a nyíl, siklik most a tenger vize fölött. Akik benne ülnek, ellenségei a férjednek, mint ahogy halálos ellenei Harruknak is. De Harruk nekik nem tartozik köszönettel, éppen ezért utol fogja őket érni a haragom, bár úgy siessenek, mint a szélvész vagy mint az orkán az éjszakában. És meg fogom találni őket, mint ahogy Tsermait is megtaláltam.

Már nem is az asszonyhoz beszélt. A szikla peremére lépett, fenyegető szavait a csónak felé küldte, mintha azt akarta volna, hogy Nungal meghallja fenyegetődését.

Eszter rémülten hallgatta a kitérést, nem értette a tarka beszédet, csak annyit hámozott ki belőle, hogy a gyűlölet valahogyan összefüggésbe hozta őket Harruk ellenségeivel, és hogy rájuk most már nem haragszik a sötét ember, sőt, ellenkezőleg, segíteni fog Eusebius megmentésében.

- Eusebius! Eusebius! - sóhajtotta.

- Mielőtt a nap négyszer leáldoznék, látni fogod.

- Szabad lesz?

- Erősebb kötelékekkel van megkötözve, mintha acélbilincset vertek volna rája.

- És mit tehetek én?

- Kövess engem!

Lassan mentek lefelé a szikláról. Ismét a láb közelébe értek, ahol a rettentő jelenet néhány óra előtt lejátszódott. A tűz már kialudt, a füst gyengén tekerődött még itt-ott felfelé, de a lángok már nem bírták belemarni magukat a nedves csonkokba. Egyik épségben maradt pázsitfolton Harruk megállt, és hangosan füttyült.

A jelre megjelent Maha; kilépett a bokrok közül és Harruk felé rohant. Eszter megijedt, mikor meglátta, de a perzsa megnyugtatta, közben simogatta az állatot. Az engedelmesen követte őket, mint egy hűséges kutya.

VII

Vandenbeek szenvedélyét az Arroa által készített szerelmi ital a végsőkéig fokozta. Ifjúsága, egészsége fölemészte, amit a vágy és várakozás még meghagyott, néhány nap alatt felőrölte a szerelmeskedés. A harmincesztendős Eusebius aggastyánná lett; az arca csupa redő; fátyolos szeme csak akkor gyulladt ki, mikor szikra pattant beléje az indus nő lobogó szeméből. És minél jobban tünedeztek erői, annál jobban izzott szenvedélye. Úgy érezte, hogy csupán ez a szenvedély kötheti már az élethez.

A nap delelőjére ért. Az ég szépséges kék volt: a tükörsima tengeren tüzes fények felhőztek és ide-oda kúsztak, mint vérvörös kígyók. A forróság lesújtott embert, állatot, az ég tüzes homloka átítatta a földet égető sugaraival. Egy szellőcske sem mozdult, csupán halk csobogás hangzott a parti fűvényről; a sűrűségbe bújt madarak elnémultak, még a tücsök sem mozdította átlátszó szárnyaeszkáit. A kókuszpálma levelei bágyadtan konyultak le; forró égővi dél volt ez, amikor az egyenlítő alatt ünnepélyesen hallgat az egész természet. Csupán két hang törte meg a végtelen csöndet; két emberi lénynek szerelmes szavai, amikor körös-körül üdítő nyugalomba burkolózott a mindenség.

A két hang az erdőből zengett ki, a citrom- és mangófa alól. Ezeknek a fáknak levelei üdék maradtak a nagy hőségben. Gyökereiket a folyó vize öntözte, leveleiket pedig megvédték a magas fügefák. Az éneklő hangot a salempung zenéje kísérte.

- Ha meggyülnél téged az egész világ, akkor is szeretnék, és szeretni foglak még akkor is, amikor egyszer két nap fog sütni az égen... Bújj a föld alá, rohanj keresztül égő tűzön, én mindig követni foglak... Kölcsönös a mi szerelmünk, és nem választhat el minket senki sem... És egyszerre szólítsa lelkeinket Buddha, mert szörnyűséges volna nekem a te halálod... És kedvesebbek nekem a veled töltött órák, mint a túlvilág illatos mezői... Ha meggyülnél engem és elűznél magadtól, én akkor is tovább szeretnék. A te képed tükröződik szememben az én gondolataimnak. És téged látok én ébren vagy alva, mindig csak veled beszélek én. Ha egyszer meghalok, akkor ne mondd, hogy érkezett az utolsó órám, hanem sírba tett engem hozzád való szerelmem. És legyek bármily távol tőled, mindig melletted vagyok, és szemeim csak téged látnak. Én ezt mondtam a szerelemről, vajon szebbet tudsz-e te mondani?

- Arroa - felelte a másik hang -, nem fáradok én bele a te szavaid hallgatásába, miként a szomjúságtól elepedt vándor a forrás üdítő vizének élvezetébe.

- Ah! Eusebius, ha az én szívem beszélni tudna - felelte Arroa -, akkor ismernéd meg, mit érez ez a szív. Mi a szó a szív érzéseire mérve?!

- Miért vagy szomorú, Arroa? Nézz énreám! Ismeretlen baj rágja életem fájának gyökerét, és mégsem keresem, kutatom, mely kéz itatja át a méreggel a gyönyörű virág szirmait, amelynek illatában gyönyörködöm.

- Én nem gondolok a halálra, Eusebius. A te karjaidban boldogság a halál, hiszen így a szerelem túlélne halandó testemet.

- Miért vagy tehát szomorú?

- Attól félek, hogy el kell válnunk.

- Hogy jut eszedbe ilyesmi? Beszélj...

- Ne kérdezz, Eusebius - felelt a másik sírva -, mert akkor felelnem kell, pedig titokban akartam tartani előtted bánatomat. A rabszolganő ne adjon tövist urának rózsák helyett. Nem: ragadjuk meg az örömet, miként a pillangó a fényt és a mézet szívja magába, és ne gondoljunk arra, mit hoz a holnap!

- Arroa, a nyugat emberei mások, mint a te világod. Nálunk a szerető szívek éppen úgy megosztják a bánatot, mint az örömet. Beszélj tehát, bízd rám magadat! Mitől félsz?

- Apámtól félek.

- Atyádtól, aki egymásnak adott bennünket?

- Igen, de csak azért tette, mert neked köszönhetem gyógyulásomat. De megbánta tettét. Mind-egyre hangoztatja, hogy te hitetlen vagy, minket bálványimádóknak tekintesz, és Buddha rettenetesen meg fog büntetni mindnyájunkat ezért a viszonyért.

- Gyermekek, egyetlen élő Isten uralkodik mindnyájunk fölött. Egy az Isten, és csak a forma különbözik, amellyel őt imádjuk. Én éppúgy hiszem, mint te, hogy a világot Isten teremtette, hiszem, hogy jóknak és irgalmas szívűeknek kell lennünk; ezt Buddha is parancsolja.

- Hallgass reám, Eusebius! Tudod, hogy népem emberei mily erősen hisznek az álmokban. Azt tartják, hogy Buddha álmukban nyilatkozik meg az embereknek. Az én apám az elmúlt éjszaka álmot látott. Egy asszonynak a kezét fogta álmaiban. Fehér volt ez az asszony, mint a tej, a haja világított, mint a folyékony arany. Fején hófehér kalap. Karján rózsás gyermeket tartott, és lobogó fekete szemű szépség ellen védekezett, de végre is rátaaposott mindkettőre. Ez a fekete nő én voltam.

- Hagyd az álmokat, Arroa - felelt a férfi nyugtalanul -, miért is törődünk ilyen képzelődésekkel?

- Eusebius, így fogsz beszélni akkor is, amikor majd a tenger választ el bennünket? Te az egyik, én a másik parton.

- A tenger? Miért?

- Ezt akartam elhallgatni előtted. Az álom után atyám vízzel öntözte meg a fejemet, és így lemosta rólam az áldást, amellyel összeadott bennünket. Most azt gondolja, hogy nem köt már semmi bennünket, és nagy útra akar indulni velem. Vissza a Nagy Folyam mellé, ahonnan őseim elindultak.

- Követni foglak, Arroa. Senki sem választhat el bennünket!

- De ha eljön a sárga hajú asszony, talán holnap, talán még ma, és el akar majd vinni téged?... Azt gondold, Eusebius, hogy én nem ismerem a féltékenységet? Még forrón lüktet a vér ereimben, még tudok akarni és érezni! Nem, én tudom, hogy atyámnak igaza van. Nem akarok nagy bűnbe, esni, jobb, ha elmenekülök előle. El fogok menni.

- El akarsz hagyni? Ne ismételd a szörnyű szót, mert fáj a szívemnek, mint az égő seb! - És Eusebius hangosan sírni kezdett. - Arroa, nem érzed-e, hogy nem élhetek nélküled? Azok az örömök, amelyekre te tanítottál meg engem, erősebbek még a halárnál is. Nem hagylak el, ha rám szakad az ég, még akkor sem. Jöhetnek a múlt sápadt árnyai, visszakergetem őket, mert a boldogságomtól akarnak megfosztani.

- Igaz ez, Eusebius, csakugyan szeretsz?

- Szent Istenem, mit mondjak még, hogy higgy nekem?!

Fájdalmas panaszhang sírt föl mellettük a bokorban. Eusebius odaugrott, Arroa a nyomában.

Az indus nő széthajtotta az ágakat, és ott látta ülni a fűvön a holland nőt, mellette állott Harruk, magasan kiegyenesedve.

Arroa nem volt meglepődve, és ijedség sem látszott rajta. Mintha csak várta volna ezt a találkozást.

- Szerelmem - fordult Eusebiushoz -, íme, eljött a fehér nő. Látni fogom, hogy igazat szóltál-e?

Eszter némán, közömbösen ült ott, meghalt benne minden, és Eusebius sápadt volt, mint a kísértet. Hol az egyik, hol a másik nőre nézett.

- Keresztény - kezdte a szót Harruk -, az ember meztelenül és gyámolatlanul születik, mint a porban csúszó féreg. De azért teremtette Ormuzd a fák rostjait, és az állatokat is azért adta, hogy felruházhassa magát, és azért adta a bűnbánatot, hogy gyengeségeiért elégtételt adhasson. Szállj magadba, kergesd el a démont, hiszen megrontotta az életedet!

- Nem - felelte Eusebius, és visszaszorította Arroa kezét.

- Keresztény - folytatta a másik -, bocsásd el azt a kezét, tüzes vasat kulcsolnak át ujjaid. Fordulj el a buddhista leánytól, mert édesek az ő szavai, mint az antsebai gyümölcse, és mégis halált hozó a nedve. A gonosz szellem kerítette őt hatalmába. Cinkostársa ő annak az embernek, aki már háromszor vetette ki hálóját utánad, és így szólt ehhez a leányhoz: „Menj, kötd meg őt kezén és lábán, és vezesd hozzam!” Ő megitatott téged bájtallal, megzavarta vele a fejedet. Még van időd, fordulj vissza, üzd el a démont!

- Nem félek a haláltól! - kiáltott Eusebius, és reszketett egész testében. - Azt kívánod, hogy hagyjam el Arroámat? Minek az élet nélküle? Akkor csak hadd jöjjön a halál, legalább megszabadít mindentől!

Eszter hangosan sírt.

- Gondold meg, keresztény, gondold meg, hogy az az ember, aki egykor Basiliusnak nevezte magát, és most Nungalnak hívják, de hamarosan Vandenbeek Eusebius lesz a neve - ez az ember itt lesz mindjárt...

- Már itt is van! - kiáltott egy hang a holland mögött. Az megfordult, és meglátta a malájt.

Harruk megfordult abban a szempillantásban, és az erdőbe menekült. Nungal harci kiáltását hallatta, mikor futni látta. A jelre megmozdult minden fa és minden bokor körülöttük. Nem tellett bele tíz perc, és a kis tér tele volt fegyveres emberekkel. Harrukot körülvették, de mikor az első rátette a kezét, bögve ugrott ki Maha a bokorból. Rávetette magát a támadóra, karmait vállába vájta, és lerántotta a földre. A többi fegyveres félénken húzódott hátra.

- A próféta átka sújtsa titeket, ti vén boszorkányok! - dühöngött Nungal.

Kirántotta a pisztolyát, és célzott a párducra. De abban a pillanatban, amikor a pisztoly csöve villant, Harruk a párduc elé vetette magát, és saját testével védelmezte a hűséges állatot. A golyó csipőjébe hatolt, a vér azonnal elöntötte.

- Maha - mondta a perzsa, és arca meg sem rezzent fájdalomában -, Maha, még nem ütött az óra. Menekülj, be az erdőbe, véd magad!

A párduc szemei értelmesen villogtak, követték Harruk, intését. A fegyveresek, feltűzelve Nungal gúnyos szavaitól, golyózápport küldtek utána, feléje rohantak, de az állat keresztülugrott rajtuk, és belevetette magát a folyóba.

Harruk megkönnyebbülten lélegzett, sötét, gondterhelt arca földerült.

- Ember - kérdezte Nungal fenyegetően -, mit tettél Tsermaival?

- Kérdezd meg az ingovány kígyóit, azok többet tudnak beszélni erről!

- Bevallod tehát bűnödöt?

- Dicsekszem bosszúmmal; Ormuzd velem volt.

- Ember, te megsemmisítetted a nép reménységét, hogy az öreg uralkodó véréből származott vért ültetheti trónjára.

- Ugyan, mit törődnek azzal a rabszolgák, hogy mi a neve a zsarnoknak?! Ha Tsermai nem lehet a kínozó, majd átveszi szerepét Nungal.

A maláj elsápadt dühében, ajkát harapdálta.

- Te a fehéreknek szolgáltál. Eladtad magadat az ő kívánságuknak. Megölted az egyetlen embert, aki egyesíteni tudta volna valamennyi jávait a közös cél érdekében. Te gyalázatos kezedet a szultán egyetlen fiára emeltd. Ismered a törvényt?

- Ismerem.

- Máglyahalált fogsz halni. Kötözzétek meg! Ma éjjel felrakjátok a máglyát.

Harruk ellenállás nélkül nyújtotta oda a kezét. Nungal most Eusebius felé fordult. Annak feje az indus nő vállán pihent. Közömbösen nézte, mi történik körülötte.

- Vandenbeek Eusebius - mondta Nungal -, azt hiszem, hogy az én kedves barátom és az ön nagybátyja, Basilius doktor, mindazon teljes joggal tekintheti magát egy olyan lét tulajdonosának, amelyet ön egy örökké tartó szerelemhez kapcsolt. Mikor hajlandó nekem átengedni mindama jogokat, amelyek engem, mint a szerződés teljhatalmú végrehajtóját, megilletnek?

- Amikor önnek jólesik - felelte az, és maga sem tudta, mit beszél, mert tekintete az indus nő arcához tapadt.

- Ej, ej, a kalózkapitány sok tekintetben ért a kereskedelemhez is. Azonkívül én örököltem a Basilius doktor titkos tudományát is, megmaradok tehát a szerződés föltételei mellett. Tizenkét órai haladékot adok mindannak a kiszolgáltatására, amihez jogom van, és az utolsó harmadrész átadására, amely Arroát illeti meg.

- Tizenkét óra... Tizenkét órája az üdvösségnek - suttogta Arroa Eusebius fülébe.

Eusebius nem válaszolt. Karját a leány nyakára fonta, és megcsókolta a száját.

Nungal sátáni mosollyal nézett rájuk.

Intett embereinek, hogy vigyék el Harrukot; de Eszter főlegyenesegett, mikor a perzsa lépteit hallotta.

- Harruk - kiáltotta oda neki -, itt az idő, teljesítsd, amit ígértél!

- Legyen meg a te akaratod? - mondotta az. - Azt ígértem neked, hogy uradhoz vezetlek, segíteni fogok a megmentésében. Ormuzd a tanúm, hogy többet merem az életemnél. Azt is ígértem neked, hogyha Ahrimán erősebb lenne, mint én, meg foglak szabadítani az élettől. Én szenvedtem éppúgy, ahogyan te szenvedsz. Igazad van... segíteni fogok! - És megkötözött kezeivel kis zacskót húzott elő kebléből. Fogaival kibontotta a nyakára erősített zsineget, a zacskó odahullott Eszter lábaihoz.

A holland nő fölkapta, a durva vásznat szétszakította, és szájába vette a belőle kezébe hulló, apró, vörös magvakat.

Villámgyors volt a hatás. A következő pillanatban halálsápadt lett, szemei megtörttek, ereje szinte az ujjai végén csurgott ki testéből, a földre zuhant. Halódó tekintete urát kereste, és beléje kapaszkodott.

- Eusebius, Eusebius - nyögte alig hallható hangon -, ha előbb tudtam volna, hogy ennyire terhedre vagyok, szabadon bocsátottalak volna sokkal előbb, nem kellett volna ilyen nagy árat fizetni boldogságodért.

A haldokló fájdalmas arca fölrázta a férjet dermedtségéből. Kezét Eszter felé nyújtotta, térdei reszkettek.

- Jöjj, jöjj innen! - kiáltotta Arroa, és magával akarta vonszolni, de az nem engedelmeskedett. Ellenállhatatlan erő kényszerítette maradásra.

- Eusebius - tette még hozzá Eszter -, az én végső órám közeledik. Ne tagadd meg utolsó kérésemet, el akarok búcsúzni tőled!

- Ne hallgass rá - kiabált Arroa hangosan -, vagy elfelejtkeztél már róla, milyen íze van Arroa csókjának? Új és új örömeket gondoltam ki számodra. Jer, hagyd itt ezt az asszonyt: az én karjaimban el fogsz feledkezni mindenről!

- Eusebius - suttogta Eszter -, a gyermekünkre esküszöm, hogy meg kell tenned, amit kértem.

Eusebius még mindig mozdulatlanul állott, de két könnycsepp pergett ki szeméből.

Eszter látta ezeket a könnyeket, és fájdalmas mosoly suhant arcára.

- Isten meg fog neked bocsátani... úgy, ahogy én is megbocsátottam.

Hosszút sóhajtott, szemei merevek lettek, többet nem mozdult.

Eusebius eltaszította magától Arroát, aki el akarta vonszolni a dermedt test mellől. Átölelte az élettelen alakot, akit oly végtelenül imádott valamikor, könnyeivel és csókjaival öntözte arcát, hideg kezeit a leheletével melengette, és elmerült mélységes fájdalmában.

Azután karjára emelte Esztert, s a sorfalat álló fegyveresek között elhaladva eltűnt a bokrok között. Először útját akarták állni, de Nungal intett nekik.

- Csak hadd menjen! Ez az ember már az én tulajdonom, nem fog szabadulni.

VIII

A kalózok egy folyó torkolatánál verték föl táborukat. A csónakok két sorban horgonyoztak a kikötőben. Az őrhajók mindig cirkáltak, nehogy meglepetések érhessék a tábort. Ezeknek a tengeri rablóknak legtöbbje maláj származású volt. Néhány száz kubai is részt vett a rablókirándulásokon; csak azért csatlakoztak hozzájuk, hogy a rabszolgasorsból szabaduljanak. De Nungal fő erejét az a kétezzer főnyi, mindenre elszánt ember alkotta, akinek a vérében volt a kalózkodás. Ezek a Szolo szigeti emberek otthon rendes foglalkozásnak tekintik, a rablást, éppúgy, mint a Szumátra és Borneo szigetvilág vad lakói. Ezeknek harcias mivolta nagyon különbözik a jávaiak híres restségétől. Nungal nagyon csábító ígéretekkel biztathatta a független kalózokat, hogy lemondtak önállóságukról, és elismertek valakit vezérüknek. Nem kisebb dologról volt szó, mint Malaya gyöngyét, a gazdag Jáva szigetét kirabolni. Nungal ezzel a fényes csalétekkel nyerte meg őket, csillapította le minden fegyelmetlenségüket, hallgattatta el okoskodásaikat.

És elérkezett a nap, amikor beérett a gyümölcs, és Nungal be akarta takarítani a termést. Ravasz és kitartó volt. Először Basilius, azután más és más álorcában használta ki Tsermai befolyását, a lakosság között elégedetlenséget szított.

Az összeesküvés, bár leleplezték, még mindig izgalomban tartotta a lakosságot. A népnek egyharmad része kitartott és készen állott a harcra. A nagyok azt remélték, hogy visszakapják régi hatalmukat; a kínaiak, hogy a kereskedelem a hollandok kezéből átcsúszik az ő kezükbe -

a rest jávaiak versenyétől nem féltek -, és végül a nép maga: a nép mindig örül zsarnokai bukásának, mert olyankor újból hiszi, hogy könnyebb lesz a sorsa - és mindig csalódik.

A holland hatóság még a kereskedelmi hajók legénységét is katonai szolgálatra rendelte be, de még így is nagyon kevesen voltak ahhoz, hogy a lázadást leverjék. Különösen akkor, ha Nungal félelmetes szabadcsapatával a lázadókhöz csatlakozik.

Tsermai váratlan halála nem borította föl a kalózok vezérének terveit, és nem semmisítette meg reményét. Nungal egy percig sem dolgozott őszintén Basilius doktor egykori tanítványának érdekében. Határtalan nagyravágyásában önmaga számára akarta megszerezni a trónt; ő akart Jáva szultánja lenni. Tsermaival csak azért kötött barátságot, mert előkelő születését és népszerűségét fel tudta használni; de ő maga tette volna féke útjából az ifjú fejedelmet, amint nem használhatta volna többé céljai érdekében. Harrukra tehát nem azért haragudott, mert megölte a rádzsát. A merészség ingerelte, és az, hogy az ifjú holland nőt odavezette férjéhez.

Az erdei jelenet után Nungal sötét arca büszke boldogságtól ragyogott. Mindaz, amit Basilius előre megjósolt, beteljesüléséhez közeledett, a három leány eljátszotta szerepét. Az üldözött vad benne vergődött a szenvedélyekből szőtt hálóban. Nungal a világ leggazdagabb országának trónján látta magát. Miután visszatért a kunyhóba, maga elé rendelte az alparancsnokokat és tudtukra adta, hogy Tsidadal erdejébe kell mennie, hogy ott az összeesküvők vezéreivel találkozzék és megadja a jelt a lázadásra. A legnagyobb óvatosságot ajánlotta a parancsnokoknak, elrendelte Harruk kivégzését, azután elővezettette lovát. Már éppen indulni akart, amikor Arroa fölkel a helyéről és közeledett hozzá. Addig a kunyhó előtt guggolt.

Az indus nő mosolyogva ragadta meg Nungal szárongját.

- Uram - mondotta -, vajon nem cselekedett-e a te rabszolganőd parancsai szerint? A szerelmi bájitalt betöltöttem a fehér ember italába, és átöntöttem ereibe mindama szenvedélyt, amely az én véremet hevíti. Ezt cselekedtem, ugyebár?

- Igazad van, Arroa. Mint a nyíl, mint a dárda és gyilkos kard a gyakorlott kézben, olyan engedelmesen találtatok el a célba vett szívet mindhárman, a néger, a szép fehér és a tüzes indus nő.

- Ha igaz ez, akkor miért nem érdemesítetted egyetlen pillantásra sem rabszolganődet? Ajkaid nem közeledtek az enyémhez köszönettel - édes csókra -, pedig jól tudod, hogy Arroa szíve forrón ver Nungalért...

Gúnyos kacagás volt a felelet a vallomásra. A vezér büszkén sarkantyúzta meg lovát, és önérzetesen vetette oda:

- Nungal sohasem alacsonyodik le hozzátok, játékszerűl őt nem használhatjátok. A ti kezeitekbe nem teszem le sorsomat... Nem, én tudok uralkodni magamon. Két páncél őrzi a szívemet.

Arroa mélyet sóhajtott, lesütötte a szemét, de a visszautasítás nem sértette meg. Még mindig szenvedő pillantásokkal nézte a vezért. Egyik kalóz odalépett a leányhoz, átölelte a derekát, cuppanós csókot nyomott a vállára. A leány odaadó pillantását a legény észrevette.

Az éjszaka lassan lebecsátkozott a lármától, kurjongatásoktól hangos táborra. Nungal elment, és a parancsnokok nem bírták megfékezni a rablóhadsereget. A tilalom ellenére nagy tüzet raktak, és a láng körül heverészve rummal és ópiummal kábították magukat. Öröket állítottak a magaslatokra, mással nem törődtek. Csupán az a kis csapat - Nungal rendes kísérei - fegyelmezte még magát, akikre Harruk volt bízva. Az öreg tehetetlenül feküdt Nungal kunyhója előtt. A szorosra kötött vékony, erős zsineg megakadályozta minden mozdulatát. Őrői megfigyelhették minden irányból, ezért külön őrt nem is állítottak melléje. A legények csoportosan

helyezkedtek el a domb minden oldalán. Egyik a fegyverét tisztogatta, mások tarisznyáztak, a legtöbbje azonban két muzsikus köré gyűlt; az egyik muzsikus énekelt, a másik pedig fuvolázott. Egy külön csapat fantasztikus mesét hallgatott néma figyelemben. A szeszes italhoz azonban egyik sem nyúlt ezen az éjszakán, engedelmeskedtek Nungal szigorú parancsának.

A mesére figyelő csoport ott tanyázott Harruk szomszédságában. Harruk olyan közömbös nyugalommal hallgatta a mesét, mintha nem is látta volna a máglyát, amelyet a közelében raktak egyre magasabbra. Pedig jól tudta, kinek a számára készítik a szörnyű tűzhalált. Közömbössége mögött azonban feszülten figyelt minden mozdulatra. Néhány perc óta egy embert vett észre, aki ide-oda kúszt a malájok között, szemmel láthatóan keresett valakit a félhomályban. Ennek az embernek turbánja és haja nem volt olyan, mint a többi katonáé, így tehát idegen volt a táborban. Egy pillanatra ráesett a tűz világossága, fölismerte: Argalenka volt. Azonnal utánozta a Cobra de Capello sziszegését, de olyan híven, hogy néhány maláj rémülten ugrott föl. Harruk még mindig mozdulatlan maradt, de látta, hogy Argalenka fölfigyelt, és elindult a hang után. Megismerte Harrukot. Szó nélkül kuporodott le melléje, de az egyik katona azonnal feléje dobott egy tüzes fadarabot.

- Takarodj innen, te kutya, mert mindjárt keresztülszúrlak!

Harruk azonban közbeszólt:

- A ti gazdátok elhatározta, hogy engem elküld atyáimhoz. Joga volt ehhez; de csak ehhez, csupán halandó testemmel rendelkezett. Azt azonban nem tiltotta meg, hogy hideg tetemem fölött imát mondhassanak az én hitem szerint. A ti vallástok mást parancsol, az enyémnek törvényei is másképpen rendelkeznek. Ti beszennyezitek földanyánk ölét a holttestetekkel, az én testvéreim magas csúcsokra hordják a tisztátalan testet, hogy fölfalják a tisztátalan állatok. Engedjétek meg, hogy végső utamat megbeszéljem ezzel az emberrel!

- Igazad van - szólt az egyik hívő muzulmán -, legyünk részvétellel a halálraítélt iránt, habár pogány hiten élt. Mohamed megparancsolta, hogy tartsuk tiszteletben a halált, akkor majd tisztelni fognak minket is halottainkban.

A mesélő új mesét kezdett, mindenki némán figyelte. Ez volt a szerencséje Harruknak. A kíváncsiság legyőzte a gyanakvást, az emberek nem törődtek többé az elítélttel és barátjával.

- Jer közelebb - mondta Harruk az öregnek -, és felelj nekem azon a nyelven, amelyet csak a Nagy Folyam partján élők értenek meg! Akkor ezek a kutyák nem fogják tudni, mit beszélünk.

- Eljött tehát az utolsó órád? - kérdezte Argalenka.

- Az én utolsó órád? - kérdezte Harruk. - Mit nevezel te utolsó órának? Talán bizony azt, hogy fölveszem végre örökkévaló formámat és belépek a halhatatlanságba? A hatalmas ember egy szalmaszálat sem görbíthet meg Isten tudta nélkül...

- És a máglya?

- A máglya egy marék hamuvá fogja változtatni Harrukot, de Ormuzd éppen úgy terjeszti ki karját a marék hamu, mint a legmagasabb csúcs fölött.

- Te kétszer segítettél Argalenkának, Harruk. Szólj, mit tehetnék értetted? A te hited nem az én hitem, de Buddha, aki a szívekbe lát, látni fogja a jó szándékodat.

- Hallgass ide, Argalenka - mondta Harruk, és szemei szikráztak a sötétségben -, ezeknek a gazoknak a parancsnoka azt hiszi, hogy már végzett velem; ha te úgy akarod, akkor Nungal holnap elveszi minden gazságának büntetését és szörnyű halállal fog elpusztulni, és vele pusztulnak ezek a bitangok is. Én értesítettem a fehéreket az összeesküvésről...

- Harruk - hangzott a válasz -, most harmadszor kísértesz meg engem. Én azonban hű maradtam a hitemhez a városba vezető úton, a Tsermai palotájában, és hű maradok most is.

- Mondottam-e már neked, hogy akit le kell sújtanunk, valóságos Barkasahan, egyike ama tisztátalan lelkeknek, akik kísértésbe viszik az embert, megrontják gonosz szenvedélyekkel a lelkét, és örök sötétségbe taszítják?

- Igen, már mondtad ezt.

- De azt még nem mondtam, ugye, hogy a te szép gyermeked, a te tiszta Arroád is nyomorult eszköze lett az ő gyalázatos céljainak, az a vámpír beletaszította egy hitetlen fehérnek karjaiba, hogy azután ez a fehér ember zsákmánya lehessen annak a szörnyetegnek...

- Hazudsz, Harruk, idáig nem sülyedhetett az én gyermekem...

- Tekints föl arra a csúcsra, Argalenka, egy kunyhót látsz ottan, zászló lengedez rajta. Egy kalózzal szeretkezik benne a leányod. Néhány órával előbb még nem ismerte ezt az embert.

Argalenka fölemelkedett, reszketett egész testében.

- Mit akarsz tenni? - kérdezte Harruk.

- Buddha jogot adott az apáknak, hogy megbüntethetik a gyermekeiket, ha bűnbe estek - mondván e szavakat, fölkelte helyéről, és lassú léptekkel indult meg a zászlóval díszített kunyhó felé. Néhány percig még habozott, azután eltűnt a kunyhóban. Harruk figyelt, nem sok idő telt belé, kiáltás hangzott ki a kunyhóból, aztán Argalenka támolygott ki az ajtaján. Visszavánszorgott Harrukhoz, és némán guggolt le mellette. Harruk látta, hogy remeg minden porcikája; megsajnálta a vén embert, akinek ősz fejét leánya gyalázattal szennyezte be. De amikor Argalenka a két kezével elfödte arcát, észrevette, hogy véres a keze.

- Mit tettél - kérdezte -, vérfoltokat látok kezeiden!

Argalenka tágra meredt szemekkel nézett a kérdezősködőre, fölkelte, magasra kiegyenesedve állt ott, sápadtan, mint a halott. Azután a kezeire nézett, a véres törre, melyet eldobott magától. Két tenyerét arcára csapta, és jajveszékelve futott el. Ez a futás és jajgatás fölkelte az örök figyelmét. A fogolyhoz siettek, de mire odaértek, az már magához kaparintotta a tört és elrejtette.

- Mit tettél az öreggel? - kérdezte az egyik maláj, míg mások a zsineget vizsgálták meg a fogoly kezén-lábán.

- Azt cselekedtem, amit a ti mesemondótok. Én is meséltem! Az én hallgatóm elszaladt ijedtében, ti pedig ásitóztok az unalomtól.

- Úgy? Ha te jobban tudsz mesélni, halljuk a tudományodat! - vágott közbe a sértődött mesemondó.

- Nagyon szívesen, de mi lesz a jutalom?

- Halljuk, mit kívánsz?

- Azt, hogy ne kínozzatok sokáig az előkészületekkel! A máglya készen van, én is készen állok. Ha elvégeztem mesémet, tegyétek kötelességteket! A várakozás nagyon nehéz.

- Legyen kívánságod szerint! Mihelyt az utolsó szót kimondottad, a máglya kigyullad, és megmutathatod, hogy nem félsz a haláltól, mint valami reszkető vénasszony.

- Úgy legyen!

A malájok a fogoly köré gyülekeztek. Harruk oldalt dőlt, úgyhogy szemmel tarthatta hallgatóit, és a kezére fonódott zsineget a tör élére szorította. A tűzrakás messze volt tőlük, az emberek nem láthatták, mit csinál a fogoly. Az pedig elkezdte:

- Huid és Suid első uralkodói között volt egy bizonyos Suran nevezetű. Meghódoltak neki minden népek, csupán csak a kínaiak vonakodtak elismerni hatalmát. Ő tehát elhatározta, hogy borzasztó nagy sereggel indul a dacos ország ellen, és meghódítja az utolsó fűszálig. Csakugyan így is cselekedett. Diadalmasan vonult végig sok országon, leigázta a szultánokat, a leányaikat pedig feleségül vette, így közeledett céljához...

- Mi a címe ennek az elbeszélésnek? - kérdezte az egyik hallgató.

- Többet ésszel, mint erővel - felelte Harruk, és tovább folytatta. - ...Mikor a kínaiak meghallották, hogy vitéz Suran már Tamsakig nyomult hadaival, a mandarinok és a vezérek tanácskozársra gyűltek össze. A rádza így szólt hozzájuk: „Suran királya az én országomat is fenyegeti; mit tanácsoltok?” Az egyik mandarin előlépett, és mondotta: „Világ ura, a te rabszolgád tudja, hogy mit kell cselekednünk.” „Akkor tehát cselekedjél tudásod szerint.” A mandarin fölszereltetett egy hajót, nagyon sok finom, de rozsdás tüt vitetett a hajóra, és a fedélzetre fákat ültetett. A legénység csupa fogatlan aggastyán volt. A hajó Tamsakba indult, és csakhamar el is érkezett céljához.

- Nos, vége már a történetnek? - kérdezte gúnyosan az első mesemondó.

- Még nincs vége - felelte Harruk -, de a lábamat már véresre vágta a zsineg. Mikor készen leszek, úgyis a máglyára hurcoltok, nem enyhíthetnétek tehát kínjaimon?

Az egyik maláj, akinek nagyon tetszett a történet, kilépett a körből, a fogolyhoz ment, és meglazította a kötelékeket a lábán.

Harruk pedig ismét belekapott a szóba.

- Mikor Suran értesült róla, hogy kínai hajó érkezett a kikötőbe, elküldte embereit, hogy tudakolnák meg, milyen messze van a hazájuk? A vén hajósok egyike így felelt: „Hogy milyen messzire van országunk, azt nem tudjuk megmondani. Mi valamennyien fiatal emberek voltunk, amikor otthonról elindultunk, és mire ideértünk, a vénségtől kihullott a fogunk. Nézzétek ezeket a fákat! A magot induláskor ültettük, és már útközben élveztük gyümölcsét.” Azután a rozsdás tükre mutatott: „Nézd, ezek a vékony, rozsdás tük vasrudak voltak valamikor, ennyire elkoptak útközben. Most már kiszámíthatjátok, milyen messzire van a mi hazánk.”

Harruk ismét elhallgatott.

- És mit cselekedett Suran király? - kérdezte tíz hang egyszerre. Közöttük az első mesemondó.

- Az elbeszélésnek vége közeledik, mint ahogyan befejeződik nemsokára az életem.

A hallgatók egyike intett a rabszolgáknak, és azok meggyújtották a máglyát. Harruk hallotta a bambusznád ropogását, de azért a legnagyobb nyugalommal kapott megint a szóba.

- A követek jelentették uruknak, hogy mit hallottak és láttak. „Ha igaz, amit a kínaiak mondtak - vélte a rádza -, akkor országuk végtelen távolságban lehet. Ezért legokosabbnak tartom, ha...”

Ebben a pillanatban a tenger felől tompa csattanás hallatszott.

A malájok felugráltak. Egy szempillantás alatt megfélekedtek a szultánról és egész seregéről. Valamennyien a tenger felé fordultak. A máglya lángja magasán lobogott, kékes fénye

messzire világított. Most újra mennydörgéshez hasonlatos csattanás hallatszott az előbbi irányból.

Az egyik parancsnok ordította:

- A hollandusok megtámadták hajóinkat! Hogy mertek tüzet rakni a parancs ellenére? A tűz elárulta az ellenségnek, hol tartózkodunk. Oltjátok ki a máglyát azonnal!

Harruk közben felhasználta a kedvező alkalmat. A tör éles pengéjén keresztülvágta a kezére kötött zsinort, a lábait már azután könnyűszerrel szabadította ki.

- Fegyverre! Fegyverre! - kiáltott néhány hang. Szúrjátok le a gazembert!

A malájok a fogolyhoz közeledtek, hogy a parancsot teljesítsék, de ez a legnagyobb csodálkozásukra talpra ugrott, és éles törét magasra tartva állt előttük.

- „Többet észsel, mint erővel” - kiáltotta gúnyosan -, a saját kezetekkel adtatok jelt az ellenségnek. - Földöntötte az útjában állókat, azok már nem törődtek vele, a tenger felé rohantak. Harruk a kunyhóhoz szaladt, de amikor be akart oda lépni, megbotlott valami sötét tömegben. Lehajolt, és megismerte Argalenkát. Rázta, költögette, de az úgy feküdt ott, mint a halott, érzéketlenül. A sötét arcú ember dühösen szitkozódott. De abban a pillanatban lónyérítés ütötte meg a fülét. A bokrok közé lépett, és ott találta azt a lovat, amelyiken Arroát hozta Tsermai kastélyából a kunyhóig. Eloldozta a lovat; föl pattant a hátára, lehajtott a partig, és beugrott a tüzes paripával a vízbe. Nemsokára elérte a túlsó partot, és eltűnt abban az erdőben, amerre a párduc menekült.

- Maha! Maha! - kiáltotta, de az állat nem mutatkozott.

Újra kiáltott, de ismét hasztalan.

Azt gondolta, hogy az állat a szörnyű hangzavarban nem hallja a kiáltást. Körös-körül fegyverek ropogtak, ágyúk mennydörögtek, lovak nyerítettek, emberek ordítottak. Megsarkantyúzta a lovat, felugratott a dombtetőre, és újból hívta a párducot. Mindhiába, az állat eltűnt nyomtalanul. És most kétségbeesett Harruk. Az az ember, aki tompa nyugalommal nézte végig, hogyan készítik a máglyát számára, az az ember most a haját tépte, megszagatta a ruháját, a földön fetrengett és sírt. Egyszerre csak fekete alakot vett észre nem messzire magától.

Maha volt. Szólította, de az nem mozdult.

Fölugrott a lóra, elvágatott, azt hitte, hogy a párduc követni fogja. Néhány perc múlva visszanezett. Maha még mindig az előbbi helyen lapult. Harruknak nem volt több veszteni való ideje. Visszafordult, leugrott a lóról, odafutott a párduchoz, egyik kezével törét tartva, megragadta a nyakánál és földobta a ló hátára. Azután ő is nyeregbe pattant, és hajrá! - megkezdődött a hajsza.

Maha kétségbeesetten nyöszörgött, vinnyogott: a szerelmes állat hívó hangja volt ez. Az erdő mélyéből hasonló hang felelt. Harruk érezte, hogy a párducnak minden porcikája reszket. Nem telt bele néhány perc, és Harruk észrevette, hogy az ösvény lombja erősen mozog és surrog. Már tudta, mit jelent ez! Egy, az övénél sokkal nagyobb és erősebb párduc versenyt futott vele. Megborzongott, kirántotta a törét övéből és szurkálta a lovat, hogy még gyorsabb futásra ösztökélje. Ám a nagy párduc is bírta; az is gyorsított. Sárga szemei villogtak, nem a lovat és lovast nézte, hanem szikrázó vágyakozással Mahát... Mahát kívánta a bestia...

Maha figyelmesen nézte társának minden mozdulatát; ha nem félt volna gazdájától, odarohant volna hozzá. De érezte a kemény kéz szorítását, így csak éles, vijjogó hangjával adott jelt. Bömbölésére az erdő minden sarkából, a fák és bokrok alól újabb és újabb bömbölés felelt.

Harruk a sötétben észrevett egy második párducot. Láta az izzó sárga szemeket: lova elugrott mellette, mint a fergeteg. A párduc utánuk. Maha mind hangosabban hívta szerelmesét; megindult az egész erdő utánuk. A barlangból, a szakadékokból, sziklák és fák tövéből bújtak elő Maha testvérei. A borzalmas kíséret szorosan a ló nyomában vágatott.

Harruk már nem félt. Borzalmas, örületes öröm ragyogott az arcán. Vissza-visszanézett, megpróbálta összeszámlálni Maha kériót.

- Jól van, Maha, jól teszed - mondta, és megsimogatta a párduc fekete nyakát -, köszönöm, hogy meghívtad a pajtásaidat arra a lakomára, amit én rendezek nekik! Hurrá! Hurrá! Előre! A Tsidadal erdőben ezer tűz világít. Ott várakozik a finom lakoma. Csattogtassátok, élesítsétek fogaitokat! Jó pecsenyére invitálja Maha udvarlóit a hűséges gazda!

Az ördögi menet így vágatott erdőn, hegyen, völgyön, szakadékokon keresztül.

Tsidadal erdeje már nem volt messze tőlük. Oda gyűjtötte össze Nungal az összeesküvő vezéreket. Nagyon rossz hangulatban találta őket. A holland kormány igen szigorú szabályokat léptetett életbe; az 1737. és 1825. évi lázadásokra gondoltak, amely sok összeesküvő vezérnek a fejébe és vagonába került.

Nungal elkövetett mindent, hogy bátorságot öntsön beléjük. Bebizonyította nekik, hogy Dsusokarta, Szurakarta és Madion szultánjai is elhatározták, hogy lerázzák magukról az európai igát, és seregeiket már útnak indították; bejelentette, hogy Bantam, Seriben, Szamarang és Preanger vidéke egy emberként csatlakozik az összeesküvőkhöz. Szenvedélyes szavakkal vázolta a hollandok kizsákmányoló kapzsiságát és zsarnokságát, amellyel elnyomják őket. Dicsőséggel és anyagi előnyökkel kecsegtetett mindenkit; gyalázta a gyávákat, akik meghátrálnak az utolsó pillanatban, amikor szüretelniük kellene a gyümölcsét eddigi munkájuknak. Megmagyarázta, hogy most már csak előre mehetnek. Az összeesküvés le van leplezve, a zsarnok bosszút fog állni így is, úgy is. Jobb, ha ők támadnak, mint bevárni a támadást.

Rábeszélésével végre sikerült bátorságot öntenie az elkedvetlenedett gyülekezetbe. Megegyeztek abban, hogy Nungal visszamegy embereihez, megtámadja Buitenzorgot és hatalmába keríti azt a gazdag várost, a rádzsák pedig fölfegyverzik rabszolgáikat, és így vonulnak majd az európaiak ellen. Még erről beszéltek, amikor valami különös mormolás - hasonlatos a vihar zúgásához - vonta magára a figyelmüket. A hangok egyre közeledtek, az összeesküvők visszafojtott lélegzettel lesték, mi fog történni.

A nyugtalanító zaj megszakadt, már csak a ló patáinak csattogása hallatszott a köves talajon. De hirtelen ismét kiújult még erősebben, még borzasztóbban, és pedig közvetlen közelében annak a helynek, ahol az összeesküvők tartózkodtak. A sűrűségből Harruk lépett elő. Eleinte csak őt látták és tajtékzó lovát. Kardját magasra tartotta, olyan volt, mint a kísértet.

A párducok visszahúzódtak a bokrok mögé, megijedtek az embertömegtől; de mikor Harruk a kör közepén Nungalt megpillantotta és hozzáugrott, Maha ismét elkezdte csalogató hívását. A szereleméhes párducokra olyan hatással volt ez a hang, hogy legyőzték emberiszonyukat, és nem törődve a veszéllyel, előrerohantak a szép Maha után. Ugrásra készen kúsztak elő a fák, a bokrok alól. A megrémült rádzsák szétfutottak minden irányba. Nungal egyedül maradt.

Harruk a maláj előtt megállította a lovát. A szegény állat kimerülten roskadt le alatta. Nungal jól tudta, milyen veszélyben forog. Szárongját karjára csavarta, törét megforgatta a feje fölött.

- Nungal - kiáltott rá támadója -, te máglyahalálra ítéltél engem; én azonban másforma halált szántam neked, olyat, amilyen a Barkasahanhoz illik. Gondolj a bedájára Cornelis házában! Nungal, ütött a végső órát! - Harruk ideges kezei megragadták Mahát, és a dühödt párducot

odavágta Nungalhoz. Maha megértette, mit vár tőle a gazdája; irtózatosan bőgött, és a rémítő csorda fogait csattogatva sereglett köréje.

Maha nem támadott rögtön, amint a bosszúszomjas Harruk szerette volna. Nungal elszánt tartása visszatartotta; hosszan kinyújtózkodva lapult és várta, mikor mozdul ellenfele.

Harruk már reszketett az izgalomtól.

- Rajta, Maha! - ordította a fekete állatra. - Rajta, ragadd torkon a vámpírt, szaggasd széjjel gyalázatos testét, marcangold széjjel éles karmaiddal a beleit! Bosszuld meg a fehér arcú leánykát, akit előbb szerettem, mint tégedet!

Mahát feltüzeltte gazdája hangja, nem vonakodott tovább; nekiugrott Nungalnak, de gyorsan visszalépett, mert az már készen várta. Köpenyével kivédte az éles karmokat, jobbával pedig oldalába dőfte a törét. A tör markolatig hatolt az elevenbe, Maha erőtlenül roskadt gazdája lábához.

Nungal diadalmasan emelte magasra törét, és Harrukhoz közeledett. De abban a pillanatban dühödten vetette rá magát a legnagyobb párdúc, a földhöz vágta, és rettentő karmaival szétmarcangolta.

A többi párdúc csak a jelre várt... A lakomához ők is odarohantak...

...A látóhatár lassan világosodni kezdett: hajnalodott...

IX

Eusebius messzire vitte Esztert; az emberektől távol akart mellette pihenni az öröklétben. Felkapaszkodott az erdő koszorúzza hegyekre; körös-körül pompás kókuszpálmák, akácok, fenyők, amelyeknek karcsú törzsére ráfonódtak a buja virágzatú kúszónövények. A sűrű lombzat megvédte őket az erős nap ellen.

A fiatal holland végre elérte a csúcst. Nemcsak az erdőn uralkodott ez, hanem a büszkén beárnyalt síkságon és tengeren is.

Eusebius letört néhány lombos gallyat, a földre tette, füvet és virágokat hordozott rá, azután erre az illatos ágyra fektette kedvesét.

Néha úgy rémlett neki, hogy mindabból semmi sem igaz, ami történt. Nem igaz a bedája, a néger leány, és nem igaz a buja szerelmeskedés az indus nővel. De a merev, halott arc eszébe juttatta, hogy mégiscsak valóság van mögötte; jóvátehetetlen, borzasztó cselekedetek juttatták őket idáig. Letérdelt Eszter mellé, és szívből fakadó hangon kérlelte:

- Eszter, romlásba vittelek téged is, magamat is gőgömmel és gyengeséggel. Te megbocsáttál nekem; de megbocsát-e vajon a legfelső bíró is? Nem, mi itt a földön nem ismerjük az igaz szerelmet. Amit mi szerelemnek nevezünk, azt megkeseríti a hűtlenség, hálátlanság és árulás. Földi hüvelyétől, ettől az esendő testtől megszabadult lelkünk fel tud majd emelkedni az igazi szerelem magasságába. Már itt van az óra, amikor meg fogom látni a szerelem szép orcáját! Ebben a tudatban édes lesz nekem a halál.

Gondolatai más irányt vettek. Eszébe jutott mindaz, amit elveszített; annyira kétségbeesett, hogy a túlvilági életbe vetett szép reménység sem tudta megvigasztalni. Hangosan sírt, mint a gyermek; becézve szölongatta Eszterét.

Annyira elmerült fájalmában, hogy nem hallotta sem az ágyúdörgést, sem a hollandusok által üldözött malájok kiáltozását, és nem vette észre a kalózhajókon fellobbanó nyugtalanító tüzeket. Az egész világ meghalt számára, a sziklának csak az az egy foltja érdekelte, amelyiken Eszter pihent.

Elmúlt az éjszaka. A keleti ég alján felébredt a nap.

Ez volt Nungal végórája.

Eusebius megborzongott. Néhány perc előtt még hívta a halált, és most, mikor a merev, sápadt arc felrémlt előtte, visszarettent tőle. Az ismeretlen túlvilág végtelensége megdöbbenette, szédült és borzadva tántorgott vissza. Félt. Merev tekintetét a keleti égboltozatra függesztve várta, hogy felvirradjon az a nap, amely utolsó napja lesz életének.

Elfordult és sirt. A könnyek tisztára mosták a lelkét, és megnyugtatták.

Elgondolta, hogy mi minden fog történni, ha nem tartja meg adott szavát; látta, hogyan nyújtja ki Nungal félelmes kezét és ragadja őt magához; elválasztja drága feleségétől. Arra gondolt, hogy a szörnyeteggel való törődése beszennyezhetné drága Eszterét; ez visszaadta erejét, elhatározta, hogy megfizeti adósságát. Megragadta a kést, amelyet a citromfaerdőben kapott Nungaltól; kigombolta kabóját, odadőlt Eszter mellé, arccal feléje fordulva. Bensőségesen imádkozott, bocsánatot kért a bűnéért, amelyet el kell követnie; lelkének megváltását kérte... Így várta az első napsugarat, amikor a kést saját szívébe fogja meríteni.

Az ég alja vörösen izzott. Eszternek nap felé fordított arca megszínésedett. Eusebius görcsösen rángatózó ujjáival szorosán fogta a kést. Ajkával a halvány ajkakhoz közeledett, hogy búcsúcsókját rálehelje.

De a kés kiesett a kezéből, reszketve ugrott föl. Úgy érezte, hogy a tetem ajkára lehelt csók visszaadta felesége életerejét: a halott meglevenedett a csóktól.

Eusebius megfeledkezett mindenről; esküjéről, Nungalról és a halálról. Egyetlen gondolat élt csak benne: Eszter.

Most úgy tetszett, a halott megmozdította a kezét; kiáltani szeretett volna, de nem mert, félt, hogy elriasztja a csodát, amely szeme előtt játszódott le.

A drága szemek visszakapták fényüket, az édes ajkak bíborpirosra festődtek, a hosszú szempillák megmozdultak.

Eusebius odaroskadt az asszonya mellé.

- Eszter! Eszter! - kiáltotta.

A szép kék szemek, ezek az örökre halottnak vélt csillagok, szelíden ragyogtak rá a férjére. Kezeit feléje nyújtotta.

- Te élsz! Élsz! - sikoltotta az szinte örjöngve boldogságában. - És a mérég? A mérég? - kérdezte, még mindig kételkedve a valóságban.

- A mérég? - felelte az asszonyka. - Harruk úgy látszik, jobban bízik a te szívedben, mint én magam. Mérég helyett altatót adott. Ó, gondoljunk rá hálával, édes Eusebius, mert az élet csakugyan szép, amikor süt az áldott napocska, körös-körül ragyog a természet - és mi újból egymásé vagyunk.

Eusebius ránézett, azután körül a mindenségben. A nap már magasra hágott, és bevilágított a mélységekbe és szakadékokba...

*

Két hónappal később Vandenbeek Eusebius és felesége hajón visszautazott Európába.

Nem tartottak meg a vagyonukból semmit. Lemondtak a Nungalnak és Arroának ajándékozott részről... és le a többiről is. Kórházaknak adták örökölt vagyonukat az utolsó aranyig. Hiábavaló volt Maes úr okoskodása, hajthatatlanok maradtak.

Utazásuk nagyszerű volt. Eusebius és Eszter boldogan élnek Rotterdamban.

Még mielőtt elutaztak volna a szigetről, Eusebius elkövetett mindent, hogy Harrukot megtalálja. Keresett, kutatott utána, de hasztalan. Akadtak egyesek - vadászok -, akik azt állították, hogy az őserdőben láttak egy barna embert a vadállatok közt élni. A ragadozók megszokták ezt az embert, az pedig az állatokat, és olyan barátságban élt velük, mintha emberek lettek volna.

Vége